

NJEMA KI DOKUMENTI

BROJ 305

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 1. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O BORBAMA KOD VRLIKE I KNINA I BOMBARDIRANJU ZADRA¹

TAJNO

TELEGGRAM

8/17 — 1. 1. — 09,15 h

- Komandi 2. oklopne armije
- Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
- Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)
- V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 1. 1. 1944.

Vrijeme: obala-kišovito, planirane-sniježne padavine, jak vjetar.

Op a situacija: Snažan napad bandi na Banja Luku.

264. divizija: Pred našom akcijom iš enja slabiji neprijatelj se povukao sjeveroisto no od Pirovca. Borbena grupa Vrlika ušla u Drniš. Ne prijateljski gubici u borbama jugozapadno od Vrlike: 35 mrtvih i ranjenih.² Brod »Gofredo Mamelli« (5500 t) kod otoka Rivanj (sjeverno od Ugljana) naišao je na minu i nasukao se.

30. 12. u 14,58 sati napad 24 dvomotorna bombardera na lu ka postrojenja u Zadru.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/67.

² Vidi dok. br. 10, 24, 40 i knj. 9, dok. br. 369 i 372.

114. divizija: Poveano ometanje cesta za dotur. Brojno jaka banda, u rejonu 14 km sjeverno od Knina, razbijena artiljerijskom vatrom i protjerana. Neprijateljski gubici: 20 mrtvih; vlastiti: 2 ranjena.

[...]

Pjafferott,⁸ v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1/44.
1. 1. 1944.**

BROJ 306

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 3. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O DEJSTVIMA KOD PRIMOSTENA I SINJA¹

TAJNO

TELEGRAM

102/105 — 3. 1. — 09,35 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

**Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)
V SS-brdskom korpusu**

Dnevni izvještaj od 3. 1. 1944.

264. divizija: Potisnuta brojno jaka banda 6 km isto no-jugoisto no od Primoštена.² I bataljon 892. puka, nakon slamanja ja eg otpora neprijatelja,³ kod Hrvata (5 km sjeverno od Sinja)...

Namjera: Izvijači prodor u pravcu Biteli a i Zelova⁴ (12 km sjeverno i 9 km jugozapadno od Sinja).

³ Werner, na elnik Komande Petnaestog brdskog armijskog korpusa.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteku NAV-N-T-314, film 561/71.

² U rajonu Primoštena nalazili su se dijelovi Sibensko-trogirskog NOP odreda. Vidi dok. br. 40.

³ i ⁴ Stab 264. pješadijske divizije planirao je sa 1. bataljonom 892. grenadirskog puka u vremenu od 2. do 8. siječnja 1944. izvoenje akcije »Hasenjagd« radi iš enja područja Zelovo—Kladnjice—Prgomet—Brštanovo. Vidi dok. br. 10, 36, 40, 323 i 454.

114. divizija: Radovi na raš iš avanju snijega na cesti Šujica—Livno.
Na cesti Karlobag—Gospi veliki nanosi snijega.

Namjera: Borbeno izvi anje u rejonu Obrovac—Biteli .

[...]

Pfafferott,⁵ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 15/44 pov.
3. 1. 44.

BROJ 307

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 4. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O DEJSTVU JEDINICA KOD SINJA I ZRA NIM NAPADIMA SAVEZNIKA NA ŠOLTU, SPLIT I ŠIBENIK¹

TAJNO

TEL EG RAM

159/62 — 4. 1. — 09,30 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 4. 1.1944.

Op a situacija: Jaki zra ni napadi.

264. divizija: Jaka neprijateljska banda u rejonu 25 km sjeverno od Skradina. Pred našim izvi a kim prodom u rejonu 6,5 km sjeverno od Sinja, neprijatelj se povukao u pravcu sjeverozapada, razbijen artiljeriskom vatrom. Prilikom javljene borbe, u rejonu 6 km isto no od Primoštena,² neprijatelj je imao slijede e gubitke: 9 mrtvih, 40 ranjenih.

⁵ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561773.

² Vidi dok. br. 306.

Namjera: Prodor u rejon sjeverozapadno od Sinja.

**Neprijateljski zra ni napadi na Šoltu, grad i luku Split i na Šibenik.
Vlastiti gubici: 9 ranjenih. Uništeno: 3 teretna vozila i 1 putni kih automobil. 24 civila mrtva, 30 ranjeno. Razoren 25 civilnih zgrada, 75 ošte eno.**

**114. divizija: Otkrivena neprijateljska razglasna stanica u rejonu 3 km isto no od Livna. Otkrivene baze za neprijateljsku obavještajnu organizaciju. Ceste za dotur o iš ene od snijega, sa izuzetkom ceste Su evi i—
—Karlobag.**

[...]

Pfafferott,³ v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 28/43. pov.**

BROJ 308

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 4. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BOMBARDIRANJU ŠOLTE, SPLITA I ŠIBENIKA I POTONUCU PODMORNICE U BRA KOM KANALU¹

4. 1. 1944.

TELEGRAAM

207 — 4. 1. — 21,50 h

Komandi 2. oklopne armije

Dnevni izvještaj

Op a situacija: Pove ana neprijateljska zra na aktivnost (Split, Šibenik, Prijedor) sigurno je u tjesnoj vezi sa osuje enim napadom na Komandu korpusa u Banja Luci, otkrivenu od strane komunista.

Iia:Obala i ceste za dotur: Banda u rajonu Kistanja² (18) km jugo-zapadno od Knina) namjerava, prema etni kom izvještaju, da napadne Skradin (II dalmatinska brigada?).³ Jaka banda u rejonu 16 km sjeverno-sjeveroisto no od Trogira (Mosorski odred?). Sjeverno od Sinja jedna banda (4—6000) se, pred našom izvidnicom, sa komorom povukla u pravcu sjeverozapada; tu ena je artiljerijskom vatrom; uništena 4 neprijateljska teretna kola.

³ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/982.

² U rajonu Kistanja nalazili su se dijelovi Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda.

³ Toga dana jedinice Devetnaeste divizije NOVJ nisu se nalazile u sjevernoj Dalmaciji. Vidi dok. br. 296.

30. 12. banda veće je prešla cestu sjeverno od Šolti a (brigada 7. divizije?).⁴

Ie: Potonula podmornica u Bra kom kanalu. Bombardiranje Šolte u 08,25 sati (4 bombe),

Šibenika u 12,10 i 15,35 sati u pravcu jug—sjever (2000 m visine).

U 15,35 sati u pravcu jug—sjeverozapad, svaki put 12 bombardera,

Splita u 12,15 sati, 24 bombardera iz pravca jug—jugozapad u pravcu jug—jugozapad.

[...]

U Šibeniku oštećenja na zgradama, 4 vlastita vozila uništена, manji vlastiti gubici. ..

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 14/44. pov.

BROJ 309

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 4. SIJEČNJA 1944. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA O VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI U SJEVERNOJ I SREDNJOJ DALMACIJI¹

T A J N O

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje
Br. 34/44. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
4. 1. 1944.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

P r o c j e n a s i t u a c i j e

I) Politička situacija.

U poređenju sa prošlim mjesecom, nema nekih hitnijih promjena u pogledu političke situacije u divizijskoj zoni. Talijanski dio stanovništva u Zadru još uvijek je mišljenja da Zadar ostaje pod Italijom. Zbog hrvatske zategnute situacije jasno je, da preuzimanje rukovođenja Zadrom od strane hrvatske države ne može da se poduzme odmah, već se mora sprovoditi malo pomalo.

⁴ Odnosi se na Sedmu brigadu Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 296.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/468—488.

Žestoki zra ni napadi na lu ka postrojenja i gradsku oblast, koji se stalno ponavljaju, djeluju deprimiraju e na stanovništvo. Ve im dijelom ono je napustilo grad. Sve prodavaonice i kafane su zatvorene. Privredni život je paraliziran. Na otocima, zauzetim od strane njema kih trupa, vlada op e zadovoljstvo, što stanovništvo ponovo u miru može da obavlja svoj posao.

Od strane divizije poduzete su sve mjere, da se talijanske jedinice² što prije evakuiraju u Italiju, odnosno uvrste u njema ki Vermaht kao radni bataljon. Dana 9. 12. 43. ukrcano je na brod za Trst 2 oficira i 80 pripadnika fašisti ke milicije, a prije nekoliko dana i jedna jedinica ja ine 200 ljudi. Ve i dio talijanske posade demoraliziran je zra nim napadima. Zapovjednici jedinica svoje trupe više ne drže vrsto u rukama, tako da je od strane njema kog Vermahta moralno biti nare eno, da ih se primudno smjesti u kasarne. Kad bi bilo raspoloživog brodskog potencijala za evakuaciju, Zadarsko pitanje bi ve odavno bilo razjašnjeno.

Stanovništvo Šibenika, koje je uslijed mnogobrojnih zra nih napada ve im dijelom napustilo grad, postepeno se vra a, pošto je bombardiranje popustilo. Iseljeni trgovci ponijeli su sa sobom životne namirnice, namje-njene stanovništvu, tako da je kod preostalog stanovništva nastala teška situacija sa prehranom. Me utim, posljednjih dana situacija se bitno poboljšala uz potporu njema ke komande. Nužne mjere su poduzete, prije svega od strane državne uprave u cilju da se ubudu e sprije e ovakve nezgode.

Anglofilska struja u stanovništvu Splita zra nim napadima izgubila je dosta pripadnika. Kao što se može zaklju iti, iz izjava prebjeglih, i kod partizana postoji izvjesno neraspoloženje prema Engleskoj, što je od strane politi kih komesara ocijenjeno kao ne asno i dvoli no ponašanje. U partizanskim krugovima se tako er više ne vjeruje u iskrcavanje Anglo-Amerikanaca i u njihovu pomo u životnim namirnicama i odje i, nakon što je prodro utjecaj Moskve na Balkan.

Hrvatske oružane snage kod stanovništva uživaju manji ugled, iz razloga što im nedostaje jedan jedinstven politi ki pravac. Ustaše pošteno stoje na strani Njema ke, me utim zapovjednici su nepodesniji.

U redovima domobrana nastavljaju se greške iz jugoslavenske vojske. Cilj je — po mogu stvu dobar život, izbjegavanje borbe i opasnosti i prepuštanje njema kom Vermahtu uništavanje bandi. Korupcija, crna burza i špekulacija smatraju se, od strane zapovjednika i vojnika, kao pravo koje se razumije samo po sebi. Ovo je, u principu dovelo dotle da hrvatskoj državi ne uspijeva da izgradi jednu autoritativnujnu upravnu organizaciju i da stanovništvo snabdije u dovoljnoj mjeri.

U zategnutom odnosu izme u ustaša i etnika ništa se nije promijenilo. Kao i ranije, obje organizacije su smrtni neprijatelj. Razgovor izme u komandanta Poglavnikove tjelesne garde, potpukovnika Ke eta³ i etni kog zapovjednika, poru nika Miloševi a, za sad nije dao pozitivnog rezultata.

2 Odnosi se na talijanske jedinice koje su poslije kapitulacije Italije, rujna 1943. godine, ostale u Zadru i izrazile želju da se bore na strani Nijemaca.

3 Emil Ke et, komandant Sedmog ustaškog zdruga u Drnišu.

Vijest o obrazovanju nove jugoslavenske vlade pod Titovim rukovodstvom, sime je vezano i stavljanje van snage kralja Petra, primljena je me u etnicima sa velikim zaprepašenjem. Anglofilski krugovi su ovom situacijom izgleda mnogo izgubili u utjecaju. U posljednje vrijeme ima sve više znakova približavanja ovih krugova grupi Nedi —Ljoti. Ova grupa se, u borbi protiv komunista, nalazi na zajedni koj liniji sa njemačkim Vermahtom i odbija svako paktiranje sa anglofilskim krugovima. U svakom slučaju, ovi etnici pružaju njemačkom Vermahtu dragocjeniju pomoć od ustaša i domobrana u borbi protiv bandita.

Hrvatska država i daljeini malo da me u stanovništvom stvoriti politiku podlogu za dalji opstanak. Prisutno je žaljenje, što njemački Vermaht nije preuzeo i upravljanje zemljom. Kod službenika se — vjerojatno uslijed premalih planova — može primijeniti opasnost za suradnju u izgradnji države. Karakteristično za stav određenih ljudi u upravi je držanje gradonačelnika grada Šibenika. Ovaj je, nakon prvih zračnih napada, uz potpuno omalovažavanje svojih dužnosti, napustio grad i nije uveo nikakve pomoći ne mijere za otklanjanje štete od bombardiranja. Slično su se ponijeli i članovi hrvatske uprave⁴ u rajonu Zadra, ije je sjedište u Zemuniku. Hrvatski inovnici su, zbog zračnih napada, odbili da preuzmu i samo konzularne poslove u gradu Zadru.

Neriješeni veliki problemi nisu od strane hrvatske uprave niti razmatrani niti se energično pristupilo njihovom rješavanju.

Hrvatske vladine instance nisu u stanju da osiguraju hranu stanovništvu. Životne namirnice mogu se nabaviti samo, skoro isključivo, putem špekulacija, kojom prilikom se plaćaju fantastične sume. Većina stanovništva ipak nije u stanju to da plati i tako je primorano na trampu, ako želi da izbjegne glad. Tako se na pr. jedno odijelo mijenja za 10 kg brašna, jedan klavir za 40 kg pšenice. Vlasti pokušavaju konfiskacijom da stanu na put špekulacijama, kojom prilikom prave posao i sami službenici, koji uslijed jake inflacije od države dobijaju male plaće. Stoga nije udno, što stanovništvo nema povjerenja u hrvatsku državu.

Raspoloženje stanovništva prema njemačkom Vermahtu nije neljubazno. Držanje njemačkog naroda, disciplina njemačkih vojnika, kao i nesalomljiv otpor na svim frontovima, toliko imponiraju stanovništvu da dođuše preovlađuju bezuvjetno prijateljski stav, ali je zato u svakom pogledu prisutno poštovanje prema Njemačkoj.

II) Neprijateljska situacija (stanje 3. 1. 44.).

Zaposjedanjem obalnog sektora Primošten—Rogoznica jako su smanjeni pokreti bandića ka rejonu sjeverno od Sinja. U posljednje vrijeme se iz rajona Primošten—Rogoznica ponovo javljaju jake neprijateljske snage. Vjerojatno su ove u vezi sa namjeravanim neprijateljskim iskrcavanjima.

Nakon njihovih mudrih akcija od 27. 12. do 31. 12. 43. u pravcu Vrlike,⁵ jedinice 20. divizije vratile su se u svoj raniji rajon, sjeverno i sjeverozapadno.

⁴ Riječ je o Velikoj župi Ravni kotari. Veliki župan ove župe bio je dr. Viktor Ramora. O organizaciji civilne uprave NDH u sjevernoj Dalmaciji vidi dok. br. 450.

⁵ Vidi dok. br. 24.

padno od Sinja. Prema izvještajima doušnika, u ovom rajonu se i dalje vrši novo formiranje bandi od ostataka potinjenih jedinica. Naoružanost bandi je znatno poboljšana engleskom potporom. Borbeni moral je oslabio, propagandom mnogih prinudno mobiliziranih i desertera.

Ziva zrakoplovna aktivnost iznad Splita i Šibenika. Napadi su prije svega usmjereni na zaljev Solin (sjeverno od Splita).

Veliki otoci južno od Splita još uvijek su zaposjednuti od strane snaga 26. divizije. Na Hvaru je navodno stacionirano 6 engleskih torpednih brzih amaca. Izme u otoka živ brodski saobraćaj. U rajonu s obje strane ceste Drniš—Knin nema bandi.

III) Vlastita taktika situacija i namjere.

Težiste aktivnosti bandi, u izvještajnom periodu, ponovo je bilo u lijevom sektoru, dok se neprijateljska aktivnost na cesti Split—Marina smanjila. Jedna ja a banda znatno je ometala put za dotur za Split odnosno Sinj, u rejonu Mu—Brštanovo. Divizija je morala da angažira III bataljon 893. puka (bez 2. ete) na išenju i osiguravanju ceste za dotur.

U sadejstvu sa jednom borbenom grupom 114. lovačke divizije, jedna ja a banda, koja je prodrla u Vrliku, odbačena je uz velike gubitke po neprijatelju.

Ja a neprijateljska aktivnost zabilježena je još u rajonu sjeverno od Skradina, sa djelomično žestokim napadima na novoizgrađena etni ka uporišta.

U ostaloj divizijskoj oblasti pojedina na neprijateljska aktivnost u rajonu Benkovac—Pirovac—Primošten.

Vlastita aktivnost svugdje je djelovala povoljno.

U cilju sprijeavanja iskrcavanja bandita, koji su pod dojmom otočkog poduhvata V SS-korpusa, namjeravali da skrenu na kopno, divizija je po jednu borbenu grupu, ja nešto oko 2 oja ane ete, uputila u rajone Pirovac—Tjesno, Primošten i Rogoznica. Uslijed nedostatka snaga, borbene grupe su se morale formirati izvlačenjem pojedinih vodova i grupa iz više eta. Po završetku akcije, sprovedene u toku 2. 1. 44., u cilju išenja oblasti Zelovo—Brštanovo—Kladnjice—Prgomet,⁶ I bataljon 892. puka smjenio je II bataljon 893. puka u rejonu Marina—Trogir. Odmah potom je II bataljon 893. puka ponovo podređen 893. grenadirskom puku i angažiran u obalnoj obrani rejona Jadrtovac (8 km južno—jugoistočno od Šibenika) — Rogoznica—Stari Trogir—zaljev.

Poljski dopunski bataljon morat će se vjerojatno, prema dosadašnjoj namjeri, premjestiti u rejon Bribirske Mostine (16 km sjeverozapadno od Skradina).

a) da bi držao slobodnim zaleđe borbene grupe angažirane u rejonu Pirovac—Tjesno,

b) da bi osigurao veća skladistišta u Skradinu, koja privlači bande, i da bi spriječio njihovo jačanje priključivanjem, iz pravca planine Velebit, u rejonu Kistanje—Benkovac—Karin,

⁶ Vidi dok. br. 306, naponu 3 i 4.

c) da bi oslobođio hitno potrebnu saobraćajnicu Skradin—Zadar.

Diviziji ne stoje na raspolaganju snage za osiguranje stalno ugrožene ceste za dotur Drniš—Klis, ukoliko ne bude doveden jedan bataljon za zaposjedanje Sinja, kako bi banditski rajon Brštanovo—Kladnjice mogao da bude zaposjednut od strane 2. ete III bataljona 893. puka. Prošljavanje terena ne bi imalo svrhe.

Za obranu Drniša stoji na raspolaganju još samo 1. eta III bataljona 893. puka.

Predviđa se angažiranje ustaških jedinica u rajonu Mu—Ramljane. Međutim, trenutno ove jedinice, koje su u preformiraju, još nisu spremne za dejstvo.

Jedno šire angažiranje snaga iz Zadra za zaposjedanje obale jugoistočno od Zadra trenutno nije moguće. Divizija je bila primorana, sproveo enjem naređenih mjera protiv Talijana u Zadru — talijanske trupe u Zadru su potpuno dezorganizirane i morale su, nakon razoružavanja, da budu pri-nudno smještene u kasarne — da dovede još 1. etu iz Benkovca u Zadar.

Neophodno je, da se konačno stavi na raspolaganje traženi brodski potencijal, kako bi se iz Zadra evakuirali Talijani i da bi se potom snage, naknadno vezane za Zadar, u cilju uvanja istih, angažirale na obali.

Nakon odstupanja 114. lovačke divizije,⁷ situacija u rejonu Karin—Knin—Obrovac je nejasna. Zbog nedostatka snaga, zaposjedanje jedinicama divizije ne dolazi u obzir.

IV) Obrana obale i izgradnja položaja.

Nakon predviđenog pregrupiranja, obalni sektor Šibenik—Split je u tolikoj mjeri zaposjednut, da je obezbije eno ne samo izvršanje u sektoru već se može vršiti i obrana obale.

Planovi za izgradnju obrambenih oblasti su okončani, a oni koji se odnose na rajon Trogir—Lusa (južno od Šibenika) bit će gotovi za oko 8 dana. I pored stalnog ofenzivnog angažiranja trupa, u toku je ratna obuka u okviru snaga, koje su do sada stajale na raspolaganju. Izgradnja rajona Jadrtovac—Stari Trogir—Zaljev bit će forsirane neposredno nakon definitivnog zaposjedanja.

Sektor Zadar—Šibenik ostaje nepotpun. Zaposjedanjem rajona Murter-a, na otsjeku Pirovac—Tijesno i Biograd—Tkon u injen je također jedan korak naprijed.

Trenutno jačine snage 891. grenadirske puke ne mogu biti angažirane u obalnoj obrani, jer

- a) Zadar se trenutno mora držati narođito jako zaposjednutim,
- b) druge snage, koje osiguravaju pozadinu, ne mogu biti oslobođene.

⁷ Ova divizija se povlačila iz sjeverne Dalmacije po etkom siječnja 1944. i preko Like i Hrvatskog primorja upućena u Italiju.

V) Pomorska situacija.

Od posljednjeg izvještaja nema promjena.

Osim ugrožavanja neprijateljskim zračnim napadima, u posljednje vrijeme su znatni i brodski gubici, iji su uzrok podmorske mine.

I pored sve pasivnije protivavionske obrane, istovar brodova je veoma ugrožen od strane neprijateljske avijacije i bit će sve dok konačno ne bude vlastite aktivne protivavionske obrane.

VI) Zračna situacija.

Dok su u izvještajnom mjesecu zračni napadi popustili, posljednjih dana ponovo su oživjeli žestoki napadi na Split i Šibenik.

Mora se hitno ponoviti zahtjev za dovoljenjem radio-goniometra, jer je ponovo primijećeno, da neprijatelj raspolaže izvrsnom radio-vezom i da neprijateljskoj avijaciji odmah javlja o uplovljavanju brodova.

VII) Saobraćajna situacija.

1) Željezni ka situacija:

Željezni ka pruga Drniš—Šibenik puštena je 12. 12. 43. u promet, pošto je most kod Vrpolja ponovo popravljen.

U vrijeme izvještavanja, željezni ka saobraćaj je više puta u toku kratkog perioda prekidan bombardiranjem kod Šibenika.

2) Cestovna situacija:

Ceste, koje se nalaze u divizijskoj zoni, i pored mnogobrojnih oštećenja pri injenih promjenljivim vremenskim prilikama i dejstvima bandi, prohodne su za teretna vozila. Stalni remonti su u toku.

U ovom periodu još nije bilo ometanja saobraćaja sniježnim nanosima.

[...]

Nacke,⁸ v. r.

⁸ Albin Nacke, komandant 264. pješadijske divizije.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 5. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O PARTIZANSKIM SNAGAMA KOD SKRADINA I PRIMOŠTENA, NAPADU NA NJEMA KU PATROLU KOD ŠIBENIKA I NAPADU NA ŠTAB DVADESETE DIVIZIJE NOV KOD SINJA¹

TELEGRAAM

239/242 — 5. 1. — 08,50 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 5. 1. 1944.

264. divizija: Pove an neprijateljski pritisak i namjere za napad na Skradin (8 km sjeverno od Šibenika). Neprijatelj se nalazi na izgra enim položajima u rejonu 7 km isto no od Primoštena. Nakon prepada na našu izvi a ku patrolu, u rejonu 4,5 km jugoisto no od Šibenika, neprijatelj se povukao. Iza neprijatelja, koji se povukao u rajonu 8 km sjeverozapadno od Sinja, zaplijenjeno manje skladište municije. Vlastiti gubici: 2 mrtva, 2 ranjena. Neprijateljski gubici: **10** mrtvih, **6** zarobljenih; **30** sanduka pješadijske municije, 5 sanduka ru nih granata.

Namjera: Oja avanje vlastitih snaga u rejonu sjeverno od Šibenika.

114. divizija: Prilikom borbenog izvi anja, u rajonu **10** km sjeverno od Sinja otkriven i uništen Štab **20.** komunisti ke divizije.² Neprijateljski gubici: 3 mrtva, 5 zarobljenih (od toga **3** pripadnika Štaba). Zaplijenjeno: 5 lakih puškomitrailjeza, **2** automatska pištolja, **70** pušaka, municija, apatura za vezu i opti ki aparati, kao i nešto službene pošte.

Artikli snabdijevanja transportirani za Karlobag. Cesta Gospa —Su e vi i o iš ena od snijega. U 14,50 sati Šujicu su nadlijetala 24 neprijateljska bombardera, sa jugoistoka u pravcu sjevera.,

[...]

Pfafferott,³ v. r.

XV brodski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 40/44. pov.
5. 1. 44.

- ùiumak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/81.

² Vidi dok. br. 10, napomenu 13.

³ Werner

NARE ENJE KOMANDE DRUGE OKLOPNE ARMIJE OD 6. SIJE NJA
1944. KOMANDI 15. BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA ZA ZAUZIMA-
NJE OTOKA BRACA (OPERACIJA »MORGENWIND«) I ŠOLTE (OPE-
RACIJA »MORGENWIND II«)¹

Ia
Ru

T e l e g r a m

Br. 5567/8

XV BRD. AK

Strogo povjerljivo

Predato: 6. 1. 16.00

Primljeno: 6. 1. 18.30

1) Oto ka operacija za zauzimanje Bra a ima šifru »Morgenwind«,² operacija za zauzimanje Šolte šifru »Morgenwind II«.³

2) Cjelokupno rukovo enje operacijom »Morgewind« i »Morgenwind II« ima komandant 118. pješ. div. On pri tom ima da regulira vremenski tok obe oto ke operacije i da utvrdi pitanje raspodjele brodskog prostora. Angažiranje Obalskog lova kog bataljona »Brandenburg« nare uje komandant 118. pješ. div. Za sprovo enje same operacije ostaju zatim zadržane 118. pješ. div. i 264. pješ. div.

3) Jedinice potrebne za operaciju »Morgenwind II« (1 oja . bat.) treba da budu od strane XV brd. AK tako prikupljene da budu spremne za operaciju 12. 1. 44. Privremeno uzimanje snaga sa poluotoka Primošten razumije se samo po sebi. Pristanište Rogoznica treba u svakom slu aju sigurno držati u vlastitim rukama.

F.d.R.

Sindler, v. r.

K-da 2. OkA, Ia

str. pov. br. 51/44

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/144—141.

² Vidi dok. br. 32, 41, 43, 60, 313, 354 i 444.

³ Vidi dok. br. 33, 60, 313, 316, 319, 325, 354 444 i 445.

**IZVJEŠTAJ PETOG SS-BRDSKUOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 6. SI-
JE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O RASPOREDU
JEDINICA 118. LOVA KE DIVIZIJE NA KOR ULI, PELJEŠCU I
MLJETU¹**

R A D I O G R A M Br. 5612

V SS-brdski armijski korpus
Komandi 2. oklopne armije

Poslano: 6. 1. u 13,55 sati
Primljeno: 6. 1 u 21,10 sati

Veza: Komanda 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje, br. 2805/43. pov. od 27. 12. 43., u vezi rasporeda snaga obalne obrane na Koruli, Pelješcu, Mljetu.

1) Otok Korula: Štab 750. lova kog puka, štab I diviziona 668. artiljerijskog puka, 1/3 12. ete 750. puka, 1. vod 105. SS-oklopne ete, 1. vod 118. baterije brdskih topova.

Blato: Štab I bataljona 750. lova kog puka. U rejonu Prigradica (4 km sjeveroistočno od Blata): 1. eta 750. puka, 1 mitraljeski vod.

Vela Luka: 1/3 3. ete 750. puka, 1 mitraljeski vod, 3. baterija 668. artiljerijskog puka, 1 haubi ka baterija obalske artiljerije.

Karbuni: 1/3 3. ete 750. puka.

Smokvica: 2. eta 750. puka.

Pupnat: III bataljon 750. puka, 2/3 13. ete 750. puka.

Raše: 1/2 13. ete 750. puka, 1 teški top, 2. baterija 668. artiljerijskog puka.

Prvo-Selo: eta minobaca a.

Lumbarda: 2/3 12. ete 750. puka, 1 haubi ka baterija obalske artiljerije.

2) Pelješac: Lovište: 3. trofejna baterija 668. artiljerijskog puka, 1/3 8. ete 750. puka. Orebić: 11. eta 750. puka. Trpanj: 2/3 8. ete 750. puka. Janjina: Štab II bataljona 750. puka, ostatak 10. ete 750. puka. Drače: 1 vod 118. baterije brdskih topova, 2 topa srednjeg kalibra. Trstenik: 2/3 6. ete 750. puka, 2 topa srednjeg kalibra. Žuljane: 1/3 6. ete 750. puka.

3) Mljet: Pola e: 1/3 7. ete 750. puka, 1 trofejna baterija 118. lova ke divizije. Babino Polje: 1/3 7. ete 750. puka, 1 vod 118. pionirskog bata-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 193/366–367.

Ijona. Sovra: 1/3 7. ete 750. puka. Jedinice 118. lova ke divizije ve su na položaju. Baterije obalske artiljerije e biti sredinom sije nja spremne za borbu. Karta 1:100.000 e sti i putem kurira.

V SS-brdski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 15/44. str. pov.

BROJ 313

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 7. SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE ZA ZAPOSJEDANJE OTOKA ŠOLTE»

STROGO POVJERLJIVO

R A D I O G R A M

495 — 7. 1. — 19,30 h

264. divizija

1) Istodobno sa zaposjedanjem Bra a od strane 118. divizije (»Morgenwind«)² sprovest e se i akcija zaposjedanja otoka Šolte od strane 264. divizije. Kodirani naziv »Morgenwind II«.³

2) Rukovo enje akcijama »Morgenwind« i »Morgenwind II« vršit e komandant 118. lova ke divizije. Tom prilikom mora se regulirati vremenski tok obje oto ke akcije i riješiti pitanje raspodjele brodskog potencijala. Angažiranje obalno-lova kog bataljona »Brandenburg« nare uje komandant 118. lova ke divizije. Pravo na sprovo enje samih akcija zadržavaju 118. lova ka divizija i 264. pješadijska divizija.

3) Trupa, neophodna za akciju »Morgenwind II« (1 oja ani bataljon), treba tako da bude formirana od strane 264. lova ke divizije, da bude spremna za akciju dana 12. 1. 44. Imati u vidu privremeno povla enje snaga sa poluotoka Primoštena. Luku Rogoznicu u svakom slu aju držati sigurno u rukama.

4) Što se ti e sprovo enja, održavati neposrednu vezu sa 118. lova kom divizijom (radio-veza je regulirana).

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/139.

² Vidi dok. br. 311, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 311, napomenu 3.

264. divizija se javlja Komandi korpusa onda, kako je predvi eno izvršenjem operacije.

Pfafferott, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 30/44, str. pov.
7. 1. 44.**

BROJ 314

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 7. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU PARTIZANA NA KOMANDU ZRAKOPLOVSTVA U REJONU SMILCICA¹

T E L E G R A M

471/474 — 7. 1. — 09,15 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandi zrakoplovstva u Hrvatskoj

**Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)
V SS-brdskom korpusu**

Dnevni izvještaj od 7. 1. 1944.

264. divizija: Okupljanje bandi u rejону исто no-sjeveroisto no od Zadra i 11 km sjeverno od Trogira. Protjerane slabije bande u rejону 17 km sjeverno-sjeverozapadno od Splita. Prilikom prepada,² dana 5. 1., na Komandu zrakoplovstva, u rajonu 5 km jugozapadno od Smil i a, vlastiti gubici su bili: 3 mrtva, 3 zarobljena; uništeno 1 teretno vozilo. Neprijateljski gubici 6. 1.: 8 zarobljenih ... 1 mitraljez, 21 puška, 8 konja.

114. divizija: Plja kanje u rajonu 5—8 km sjeverozapadno od Livna; banda srednje ja ine, u rejону 5 km sjeverozapadno od Graaca, odba ena nakon kraje borbe. Sniježna oluja i zale enost putova otežavaju nareene marševske pokrete; pritom su izgubljena 4 konja.

Namjera: Nastavak marša iz rejona Livna za Sinj.

[...]

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 101/44. pov.
7. 1. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/89—90.

² Napad su izvršile jedinice Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 8. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU PARTIZANA NA NJEMA KU KOLONU KOD TROGIRA I NA KOLONU KOD ZADRA OD SAVEZNI KOG AVIONA¹

8. 1. 44.

TAJNO

TELEGGRAM

582 — 8. 1. — 09,20 h

Komandi 2. oklopne armije

Dnevni izvještaj od 8. 1.

Op a situacija: nepromijenjena.

Iia,c: Jedna banda (105)² u rajonu 19 km sjeveroisto no od Zadra. U rajonu 19 km sjeverno-sjevernoisto no od Trogira neprijatelj je, sa kota s obje strane ceste (20 cestovnih prepreka), napao našu kolonu, koja je osloba ala cestu.

Oko Ervenika (sjeverno od Kistanja) neprijatelj se i dalje oja ava.

[...]

Ild: 7 prebjeglih.

Ie: U rejonu 10 km isto no-jugoisto no od Zadra vlastita marševska kolona napadnuta u 10,25 sati od strane dvotrupnog izvi a kog aviona.

Nadlijetanje:

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 97/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/990-991.

² Odnosi se na Zadarski NOP odred.

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 9. SIJE NJA 1944. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA ZA IZVO ENJE OPERACIJA »MORGENWIND« NA BRAC I »MORGENWIND II« NA ŠOLTU¹

R A D I O G R A M Br. 895

XV brdskom armijskom korpusu

Poslano: 9. 1. u 15,20 sati
Primljeno: 10. 1. u 03,49 sati

»Morgenwind²

1) Snage:

738. lova ki puk (bez motoriziranog I bataljona **738.** puka); III divizion **668.** artiljerijskog puka; **12.** i **13.** baterija obalske artiljerije; **1.** baterija **668.** artiljerijskog puka; 2. eta 118. pionirskog bataljona; obalno-lova ki bataljon »Brandenburg«; 1 vod **105.** tenkovskog bataljona ... 2 cm; **7.** protivavionski bataljon kod **Omiša** i **Makarske**; dijelovi bataljona za vezu...

2) Sprovo enje operacije:

X-dan je **12. 1. u** zoru. Snage **III** bataljona **738.** puka (**Makarska**) iskrjavaju se na otok kod **Povija** (sjeveroisto ni dio otoka). Prodor u rejon **Sumartina** i **Seleca**, a odатle **u** pravcu rejona **G. Humca** i jugozapadno od **Bola**. Snage **2. ete** **738.** puka (**Omiš**) iskrjavaju se isto no od **Pu iš a**. Prodor **u** rejon južno od **G. Humca**. Odatle, zajedno **sa** snagama **III** bataljona **738.** puka, u pravcu zapada, **ka Nerežiš u**. Dalje u pravcu zapada, **ka Milni** i **ka** rejonima sjeverozapadno od **Sutivana**, sjeverno od **Supetra** i sjeveroisto no od **Postira**. Obalno-lova ki bataljon »Brandenburg« (Split) iskrjava se u rejonu zapadno od **Pu iš a** uz prodor u pravcu juga, **ka G. Humcu**. Zatim prodor od **Pu iš a u** pravcu **Postira, Supetra, Sutivana, Milne**. III divizion **668.** artiljerijskog puka pruža podršku iz rejona **Lokva** (7 km isto no od **Omiša**), a **13** baterija obalskih lovaca **12. 1.** iz **Baške Vode**. **1.** baterija **668.** artiljerijskog puka i **1** vod **105.** tenkovskog bataljona prelaze u rejon **Baška Voda—Makarska**.

»Morgenwind II«³

Snage **II** bataljona 893. puka (otok **Veliki Drvenik**) iskrjavaju se na sjeveroisto ni dio **Solte**.

Za to nost:

[Potpis ne itak]

V SS-korpus

Operativno odjeljenje,
br. 23/44. str. pov.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikro-teka NAV-N-T-314, film 561/128—131.

² Vi i dok. br. 311, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 311, napomenu 3.

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 10. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O SITUACIJI NA PODRU JU ZADAR—ŠIBENIK NAKON ODLASKA
114. DIVIZIJE¹**

STROGO POVJERLJIVO

T E L E G R A M

516 — 19,30 h — 10. 1.

Komandi 2. oklopne armije

Procjena situacije na obali:

1) Više puta je potvrđena namjera neprijatelja da se oko 13. 1. iskrca u rajon **Zadar—Šibenik**, a možda i na poluotok **Primošten**. U posljednje vrijeme težište bandi na kopnu je u rejoni **Skradin—Kistanje—Benkovac**; tamo se već nalaze: 19. divizija,² teritorijalne i druge jačine bandi³ (vjerojatno prekomorske brigade).⁴

2) 264. divizija, nakon povlačenja 114. divizije i proširivanja njene sigurnosne oblasti, odsada se svugdje određuje za održavanje već postojeće uporišnih utvrđenja, koja su u izgradnji. U većim uporištima (**Zadar, Šibenik**) postoji rezerva pojedinačnih streljačkih odjeljenja. Nakon prikupljanja snaga za akciju »Morgenwind II«,⁵ obala poluotoka **Primoštena** postala je veliki, potpuno nekontrolirani sektor.

3) Pod ovim uvjetima iskrčavanje bandi neće se moći spriječiti bez dovođenja novih snaga.

Istodobno postoji povećana opasnost za **Knin** i **Drniš**, koji su, nakon povlačenja 114. divizije, slabije osigurani.

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 97/44, str. pov.
od 10. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/343.

² Vidi dok. br. 296.

³ Odnosi se na jedinice Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda.

⁴ Prva prekomorska brigada se iskrčala 7. siječnja u luku Drage kod Biograda. Vidi dok. br. 22, 43 i 44.

⁵ Vidi dok. br. 311, napomenu 3.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 10. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBAMA SA PARTIZANIMA KOD PIROVCA¹

TAJNO

TELEGRAAM

793/97 — 10. 1. — 09,10 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 10. 1. 44.

Vrijeme: obala i planine: obla no; u unutrašnjosti — vedro.

Op a situacija: Istaknuto težište bandi u obalnoj zoni je rajon **Kistanje—Skradin—Benkovac**. Ne raspolažemo snagama za borbu. Usljed iskrcavanja bandi,² koje predstoji, a za koje nema na raspolaganju vlastitih rezervi, ra unati sa znatnijim pooštravanjem i optere enoš u pojedinih uporišta.

264. divizija: Dalje oja avanje neprijatelja u rajonu **Skradina i isto no** od **Kistanja**,³ izme u ostalih vjerojatno i dobro naoružanih bataljona; vjerojatno — pripreme za pružanje podrške iskrcavanju. U borbama jugoisto no od **Pirovca** — vlastiti gubici: 9 mrtvih, 15 ranjenih.⁴ Do sada nema izvještaja od poja anja, koje je na maršu. 2iva zra na aktivnost neprijatelja, zbog niskih oblika, samo djelomi no se izvi a. U 07,55 sati napad 2 lovca-bombardera, sa mitraljiranjem, na **Trogir**. U 11.50 sati 17 aviona tipa »Liberator« i 8 aviona tipa »Spitfire-« sa sjeverozapada u pravcu jugoistoka preletjelo **Šibenik**; nije bilo napada. 14 prebjeglih.

114. divizija: Ponovno ugrožavanje **Vrlike**, odbijena slabija banda u rejonu **Suvaje**. 5 prebjeglih.

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 161/44. pov.
od 10. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/158—159.

² Odnosi se na iskrcavanje Prve prekomorske brigade. Vidi dok. br. 317, napomenu 4.

³ Odnosi se na Petu i Šestu NO brigadu Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok br. 296.

⁴ Vidi dok. br. 296, napomenu 3.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 11. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBI U RAJONU PIROVCA I DEBLOKADI VODICA¹

TAJNO

TELEGRAF

928/932 — 11. 1. — 09,05 h

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 11. 1. 44.

264. divizija: U toku su borbe u rajonu jugoisto no od **Pirovca**.² Deblokada **Vodica**; nakon prodiranja kroz neprijateljski obrub, u daljem prodoru u pravcu sjeverozapada.U rajonu jugozapadno od Splita, na velikoj visini, živa zra na aktivnost neprijatelja. Preuzeto osiguranje **Knina**.

Namjera: Pripreme akcije «-Morgenwind II».³

114. divizija: Bez naro itih doga aja. 15 zarobljenih, 12 prebjeglih.

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 190/44. pov.
11. 1. 44.

PREGLED ZRA NIH NAPADA SAVEZNI KOG ZRAKOPLOVSTVA U VREMENU OD 27. STUDENOGL 1943. DO 11. SIJE NJA 1944. NA ZADAR, ŠIBENIK, SPLIT, TROGIR, SOLIN, ŠOLTU I DR.¹

3. primjerak Komandi XV brdskog armijskog korpusa, Obavještajno odjeljenje, br. 170/44. pov. od 12. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/162—163.

² Vidi dok. br. 296, napomenu 4.

³ Vidi dok. br. 331, napomenu 3.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/1088.

ZRA NI NAPADI SAVEZNIKA OD 27. 11. 1943. DO 11. 1. 1944.

ZADAR

28. 11.	11,10	sati	24 bombardera	potopljen parobrod »Šibenik«
30. 11.	11,12	sati	odred bombardera	
15. 12.	9,40	sati	12 lovaca	aerodrom, manje štete
16. 12.	14,00	sati	odred bombardera	težak napad, mnogo požara
19. 12.	cijeli	dan		živa zra na aktivnost
22. 12.	10,35	sati	20 lovaca-bomb.	ošte ene barake i teretna kola
27. 12.	12,44	sati	12 bombardera	napad, nema gubitaka
7. 01.	?		1 izvi a	napad na marš. kolonu 10 km isto no-jugoisto no

ŠIBENIK:

27. 11.	11,45	sati	12 lovaca-bomb.	razoren gat za utovar boksita
27. 11.	12,30	sati	12 lovaca-bomb.	razoren gat za utovar boksita
28. 11.	11,45	sati	12 bombardera	znatne štete
28. 11.	12,30	sati	24 bombardera	znatne štete
30. 11.	11,12	sati	odredi bombardera	nadlijetanje
2. 12.	uve er		bombarderi	ometanje iskrcavanja brodova
3. 12.	4 napada		bombarderi	ošte eni: željez. stanica, arsenal, skladište opskrbe, smještaji, gat, podmorski kabel, 3 broda potopljena
3. 12.	12,05	sati	24 bombardera	razoreno 12 zgrada
15. 12.	18,00	sati	1 izvi a	2 bombe, nema štete
16. 12.	13,30	sati	12 bombardera	ošte eni: gat, željez. stanica, 32 ku e
19. 12.	8,00	sati	1 izvi a	bez napada
19. 12.	13,15	sati	7 bombardera	bez napada
21. 12.	8,00	sati	8 lovaca	bez napada
29. 12.	14,15	sati	12 bombardera	bombe na Šibenik i Skradin
20. 12.	6,20	sati	4 lovca	bez napada
30. 12.	14,05	sati	12 bombardera	bez napada
3. 01.	12,10	sati	12 bombardera	ošte ene zgrade i 4 teretna vozila.
3. 01.	15,35	sati	4 bombardera	ošte ene zgrade i 4 teretna vozila.

SPLIT:

5. 12.	cijeli	dan		živa zra na aktivnost, pojedina na bombardiranja, nema šteta
17. 12.	18,24	sati		letovi u cilju ometanja, pojedina na bombardiranja, mitraljiranje

30. 12. 8,15 sati 4 aviona bez napada
3. 01. 12,15 sati 24 bombardera napad
10. 01. cijeli dan živa zra na aktivnost

TROGIR:

30. 11. 9,10 sati ja i odred 1 bomba
5. 12. cijeli dan ja a aktivnost, bombe, 1 brod pc
topljen
18. 12. 11,15 sati 16 lovaca-bomb. 1 mrtav
9. 01. 7,55 sati 2 lovaca-bomb. mitraljiranje

IOVO:

19. 12. 10,05 sati 8 lovaca-bomb. napad na 1 brod sa dva jarbola

M. DRVENIK:

2. 12. uve er 12 aviona gubici u ljudstvu, amci

V. DRVENIK:

19. 12. 06,00 sati 1 lovaca-bomb. napad

13. 12. 12,55 sati 12 bombardera ošte ena obalna cesta
20. 12. 15,10 sati 8 lovaca-bomb. nema šteta

SU URAC:

13. 12. 12,55 sati 12 bombardera ošte ena obalna cesta
20. 12. 15,10 sati 8 lovaca-bomb. nema šteta

MARINA:

2. 12. 11,15 sati 8 aviona bombe

ŠOLTA:

3. 01. ? ? 4 bombe

SIVERIC:

2. 12. uve er ? bombe (5 km sjeveroisto no od
Drniša)
[...]

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O PRIKUPLJANJU PARTIZANA U RAJONU IZME U PIROVCA I VODICA I NJIHOVOM ISKRCAVANJU U ZALJEVU GREBASTICA¹

TAJNO

TELEGRAF

957 — 12. 1. — 12.50 h

Komandi 2. oklopne armije

264. lova ka divizija javlja:

1) Ja e neprijateljske snage izme u **Pirovca** i **Vodica**,² bez obzira na okolnosti, žele da stvore uvjete za desant. Prema etni kim izvještajima, banditi³ su u rajonu **Kistanje—Bratiškovići** rekvirirali sva prevozna sredstva, da bi pomo u njih mogli da transportiraju, sa obale za **Kistanje**, opskrbu i municiju, pristiglu sa **Visa**.

2) Doušnici javljaju: U no i izme u 11. i 12. iskrcavanje ja e bande u zaljev Grebaštice. Zbog toga prijeti opasnost obalnim uporištima u rajonu **Rogoznice**, a tako er i cesti za dotur **Drniš—Split**, jer banditi koriste stari put bandi za sjeveroistok.

3) Uslijed nedostatka snaga, divizija nije u stanju da se efikasno suprotstavi ovim pokretima bandi. Još jednom se hitno ponavlja zahtjev, da se što je mogu e prije pošalju snage za smjenjivanje dijelova divizije, angažiranih u rajonu **Knin—Gračac**.

Dodatak Komandi 2. armije: U vezi dokumenta te Komande, Operativno odjeljenje, Br. 47/44. str. pov. od 10. 1. 44., izvještava se da ova Komanda nema nikakvih mogu nosti za poja anje i da u cijelom sektoru 264. lova ke divizije trenutno nema nikakvih rezervi.

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 232/44. pov.
12. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/217.

² Odnosi se na Petu brigadu Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 296.

³ Odnosi se na Šestu brigadu Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 296.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU PARTIZANA NA PIROVAC I NA NJEMA KI KONVOJ KOD SUCEViCA¹

TAJNO
T E L E G R A M
1072/76 — 12. 1. — 09,15 h

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 12. I. 44.

Vrijeme: obla no.

Op a situacija: nepromijenjena.

[...]

264. divizija:

Nakon žestokih bliskih borbi, odbijeni no ni napadi ja ih bandi na **Pirovac**,² dovedeno poja anje — 3. eta 893. puka — probilo se u pravcu **Pirovca i Tijesnog**. Prema izvještajima doušnika, bande iz rajona **Skradina** se povla e u pravcu obale. Jasna je namjera bandi, da ovdje obrazuju mostobran. Rajon **Gra ac—Su evi i—Zrmanja Vrelo** od 114. divizije preuzeo I bataljon 892. puka. U 08.00 sati 8 aviona tipa »Spitfire«, lete i u pravcu sjever—jug, iznad **Splita** otvorile vatru iz avionskog naoružanja. U 15,00 sati napad 6 neprijateljskih lovaca bombardera na brod u zaljevu **Solina**. Nema materijalnih šteta. Protekle no i, oko pono i, avioni u rajonu **Šibenika**, u pravcu sjeverozapada. 1 vlastiti mrtav, 8 ranjenih, 2 nestala, 4 prebjegla.

Namjera: »-Morgenwind II«, zadatak posadi u **Tijesnom**, u cilju ojaavanja **Pirovca**, da izvrši borbeno izvi anje rajona **Pirovac—Vodice**.

114. divizija: Odbijen banditski prepad na naš konvoj, u rejonu 6 km zapadno od **Su evi a**; 4 vlastita ranjena. U 08,00 sati napad 2 aviona tipa »Spitfire« na prugu i kolonu u rejonu 10 km sjeverozapadno od **Knina**. 1 mrtav, 1 ranjen, 10 konja ubijeno, 3 nestala.

Namjera: Nastavak marša u rajon prikupljanja — **Gospo .**

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 214/44. pov.
od 12. 1. 1444.

¹ Snimak orignala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/mikroteka NAV-N-T-314, film 561/205—206.

² Vidi dok. br. 296, napomenu 4.

**IZVJEŠTAJ PRVOG BATALJONA 892. GRENAĐIRSKOG PUKA OD 12.
SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE O CISCENJU
RAJONA ZELOVO—KLADNJICE—PRGOMET—BRŠTANOVO¹**

I bataljon 892. grenadirske puka
Operativno odjeljenje, br. 13

Smještaj štaba, 12. 1. 1944.

264. pješadijskoj diviziji

Borbeni izvještaj I bataljona 892. puka
u vezi narene operacije »Hasenjagd«
od 2. 1.—8. 1. 1944.

Zadatak: Oja ani I bataljon 892. puka, bez 4. ete, imao je zadatak da od 2. 1. do 8. 1. 44. sproveđe operaciju »Hasenjagd«, u cilju iš enja rejona Zelovo—Kladnjice—Prgomet—Brštanovo.² U tu svrhu je, do blokarajućeg prodora na Zelovo, bataljonu bila podređena 6. baterija 264. artiljerijskog puka. 1. vod 13. ete 892. puka bio je podređen bataljonu u toku cijelog poduhvata, a jedan drugi vod 13. ete 892. puka nakon dostizanja smještajnog rajona Mu—Neori.

Izvršenje zadatka:

X-dan-2. 1. 44: Oja ani I bataljon 892. puka nastupio je 2. 1. u 9,00 sati iz Sinja u pravcu Hrvatske. Bataljon je u Karakašici raspoređen: 1. eta nastupa do 2 km zapadno od ceste; 2. eta, naslanjavajući se na ovu, nastupa do ceste; a 3. eta na samu cestu. 6. baterija 264. artiljerijskog puka podržava nastupanje bataljona iz rejona Karakašice. Na južnoj strani Hrvatske savla uje slabiji otpor neprijatelja (vatra iz puškomitrailjeza i minobaca). U daljem prodoru preko k. 524 1. eta dostiže trig. 985 (Plešivica) i obezbjeđuje se iz pravca zapada ka Zelovu, 2. eta prodire do k. 438 i obezbjeđuje se iz pravca sjevera, 3. eta zaposjeda Hrvatsku i vrši osiguranje na isto noj strani, u pravcu istoka. Komora, 6. baterija 264. artiljerijskog puka i vod 13. ete 892. puka odlaze za Hrvatsku.

Neprijatelj se povukao u pravcu sjeverozapada, ka Satri u: 10. brigada XX dalmatinske divizije VIII korpusa (oko 200 ljudi). Od teškog naoružanja imaju: 1 minobaca i 2 teška puškomitrailjeza (talijanski). Brigada dolazi iz Bosne.

Vlastiti gubici: ranjeni 1 podoficir i 1 vojnik.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/448—450.

² Vidi dok. br. 306, napomenu 3 14.

X+1 dan-3. 1. 44: U toku no i mirno. U 7,00 sati 3. eta je nastupila, u cilju borbene izvi a ke akcije, preko mosta kod Panja u pravcu Biteli a. U sporazumu sa komandantom I bataljona 741. lova kog puka od Bilog Briga (6 km sjeveroisto no od Obrovca) istodobno je u pravcu Biteli a angažirana jedna jaka izvi a ka patrola. Akciju su podržavali 6. baterija 264. artiljerijskog puka i snajperski vod 13. ete 892. puka. 3. eta dostigla je most kod Panja bez otpora neprijatelja. Sa kota s onu stranu Cetine, prilikom prelaženja mosta, koji je ve im dijelom razoren, na 3. etu je otvorena vatrica iz puškomitrailjeza i pušaka. Dobro upravljenom artiljerijskom vatrom savladan je otpor neprijatelja. 3. eta je nastupala dalje u pravcu Biteli a. Uspostavljena je veza sa izvi a kom patrolom I bataljona 741. puka. Neprijateljske grupe, sa komorom, pani no odstupaju iz Biteli a u pravcu sjeverozapada, u planine (oko 400—600 ljudi). Kolone u povla enju artiljerijskom vatrom razbija 6. baterija 264. artiljerijskog puka. Vjerljatni su veliki gubici kod partizana. Tragovi krvi i zavojni materijal na eni na mnogim mjestima. Ranjene i mrtve partizani evakuiraju pomo u 2 teretna vozila. Izvi a koj patroli I bataljona 741. puka partizani pružaju otpor. Ima puno zarobljenih i plijena (u oružju: puškomitrailjezi i puške). Nisu poznati to ni podaci. U 15,00 sati okon ano vlastito izvi anje u pravcu Biteli a.

Vlastiti gubici : nema.

X + 2 dana-4. 1. 44: Situacija kod Hrva a nepromijenjena. Bataljonska komora, nakon izvi anja puta, zbog neprohodnosti puteva upu uje se kroz planinu preko Sinja u pravcu Mu a. Bataljon u 6,00 sati nastupa od Hrva a u pravcu Zelova. Prodor podržava 6. baterija 264. artiljerijskog puka iz rajona Hrva a. 1. eta obezbje uje nastup sa trig. 985 (Plešivica) u pravcu sjeverozazada. 3. eta vrši prodor u pravcu ceste Hrva e—Zelovo, a 2. eta preko kota 828 i 870. Zelovo je dostignuto i pro ešljano bez kontakta sa neprijateljem. Nema plijena. 6. baterija 264. artiljerijskog puka upu uje se, maršem preko Sinja, za Solin.

Prema izjavama stanovnika, kote sjeverozapadno od Zelova do 3. 1. uve er bile su zaposjednute od strane neprijatelja. Pretražuju se mjesta južno od Zelova. Nema plijena. Cesta, koja vodi preko kota u pravcu Mu a, neprolazna je za sva vozila (veliki nanosi snijega). Od Jel i a se bataljon dijeli u 2 marševske grupe. 1. i 2. eta direktnim putem dostižu rejon Mu —Neori . Štab, 3. eta i snajperski vod 13. ete 892. puka marširaju preko Ogorje—Sv. Franjo—Bidni i u pravcu rejona Mu —Neori . Otklanja se mina postavljena na mostu, kao i 4 cestovne prepreke. U toku marša od Zelova ka Mu u uspostavlja se veza sa II bataljonom 893. puka i 9. etom 893. puka. Bataljon no i u Neori u.

X + 3 dana-5. 1. 44: 2. vod 13. ete 892. puka podre uje se bataljonu u cilju daljeg sprovo enja akcije. Bataljon u 8,00 sati kre e iz Neori a i dostiže Gisdavac bez kontakta sa neprijateljem. Odavde 1. eta prodire preko k. 634 u pravcu isto ne strane Brštanova, 2. eta preko avke, a 3. eta, štab, komora i oba snajperska voda 13. ete 892. puka prodiru duž ceste u pravcu Brštanova. Cesta za Brštanovo je na više mesta preprije ena i razorena. Prodorom na Brštanovo ja e banditske grupe, ja ine

jedne brigade, natjerane su na iznenadno bjegstvo iz mjesta. Odstupanje partizana u sjeverozapadnom i zapadnom pravcu spre avaju vodovi 13. ete 892. puka. Brštanovo je dostignuto u 12.15 sati. Pretraživanjem ku a došlo se do plijena u oružju, municipiji, opskrbi i dokumentima.

Što se ti e protjerane bande, radi se o »Mosorskom odredu« — brigadi.³ Ona se sastoji od 3 bataljona sa po 150 ljudi i sa po 2 puškomitrailjeza po eti. Malo municipije i slabo opskrbljeni. Brigada dolazi iz Bosne, a cilj joj je otok Bra .

X+4 dana-6. 1. 44: U toku no i mirno, od 10,00 sati angažirano je borbeno izvi anje iz Brštanova sa po 2 oja ana voda: iz 1. ete u pravcu jugozapada preko k. 495 i trig. 678 za Le evicu. Partizanske grupe su protjerane sa kota smještenih ispred Le evice. U samom mjestu ništa nije otkriveno. Druga izvidnica od strane 2. ete išla je u pravcu Nisko ka zapadu. Oko 40 partizana protjerano je iz zapadnog dijela mjesta. Ni ovdje nema plijena. Tre a izvidnica išla je u sjeverozapadnom pravcu preko k. 600 do zapadne padine Movrana (trig. 843). Partizani u bjegstvu ubijeni.

U 12.15 sati bataljon dobija divizijsku zapovijest: »Shodno nastalim promjenama u izvo enju operacije »Hasenjagd«, bataljon, sa 2 dnevna marša, marširaju i preko Uneši a, dostiže Drniš. Dalja nare enja u divizijskom komandnom mjestu«. Marš može otpo eti tek 7. 1, jer se vlastita izvidnica ne može vratiti prije 16,00 sati.

7. 1. 44: Kao dnevni cilj odre en je Sratok. Marševski put bi trebalo da bude: Brštanovo—Le evica—Kladnjice—Kon a—Sratok, ako se izvi a-njem utvrdi prolaznost kra eg puta Kon a—Sratok. 1. eta je trebala da preuzme osiguranje marša. Ve sa kota s obje strane Le evice na marširaju u kolonu otvorena je neprijateljska vatrica (puškomitrailjezi i puške). Snajperski vodovi 13. ete 892. puka **savla uju otpor neprijatelja**. Nakon protjerivanja partizana sa svih kota **duž** ceste za nastup, **uz** otklanjanje mnogobrojnih cestovnih prepreka i pod neprijateljskom vatrom, oko 13,30 sati dostignuto je mjesto Kladnjice. Sve kote oko Kladnjica bile su jako zaposjednute od strane neprijatelja. Angažirani su vodovi i grupe uz istodobnu podršku teškog naoružanja, u pravcu ovih kota, u cilju da se iste zauzmu. Neprijateljski otpor se poja ava; neprijatelj se stalno utvr ivao na napred smještenim kotama. Otpor je slomljen u sumrak nastup sporo napreduje, zbog otklanjanja mnogobrojnih cestovnih prepreka, u toku dnevnog marša ukupno je uklonjeno 52 prepreka i 5 velikih cestovnih mina. Kra i put Kon a—Sratok nije prolazan. Marš se nastavlja preko Prgometa **u** pravcu mjesta Dolac, koje je dostignuto u 1,15 sati.

Vlastiti gubici: 2 ranjena vojnika.

Neprijateljski gubici: Vjerojatno veoma veliki. Na jednom puškomitrailjskom položaju na pr.: 2 mrtva i 3 ranjena. Na en plijen.

8.1. 44: Krenuvši u 9,00 sati iz mjesta Dolac bataljon, marširaju i preko Uneši a, u 20,45 sati dostiže Drniš.

Vlastiti gubici: ranjeni 1 podoficir **i 3** vojnika.

Neprijateljski gubici : Nisu utvr eni, vjerojatno su veoma veliki.

Zarobljeni i prebjegli: 3 zarobljena, 1 prebjegao (kod 264. lova ke divizije, Obavještajno odjeljenje).

³ Borbu su vodili Mosorski i Mose ko-svilajski NOP odred. Vidi dok. br. 40.

Pljen:

1 talijanski minobaca kalibra 8,1 cm sa priborom;
1 puškomitraljez tipa 34 sa sanducima za alat;
4 talijanska puškomitraljeza (1 neispravan);
7 talijanskih pušaka;
1 snajperska puška;
1 talijanski automat;
1500 metaka za puškomitraljeze (talijanske);
252 puš ana metka;
21 talijanska minobaca ka mina kalibra 8,1 cm;
20 talijanskih ru nih granata;
25 m štapina za paljenje eksplozivnog punjenja;
1 sanduk sanitetskog materijala;
5 brdskih konja;
3 magarca;
2 samara za vu ne životinje;
kilogrami opskrbe i kože za popravak obuće;
dokumenti (naredbe itd.).

Svo oružje i municija, sa izuzetkom puškomitraljeza tipa 34 i talijanskih automata, predato je diviziji, a tako er i svi zaplijenjeni dokumenti.

[...]

[Potpis ne itak]

BROJ 324

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 14. SIJE NJA 1944. O VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI NA KORPUSNOM PODRUJU¹

TAJNO

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 297/44. pov.

Smještaj štaba,
14. 1. 44.

**PROCJENA SITUACIJE
od 15. 12. 43.—15. 1. 44.**

I) Politi ka situacija.

Stanovništvo, prije svega ono u oblastima ozna enim od strane bandi kao »oslobo enim«, umorno je od banditskog ratovanja. Najbolji dokaz za to su mnogobrojna dobrovoljna prijavljivanja hrvatskim oružanim sna-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/451—457.

gama i ustaškim jedinicama, prije svega u Kotor Varoši i Livnu (1200), nakon zaposjedanja tih mjesta od strane njemačkih oružanih snaga.

Iz straha od banditskog terora, najveći dio stanovništva mjesta Glina i Kotor Varoš išao je za njemačkim trupama, koje su se povlačile, da bi ostao pod njihovom zaštitom. U pravoslavnim krajevima pokazuje se, osim etničkih jedinica, jasno nastojanje da se, uz pomoć jedinica samozaštite, pod njemačkom kontrolom, osigura imovina i život porodicama.

Stav ustaša prema njemačkim oružanim snagama dobio je nešto nepriјatniji tok. Više slučajeva, izazvanih od strane ustaša, ukazuju na nastojanje da se ide vlastitim putem i da se, u odnosu prema njemačkim oružanim snagama, dobije potpuna sloboda djelovanja.

II) Neprijateljska situacija.

Borbenost bandi je smanjena uslijed neuspjeha i nepovoljnog godišnjeg doba. S tim u vezi je i povećanje broja prebjeglih (od 1. do 12. skoro 100 ljudi).

[...]

Znatno pooštravanje situacije nastalo je u obalnom području kod 264. lova ke divizije. Ovdje je neprijatelj sve snage (19. i 20. dalmatinska, 13. obalna i 18. slovena ka divizija)³ angažirao, da bi otoke ke bande (26. divizija⁴ i prekomorske brigade)⁵ prebacio za sjevernu Dalmaciju i da bi sakupio saveznički materijal sa otoka i prebacio ga na kopno, u hrvatski i bosanski korpus.

[•"I

IV) Obalna obrana i utvrđivanje položaja.

Utvrdjivanje položaja općenito uzev gubi zbog neminovnosti, da se skoro svakodnevno glavnina snaga angažira u suzbijanju bandi i u aktivnoj obrani iz uporišta. Već naređeno prebacivanje svih inžinjerijskih snaga korpusnog sektora u obalno područje je moralno se odložiti zbog odlaska 3. divizije.

373. divizija je jednu pionirsку etu i talijanski inžinjerijski bataljon prebacila Komandi tvrđave inžinjerije — 29. Na obali su samo u području većih lučkih gradova — Zadra, Šibenika i Splita postignuti skromniji počeci u utvrđivanju položaja. Trenutno se za ovu svrhu raspolaze slijedeće imenovane, većinom položaja i skloništa:

Zadar — 1 ojačani bataljon i 3 baterije,

Šibenik — 1 ojačani bataljon i 1 baterija,

Split — borbena sredstva za 1 ojačani bataljon i 2 baterije, skloništa za jednu etu.

Ova uporišta snabdjevena su kružnom preprekom (jednoredna žica). Još nisu postavljene mine.

² Odnosi se na Trinaestu primorsko-goransku diviziju koja je dejstvovala u Hrvatskom primorju i Gorskem kotaru.

³ Osamnaesta slovena ka divizija NOVJ dejstvovala je jedno vrijeme u Gorskem kotaru.

⁴ Dvadesetšesta divizija NOVJ zadržana je na otocima Braču, Hvaru i Visu i nije bilo planirano njeno prebacivanje na kopno.

⁵ Prva prekomorska brigada je prebačena 7. siječnja 1944. godine u luku Drage kod Biograda. Vidi dok. br. 22, 43 i 44.

Izgradnja me uuporišta još je na po etku. Djelimi no e ista ponovo morati biti napuštena zbog nedostatka snaga.

Za pripremnu obalsku artiljeriju položaji su ispitani i otpoela je izgradnja ceste (za transport topova).

Izgradnja nekoliko važnijih uporišta u dubini obalne obrane tako er je zapoeta.

Do pristizanja novih snaga morat e se obustaviti utvrivanje položaja, jer e sve raspoložive snage biti potrebne za osiguranje.

Dio snaga obalske artiljerije zauzeo je trofejnu bateriju. Komandovanje i upravljanje vatrom obalske artiljerije jedva je mogu e, jer e aparatura za upravljanje vatrom nedostajati sve dotle, dok divizija ne bude mogla da pruži ispmo i jer su prije pristigli Štab puka i štabovi diviziona obalske artiljerije, bez prištapskih i štapskih baterija, tako da nemaju nikakvih sredstava za vezu.

V) Pomorska situacija.

Saobraaj brodova za snabdijevanje odvija se na zadovoljavaju i na in.

IV) Zra na situacija.

Sve eš i zra ni napadi nisu više ograni eni samo na obalu. Pored težišta Šibenik, napad na Prijedor pokazuje namjeru, da se ga aju vjerojatni centri komandovanja i baze za snabdijevanje.

Planirano dovo enje lake protivavionske artiljerije donijet e znatno olakšanje na obalu.

VII) Saobraajna situacija.

1) Željeznica: I dalje veliki broj diverzija na svim prugama, naro ito na pruzi Prijedor—Banja Luka, koja je praktično potpuno rashodovana. Remontni radovi na pruzi Knin—Graac moraju se privremeno obustaviti, do pristizanja novih snaga, uslijed nedostatka trupa za osiguranje.

2) Ceste: Zbog sniježnih nanosa nastali su, samo manji, prekidi u saobraaju. Za stalne neophodne popravke putova moraju se dovesti snage.

[...]

[Potpis ne itak]

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 14. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O NAPADU PARTIZANA NA BIOGRAD, SUKOBU KOD GREBAŠTICE I ARTILJERIJSKOJ VATRI SA SAVEZNI KIH BRODOVA NA SPLIT¹

TAJNO

TELGRAM

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brskom korpusu

Dnevni izvještaj od 14. 1. 1944.

Vrijeme: obla no, laganije sniježne padavine.

Op a situacija: Neprijateljska pojaanja takođe i u rajonu Biograda; ja i neprijatelj sjeverno od Gospića; slaba borbena moć 392. divizije; prva akcija za ometanje neprijateljske ratne mornarice.

[...]

264. divizija: Odbijen napad bande srednje jačine na Biograd;² ojedinjanje neprijatelja u jugozapadnom rajonu mesta. U rajonu Pirovca bande se povukle na 3 km odatle. Izvidnica u pravcu Grebaštice (14 km jugoistočno od Šibenika) 12. 1. protjerala banditske amce, koji su pripojili, a sutradan se sukobilala sa njima neprijateljem. Šolta u vlastitim rukama,³ daljnje zaposjedanje bez kontakta sa neprijateljem.

12. 1. iznenada otvorena vatra sa neprijateljskih razara a, iz topova srednjeg kalibra, na Split i poluotok Marjan. Nije bilo materijalnih šteta. Izvezak let iznad Šibenika zbog snabdijevanja; 20 neprijateljskih bombardera izvršilo 4 napada u rejonu 8 km sjeverozapadno od Šibenika, sa bacanjem lakih bombi i mitraljiranjem, nema većih šteta. Jedan pogodak, vjerojatno iz 129. baterije. Preljetanje Šibenika i Šolte.

114. divizija: Nakon rekviriranja stoke i živežnih namirnica, u rajonu jugozapadno od Knina, banditi se povukli preko Krke u rajon Kistanje. Vlastite snage osiguranja na cesti Knin—Gračac smijenjene od 264. divizije.
[...]

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 279/44. pov.
14. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/221—222.

² Napad su izvršile vierojatno jedinice Sjevernodalmatinskog NOP odreda.

³ Vidi dok. br. 311, napomenu 3.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 15. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O ISKRCAVANJU NJEMA CIH SNAGA SA ŠOLTE NA BRAC, NAPADU PARTIZANA NA PIROVAC I BOMBARDIRANJU OD STRANE SAVEZNI CIH AVIONA¹

TAJNO

TELEGRAF

1388/91 — 15. 1. — 09,10 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 15. 1. 44.

Vrijeme: obala — vedro, u unutrašnjosti obla no.

Op a situacija: nepromijenjena.

[...]

»Morgenwind II«:² 1 eta II bataljona 893. puka preba ena sa Šolte na Bra ; luka Milna zaposjednuta bez kontakta sa neprijateljem.

[...]

264. divizija: Daljnja okupljanja neprijatelja u rejonu Biograda i Pirovca. Odbijen no ni napad na Pirovac. Ziv brodski saobra aj za Pakoštane (6 km jugoisto no od Biograda). 3 napada (11,00—14,30—15,30 sati) po 12 lovaca-bombardera, sa bacanjem bombi i mitraljiranjem, na Šibenik. Pogodak u parobrod »Milano«, nosivost 5000 tona, mornari ku stanicu Mandalina i željezni ka postrojenja. Prekinut željezni ki saobra aj.

[...]

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 303/44. pov.
od 15. 1. 44.

¹ Snimak origanala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314 film 561/229—230.

² Vidi dok. br. 311, napomenu 3.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 16. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O ZAVRŠENOM CIŠCENJU ŠOLTE, POVLA ENJU IZ TIJESNA I BOMBARDIRANJU ŠIBENIKA¹

T E L E G R A M

1406 — 16. 1. — 09,55 h

16. 1. 1944.

Komandi 2. oklopne armije

Dnevni izvještaj

Obalni rejon: Završeno iš enje Šolte;² otok je prethodno o iš en od neprijatelja. Tijesno, 3 km jugozapadno od Pirovca, napušteno od strane vlastite trupe. Banda (300) u rajonu 6 km jugozapadno od Obrovca.³ 80 bandita sa tovarnim životinjama krenulo iz rajona 6 km isto no od Obrovca vi pravcu jugoistoka.

Jaka banda (navodno 2000) u rejonu 6 km isto no od Gospi a i slabije grupe u rajonima 11 i 13 km sjeveroisto no i 9 km sjeverno od Gospi a, nakon žilavog otpora, odba ene u pravcu sjevera.

[...]

Ie: 15. 1. u 12,20 sati Šibenik, bez efekta, napadnut od strane 2 lovaca iz pravca sjevera u niskom letu, otvaranjem vatre iz avionskog naoružanja.

U 12,30 sati izvi a na velikoj visini nadletio Šibenik u pravcu jugoistok—sjeverozapad.

Od 15,30—15,50 sati napad 12 odnosno 11 lovaca bombardera u brišuem letu, bombama i mitraljiranjem, na Mandalinu i mornari ku stanicu Šibenik, nema šteta.

If: Dezertiralo 12 domobrana, sa oružjem, iz 11. brdskog puka.

Berger, v. r.

XV brdske armijske korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 242/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/1011—1012.

² Vidi dok. br. 311, napomenu 3.

³ Odnosi se na Šestu brigadu Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 296.

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG
KORPUSA OD 17. SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. I 373. DIVIZIJE O UPU-
IVANJU 92. MOTORIZIRANOG PUKA I DIJELOVA PRVE BRDSKE
DIVIZIJE PREKO LIVNA I SINJA U SJEVERNU DALMACIJU¹**

STROGO POVJERLJIVO

R A D I O G R A M

547 — 19,30 h — 17. 1.

5 primjeraka
1 primjerak

Dostavljeno: 263. diviziji, 17. 1 u 21,17

373. diviziji, 17. 1 u 21,14

1) 92. motorizirani puk i motorizirani dijelovi 1. brdske divizije hitno se upu uju preko rajona Livno—Sinj i privremeno se pot injavaju 264. diviziji.² Ra unati sa dolaskom 21. 1.

2) 92. motorizirani puk angažirati za iš enje i osiguranje rajona Knin—Kistanje. Na taj na in oslobo eni dijelovi 264. divizije i motorizirani dijelovi 1. brdske divizije predvi aju se za iš enje obalnog sektora.

3) Diviziji javljeno:

- a) Pristizanje motoriziranog 92. puka i dijelova 1. brdske divizije.
- b) Planiranje pregrupiranja i iš enja.

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 95/44 str. pov.
17. I. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/73.

² O pristizanju Prve brdske divizije i 92. motoriziranog puka u Dalmaciju vidi dok. br. 332, 335, 336, 338, 341, 347, 348, 349, 445, 526 i 527.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 17. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O STALNIM ZRA NIM NAPADIMA SAVEZNI KE AVIJACIJE NA ZADAR I ŠIBENIK¹

TELEGGRAM

17. 1. 44.

Komandi 2. oklopne armije Ic/AO

Dnevni izvještaj

Op a situacija: Stalni zra ni napadi na Zadar i Šibenik.

[...]

16. 1. u 10.45 sati Zadar nadletio mješoviti odred (77 aviona) u pravcu jugozapad—sjeveroistok.

U 13,20 sati u gradskom dijelu Zadra mnogobrojna ošte enja na zgradama pri injena u toku napada 20 etvoromotornih bombardera, koji su letjeli u pravcu zapad—istok, na visini od 2000.

U 7,45 sati napad 2 lovca na Šibenik.

U 13,45 sati napad 12 lovaca-bombardera na Mandalinu (južno od Šibenika) i na brod u luci. Brod u plamenu.

U 11,45 sati izvi a i nad Splitom.

U 10,50 sati Gospi nadletilo 50 ameri kih etvoromotornih bombardera u pravcu jug—sjeverozapad.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 256/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/1014—1015.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 19. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMILJE O ZAPOSJEDANJU UPORIŠTA KAŠIC I ZEMUNIK OD PARTIZANA, UGROŽENOSTI SMIL I A I KARINA, POKRETIMA PREKOMORSKE BRIGADE U PRAVCU ZEGARA¹

TELEGRAM

1819 — 19. 1. — 09,50 h

19. L 1944.

Komandi 2. oklopne armije Ic/AO

Dnevni izvještaj

Ha: Obalni rajon: Pojaano postavljanje prepreka na cestama, koje vode od Zadra ka Obrovcu i Benkovcu. etni ko uporište Kaši, 20 km isto no—sjeveroisto no od Zadra, zaposjednuto od strane komunista.² Ugrožen Smil i (21 km isto no od Zadra). Zemunik (15 km isto no od Zadra) zaposjednut od strane neprijatelja. Ja a banda namjerava napasti Karin, 32 km isto no od Zadra.

etni ki izvještaj o tome, da je 800 veoma dobro naoružanih bandita krenulo oko 17. 1. iz Barija za rajon Zegar,³ 30 km sjeverozapadno od Knina, upu uje na to da je ja a banda, koja se nalazi isto no od Graaca, kako je ju er javljeno, upravo ta banda iz Barija.

Banda srednje ja ine zaposjela je napušteni položaj Obrovac, 6 km sjeveroisto no od Sinja.

[...)

Ie: 18. 1. u 7,30 sati 2 aviona tipa Spitfire u niskom letu nadletila Šibenik.

U 12,10 sati jedan dvotrupni etvoromotorni izvi a iznad Šibenika u pravcu sjever—jug.

If: 17 pripadnika III hrvatske brdske brigade dezertiralo.

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 294/44. pov.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NOV-N-T-314, film 563/1021—1022.

² Kaši je zauzela 16. sije nja Sesta brigada Devetnaeste divizije NOVJ. Vidi dok. dok. br. 98 i 296.

³ Odnosi se na pokret Prve prekomorske brigade iz sjeverne Dalmacije za Drvar. Vidi dok. br. 22.

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG
KORPUSA OD 19. SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE
O PREBACIVANJU MATERIJALA PRIMLJENOG OD SAVEZNIKA S
OBALE U UNUTRAŠNOST I PREBACIVANJU TRINAESTE DALMA-
TINSKE BRIGADE SA VISA NA PODRU JE DEVETNAESTE DIVIZIJE
NOVJ¹**

TAJNO

R A D I O G R A M

1907 — 19. 1. — 21,00 h

19. 1. 44.

264. pješadijskoj diviziji

1. VIII korpus, zajedno sa mornaricom, treba da obezbijedi transport savezni kog materijala sa obale preko srednje i sjeverne Dalmacije za pozadinu.
2. Komunisti smatraju Bjelinu (18 km isto no od Benkovca?) i Par i najsigurnijim mjestima.
3. Pouzdani izvještaj od 17. 1: VIII (vjerojatno XIII brigada 26. divizije)² dalmatinska brigada sa Visa se prebacila u borbenu zonu 19. divizije. 2 broda, s opskrbom, s Visa stigla na Dugi otok.

Pfafferott, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje
br. 311/44. pov.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mlkroteka NOV-N-T-314, film 563/1023.

² Trinaesta NO brigada Dva esetšeste divizije prebacila se sa Visa u Pakoštane no u 18/19. siječnja radi ulaska u sastav Devete divizije. Vidi dok. br. 298.

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 19. SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. DIVIZIJE O PRISTI-
ZANJU 92. MOTORIZIRANOG PUKA I PRVE BRDSKE DIVIZIJE U
DALMACIJU¹

STROGO POVJERLJIVO

R A D I O G R A M

562 — 19. 1. — 19,10 h

264. diviziji

1) 92. motorizirani puk mora da ostane u rajonu Knin—Padane—
—Kistanje.²

2) Predvi a se pristizanje u Sinj: protivtenkovskog bataljona 1. brdske
divizije 21. 1. iz Mostara, a 92. motoriziranog puka ne prije 22. 1. Ina e, više
ne o ekivati nikakve motorizirane dijelove.

3) Po etkom velja e 1. brdsku diviziju³ e smijeniti 264. divizija
sjeverno od linije Sinj—Mu —Drniš (isklju eno)—Kistanje—Gra ac. 92.
motorizirani puk e kasnije biti podre en 373. diviziji. Slijedi nare enje.

Pfafferott, V. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 116/44. str. pov.
19. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/72.

² ¹ ³ O pristizanju 92. motoriziranog puka i Prve brdske divizije u Dalmaciju vidi
dok. br. 328, napomenu 2.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 20. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBAMA PROTIV PARTIZANA KOD ZADRA, GREBAŠTICE I SPLITA¹

T E L E G R A M

1948 — 20. 1. — 09, 25 h

20. 1. 44.

Komandi 2. oklopne armije Ic/AO.

Dnevni izvještaj Obavještajnog odjeljenja

Op a situacija: nepromijenjena.

Ha: Obalni rajon: Povezivanje uporišta, smještenih blizu obale, napa-dima na bande; neprijateljska grupa,² u rajonu 14 km sjeveroisto no od Zadra, odba ena na sjever. Isto no od Zadra borbe su još u toku. Žestoka borba u rajonu južno od zaljeva Grebaštica³ (13 km jugoisto no od Šibenika). Odbijeni napadi na rajone 4 km sjeverno i 6 km sjeverozapadno od Splita.

Prema etni kom izvještaju, 5—600 bandita postavlja prepreke na cesti, koja vodi za Vrliku, u rajon 10 km isto no od Knina.
[...]

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 323/44. pov.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/1025.

² Jedinica iz sastava Grupe sjeverodalmatinskih NOP odreda.

³ Vjerojatno dijelovi Sibensko-trogirske NOP odreda.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 21. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O ISKRCAVANJU PARTIZANA NA UGLJAN, BORBAMA ZA SMILCIC I PRIKUPLJANJU JAKIH PARTIZANSKIH SNAGA U RAJONU PRIMOŠTENA¹

TEL E G R A M

2078 — 21. 1. — 11,10 h

21. 1. 1944.

Komandi 2. oklopne armije, Ic/AO

Dnevni izvještaj Obavještajnog odjeljenja

Jaka okupljanja bandi, iskrcavanje na Ugljan i stalna živa zra na aktivnost ukazuju na to, da su vjerojatne ozbiljne neprijateljske akcije u obalnom rajonu.

Iia: **Obalni** rajon: Na otoku Ugljanu ja e bande su okupirale naša uporišta (Preko, Lukoran),² zaposjele otok Ošljak i oja avaju se, dijelom iskrcavanjem na sjeverni rt otoka. Prema izvještaju doušnika, zauzimanje uporišta na Ugljanu je, po nare enju Engleza, u vezi sa planiranim engleskim desantom 25. 1. na Zadar.³ Predstoji napad na Tkon, 26 km jugoisto no od Preka.

Ja e bande iz Posedarija, Kašica (23 km sjeveroisto no, 19 km isto no-sjeveroisto no od Zadra) dijelom snaga vode žestoku borbu sa posadom u Smili i u,⁴ 20 km isto no od Zadra.

U rajonu isto no od Primoštena nalazi se veoma jaka banda⁵ (navodno preko 3000), pristigla sa otoka i iz Bosne. Južna strana zaljeva Grebaštica (13 km južno-jugoisto no od Šibenika) vrsto zaposjednuta.

Izvi anje Mosora izvršeno bez kontakta sa neprijateljem. Banda srednje ja ine postavlja prepreke na cesti za Kistanje (10 km zapadno od Knina).

[...]

Ie: 20. 1. u 7,50 sati 2 aviona tipa Spitfire, u 12,20 sati, 2 dvotrupna izvi a a, u 13,00 sati, 7 bombardera sa 11 lovaca, u 13,20 sati 2 aviona tipa Spitfire, u 13,50 sati 6 bombardera sa 15 lovaca na velikoj visini iznad

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, rokrotka NAV-N-T-314, jn_m 563/1028—2029.

² Vidi dok. br. 52, e₂, 64, 354 i 382.

³ Englezi nisu vrši), desant na kopno.

⁴ Jedinice Seste bH_ga<le Devetnaesta divizije NOV. Vidi dok. br. 296.

⁵ Odnosi se na Osmu brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 105.

Šibenika, bez bacanja bombi. Nad Splitom živa zra na aktivnost bez bacanja bombi. U 13.35 sati 14 bombardera, 8 lovaca iznad G. Srba, 21 km isto no—sjeveroisto no od Gra aca, u pravcu jug—sjever, u 13.30 sati povratni let.

[...]

Berger, v. r.

XV brdske armijske korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 340/44. pov.

BROJ 335

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KOR-PUSA OD 21. SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE ZA CIM DUŽE DRŽANJE OTO KIH UPORIŠTA, ISKRCAVANJE PARTI-ZANA NA UGLJAN SAMO VARKA ZA AKCIJE NA DRUGOM MJESTU¹

TAJNO

R A D I O G R A M

2079 — 21. 1. — 11.15 h

264. diviziji

1) Iskrcavanje na Ugljan je vjerojatno samo varka za neprijateljsku avijaciju na drugom mjestu.²

2) Oto ka uporišta držati što je mogu e duže.

3) Da obalno-lova ki bataljon »Brandenburg« bude odmah dopremljen od strane V SS-korpusa. Zahtjeva se podrška mornarice za rajon Zadra. 92. motorizirani puk vjerojatno 21. 1. u Smil i].³ Sa pristizanjem pionir-skog desantnog bataljona iz Rijeke ra unati oko 28. 1.

4) Divizija e stalno javljati o situaciji i odlukama. Koje su namjere u vezi protivtenkovskog bataljona 1. brdske divizije? Prijedlog za motori-zirani puk?

Pfafferott, v. r.

XV brdske armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 436/44. pov.
21. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog Instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/71.

² Vidi dok. br. 334, napomenu 2.

³ O pristizanju 92. motoriziranog puka vidi dok. br. 328, napomenu 2.

BROJ 336

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUŠA OD 21. SIJE NJA 1944. ŠTABOVIMA PRVE BRDSKE I 264. PJE-
ŠADIJSKE DIVIZIJE ZA POKRETE TRUPA I NJIHOVE ZADATKE¹

STROGO POVJERLJIVO

TELEGRAAM

267 — 22. 1. 18,30 h

1. brdskoj diviziji

264. diviziji

Obavjestiti : V SS-brdski korpus

1) 1. brdska divizija² smjenjuje 264. diviziju sjeverno od linije Gra-
ac—Kistanje—Drniš—Sinj (mjesta uklju no), kao i dijelove 373. divizije.

Zadaci divizije: osiguranje, pripreme za angažiranje sa što ja im di-
jelovima na obali, oja avanje.

2) Zadaci osiguranja:

a) Osiguranje Knina, Gra aca, Sinja i Livna.

b) Osiguranje cesta za dotur Srb—Su evi i—Knin—Drniš, Knin—Sinj,
kao i ceste Su evi i—Gra ac. Ovdje su naro ito važne serpentine sjeverno
i južno od Su evi a.

c) Osiguranje pruge Knin—Drniš, kao i radova na pruzi sjeverozapadno
od Knina, koje obavlja 1. željezni ka pionirska eta.

3) Rajon angažiranja:

a) Glavnina divizije u rajonu Knin—Su evi i—Srb—Gra ac—Kista-
nje—Drniš (isklju no). Ovdje je težište u južnom dijelu ovog rajona; po-
kretne snage, prije svega protivtenkovski divizion, u rajonu Kistanja.

b) Otprilike 1 oja ani puk u rajonu Vrlika—Sinj—Mu —Drniš (is-
klju no).

4) Motorizirani dijelovi 1. brdske divizije, do pristizanja 1. brdske
divizije, privremeno se u novom rajonu podre uju 264. diviziji, u cilju iš e-
nja na obali.

5) 1. brdska divizija e obavijestiti što prije:

a) predvi eno grupiranje,

b) vrijeme pristizanja.

6) Nakon pristizanja 1. brdske divizije, predvi eno je prebacivanje
92. motoriziranog puka u podru je 373. lova ke divizije.

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 426/44. str. pov.
21. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
mikroteka NAV-N-T-314, film 563/69.

² O pristizanju Prve brdske divizije vidi dok. br. 338, napomenu 2.

**NARE ENJE KOMANDE DRUGE OKLOPNE ARMIJE OD 22. SIJE NJA
1944. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA ZA
DEJSTVA U SJEVERNOJ DALMACIJI I U TU SVRHU UPU ENIM
NOVIM SNAGAMA¹**

22. 1. u 01,50 sati

Komandi XV brdskog armjskog korpusa, Operativnom odjeljenju, istodobno: Admiralu Jadrana, V SS-brdskom korpusu i Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj.

1) Bande su, vjerojatno sa jednom prekomorskom brigadom,² u obalском rejonus 264. pješadijske divizije zauzele otoke srednje Dalmacije, koji se nalaze ispred Zadra. Vlastite snage su pred nadmo nim neprijateljem evakuirale Ugljan 21. 1. 1944.³ Otok Pašman je u vlastitim rukama. U rajonu zapadno od Šibenika i na poluotoku Primoštenu treba ra unati sa jakim iskrčanim bandama. Treba pretpostaviti, da se u rajonu izme u obale i linije Obrovac—Knin—Sinj nalaze otprilike 3 banditske divizije.⁴

2) XV brdske armjske korpus uništiti e iskrčanog neprijatelja, zaузет e otoke, koji se nalaze ispred Zadra, i o istit e ih. Pored toga, u prodroku treba zauzeti otok Ugljan⁵ i stalno ga držati zaposjednutim.

3) U tu svrhu XV brdskom armjskom korpusu upu uju se i po dolasku pot injavaju:

1. talas (motorizirani dijelovi):

a) 92. oja ani grenadirski puk (motorizirani)⁶ nastupa prema Kninu; dolazak u Sinj 22. 1. uve er, a u Knin 23. 1.

b) Protivtenkovski divizion 1. brdske divizije⁷ nastupa prema Sinju, tamo dolazi 21. ili 22. 1.

c) Još dvije protivtenkovske ete i 1 inžinjerijska eta (motorizirana) 1. brdske divizije nastupaju prema Sinju. O dolasku e se još saop iti. Marš ruta za pod a) do c) — Livno—raskrš e sjeverno od Aržana—Sinj.

d) XV brdske armjske korpus treba da dovede obalno-lova ki bataljon »Brandenburg«.⁸ Nare enje e se prenositi preko Lu ke komande Split. Poželjan je, po mogu stvu što prije, marš bataljona, u cilju premeštanja i u potpunoj suglasnosti sa Komandom ratne mornarice.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mlnkro-teka NAV-N-T-314, film 563/44—60.

² Odnosi se na Prvu prekomorskiju brigadu. O njenom prebacivanju na kopno 7. sije nja 1944. vidi dok. br. 22, 43 i 44.

³ Vidi dok. br. 334. napomenu 2.

⁴ Na podruju sjeverne Dalmacije nalazila se Devetnaesta, a na podruju srednje Dalmacije Dvadeseta divizija NOVJ.

⁵ i ⁷ U Vidi dok. br. 182, 184, 352 i 445.

⁶ i ⁷ O pristizanju 92. motoriziranog puka i Prve brdske divizije vidi dok. br. 328. napomenu 2.

⁸ Vidi dok. br. 338.

e) Mogu e je uputiti 1 improvizirani motorizirani bataljon 1. brdske divizije u Benkovac, preko rajona Sinj—Knin. Vjerovatno je odstupni marš za Livno 21. 1.

2. talas: 1. brdska divizija na maršu u rajon Gra ac—Knin—Sinj. Dolazak 99. i 98. brdskog lova kog puka u rajon Knin—Sinj otprilike 27. 1. Komandno mjesto 1. brdske divizije treba premjestiti u Knin do 23. 1. uve er. XV brdski armijski korpus, neposrednim sporazumom sa V SS-korpusom, treba da dovede dijelove, koji su mu novopot injeni, sa svim raspoloživim i pomo nim sredstvima. Važno je, da se isklju i motorizirani kolonski prostor. U najkra em roku treba obnoviti most na Cetini, kod Obrovca, u rajonu sjeveroisto no od Sinja. U tu svrhu e se, kao dopuna mjerama koje je poduzeo XV brdski armijski korpus, pobrinuti V SS-korpus i uputit e inžinjerijske snage 1. brdske divizije i 7. SS-brdske divizije. XV brdski armijski korpus treba što je mogu e prije da preuzme komandu nad dijelovima jedinica, koji mu se dovla e.

4) V SS-korpus e, posredstvom jedne oklopne ete i jedne (motorizirane) baterije teških poljskih haubica, 22. 1. 1944. premjestiti u Sinj 105. izvi a ki bataljon, na raspolaganje Komandi 2. oklopne armije. Komanda 2. oklopne armije e preko V SS-korpusa dostaviti nare enje 105. oja a nom izvi a kom bataljonu. Sa bataljonom e se održavati radio-veza. V SS-korpus e 22. 1. 44. prikupiti 4. puk »Brandenburg«⁹ u rajonu Livna na raspolaganje Komandi 2. oklopne armije. Posebno e se izdati nare enje za dalje koriš enje puka. V SS-korpus treba do dalnjeg da obezbi jedi sigurno zaposjedanje Livna, ostavljanjem u Livnu jedne borbenе grupe 7. SS-divizije, ja ine od najmanje jednog oja anog bataljona.¹⁰

6) Admiral Jadrana premjestit e dana 21. 1. jedan torpedni amac i jedan eskortni brod u rajon Zadra, u cilju ometanja prebacivanja banditskih snaga sa otoka srednje Dalmacije u obalski rajon Zadra. U toku dana 21. 1. predvi eno je prebacivanje ovih brodova na sjever, dok je za no 22/23. 1. planirano ponovno angažiranje u zadarskom kanalu, do južnog rta Pašmana.

7) Za XV brdski armijski korpus važi da koncentracijom vlastitih snaga u težištima, a prije svega sa objedinjenim borbenim grupama 264. pješadijske divizije i sa motoriziranim dijelovima jedinica, koji su dovedeni u prvom talasu, potu e grupe bandi, koje u obalnom rajonu izme u Zadra i Primoštena ugrožavaju vlastite puteve za dotur i obalna uporišta, i da, uz spremnost pokretnih rezervi, što je mogu e više zbije vlastitu obalnu obranu na naro ito ugroženim mjestima. Po dolasku glavnine 1. brdske divizije na put Su evi i—Knin—Sinj treba potu i banditske snage, koje se nalaze južno od ovog puta, i o istiti pozadinu 264. pješadijske divizije. Pritom treba, u odgovaraju oj mjeri, uzeti u obzir i stanje jake iscrpljenosti 1. brdske divizije, poslije zimskih borbi u visokim planinama, koje su trajale mjesecima. O namjerama i planu odmah izvjestiti Komandu 2. oklopne armije. Specijalnom akcijom neodložno ponovo zaposjeti otok Ugljan,¹¹ koji je od posebnog zna aja za snabdijevanje obale. Izvijestiti o namjerama i planu akcije.

⁹ Vidi dok. br. 340 i 445.

¹⁰ Odnosi se na bataljon »Meckelburg« (naziv po komandantu bataljona) Drugog SS puka Sedme SS divizije »Prinz Eugen«. Vidi dok. br. 287, napomenu 3, 4 i 5.

8) Moli se komandant zrakoplovstva u Hrvatskoj da od 22. 1. 44. po-maže borbena dejstva u težistima, na sektoru 264. pješadijske divizije. Važno je da se na otocima srednje Dalmacije i na obalnom sektoru Zadar—Split izvi a situacija kod bandi, kao i vlastita situacija, da se u ovom rajonu neutralizira neprijateljski brodski prostor, da se pruža podrška vlastitim borbenim dejstvima na obalnom sektoru, u neposrednoj suradnji sa kopnenim jedinicama, kao i da se lova kom avijacijom pruža obrana radi eventualnih pokreta obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«, koji bi trebalo da se izvode po danu, za vlastita obalna uporišta i za zaštitu ratnih brodova ratne mornarice. Moli se, da se saop enja o rezultatima izvi anja dostavljaju neposredno Komandi 2. oklopne armije.

Komanda XV brdskog armijskog korpusa e posebnom zapovješ u poduzeti sve mogu e, pa i pasivne, mjere zra ne zaštite. Od osobite je važnosti, da se razdvoje svi dijelovi jedinica koje maršuju i koje nisu u pokretu, ukoliko situacija i borbeni zadatak omogu avaju. Svrishodno bi bilo odlaganje pokreta za no .

10) Istureno komandno mjesto XV brdskog armijskog korpusa treba, shodno nare enju, odmah premjestiti na sektor 264. pješadijske divizije. Komandi 2. oklopne armije, Operativnom odjeljenju, do daljnog svakodnevno dostavljati kratke izvještaje o situaciji na ovom sektoru, i to do 08.00, 14.00 i 20.00 sati. O naro itim doga ajima izvještavati neodložno.

Za to nost:

[Potpis ne itak]

Komanda 2. oklopne armije
Operativno odjeljenje,
br. 234/44. str. pov.

BROJ 338

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 22. SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE ZA ZAUZIMANJE OTOKA UGLJANA¹

STROGO POVJERLJIVO
R A D I O G R A M
568 — 22. 1. — 19,40 h.

264. diviziji

7 primjeraka
1. primjerak

1) Na Ugljanu, vjerojatno, 1. prekomorska brigada.² U rajonu Šibenika i na poluotoku Primošten iskrcane jake bande.³ Jake bande izme u obale i planinskih masiva. Mogu i su pokušaji daljih iskrcavanja neprijatelja.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/274—275.

² Na otoku Ugljanu nalazili su se dijelovi Sjevernodalmatinskog NOP odreda i Dopunske ete Tre eg pomorsko-obalskog sektora (vidi dok. br. 62). O prebacivanju Prve prekomorske brigade sa Visa na kopno i odlasku za Drvar vidi dok. br. 222, 43 i 44.

³ U tom rajonu nije se iskrcala nijedna jedinica NOVJ ve je pristigla Osma NO brigada Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 105.

2) Iskrcane neprijateljske snage moraju biti uništene i otok ponovo o iš en.

3) 264. divizija ima prije svega slijede e zadatke:

a) Ponovo zauzeti Ugljan⁴ i o istiti ga. Pašman držati.

b) Razbiti grupe bandi, koje u obalnom podru ju izme u Zadra i rta Primošten ugrožavaju naš put dotura i obalska uporišta. U vezi toga priku-piti vlastite snage na težištu.

c) Zgusnuti obalsku obranu na naro ito ugroženim mjestima i držati u pripravnosti pokretne rezerve.

4) 264. diviziji bit e dodijeljeni i pot injeni:

a) 92. motorizirani puk;⁵

b) Protivtenkovski divizion 1. brdske divizije;⁶

c) Obalsko-lova ki bataljon »-Brandenburg«.⁷ Prenošenje nare enja preko Lu ke komande u Splitu. Po mogu stvu no ni marševi, u sporazumu sa mornaricom.

d) 2 dalje protivtenkovske ete i 1 pionirska eta (motorizirana) 1. brdske divizije preko Trilja za Sinj, kao i vjerojatno 1 improvizirani moto-rizirani bataljon 1. brdske divizije preko rejona Sinj—Knin za Benkovac. Vrijeme naknadno.

5) Dalje, 264. divizija e, vjerojatno još prije kraja sije nja, u pozadin-skom rajonu da smijeni 1. brdsku diviziju: O ovome sDecijalno nare enje.

U slu aju potrebe, 264. divizija treba odmah da osposobi za marš važan most na Cetini, sjeveroisto no od Sinja.

6) Oja ani 105. izvi a ki bataljon od 22. 1. u Sinju na raspolaganju Komandi 2. oklopne armije.

7) 92. motorizirani puk imao je teške akcije; zbog toga, prema situaciji, po mogu stvu prije angažiranja 2 dana odmora u rajonu Knin—Kistanje.

8) Komandant zrakoplovstva potpomaže težišta borbenih dejstava di-vizije. Zahtjeve upu ivati neposredno.

9) Mornarica, sa 1 torpednim amcem i eskortnim amcem, ometa iskrcavanje bandi na obalsko podru je oko Zadra.

10) Treba naro ito ra unati sa poja anom aktivnoš u savezni kog zra-koplovstva u obalskom podru ju i u unutrašnjosti. Zbog toga poduzeti sve mogu e aktivne i pasivne mjere za zaštitu od napada iz zraka. Naro ito rastresit raspored jedinica na maršu i odmoru.

11) Osim dnevnog izvještaja, kratke izvještaje o situaciji svakodnevno do 06,00, 12,00 i 18,00 sati. Naro ite doga aje odmah javljati.

Pfafferott* v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 127/44. str. pov.
22. 1. 44.

4 Vidi dok. br. 182, 184, 352 i 444.

5, 6 i 7 O pristizanju 92. motoriziranog puka, Prve brdske divizije i bataljona obalskih lovaca »Brandenburg« vidi dok. br. 328, napomenu 2 i dok. br. 337 i 338.

8 Werner Pfafferott, na elnik Komande Petnaestog brdskog armijskog korpusa.

BROJ 339

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 22. SIJE NJA 1944. STABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE O NAMJERAMA JEDINICA OSMOG KORPUSA NOVJ ZA DEJSTVA U PRAVCU DOLINE RIJEKE CETINE, PLANINE PROMINE I KOSOVA¹

TAJNO

TELEGRAM

2346 — 22. 1. — 17,30 h

22. 1. 44.

264. pješadijskoj diviziji

1) U no i izme u 23. i 24. ra unati sa akcijom dijelova VIII korpusa u pravcu doline rijeke Cetine² i planine Promine,³ kao i u pravcu Kosova (9 km južno od Knina).

2) Nepromijenjeni vezovi njema kih brodskih jedinica u Trogiru mogu i su cilj.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 365/44. pov.

BROJ 340

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 23. SIJE NJA 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE O UPU IVANJU ETVRTOG PUKA »BRANDENBURG« U RAJON KNINA¹

TELEGRAM

2459 — 23. 1. — 13,00 h

264. diviziji

1) 4. puk »Brandenburg«, prebacuje se iz rajona Livna u rajon Knina,² na raspoloženju Komandi 2. oklopne armije.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/1033.

2 1 3 Vidi dok. br. 50, 51 1 53.

1 Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/279.

2 Vidi dok. br. 337 i 445.

- 2) Bit e javljeno o pristizanju i smještaju puka u rajonu Knina.
3) U pripremi je polazak II bataljona 1. puka »Brandenburg«,³ javit e se o gotovosti za marš.

Pfafferott,⁴ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 504/44. pov.
od 23. 1. 44.

BROJ 341

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 24. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O PRISTIZANJU DIJELOVA 92. MOTORIZIRANOG PUKA I PRVE BRDSKE DIVIZIJE U RAJONE KNINA, SINJA, OBROVCA I GRA ACA¹

TAJNO

TELEGGRAM

79/77 — 24. 1. — 12,00 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

Prilog dnevnog izvještaja od 24. 1. 44.

264. divizija: Nema novih izvještaja o prisustvu neprijatelja u obalnom sektoru Zadar—Primošten.

[...]

Izvještaj o pokretu trupa

[...]

264. divizija: II bataljon 92. motoriziranog puka² za Knin, I bataljon 98. brdskog lova kog puka,³ sa Štabom i 2 ete — za Gra ac, 105. izvi a ki bataljon za Sinj.⁴

³ Vidi dok. br. 400 i 445.

⁴ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/278.

² i ³ O pristizanju 92. motoriziranog puka i Prve brdske divizije vidi dok. br. 328, napomenu 2.

⁴ O pristizanju 105. SS izvi a kog bataljona vidi dok. br. 337 i 338.

1. brdska divizija: Marševska grupa 98. brdskog lova kog puka u rajonu Obrovac—Gra ac. Glavnina divizije u rajonu Glamo —Livno. Dijilijsko komandno mjesto 24. 1. u Sinju.

[...]

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 522/44. pov.
od 24. 1. 44.

BROJ 342

**OBAVJEŠTENJE KOMANDANTA JUGOISAOKA OD 24. SIJE NJA 1944.
NJEMA KOM OPUNOMO ENOM GENERALU U NEZAVISNOJ DRŽAVI
HRVATSKOJ O ANGAŽIRANJU ETNIKA U DALMACIJI I HERCEGO-
VINI ZAJEDNO SA NJEMA KIM TRUPAMA¹**

POVJERLJIVA DEPEŠA

Komandant Jugoistoka
K-da Grupe armije »F«
Grupa »K«/Abver oficir
pov. br. 556/44
24. januara 1944.
Pismeni primjerici dostavljeni:
1) Operativnom odjelj.
(depeša)
2) Obavještajnom odjelj.

Njema kom opunomo enom generalu
u Hrvatskoj

Sadržaj: Saop enje general-lajtnantu Warlimontu² o tobožnjih 35.000 etnika koji se nalaze u njema koj službi.

1) U Dalmaciji etnici su angažirani na:

a) Prostorno i vremenski ograni eno izvi anje i osiguranje puteva snabdijevanja na pravcu Biha —Knin—Šibenik, i to Mom ilo uji³ sa 1700 etnika i vojvoda Mane Rokvi⁴ sa 1900 etnika.

b) U Hercegovini pod vodstvom pukovnika Ba ovi a⁵ nešto oko 1000 etnika.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-311, film 286/179.

² Walter

³ Vojvoda Mom ilo uji, komandant Dinanske etni ke oblasti.

⁴ Mane Rokvi je bio komandant Drvarsko-petrova kog etni kog odreda.

⁵ Major Petar Ba ovi

Ukupno, dakle, u Dalmaciji nije angažirano, osloncem na naše jedinice, za izvi anje i osiguranje ni punih 5000 etnika. Srpski oficiri (bivši ratni zarobljenici), ili nove etni ke vo e, nisu bili angažirani ni u kom slu aju od strane njema kih jedinica. Svuda su bili zaklju ivani sporazumi ili ugovori s vremena na vrijeme, sa mjesnim etni kim vo ama, pod odre enim uvjetima.

2) Nužno je hrvatsku vladu jasno obavijestiti o nepouzdanosti njihovih obavještajnih izvora. Ipak nije cijelishodno da se oni detaljno obavijeste o ja ini etnika koji se nalaze u Dalmaciji, i njihovoj organizaci, jer se mora sa sigurnoš u uzeti da bi podaci neminovno došli do znanja vo a crvenih bandi.

Za to nost
[Potpis ne itak]

Komandant Jugoistoka
Komanda Grupe armija »F«
Operativno odjeljenje, pov. br. 314/44.
od 23. I 1944.

BROJ 343

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 24. SIJE NJA 1944. KOMANDI OKLOPNE ARMije O NAPADU PARTIZANA NA VLAK KOD DRNIŠA I PLANIRANOJ AKCIJI CISCENJA RAJONA KNIN—KISTANJE¹

TAJNO

TELEGRAF

559 — 24. 1. — 09,15 h

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 24. 1. 44.

Vrijeme: vedro, nakon jutarnje magle.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Neprijateljska izvi a ka djelatnost sjeveroisto no i sjeverozapadno od Knina. Teretni vlak, sjeverozapadno od Drniša, napadnut od strane bandita; tom prilikom u ruke bandita pali i lokomotiva i maši-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/276—277.

novo a. Uz pomo artiljerije sprije ena prikupljanja bandi u rajonu sjeverozapadno od Trogira. Živa zra na aktivnost neprijatelja u rajonu Šibenik–Split, nešto manja nad Zadrom. Uz pomo divizijske protivavionske artiljerije u Zadru pogo en 1 neprijateljski lovac. Obrušavanje na most na rijeci Krki, kod Skradina, nije uspjelo. 105. izvi a ki bataljon za Sinj.

Namjera: Akcija »Frühlingswetter« sa 92. motoriziranim pukom, vlastitim dijelovima, ustašama i etnicima za iš enje rajona Knin–Kistanje.² Podre eni I bataljon 98. brdskog lova kog puka za Smil i (20 km isto no od Zadra).

[...]

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 522/44. pov.
24. 1. 44.

BROJ 344

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 25. SIJE NJA 1944.
KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA O VLASTITIM I NEPRIJATELJSKIM GUBICIMA U AKCIJI »FRUHLINGSWETTER« NA PROSTORU KNIN–KISTANJE¹**

TAJNO

TELEGRAAM

XV brdskom armijskom korpusu

Predato: 25. 1. u 16,12 sati
Primljeno: 25. 1. u 20,30 sati

Sumarni izvještaj »Frühlingswetter«:

1) Djelomi an ogor eni otpor neprijatelja² kod Ervenika, Bratiškovaca, Kistanja, Radu i a slomljen je energi nim zahvatom. Banditi iznena eni prodorom 92. motoriziranog grenadirskog puka, od sjevero-zapada prema Kistanju.

2) Gubici:

- A) Vlastiti: 1 poginuo, 3 ranjena, 1 etnik poginuo.
B) Neprijateljski: izbrojano 66 poginulih, procjenjuje se daljih 60 do 70 poginulih i ranjenih. 35 zarobljenika u engleskim uniformama iz Štaba 19. dalmatinske divizije i 5. brigade.

² Vidi dok. br. 68, napomenu 4.

¹ Snimak originala (na teleprinteru) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/287.

² Vidi dok. br. 68, napomenu 4.

C) Zaplijenjeno: 1 mitraljez, 3 puškomitraljeza, 42 automata, 2 protivtenkovske puške, 1 laki minobaca, 1 telefon, 46 pušaka, 30 engleskih mina, 10.000 metaka pješadijske municije, 60 komada mina za lake minobaca e, 3 engleska bicikla.

Za to nost:
[Potpis ne itak]

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 423. pov.

BROJ 345

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 25. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O OKON ANJU AKCIJE »FRÜHLINGSWETTER« I ZAUZIMANJU ERVENIKA, BRATLSKOVACA, KISTANJA I RADUCICA I BORBI KOD ZASIOKA¹

TAJNO

T E L E G R A M

1676/79 — 25. 1. — 08.15 h

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 25. 1. 44.

Vrijeme: obla no, u planinama sniježne padavine.

Op a situacija: nepromijenjena.

[...]

264. **divizija:** Akcija »Frühlingswetter«, i pored djelomi no žestokog otpora neprijatelja, okon ana.² Zauzeti Ervenik, Bratiškovci, Kistanje i Radu i . Položaji pripravnosti bandi u rejonu 10 km južno—jugoisto no do 14 km sjeverno-sjeveroisto no od Zadra i na otoku Ugljanu.

Namjera: 92. motorizirani puk, bez I bataljona, za Benkovac.

1. brdska divizija: Prilikom izvo enja marša na cesti Sinj—Vrlika neprijatelj odba en iz Zasioka.³ Ja a banda (800) u rajonu 16 km sjevero-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog Instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/280.

² Vidi dok. br. 68, napomenu 4.

zapadno od Sinja.⁴ Neprijateljski gubici: 18 mrtvih, 27 zarobljenih, 3 puškomitrajeza zaplijenjena. Vlastiti gubici: 2 ranjena, 4 tovarna konja mrtva.

[...]

Pfaffer Ott,⁵ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 540/44. pov.
od 25. 1. 44.

BROJ 346

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMUJSKOG KORPUZA OD 25. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O PREDVI ENIM JEDINICAMA ZA PLANIRANO IZVO ENJE AKCIJA NA PODRU JU ZADRA¹

**STROGO POVJERLJIVO
T E L E G R A M
585 — 25. 1. — 21,40 h**

Komandi 2. oklopne armije

1) Mjere protiv mogu e neprijateljske akcije na Zadar:

- a) 92. motorizirani puk, bez 1 bataljona, 25. 1. za Benkovac, a sa 2. bataljonom za Kistanje;²
- b) I bataljon 98. brdskog lova kog puka (privremeno motoriziran) 25.1. u rejon Zemunik—Polešnik.³

2) Protivtenkovski bataljon 1. brdske divizije, preko rajona Split—Trogir, u sadejstvu sa 2. ete 892. puka, osloba a cestu za Primošten. Ostali motorizirani dijelovi 1. brdske divizije — Knin.

3) Namjere za sprovo enje iš enja:

a) Najprije iš enje rajona Zadar—Obrovac, sa 92. motoriziranim pukom, I bataljonom 98. puka i dijelovima 264. pješadijske divizije. Po etak 28. 1. Trajanje — 3 dana. U tu svrhu 264. pješadijska divizija u Obrovcu smjenjuje se od strane 1. brdske divizije.

b) U vezi s tim je i ponovno zauzimanje Ugljana⁴ uz pomo obalno-lova kog bataljona »Brandenburg« i, u slu aju da stigne, pionirskog de-santnog bataljona.

^{3 1 4} Vidi dok. br. 75, 128, 149, 346, 348 i 461.

⁵ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T- 314, film 563/41.

² i ³ O pristizanju 92. motoriziranog puka i Prve brdske divizije vidi dok. br. 328, napomena 2.

⁴ Vidi dok. br. 182, 184, 352 i 445.

Podrška s kopna artiljerijom i snagama iz Zadra, da bi se sprije ilo povla enje neprijatelja na kopno.

Kasnije akcije iš enja bit e podržane od strane 1. brdske divizije, vjerojatno sa 1 do 2 oja ana bataljona.

Pfafferott,⁵ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 163/44. pov.
od 25. 1. 44.

BROJ 347

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 25. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O PLANIRANOM RASPOREDU JEDINICA PRVE BRDSKE DIVIZIJE U SREDNJOJ I SJEVERNOJ DALMACIJI¹

TAJNO

TELEGRAM

2791 — 26. 1. — 10,00 h

Komandi 2. oklopne armije

1) Planirani raspored trupa 1. brdske divizije:²

a) Grupa Hirschfeld (98. brdski lovački puk, bez I bataljona, sa II divizionom 79. artiljerijskog puka) — rajon Suđevići—Grač (predvi eno preuzimanje rajona Obrovac—Karin (17 odnosno 26 km jugozapadno od Grača). Dolazak 28. 1.

b) Grupa Gierke (54. brdski transportni bataljon) — rajon Zrmanja Vrelo—Padane. Dolazak 30. 1.

c) Grupa Will (54. brdski lovački bataljon sa III i IV divizionom 79. artiljerijskog puka) — rajon Padane—Vrlika (mjesta isklju eno). Dolazak 28. 1.

d) Grupa Daumiller (54. brdski pionirski bataljon) — rajon Ramljana. Dolazak 28. 1.

e) Grupa Klebe (99. brdski lovački puk, bez III bataljona, sa I divizionom 79. artiljerijskog puka) — cesta Drniš—Sinj—Vrlika. Dolazak 27—29. 1.

⁵ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/40.

f) Grupa Brüninghoff (2 protivtenkovske ete i 3. brdska pionirska eta 54. motoriziranog puka) — Kistanje. Dolazak 26. 1.

2) Dolaskom u Sinj, 1. brdska divizija preuzima komandu. Do 27. 1, u 24.00 sati, 264. divizija rukovodi u dosadašnjem podruju. 28. 1. komandu preuzima 1. brdska divizija.

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 566/44. pov.
od 25. 1. 44.

BROJ 348

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 26. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBI JEDINICA PRVE BRDSKE DIVIZIJE NA VISOVIMA SJEVERNO OD PUTA SINJ—VRLIKA¹

TELEGGRAM

2858/2861 — 26. 1. — 19,40 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Drugi prilog dnevnog izvještaja od 26. 1. 44.

1. brdska divizija: Borbena grupa von Hirschfeld odbacila je neprijatelja sa visova sjeverno od puta Sinj—Vrlika,² uz jake gubitke, prema sjeveru i sjeveroistoku i sa artiljerijom postepeno neutralizira bande koje su se povlaile. Dostignut je dnevni cilj Vrlika i tamo je uspostavljena veza sa etnicima.

Na strani neprijatelja bilo je 108 mrtvih, veliki broj ranjenih, 53 zarobljena (među njima 1 major, 1 divizijski veterinar i 1 divizijski zubar). Kod vlastitih snaga — 1 mrtav i 7 ranjenih. Zaplijenjeno: 1 mitraljez, 1 minobaca, 74 puške 3 protivtenkovske puške, 1 telefonska centrala, oprema za dva odjeljenja telefonista, sanitetski materijal, municija, 21 konj, dokumenta i karte.

² O pristizanju Prve brdske divizije vidi dok. br. 328, napomenu 2.

³ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/285.

² Vidi dok. br. 75, 128, 149, 346 i 461.

Grupa von Hirschfeld nalazi se u rajonu Vrlike, a grupe Klebe i Will u rajonu Obrovac—Sinj.

Namjera: Nastavljanje marša u rajon smještaja. Divizijsko komandno mjesto je u Kninu.

Pfafferott,³ v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 573/44. pov.
od 26. 1. 44.**

BROJ 349

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 27. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O POTAPANJU PARTIZANSKIH AMACA KOD UGLJANA, O VLASTITIM I PARTIZANSKIM GUBICIMA KOD KISTANJA¹

TAJNO

T E L E G R A M

2954/57 — 27. 1. — 12,15 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

Komandi LXIX armijskog korpusa (pismeno)

Prilog dnevnom izvještaju od 27. 1. 44.

264. divizija: Prema izvještajima doušnika i prebjeglih, dobro naoružane bande² u engleskim uniformama, sa teškim oružjem, u rejonus 20 km sjeveroisto no, 15 km sjeverno-sjeverozapadno, 10—16 km jugoisto no od

³ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/1052.

² Odnosi se na Trinaestu NO brigadu Dvadesetšeste divizije NOVJ koja se sa Visa prebacila u Pakoštane radi ulaska u Devetu diviziju NOVJ. Vidi dok. br. 34, 60, 178 1 298.

Zadra u rajonu Biograda i Pirovca. Prikupljanje brodova ispred Ugljana sprije eno uz pomo avijacije; 7 amaca potopljeno, ostali ošte eni. Zbog najavljeni namjere neprijatelja da izvrši napad, uporište Vodice oja ano je sa 1 etom. Utvr eno prisustvo ja eg neprijatelja u rajonu 4 km sjeverno od Kistanja. Zaplijenjeno neprijateljsko skladište municije, 5 km jugoisto no od Klisa. 92. motorizirani puk, bez 1 bataljona, u pravcu Benkovca. U 08,10 sati napad 2 lovca-bombardera na stanicu Šibenik; 1 lokomotiva ošte ena. U borbama 92. motoriziranog puka, dana 25. 1, u rejonu sjeveroisto no od Kistanja, vlastiti gubici su bili slijede i: 5 mrtvih. 39 ranjenih. Neprijateljski: 23 mrtva, zaplijenjena pješadijska municija.

Namjera: nastupanje od Splita u pravcu Šibenika, u cilju iš enja rajona Primošten—zaljev Grebaštica, sa dijelovima 892. (brdskog) grenadirskog puka, podre enim 44. protivtenkovskim divizionom i obalnim lovциma »Brandenburg«.

Izvještaj o pokretima trupa

[...]

1. brdska divizija: 98. brdske love ki puk, sa II divizionom 79. brdskog artiljerijskog puka — Knin, 99. brdske love ki puk i I divizion 79. brdskog artiljerijskog puka — rajon Maljkovi —Sinj—Mu . 54. brdske love ki bataljon — jugoisto no od Vrlike. III divizion 79. brdskog artiljerijskog puka — Civiljane (4 km sjeverno od Vrlike). IV divizion — Livno. 54. pionirski bataljon (bez 3. ete) — cesta Knin—Drniš. 3. eta 54. pion. batalj. i divizijsko komandno mjesto u Kninu.

[...]

264. divizija: 44. protivtenkovski divizion — Split. 92. motorizirani puk (bez I bataljona) — Benkovac.

Runzler, V. F.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 597/44. pov.
od 27. 1. 44.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 28. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O BOMBARDIRANJU ŠIBENIKA I POKRETIMA TRUPA¹

TAJNO

TELEGRAF

3002/3006 — 28. 1. — 09,08 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

LXIX rezervnom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 28. 1. 44.

Vrijeme: vedro.

Op a situacija: nepromijenjena.

[...]

264. divizija: Pred našim prodrima neprijatelj se povukao sjeverozapadno i jugoisto no od **Zadra**. Akcija iš enja u rajonu južno od ceste Rogoznica—Marina do sada bez kontakta sa neprijateljem. Dana 26. 1. rano ujutro, u rajonu 7 km sjeveroisto no od **Klisa**, angažirana izvi a ka patrola još se nije vratila. Obalni lovci, zbog loših vremenskih uvjeta, nisu mogli da krene iz **Splita**. Napad 2 neprijateljska lovca na Šibenik i po 10 lovaca-bombardera na lu ku oblast **Mandalinu** i 126. bateriju. Manje materijalne štete. Izvi anje iznad Šibenika, nadlijetanje **Splita**.

Namjera: I bataljon 92. puka za **Benkovac**, obalni lovci za Šibenik, išenje rajona **Primošten—Marina**.

1. brdska divizija: III bataljon 98. puka, u nastupnom maršu u rajonu Knin—Ervenik, odbacio slabijeg neprijatelja. Planirani tok marša, izgradnja mostova na cesti **Sinj—Drniš**.

Namjera: Smjenjivanje I bataljona 92. puka u **Kistanjama**, dijelova 264. divizije u **Obrovcu**.

[...]

Runzier, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 614/44. pov.
28. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N.T-314, film 561/294—295.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 29. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O ISTOVARU TERETA SA PARTIZANSKIH BRODOVA IZME U BIOGRADA I PIROVCA I BOMBARDIRANJU ŠIBENIKA¹

TAJNO

T E L E G R A M

3077/8 — 29. 1. — 08,10 h

Komandi 2. oklop.:e armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu
LXIX rezervnom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 29.1. 44.

Vrijeme: obala — obla no, u unutrašnjosti vedro.
[...]

264. divizija: Potvr eno iskrcavanje transporta izme u **Biogradu** i **Pirovcu**.² iš enje rajona **Rogoznica—Marina** i izvi anje u rajonu sjeveroisto no od **Klisa** izvršeno bez kontakta sa neprijateljem. Napad 14 lovaca-bombardera na luku **Mandalina** i 128. bateriju, zbog dobre protivavionske obrane, bez efekta. **Krku** i **Split** nadletjeli neprijateljski avioni.

Namjera: Nakon smjenjivanja od strane 1. brdske divizije, slobodni dijelovi angažiraju se na iš enju u obalnom podru ju.

1. brdska divizija: Odbijen slabiji neprijatelj ispred III bataljona 98. puka, na maršu za **Obrovac**. 264. divizija smijenjena u cijeloj divizijskoj zoni.

Namjera: Osiguranje i izvi anje.
[...]

Runzler, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 630/44. pov.
29. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/302—303.

² Vidi dok. br. 349, napomenu 2.

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 31. SIJE NJA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O ISKRCAVANJU TRUPA NA OTOK UGLJAN¹

STROGO POVJERLJIVO

T E L E G R A M

602 — 31. 1. — 00,50 h

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Namjere za akciju Ugljan:

1) 30. 1. uve er iskrcavanje sa I bataljonom 98. brdskog puka i pola II bataljona 891. puka na sjeverni, isto ni i južni dio otoka.²

Prebacivanje obalnih lovaca sa pionirskom desantnom etom na južni dio radi blokade. Posada u Tkonu vrši blokadu sjevernog rta Pašmana.

2) Prema situaciji, prodor na Dugi otok planiran za 1. 2. uve er.

3) Desantni amci su 30. i 31. na Ugljanu, 1. 2. na Dugom otoku. Mora se obezbijediti obrana lova kom avijacijom, ina e se mogu o ekivati veliki gubici, jer su amci ve prepoznati i napadnuti.

4) Rukovo enje akcijama: komanduju i general.³

Runzler, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 179/44. str. pov.
30. 1. 1944.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog Instituta, rmkroteka NAV-N-T-314, film 563/27.

² O iskrcavanju njema kih jedinica na otok Ugljan vidi još dok. br. 182, 184 i 445.

³ Komandant Petnaestog brdskog armijskog korpusa je 23. sije nja iz Banja Luke krenuo za Zadar. Vidi dok. br. 445.

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 31. SIJE NJA 1944. O BOMBARDIRANJU ZADRA I TROGIRA, PARTIZANSKIM GUBICIMA KOD PRIMOŠTENA¹

TAJNO

TELEGRAAM

3270/74 — 31. 1. — 14,25 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Prilog dnevnom izvještaju od 31. 1. 1944.

[...]

264. divizija: Prilikom akcije iš enja iz Rogoznice je, bez kontakta sa neprijateljem, dostignut Primošten. Napadi 14 lovaca-bombardera na brodove pionirske desantne ete u Zadru (6 ranjenih) i 9 lovaca-bombardera na tanker u Trogiru (tanker izgorio). Živa zra na aktivnost iznad Splita i Šibenika.

Pljen: 92. motorizirani puk — prilikom akcije »Frühlingswetter«:² 2 mitraljeza, 20 pušaka, pješadijska i minobaca ka municija. Prilikom prodora na Pakoštane — neprijateljski gubici: 7 mrtvih, 1 puškomitraljez, 21 puška, pješadijska municija, ru ne i minobaca ke granate u ve im kolinama, 4 jedrenjaka, 3 putni ka automobila, 5 teretna kola, kancelarijski materijal.

Namjera: Ugljan (ve javljeno). Prodor 92. motoriziranog puka u rajon sjeveroisto no od Zadra. Marš oja anog I bataljona 892. puka od Vrpolja a pravcu Trogira.

*Pfafferott,*³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 659/44. pov.
31. 1. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/319.

² Vidi dok. br. 68, napomenu 4.

³ Werner

**IZVOD IZ RATNOG DNEVNIKA GLAVNOKOMANDUJU EG ADMIRALA JADRANA VO ENOG ZA PERIOD OD 1. DO 31. SIJE NJA 1944.
GODINE¹**

1. 1. 1944.

14,30 Iz Zadra je primljen izvještaj da u posljednjem napadu neprijateljskih bombardera na Zadar nisu pogodeni brodovi G-101 i G-107 već G-101 i G-105. Oba broda su potopljena. G-107 nije oštećen. G-103 nije sa njima ispoljavao, a nalazi se u Trstu.

Među nestalima za vrijeme ovog napada, o kojemu je dostavljen izvještaj, nalazi se komandant 22. divizionala brodske PA artiljerije kap. korvete mor. artiljerije Kranek. Pretpostavlja se, da su svi nestali poginuli.

15,30 U jednom radiogramu dostavljenom glavnokomandajućem admiralu i komandantu 2. okružne armije Komanda mornaričkih grupa Jug napominje, da zbog različitih razloga treba težiti zaузimanju otoka Visa i Lastova i da moli, da joj se po prednjem dostavi mišljenje komandanta 2. okružne armije. S tim u vezi komanda 2. okružne armije izvijestila je slijedeće:

»1. Na osnovu situacije kod neprijatelja i važnosti ovih otoka, a naročito otoka Visa radi organizacijskog usmjeravanja neprijateljskog pomorskog saobraćaja na ostale otoke u Dalmaciji, neposredan napad na otroke Vis² i Lastovo bio bi poželjan poslije završetka operacije za zauzimanje otoka Mljet. Preduvjeti za napad na ove otroke postoje se u slijedećem:

a) Dovoljno jaka brodska artiljerija radi podrške iskrčevanja, brodska PA artiljerija za organiziranje obrane protiv napada neprijatelja iz zraka, kao i pojava ana zaštita lova ke avijacije.

b) Dovoljan broj desantnih brodova zadovoljavaju ih marinčinih svojstava, da bi se, takođe, i u uvjetima lošeg vremena (teškog mora) moglo pod povoljnim uvjetima obezbijediti prebacivanje desantnih snaga, a naročito sa o. Korule na Vis.

c) Poslije izvršenog iščekanja pomoći u jedinicama kopnene vojske neposredno preuzimanje otoka Visa i Lastova snagama ratne mornarice, pošto 2. okružna armija nije u mogućnosti da stavi na raspolaganje snage za trajno posjedovanje otoka.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka London, film 115.

² O njemačkim namjerama za desant na otok Vis 1 planu dvadesetšeste divizije NOVJ za obranu otoka vidi dok. br. 87, 157, 161, 162, 169, 174, 199, 232, 291 i 446.

³ 15. Otok Mljet su zauzele njemačke jedinice 31. prosinca 1943. godine, vidi dok. br. 43, 44 i knj. 9, dok. br. 316 i 371. Vjerojatno se misli na otok Hvar.

d) Bezuvjetno obezbjedenje dovoljnog broja ratnih i desantnih brodova radi planskog nastavljanja operacija za zauzimanje otoka Hvara, Bra a i Šolte, koji su od presudnog značaja za obranu obale i odvijanje pomorskog saobraćaja za dobur potreba snabdijevanja.

e) Borbena upotreba dovoljnog broja brodova radi spriječavanja izvlačenja partizanskih snaga sa otoka Visa na unutrašnje dalmatinske otoke (u operaciji »Herbstgewitter II« — Korula⁴ — izvlačenje partizanskih jedinica nije se moglo spriječiti).

2. Pošto je komandant 2. oki. armije mišljenja, da, prije svega, raspoložive snage ratne mornarice ni u kakvom slučaju nisu dovoljne za izvršenje ovih zadataka i za premještanje pomorskih snaga u polazne luke na otocima, preostaje dalje namjera, da se, poslije okončanja operacije za zauzimanje otoka Mljeta,⁵ najprije zauzmu otoci Hvar, Bra i Šolta. Kasnije i evo otoka Visa i Lastova zavisi od raspoloživih snaga kopnene vojske i ratne mornarice.

Za stalno posjedovanje p.o. Pelješca i otoka Korula, Hvara i Bra a potreban je po jedan bataljon i odgovarajuće artiljerija. Za držanje otoka Mljeta i Lastova potrebna je posada od najmanje jednog bataljona za obadva otoka. Za obezbjedenje glavnih operativnih baza na o. Vis smatra se da je, tako er, potreban jedan bataljon. Pri tom bi, kod stalnog držanja svih ovih otoka snagama 118. lovačke divizije, 6 bataljona bilo stacionirano na otocima, tako da bi za posjedovanje obalskog ruba u ukupnoj dužini od oko 150 km ostao na raspolaganju samo još jedan lovacki bataljon i ostali dijelovi jedinica divizije. Na taj bi način bilo nemoguće ostvariti plansku kontrolu obalskog ruba i obezbjedenje od infiltriranja partizanskih jedinica iz unutrašnjosti zemlje na obalu.

Zbog toga, komandant 2. oki. armije smatra, da je za sada dok ne pristignu neke druge snage, zauzimanje i kasnije stalno držanje otoka Visa i Lastova potrebnim snagama ili posjedovanje otoka snagama ratne mornarice nemoguće izvršiti.«

Glavnokomandujući i Admiral u dogovoru sa komandantom V SS-brd. korpusa treba da preispita odluku po tome, pošto će se ona moći sagledati samo iz ukupnog broja raspoloživih brodova. Vršeći i procjenu prema jednoj torpiljarki, koja će vjerojatno do tog vremena biti ponovno opravljena, torpiljarke i korvete, koje se nalaze neposredno pred opremanjem, neće moći i uzeti u račun u ovoj operaciji, pošto je tek nekoliko manjih novosagrađenih brodova završilo sa probnom vožnjom, a na većini još nije ugrađeno artiljerijsko naoružanje.

⁴ Vidi dok. br. 14.

Me utim, ukoliko se zauzimanje otoka Visa i Lastova može prije izvršiti, utoliko bi bilo bolje. Protivnik ne smije dobiti ni-malo vremena za posjedanje ovih važnih isturenih otoka.

16,20 Grupe S-torpednih amaca S-36 i S-55 je obaviještena, da sve dok se ne opravi havarija na kormilu S-36 izvršenje bor-benih zadataka ne može do i u obzir.

20,50 Prema obaviještenju dobijenom od mornari kog oficira za vezu pri komandi 2. oki. armije, otok Mljet se nalazi u našim rukama, ali još nije u potpunosti pro ešljan. Prema iskazima stanovnika posada otoka je pred oko 5 dana preba ena na o. Vis.

Na ovdašnji zahtjev komanda 2. oki. armije izdala je nare-nje, da se Rogoznica u rajonu rt. Plo a kao važna rezervna luka ponovo zaposjedne i uredi kao stacionirano uporište.

23,00 Minsko izvi-anje Srednjeg kanala, za što je postavljen za htjev odgovornom rukovodiocu službe spasavanja u Veneciji, zbog loše vremenske situacije nije se moglo izvršiti.

Za A. Jadrana
Friedrichs

[...]

2. 1. 1944.

01,30 Za nadzor radova u brodogradilištu u Kor uli najprije su na zahtjev glavnokomanduju eg Admirala upu ena dva podo-ficira i dva vojnika iz automobilske jedinice (motoristi – bra-vari). Za preuzimanje brodogradilišta glavna uprava brodogra-dilišta njema ke Morn, komanda Italije uputila je u Kor ulu poru nika bojnog broda ing. Schleinitza i dva mornara.

13,00 Prema izvještaju Pomorskog komandanta južnog Jadrana 25. 12. ubijen je od partizana desetar mor. art. Michel, dok se kao stražar nalazio na stražarskom mjestu.

13,15 Zbog lošeg vremena o parobrodu »Mamelli« još nisu prim-ljena nikakva dalja obavještenja.

14,15 Prema nare enju Pomorskog komandanta Dalmacije za parobrod »Arborea«, koji se vjerojatno zbog izvršene sabotaže na polaznim (start.) ventilima nalazi u Šibeniku nesposoban za vožnju, upu en je remorker »Nettuno« (1.000 KS).

[...]

19,35 U vezi sa ranije izdatom direktivom ove komande, Glavna ispostava pomorskog teretnog saobra aja u Trstu izdala je ispostavi za pomorski saobra aj u Šibeniku nare enje, da se odmah pristupi detaljnoj istrazi u pogledu nastale havarije na brodu »Arborea«, pošto postoji ozbiljna sumnja da se radi o

sabotaži. Neposredne posljedice treba odmah uhapsiti. Prvi oficir i komandant snose za to punu odgovornost.

[...]

3. 1. 44.

00,40 Operacija »Herbstgewitter III« je završena.⁶ Slijede e zadatke odredit e Admiral Jadrana.

04,00 Komanda 2. oki. armije dostavila je u telegramu slijede e: V SS-brd. AK kao slijede i zadatak pristupa zauzimanju otoka Bra a.⁷ Pri tom je predvi eno, da se istodobno sa dijelovima 264. pd iz rajona Trogir–Drvenik pristupi zauzimanju otoka Šolte,⁸ u slu aju da glavnokomanduju i Admiral za tu svrhu stavi na raspolaganje dovoljno brodskog prostora. Objedinjeno komandovanje u ovoj operaciji (dijelovi 264. pd i 118. lova ka divizija) bilo bi tada povjereno komandantu 118. lova ke divizije. Zbog toga komanda 2. oki. armije moli za obavještenje, da li se za istodobnu operaciju za zauzimanje otoka Bra a i Šolte može staviti na raspolaganje dovoljan broj brodova.

[...]

4.1. 1944.

03,20 Mornari ki oficir za vezu pri komandi 2. oki. armije izvještava: sadašnja situacija kod neprijatelja, kao i situacija kod vlastitih snaga na otocima i kopnu zahtijeva da se najprije izvrši operacija »Herbestgewitter II«. Pripreme za nju su ve u toku. Slijedi zamisao i plan izvršenja po vremenu. amci obalskih lovaca »Brandenburg«,⁹ upu eni su u Split da se za 8 dana na njima obave remontni radovi.

Komanda 2. oki. armije izvještava, da e V SS-br. AK za slijede i svoj zadatak pristupiti zauzimanju otoka Bra a. Zamisljeno je, da se istodobno sa dijelovima 264. pd iz rajona Trogir–Drvenik pristupi zauzimanju otoka Šolte, ukoliko se za ovo bude raspolagalo dovoljnim brojem brodova. Komanda u ovoj operaciji bila bi povjerena komandantu 118. lova ke divizije. Preduvjet: dovoljan broj brodova koje treba da obezbijedi ratna mornarica.

Na postavljeno pitanje komandanta 2. oki. armije glavnokomanduju i Admiral je izvjestio, da s obzirom na postoje i brodski prostor, postoje mogu nosti za ishodno izvršenje operacija Bra a i Šolte. U slu aju da neki nepredvi eni gubici budu imali štetne posljedice na realiziranje preduvjeta operacija, pravovremeno e se dostaviti izvještaj.

[...]

⁶ Vidi napomenu 3 i 5 ovog dokumenta.

⁷, 12 i 15 Vidi dok. br. 32, 41, 43, 60, 311 i 313.

⁸, 13 i 16 Vidi dok. br. 33, 60, 311, 316, 319, 325, 354 i 445.

⁹ Vidi dok. br. 337 i 338.

13,30

Na postavljeno pitanje komandant luke Šibenik izvještava, da je parobrod »Guido Brunner« sa minopolagarem »Pašman« u teglju 22. 12. u 19.00 sati isplovio za Zadar. Oko 21.00 sat obadva broda nasukala su se ispred Šibenika kod pliine Raženik. U 00,30 sati pošto je sa parobroda »Brunner« istovareno oko 200 tona vode obadva broda su bez ikakve štete odsukana i u skupnoj vožnji nastavili sa maršem na sjever, dok je »Pašman«, međutim, snagom vlastitog pogona i bez teglja nastavio sa vožnjom.

Prema usmenom obaveštenju dobijenom od jednog oficira kopnene vojske, koji je 31. 12. stigao iz Zadra u Šibenik, oba broda su 30. 12. oko 01,00 sati uplovili u Zadar. Njihovo dalje mjesto razmještaja nije poznato.

»Nestanak« parobroda, kao i slučaj »Pašman« može se objasniti samo tako, ako se uzme u obzir nedostatak snaga osiguranja, još nepotpuno izvršeno posjedanje svih važnijih otoka, kao i, u vezi s tim, rješenje pitanja po vezi i uređenje otpornih toaka.

Prema izvještaju komandanta luke Split 3. 1. data je etiri puta zračna uzbuna, u toku kojih je jednom prilikom izvršen napad. Jedna serija bombi bakena je između u gata za ugljen i isto ne granice naselja. Porušena jedna crkva, dok je jedna druga kao i biskupska palača punim pogodkom bombe teško oštećena. Od vojnih lica gubici iznose 1 poginuli i 2 ranjena.

Parobrod »Anna Martine« (935 brt.) sa živežnim namirnicama za jedinice oružanih snaga uplovio u Split. Prilikom vožnje za Split napadom neprijateljskih aviona vatrenim naoružanjem ranjena su 3 lana posade (Talijani). Parobrod »Anna Martine« imala je naređenje, da korištenjem postojeće situacije (ograničene mogunosti polijetanja za avione u Italiji) put od Trsta do Splita obavi bez prekidanja.

Isto tako i u budućnosti izvršenje vožnje u toku vidnog vremena smije se narediti samo u sasvim posebnim i iznimnim slučajevima. Neprijateljska avijacija obavlja letove skoro po svakom vremenu.

14,00

Bombardiranjem iz zraka u toku 30. 12. u gradskom području Zadra svi izvori vode su porušeni, odnosno zatrpani. Iz zdravstvenih razloga i zbog opasnosti od daljih napada iz zraka jedinice ratne mornarice povukle su se iz rajona luke u Zadru. Zbog teškoća u smještaju komandant luke Zadar dostavio je molbu Pom. komandantu Dalmacije, da povuče preostale ete pom. komande.

[...]

5. 1. 1944.

17,45

Od mornara koga oficira za vezu pri komandi 2. oklopne armije, primljen je izvještaj prema kojem se jedan njemački mi-

nopolaga (»Pašman«) 31. 12. nasukao zbog magle na otok 1st, kojom prilikom je ošte en. Posada broda, koja se sastojala od 24 Nijemaca i 4 Hrvata, je zarobljena.¹⁰ Odavde je odmah poduzeta akcija za njihovo oslobo anje. Za tu svrhu stope na raspolađanju u Puli TA-22 i 2 NA-broda. Udarnu grupu od 50—60 ljudi daje garnizonска posada jedinica u Puli iako se borbeni zadatak izvršava van teritorijalnih granica XIV armije. Zamisljeno je da se isplovi 6. 1. oko podne. Iskrcavanje na isto nom dijelu otoka 1st po mjesecu ini. Potom da se izvrši pretraživanje otoka i da se pokuša da se vlastiti zarobljenici oslobole. Za izvi anje mjesta gdje se nasukao »Pašman« dostaviti zahtjev eskadrili hidroaviona za službu spasavanja na moru u Veneciji da se izvrši polijetanje iznad Ista u cilju izvi anja. Komandant 11. flotile osiguranja povjerio je komandu u izvršenju akcije komandantu TA-22. Po mogu nosti izvršenje zadatka okon ati 7. 1. ujutro, tako da TA-22 pravovremeno stigne u o ekiju i rajon za slijede u operaciju protiv otoka.

[...]

6. 1. 1944.

04,35

Za oslobo enje zarobljene posade minopolaga a »Pašman«, koje je odavde nare eno, a na osnovu direktive štaba Admirala Jadrana komandant 11. flotile osiguranja naredio je slijede e:

»TA-22« sa »Medeak« i »Scarpanto« 6. 1. isploviljava vremen-ski tako, da neposredno po padu mraka stigne pred otok 1st. 50—60 vojnika koje daje kopnena vojska i 25 mornara iz sastava 11. flotile osiguranja raspore uju se na brod. Ovi posljednji sa teretnim automobilima iz Trsta. Poslije iskrcavanja ljudstva na obalu pomo u amaca, koji se kao dopunsko sredstvo ukrca-vaju na brodove, sastav ratnih brodova obezbje uje vatrenu zaštitu i sprije ava iznenadno izvla enje partizana morem. Za ovu svrhu brodovi se raspore uju na pojedinim pozicijama otoka. Samo odlu nim nastupanjem obezbijedit e se uspjeh. Sumnjiva lica uhapsiti i sprovesti u Pulu. Iznudit davanje iz-java. Borbeni zadatak po mogu nosti završiti 7. 1. ujutro. Detalje regulirati u sporazumu sa kopnenom vojskom. Poslije zavr-šetka akcije odmah se vratiti u Pulu. Brodove opremiti za izvr-šavanje daljih borbenih zadataka. Ponovo isploviljenje vjero-jatno 9. 1. Po tome slijede nare enja.«

Spašavanje preostalog artiljerijskog naoružanja sa PA krstarice »Niobe«¹¹ nastoji se izvršiti pomo u obalskih motor-nih jedrenjaka, pošto je dalje angažiranje malog broja raspo-loživih remorkera uvjetovano vrlo velikim rizikom. Rukovo-

10 1 14 Vidi dok. br 5, 6 i 88.

U Bivša krstarica »Dalmacija« nasukala se 19. prosinca 1943. godine, na pli ak kod južnog rta otoka Silbe; no u 21/22. prosinca torpedirali je britanski amci »MTB 298« i »MTB 276«. Vidi knj. 9.

enje u izvršenju ovog zadatka Pom. komandant Sjevernog Jadrana prenio je na komandanta luke Pula.

[...]

21,45

Komanda 2. oki. armije saop ava:

1. Operaciji za zauzimanje otoka Bra a data je šifra »Morgenwind«¹² [jutarnji vjetar], a za zauzimanje otoka »Šolta« »Morgenwind II«.¹³

2. Komandu u itavoj operaciji »Morgenwind« preuzima komandant 118. lova ke divizije. On odre uje tok izvršenja operacije po vremenu i regulira pitanje raspodjele brodova. Upotrebu bataljona obalskih lovaca »Brandenburg« nare uje komandant 118. lova ke divizije. Samo izvršenje operacije preuzimaju zatim na sebe 118. lova ka divizija i 264. pješadijska divizija.

3. Potrebne snage za operaciju »Morgenwind II« (jedan oja ani bataljon), koje daje XV brd. AK, bit e prikupljene tako, da e za izvršenje borbenog zadatka biti spremne 12. 1. Kod toga se moralo pristupiti privremenom izvla enju snaga iz rajona Primošten. Obezbjje eno je da se luka Rogoznica nalazi vrsto u našim rukama.

Uz ovo potrebno je konstatirati, da razlog za odlaganje operacije u odnosu na prethodno predvi eno vrijeme za njeno izvršavanje, nije prouzrokovala ratna mornarica, ve da je to uslijedilo zbog prikupljanja snaga kopnene vojske i njihovog upu ivanja u o ekuju e rajone za desant. Potrebno je izri ito ovo naglasiti, da ratnoj mornarici na po etku izvršenja operacije protiv otoka, kada je protiv nje uložen prigovor, nisu bila pravovremeno stavljeni na raspolaganje potrebna materijalna sredstva i brodski prostor.

22,00

Na poticaj komande Mornari kih grupa Jug da se najprije trebaju zauzeti otoci Vis i Lastovo, zbog toga što obadva ova otoka imaju prvorazredan zna aj za pomorski saobra aj za snabdijevanje neprijatelja, glavna komanda Jugoistok odgovorila je slijede e:

1. Od zauzimanja otoka Visa i Lastova dobila bi se, bez sumnje, preim stva operativno-pomorskog karaktera, ako bi za zaposjedanje otoka postojao ve i broj ratnih i desantnih brodova i jedinica kopnene vojske. Sa snagama kojima se sada stvarno raspolaze, izvršenje desantnih operacija iz dosadašnjih polaznih baza i pored otoka Bra a i Hvara, koji su još uvijek posjednuti od neprijatelja, predstavljalo bi previše veliki rizik.

2. Zbog pregrupiranja snaga kopnene vojske, koje bi bilo potrebno za operaciju protiv otoka Visa i Lastova, zna ilo bi odlaganje operacije za 10–14 dana.

3. Zaposjedanje otoka poslije njihovog zauzimanja i iš e-nja nailazi ve sada na vrlo velike poteško e, dok bi ih dalji gubici još više pove ali.

4. Za obranu obale i vlastitog pomorskog saobra aja od ve eg je zna aja zauzimanje velikih otoka Hvara, Bra a, Korule i Mljeta koji se nalaze neposredno uz obalu, nego zaposjedanje otoka Visa i Lastova.

5. Zbog blizine polaznih baza u Italiji zaposjedanjem otoka Visa i Lastova ne mogu se ni sprije iti ni u odlu uju oj mjeri otežati neprijateljske namjere iskrcavanja na kopneni dio obale i snabdijevanje partizanskih jedinica.

6. Zbog nadmo nosti neprijatelja u zraku Kotor nudi bolje pogodnosti kao uporište za S-torpedne amce nego Vis. Može se o ekivati, da e zna aj otoka Visa za snabdijevanje partizanskih snaga neprijatelja poslije iš enja velikih otoka u neposrednoj blizini obale biti znatno manji.

7. Da li e vlastite snage biti dovoljne, da se poslije zaposjedanja velikih otoka izvrši još napad i na otoke Vis i Lastovo, za sada se još ne može sagledati. Donošenje odluke za to zavisit e od daljnog razvoja situacije.

8. Za sada se još vrši procjena upotrebe zra no-desantnih snaga.

[...]

7. 1. 1944.

JI,00 U toku no i 7/8. 1. S-torpedni amci treba da izvrše napad na neprijateljski teretni pomorski saobra aj koji se vrši izme u otoka Bra a i Hvara i Rogoznice. U svitanje treba da izvrše vatreni prepad na lu ka postrojenja i prikupljene brodove u lukama na otoku Visu.

Po izvršenju borbenog zadatka protiv otoka 1st TA-22 treba da za vrijeme marševske vožnje ka rajonu Trogir — iskoristi sve mogu nosti za napad na neprijateljski pomorski saobra aj. Južna granica podru ja operacija: Stepen geografske širine na južnoj ivici otoka Veliki Drvenik. Mora se ra unati sa plovidbom vlastitih brodova na dužobalskoj pomorskoj komunikaci, koji raspolažu samo sa obalskim signalima za raspoznavanje.

21,25 Torpedni amci S-36 i S-55 isplovili iz Kotora na osnovu postoje eg nare enja.

22,25 Desantni brod SF-267 isplovio 7. 1. u 16,00 sati za Trogir samo uz pomo lijevog bo nog motora i pored toga što mu je desni bo ni motor u kvaru.

23,55 Zbog meteorološke situacije akcija protiv otoka Ista naminjena za oslobo anje posade minopolaga a »Pašman« nije izvršena.

[...]

8. 1. 1944.

04,55 Komanda 118. lova ke divizije izdala je nare enje obalskim lovcima »Brandenburg« da se najkasnije u toku no i 8/9. 1. ako je tako er mogu e i samo manjim dijelovima, izvrši desantni prepad na otok Bra u cilju izvi anja.

Glavnokomandu i Admiral traži da se sa podru ja Mor nari ke komande Italije obezbijedi desantni brod SF-249. Desantni brod SF treba da bude u Trogiru najkasnije 11. 1. ujutro.

07,15 Zbog ja ine mora 3—4 i vjetra 5 (u porastu) torpedni amci S-36 i S-55 au se vratili natrag i 7. 1. u 21,30 sati uplovili u Kotor.
[...]

9. 1. 1944.

01,35 O toku izvršenja borbenog zadatka 1st komandant 11. flotile osiguranja izvještava slijede e:

»U toku prošle no i izvršen je borbeni zadatak 1st. Nije se naišlo na nikakav otpor. Parobrod »Pašman« nalazi se nasukan na krajnjem južnom dijelu otoka Ista. Porušeno je jedno grijezdo otpora partizana. Telefonska linija prema jugu porušena. Posada sa »Pašmana« odvedena jednim partizanskim brodom 30. ili 31. 12. u nepoznatom pravcu.¹⁴ Naknadna traganja po tome ostala su do sada uzaludna. 54 sumnjiva odrasla muškarca su uhapšena i sprovedena za Pulu u cilju detaljnog ispitivanja.

[...]

02,00 Komandant S-55 izvještava o toku izvršenja svog borbenog zadatka slijede e:

»Obadva amca uplovila su u 09,15 sati u Kotor. Borbeni zadatak izvršen je po planu. Izme u Hvara i Bra a i Bra a i Visa potopljen je po jedan motorni jedrenjak. Na motornim jedrenjacima nalazila se municija, pogonsko gorivo, 20 partizana i 31 žena i dijete. Sva ova lica predata su komandi mjesta u Kotoru. U 04,15 sati otvorena je vatrica na Vis. Oko ulaza u luku znatno je oja ana obrana postavljanjem pojedina nih topova srednjeg i manjeg kalibra. Gubitaka nije bilo. Lova ka zaštita nije obezbijedena.«

Potapanje motornih jedrenjaka o igledno je bilo potrebno iz takti kih razloga.

Znatno oja ana obrana luke Vis pokazuje da se o ekuje da e njema ke snage kroz kratko vrijeme izvršiti napad na otok Vis. Sto se duže bude ekalo na ovaj napad, utoliko e više biti oja ane snage za obranu otoka.

[...]

» 1. 1944.

16,00

Glavnokomanduju i Admiral izdao je za S-55 slijede e borbeno nare enje:

»Ponoviti ju erašnji borbeni zadatak. Umjesto na luku Vis vatreni prepad izvršiti na lu ke instalacije i brodove u Komizi na zapadnoj obali otoka Visa. Na podruju operacija nema nikakvih naših snaga. Prijem nare enja potvrditi.«

16,10

Komandant S-55 potvrdio je naprijed navedeno borbeno nare enje i izvijestio o namjeri da u 18,00 sati isplovi zajedno sa S-36.

[...]

17,30

Za vrijeme napada iz zraka 8. 1. 44. izba en je iz upotrebe radio-predajnik Metkovi . Bombardirana je telefonska stanica. Ure aj je spašen. Signalna stanica je ispravna. Nema nikakvih gubitaka.

Prema izvještaju pomorskog diverzanta (preko štaba za op. ruk. uz odgovaraju u ogradu) Su uraj na krajnjem južnom dijelu otoka Hvara predstavlja glavnu bazu za naoružane partizanske motorne brodove, a navodno tako er i za engleske torpedne amce radi blokiranja prolaza izme u Hvara i kopnenog dijela obale. Obalske baterije koje se nalaze u tom rajonu sada raspolažu tako er i vlastitim reflektorima.

[...]

10. 1. 1944.

Iz izvještaja o situaciji glavnokomanduju eg Admirala proizlazi, da je 8. 1. oko podne izvršen vrlo jak napad neprijateljskih bombardera na Metkovi . Grad i lu ka postrojenja, uklju uju i obalu za pristajanje brodova, su znatno ošte eni. Potopljeno je 5 obalnih motornih jedrenjaka, kao i I- amac 43. Kod jedinica u sastavu ratne mornarice prouzrokovan su mali gubici.

I pored nepovoljnog vremena od ju er je osjetno pove ana aktivnost neprijateljske avijacije na prostoru ispred obale u rajonu uš a r. Neretve. Jaki bombarderski napadi. Detaljniji podaci još nisu poznati.

Upotreba S-torpednih amaca ju er i no as kao što je poznato. Priprema za operaciju »Morgenwind«¹⁵ i »Morgenwind II«¹⁶ odvijaju se po planu.

[...]

12,35

Komandant S-55 izvještava da je oko 08,30 sati stigao sa plijenom u Vela Luku (zapadni dio o. Kor ula).

[...]

16,30

O operaciji »Morgenwind« i »Morgenwind II« komanda 2. oki. armije izvještava slijede e:

»1. Operacije za zauzimanje otoka Bra a »Morgenwind« i otoka Šolte »Morgenwind II« izvršavaju dijelovi 118. lova ke divizije, koja je pot injena komandi V SS-brd. AK i dijelovi 264. pd, koja je pot injena komandi XV br. AK.

2. Tijesna prostorna povezanost oba otoka, koji se trebaju zauzeti, zahtijeva da se po vremenu to no uskladi izvršenje obe operacije i da se za njihovo izvršenje odrede potrebni dijelovi jedinica kopnene vojske. Ovo se može osigurati samo jedinstvenom komandom. Da bi se ovo obezbijedilo, komanda 2. oki. armije prijenijela je komandu u operaciji »Morgenwind« i u operaciji »Morgenwind II« na komandanta 118. lova ke divizije. Pošto je na taj na in komandant 118. lova ke divizije odredio brojnu ja inu dijelova jedinica koje sudjeluju u obim operacija, plan i red hitnosti izvo enja operacija po vremenu, mora on kao odgovoran komandant da za obe operacije postavi glavnokomanduju em Admiralu Jadrana odgovaraju i zahtjev za raspored brodskog prostora. Izvršenje ovog takti kog zahtjeva prepušta se zatim Admiralu Jadrana.

3. Komanda 2. oki. armije smatra da je ova organizacija komandovanja sasvim uhodana i neodložno moli, da se bez rezerve podrži.
[...]

11. 1. 1944.

01,30

Prema obavještenju glavnokomanduju eg Admirala torpedni amci S-55 i S-36 uplovili su u 08,00 sati sa partizanskim brodom¹⁷ u Vela Luku (Kor ul). Na palubi zarobljenog broda nalazi se 7 topova i ve a koli ina municije. Detalji o ovom borbenom zadatku još nisu primljeni.
[***]

11,45

Komandant S-55 izvještava, da je u toku napada neprijateljskih bombardera njegov amac potopljen u uvali ispod Vela Luke (Kor ul). S-36 je zbog pretrpljenih ošte enja tehnički izvan borbene upotrebe. amac je sa obe posade u 01,50 sati uplovio u Kotor. Slijedi detaljan izvještaj.

17,05

U izvještaju o situaciji Komande 2. oki. armije sadržane su dalje pojedinosti o potapanju torpednog amca S-55. Prema ovom izvještaju S- amci su zarobili jedan brod od 450 tona, koji je iz Palerma plovio za Vis i oteglili ga u Vela Luku na otoku Kor ul. Na brodu se nalazio jedan komesar i ve i broj zarobljenika, 6 topova kalibra 100 mm, 4 protivoklopna topa

¹⁷ i 18 Odnosi se na MJ »Marija«. Nekoliko sati nakon njegovog pristajanja u Vela Luku, na osnovu podataka sa Kor ul koje je Stab Mornarice NOVJ prosljedio Saveznicima, njihova avijacija potopila je brod.

kalibra 50 mm, 30 PA mitraljeza i mitraljeza, 500 pušaka i 350 tona municije. Za vrijeme napada neprijateljskih aviona u niskom letu brod je u luci potopljen.¹⁸ S-55 je poslije eksplozije jednog torpeda potopljen, dok je S-36 ošte en.

Preko radio-veze, kopnene vojske i preko komandi u estviju ih kopnenih jedinica ovaj važan izvještaj iz Kor ule uspio je da stigne direktno u komandu 2. oki. armije, prije nego što je Ratna mornarica o ovom važnom doga aju bila obavijestena preko svojih sredstava veze.

17,30

O izvršenju borbenog zadatka no u i o potapanju njegovog amca komandant S-55 izvještava o slijede im pojedinostima:

»Nare eni borbeni zadatak izvršen je po planu. U vodama ispred Komiže na otoku Visu uo en je, gdje se približava od Barija, veliki motorni škuner sa 7 art. oru a kalibra 105 mm i tovarom ve e koli ine drugih materijalnih sredstava i potom zarobljen, pošto su sa S-36 ispaljena dva torpeda za opomenu. Pošto je jedrenjak udaljen prema otvorenom moru, oba amca su otvorila vatru na Komižu iz cijelokupnog naoružanja. Kod otplovljenja otvorena je jaka vatrica branioca sa obale. Zatim smo se sa jedrenjakom uputili prema Vela Luci na otoku Kor uli. Kratko vrijeme prije uplovljenja u Vela Luku data je lova ka zaštita u trajanju od oko 5 minuta. Kod uplovljenja u zaljev kod Vela Luke 2 neprijateljska aviona tipa Spitfire izvršila su na nas napad. Gubici u ljudstvu: 2 mrtva, 4 teško ranjena i ve i broj lakše ranjenih.

Lijevi bo ni motor na S-55 zbog ošte enja prestao je da radi. Pošto su u luci predati ranjenici zatražena je lova ka zaštita.

Pošto na o. Kor uli ne postoji ni jedna bolnica, a pošto su se ranjenici hitno morali operirati, sa oba amca smo u u jednoj maloj uvali potražili prikriven smještaj. Veza radio-telegrafijom je prekinuta, pošto se stanice na obali u zaljevu nisu ule. Poslije 1 1/2 sata uslijedio je napad od 10 lova ko-bombarderskih aviona sa bombama i topovsko-mitraljeskom vatrom. Smjenjuju i se jedan za drugim naišao je odmah drugi talas aviona, poslije ega tre i talas od 12 aviona. Napad je trajao do 12,30 sati. Oba amca, a naro ito S-55 više puta su direktno pogodeni iz vatre nog naoružanja. Na jedrenjaku sa municijom, koji se nalazio u blizini, pojavila se vatrica, municija je zatim eksplodirala, a vatrica se širila dalje. Oko 14,45 sati uslijedio je napad 4. talasa aviona, da bi poslije njih naišli avioni u petom talasu. Napad je trajao do 15,30 sati. Pošto je izvršen napad aviona u 2. talasu naišla su 4 naša lovca. amci, me u-tim, nisu mogli isploviti, pošto su na više mjesta bili probijeni, a motori ošte eni. Poslije napada aviona u 5. talasu SS-55 je jednim direktnim pogotkom zapaljen. Požar se nije mogao ugasiti, tako da je vatrica zahvatila i jedno torpedo. U 16,30 sati

eksplodirala su dva torpeda. Torpeda nisu bila pripremljena za lansiranje. amac je potonuo. Svi povjerljivi dokumenti su uništeni. Ve i broj posade je lakše ranjen. Pošto su na S-36 oko 19,00 sati motori osposobljeni za pogon, amac je sa obe posade isplovio za Kotor, gdje je u 01,50 sati uplovio.

Uništenje zaplijenjenog i za naše ciljeve vrlo vrijednog neprijateljskog broda i potapanje torp. amca S-55 uzastopnim napadima neprijateljskih aviona uvjerljivo jasno ukazuju na bespomo nost protiv neprijateljskih zra nih napada na vlastitom podru ju. injenica je, kao što je esto puta izvješteno, da je neprijatelj u situaciji, da svoje zrakoplovstvo koristi prema naho enju. Gubitak oba broda je posljedica nedostatka efi kasne lova ke zaštite i protivavionske obrane, na što je od prije nekoliko mjeseci ukazano.

[...]

12. 1. 1944.

12,30 Prema razra enim planovima i zamislima operacija »Morgenwind« trebala je otpo eti 12. 1. u 02,00 sata. Sada su stigli prvi izvještaji o tome, koji su, me utim, jednim dijelom proturje ni. Pomorski komandant Dalmacije izvještava, da se operacija »Morgenwind« izvodi bez dodira sa neprijateljem i da se jedinice nalaze u nastupanju. Jedan dio desantnih brodova da se navodno vratio za Split i Trogir.

Signalna stanica u Splitu u 08,15 sati osmotrla je, da je jedan naš lova ki avion oborio jedan neprijateljski Spitfire. NA-2 uplovio je u Split, a 2 AP u Trogir.

12,30 Prema primljenom obaveštenju od galvnokomanduju eg Admirala zbog pojave neprijateljskih razara a u vodama ispred Makarske najprije se izvršava samo operacija »Morgenwind II«. Pojedinosti o tome još nisu poznate.

[...]

15,50 Iz jednog partizanskog radiograma proizlazi da su se zbog nevremena u svitanje 7. 1. nasukala na o. Bra u 3 motorna amca i jedna barkasa sa 12 Nijemaca. 11 je bilo zarobljeno, a 1 vojnik je zbog davanja otpora ubijen.

Izvještaj o gubitku nekog našeg broda do sada nije primljen od komandi jedinica na obali. Upu eno je odgovaraju e pitanje po tome.

[...]

21,30 Glavnokomanduju i Admiral izvještava da operacija »Morgenwind« po inje 13. 1. Za otvaranje vatre, do koje je prema izvještaju Pomorskog komandanta Dalmacije došlo u rejonu Makarske, glavnokomanduju i Admiral prepostavlja da se radi o razara ima. Ve je poslijepodne uslijedio bombarderski napad

na Makarsku, pri emu su ošte ena 2 AP-broda, koja su tehni ki izba ena iz upotrebe.

Desantni brod SF-264¹⁹ dobio je pun pogodak avio-bombe, ali o igledno nije pogo en.

Operacija na otoku Šolti odvija se po planu. Prilikom iskravanja nije se naišlo na otpor, dok se jedinice nalaze u fazi nastupanja. Umjesto TA-22²⁰ stigao je G-104.²¹
[...]

13. 1. 1944.

23,55 Vatrom sa neprijateljskih brodova u vodama ispred Splita
12. 1. potopljen je jedan motorni jedrenjak.

I- amci 5, 88, 102, 106 uplovili su 13. 1. u 14,30 sati u Zadar, a u 16,30 sati nastavljaju dalji marš za Trogir.

Pošto o mjestu zadržavanja desantnog broda SF-271 ništa nije javljeno, pristupilo se prikupljanju podataka o njegovom sadašnjem mjestu.

14. 1. 1944.

01,20 Glavnokomanduju i Admiral izvještava da je kopnena vojska pored ostalog potvrđila da ne postoje mogu nosti za zaposjedanje otoka Visa i Lastova. Zbog toga glavnokomanduju i Admiral namjerava, da se po zauzimanju otoka Hvara povrati preko Beograda u Opatiju u cilju ponovnog preuzimanja funkcionalne dužnosti, pa moli komandu Mornari kih grupa Jug da po tome iznese svoje eventualne primjedbe.

02,25 Šibenik izvještava da je u napadu 8 lova kih aviona parobrod »Arborea« na svom maskiranom mjestu pogo en sa dvije avio-bombe srednje ja ine. Nikakvi gubici u ljudstvu nisu prouzrokovani, ali su na brodu na više mjesta izbili požari.

Ispostava pomorskog teretnog saobra aja u Šibeniku moli da joj se dodijeli jedan remorker srednje ja ine pogona i jedan motorni amac.

Prema ranije navedenim potrebama na podru ju Dalmacije, koje je najnepovoljnije u navigacijskom pogledu, remorkeri e po okon anju operacija protiv otoka biti stavljeni na raspolaganje pomorskom komandantu.

05,30 Pomorski komandant Dalmacije izvještava, da je otok Šolta potpuno u njema kim rukama.
[...]

19,15 Po pitaniu situaciie u zraku komandant luke Šibenik izvještava, da se PA artiljerija kojom se raspolaže pokazala potpuno

¹⁹ Dvotrupna peniša

²⁰ Torpiljarka

²¹ Eskortni brod

neefikasnom. Neprijateljski avioni po naho enju kruže iznad grada i nad površinom mora na neznatnoj visini. U sadašnjoj situaciji prilaz Šibeniku za svaki brod zna i da odmah bude potpuno uništen. Pošto remorkera i barkasa nema, istovar sa brodova je mogu samo no u i uz operativnu obalu u luci.

U posljednje vrijeme gubici brodova u rajonu Šibenik uslijed napada iz zraka su se upadljivo pove ali. I pored koriš enja postoje ih mogu nosti za maskiranje neprijateljski avioni pravovremeno su otkrivali brodove, pa ih zbog nedostatka efikasne PA obrane uništavaju na njihovim maskiranim vezovima. Po pitanju PA obrane i njenog zna aja za izvršavanje zadataka pomorskog teretnog saobra aja, postavljenih od Admirala Jadran-a, ve je esto puta iznijeto takvo mišljenje, da je dalje izlaganje suvišno.

[...]

22,05

Kao posljedica napada iz zraka do sada su u grupi za zaštitu luke u Šibeniku pretrpljeni slijede i gubici: 28. 11. 43: remorker N-16, lu ka barkasa B i V-brod R-171.

3. 12. 43: V-brod B-130, V-brod MB-22, torp. amac MAS-430 i motorni leut VK-3.

15.1.1944.

00,25

Komanda 2. oki. armije izvještava o planskom izvršenju operacije »Morgenwind«. Neprijatelj je vjerojatno povukao svoje snage sa otoka Bra a.

Operaciji za zauzimanje otoka Hvara data je šifra »Walzerraum«.²² Njeno izvršenje je predvi eno po završetku operacije »Morgenwind« poslije pregrupacije snaga, koja treba da se za kratko vrijeme obavi.

U vezi sa premještanjem Pomorske komande Dalmacije komanda 2. oki. armije skre e pažnju na postojanje naro ite opasnosti iz zraka u Mostaru i istodobno smatra, da je neodložno potreban jedan štab opremljen radio-sredstvima za vezu pomorske komande sa podru jem XV brd. AK ili u Šibeniku radi organiziranja me usobnog sadejstva sa divizijama XV brd. AK, koje sudjeluju u obrani obale.

Zbog nedostatka ljudstva XV br. AK ne mogu se dodijeliti radio-odjelenja. Ako kopnena vojska smatra da je u vojnom pogledu prijeko potrebno neprekidno održavanje veze sa štabom Pom. komande Dalmacije, tada bi se ona morala pobrinuti da iz svog sastava dodijeli radio odjelenje pri štabu pomorske komande. Odgovaraju i stav prenijet je komandi 2. oki. armije.

[• • •]

- 04,15 Jedinice kopne vojske iskrcale su se sa otoka Šolte na otok Bra kod Milne a da nisu uspostavile dodir sa neprijateljem. Time se ponovo stie dojam, da je neprijatelj povukao svoje snage sa otoka Bra a.
- 05,15 Parobrod »Milano« koji je 14. 1. u 09,00 sati uplovio u Šibenik bio je kratko vrijeme poslije toga potopljen bombardiranjem iz zraka.
[...]
- Beograd Prema izvještaju Pomorskog komandanta Dalmacije otok 16. januara Šolta je, poslije povlačenja ostalih jedinica puka na kopneni dio obale, zaposjednut snagama 1. eute 892. grenadirskog (pješ.) 07,35 sati puka.
[...]
- 17,30 sati Komanda 22. mor. diviziona brod. PAA izvještava, da je 14. 1. u 08,05 sati dejstvom PA artiljerije sa parobroda »Milano« sjeverozapadno od ulaza u luku Šibenik oboren jedan neprijateljski lovački avion tipa Tomahawk.
[.'..]
- 22,45 sati Pomorski komandant Dalmacije izvještava, da je kao dan »X« za operaciju »Walzertraum« (zauzimanje otoka Hvara) određen 18. 1. Pomorski desant se vrši u dvije grupe. Prethodna savjetovanja pom. komandanta sa komandantima jedinica kopnene vojske su završena.
[...]
17. 1. 1944.
- 12,45 Iz Zadra je primljen izvještaj o žestokom napadu iz zraka, koji je 16. 1. na grad i područje luke izvršilo po 12 bombardera u dva talasa. Prouzrokovane su manje materijalne štete, dok su u gradskom području nastala dva velika požara. Gubici u ljudstvu su neznatni, pošto je veći dio stanovništva iz straha od napada iz zraka već u osvitu dana napustio grad i izbjegao u brda.
[...]
- 14,00 sati Motorni brod »Miloš« isplovio je 15. 1. u 18,00 sati iz Dubrovnika za Korčulu s jednim podoficirom i 10 mornara ratne mornarice NDH natovaren sa oko 20 tona živežnih namirnica za civilno stanovništvo.
- 16,30 sati Pomorski komandant Dalmacije izvještava da je dan »X« za operaciju »Walzertraum« odložen za 19. 1. pošto zbog prekida u održavanju veze Ratne mornarice brodovi nisu upućeni pravovremeno na marš.

22,15 sati Preko mornari kog oficira za vezu pri Komandi 2. oki. armije prenijet je slijede i izvještaj odjeljenja za kontra-obavještajnu službu:

»U slu aju opasnosti iz Senja e u pravcu srednjedalmatinskih otoka isploviti plovne jedinice odsjeka sa štabom.«

Ovaj izvještaj je kao i svi ostali izvještaji kontraobavještajne službe odgovaraju eg zna aja i vjerojatno e predat prete Pomorskom komandantu Dalmacije.
[...]

18.1.1944.

03,55 sati Ispostava pomorskog teretnog saobra aja u Zadru izvještava da se prema izvještaju 1. oficira palube parobrod »Spalato«, koji je pogo en avio-bombom, mora smatrati kao potpuno izgubljen, pošto ga je nemogu e spasiti.

[...]

04,00 sati »NA-2« je 17. 1. u 21,30 sati uplovio u Split. U uvali Puši e (o. Bra) na brod je izvršilo napad 6 neprijateljskih lovac-bombardera sa bombama i topovsko-mitralješkom vatrom. Tri mornara su ranjena, dok o drugim posljedicama nije dostavljen izvještaj.

[...]

19.1.1944.

12,00 sati Operacija za zauzimanje otoka Hvara u toku no i 18/19. 1. izvršena po planu. U toku iste no i 3 neprijateljska ratna broda izvršila su vatreni prepad na Vela Luku na zapadnoj obali o. Hvara (vjerojatno V. Luka na o. Kor uli?).

Ovo ukazuje na to, da je povla enje svojih snaga sa otoka Hvara neprijatelj izvršio po planu i da je namjeravao sprije iti samo naše nastupanje.

[***]

22,00 sati Prema izvještaju komandanta luke Metkovi obalski motorni jedrenjaci »Enrico« i »Rubicone« nasukali su se ispred luke Plo e. Napadom neprijateljskih aviona vatrenim naoružanjem »Rubicone« je zapaljen, a »Enrico« je odsukan. Vatra je ugašena i teret sa broda iskrcan. Tako er se ispred luke Plo e nasukao i obalski motorni jedrenjak »Laura«. Isto tako se ispred uš a r. Neretve 19. 1. nasukao i »Ricordo«, koji još nije osloboen. Pošto je opasnost da svi nasukani brodovi budu uništeni dejstvom neprijatelja komandant luke traži da se za pružanje pomo i uputi jedan ja i motorni brod. Pomorskom komandantu Dalmacije izdato je nare enje da uputi odgovaraju e sredstvo za pružanje pomo i. Gornji primjer pokazuje, da se redovno mora ra unati sa udesima na moru. Sredstva za neposrednu

intervenciju su krajnje ograni ena. U ovom rejonu remorker ne postoji. Hitno je potrebno da se uz pomo Hrvata uspostavi organizirana pilotska služba. Do sada se u ovom pogledu na podru ju Dalmacije tek nešto uradilo. Poteško e u ovome predstavlja nedostatak sredstava za obezbjedenje rukovo enja (žina). U me uoto nom podru ju u Dalmaciji pokreti brodova vrše se uz opasnost da pretrpe udes na moru i da budu oplja kani od partizana. Poduzeto je uspostavljanje stanica obavještavanja i javljanja za kontrolu itavog podru ja. Do sada se nije moglo izvršiti zbog nedostatka tehni kih ure aja i ljustva.

[...]

23,45 sata Na lu ke instalacije, brodove i vatrene položaje PA artiljerije u rajonu luke Plo e, u toku 18. i 19. 1. izvršavani su uza stopni napadi avijacije sa bombama i topovsko-mitraljeskom vatrom. U toku 19. 1. napadi bombarderskih aviona na Kor ulu. Pomorski komandant Dalmacije prije svega namjerava da preseljenje svoje komande u Split izvrši najvjerojatnije 21. 1. Na osnovu ste enih iskustava Split ne dolazi u pitanje kao ko na no mjesto razmještaja pomorske komande.

[***]

20. 1. 1944.

17,45 sati Po iskrčavanju u operaciji iš enja otoka Hvara, pri emu se nije naišlo na otpor neprijatelja, snage južne grupe koje su o istile isto ni dio otoka, stigle su do s. Zastraziš e. Snagama sjeverne grupe o iš eno je podru je do s. Grablje. Svoje glavne snage neprijatelj je ve prije tri dana povukao, a sa slabim snagama napustio otok u toku 18. 1. Putevi su obimno zaprije eni minama. Luka Vrboska nije ošte ena, a nije ni minirana.

Prilikom iskrčavanja snaga bataljona obalskih lovaca »Brandenburg« u rajonu Jelse, jedan amac naišao je na minu. iš enje otoka završeno je 20. 1.

[...]

19,45 sati Pomorski komandant Dalmacije koji se nalazi u Mostaru izvještava štab op. rukovo enja o svojoj namjeri, da u toku 21. 1. izvrši preseljenje u Split.

[**]

21.1.1944. B-izvještaj: G-stab Hrvatske²³ 17. 1. 1944. izvještava Tita: »Njema ka ratna mornarica stigla je u Opatiju i Lovran i ure uje bazu. Izvršeno je bombardiranje Pule. Prouzrokovani su veliki gubici.«

- 04,20 sati Prema izvještaju ispostave pomorskog teretnog saobra aja u Šibeniku napadom neprijateljske avijacije potopljen je tanker »Kit« i splav »G-243«. Pri tom je izgubljeno 40 m³ i 23 m³ avionskog benzina.'
- 11,00 sati Prema izvještaju komande 2. oki. armije (telefonom) jake partizanske snage izvršile su napad na otoke Ugljan i Pašman.²⁴ Komanda 2. oki. armije moli da se sa snagama ratne mornarice izvrši izvi anje i osmatranje u rajonu Ugljan—Pašman. Grupa ratnih brodova sastava »TA-22« i »G-107«, koja je imala zadatak da izvrši blokiranje luke Senj s mora, dobila je nare enje za izmjenu prethodno dobijenog zadatka i da se odmah uputi u pravcu Zadra u cilju izvi anja i osmatranja morskog prostora u širem podru ju Zadra.
- 12,15 sati Prilikom napada partizana na o. Ugljan poginuo je komandir ete i 11 vojnika. Situacija kod posadne jedinice vrlo je opasna, a ugrožen je tako er i o. Pašman. Namjera je kopnene vojske, da obalske lovce »Brandenburg« izvršenjem no nog marša privu e tamo i predislocira u rajon Zadar.
[...]
- 17,30 sati MEK-90 (pom. div. jedinica)²⁵ iskricala se 20. 1. 44. u 06,30 sati u Hvar. Osim malih ribarskih amaca nisu zate eni nikakvi drugi brodovi. Obala za pristizanje brodova je ispravna.
- 18,30 sati Komandantu avijacije Hrvatske postavljen je zahtjev za izvršenje izvi anja u podru ju Ugljan—Pašman. Na postavljenom pitanju komanda 2. zra ne flotile izvjestila je, da e avioni sa njenog podru ja biti dodijeljeni, ako komandant avijacije Hrvatske za ovu svrhu ne raspolaže odgovaraju im snagama.
- 19,00 sati Komandant 11. flotile osiguranja izvještava: Shodno postoje em nare enju »G-107« isplvio iz Trsta na jug u 03,45, a TA-22 u 08,45 sati.
- 21,20 sati Po pitanju zauzimanja otoka Visa komanda 2. oki. armije iznijela je slijede e mišljenje: »1. Sa zauzimanjem otoka Hvara, što e slijede ih dana biti završeno, bit e, koliko je to snagama i sredstvima kopnene vojske mogu e, oslobo ena pomorska komunikacija za snabdijevanje do Dubrovnika, odnosno Kotora, i na taj na in stvoreni preduvjeti, koje je ratna mornarica tražila od kopnene vojske, za plansku organizaciju snabdijevanja duž obale.
2. Komanda 2. oki. armije smatra da je što skorije zauzimanje o. Visa i njegovo eliminiranje u na elu vrlo poželjno, da bi se ovaj otok po pitanju snabdijevanja izbio iz ruka partizana i da bi se iskoristio za uporište pomorskih snaga, a time i za

24 i 28 Vidi dok. br. 52, 62, 64 i 382.

25 Pomorska obavještajna diverzantska jedinica

vlastitu obranu obale. Zbog znatnog isturenog položaja otoka Visa, za njegovu obranu protiv svih pomorsko-desantnih dejstava zavezni kih snaga morale bi se predvidjeti posadne snage od najmanje jednog oja anog bataljona i 3 obalske baterije art. oru a ve eg dometa. Pošto ove snage u slu aju izvršenja jednog savezni kog pomorskog desanta ve eg obima mogu biti vjerojatno u velikoj mjeri izolirane s mora i iz zraka i na taj na in da stvarno budu eliminirane za neposrednu obranu glavne linije otpora (obale), komanda 2. oki. armije je mišljenja, da se na trajno posjedanje otoka Visa snagama kopnene vojske kod ovako vrlo napregnute situacije po pitanju snaga 2. oklopne armije mora odustati, tim prije što za neposredno obezbje enje snabdijevanja obale po zauzimanju unutrašnjih otoka držanje otoka Visa ne izgleda da je od presudnog zna aja. Trajno posjedanje otoka Visa, koje je poželjno da se vrši u interesu ratne mornarice i za otežavanje snabdijevanja partizana, mogu e je samo na taj na in, ako se odmah po izvršenju iš enja snagama 2. oki. armije preuzme snagama ratne mornarice. Pored toga, kratko vrijeme po uspješnom zauzimanju otoka mora se obezbijediti prebacivanje na otok najmanje tri obalske baterije velikog dometa.

3. Preduvjeti za napad na otok Vis javljeni su prema traženju više komande, a izme u ostalog i u to ki 1. pod A, B, C i E. Oni su i danas ostali nepromijenjeni, pa e se u slikede em skra enom obimu ukratko ponoviti :

- a) Dovoljno jake snage osiguranja, da bi se onemogu ilo dejstvo neprijateljskih razara a i torpednih amaca protiv naših desantnih snaga.
- b) Dovoljno jaka brdska artiljerija radi neutraliziranja obrane obale i pružanja podrške desantnim snagama.
- c) Brodska PA artiljerija radi odbijanja napada neprijateljske avijacije usmjerenih na naše desantne snage.
- d) Dovoljan broj desantnih brodova dobrih maritimnih svojstava (za dva oja ana bataljona) da bi se, tako er i po lošem vremenu (velike ja ine mora) povoljno obezbjedilo prebacivanje desantnih snaga sa o. Kor ule i o. Hvara.
- e) Dovoljno jaka zaštita snagama lova ke avijacije za upotrebu jednog bataljona padobranaca, za pružanje zaštite iz zraka pri iskrcavanju dva bataljona, kao i za upotrebu borbene avijacije radi neutraliziranja pojedinih otporni to aka na otoku.

4. U slu aju da ratna mornarica i ratno zrakoplovstvo ove preduvjeti za napad na Vis, kao što se to prepostavlja ne mogu u dovoljnoj mjeri ostvariti, mora se ra unati s tim, da e vlastite snage pretrpjeli vrlo velike gubitke, koji s obzirom na borbeni zadatak 2. oki. armije mogu biti opravdani samo u

sluaju, ako ratnoj mornarici odmah stoje na raspolaganju potrebna sredstva da bi se Vis preuzeo i iskoristio kao pomorsko uporište. Ako ratna mornarica ovo nije u stanju da izvrši, komanda 2. oki. armije namjerava, međutim, i to samo u uvjetima dovoljno jake podrške snagama ratne mornarice i ratnog zrakoplovstva, da izvrši na Vis desantni prepad dovoljno jakim snagama komandosa i zadrži ga privremeno u svojim rukama, da na njemu poruši lučku postrojenja, izvrši obimno zapremanje otoka minama i drugim preprekama, evakuira civilno stanovništvo muškog spola i zatim se ponovo povuče sa otoka. Ponovno izvršenje jedne ovakve akcije zavisilo bi od daljeg razvoja situacije kod neprijatelja.

5. Angažiranje jednog padobranskog bataljona za zauzimanje otoka Visa predstavlja jedan od uvjeta za uspjeh, da se vjerojatno jaka obrana obalskog ruba razbije iz dubine. Mogu nastati za njegovo spuštanje postoje. Za ovu svrhu mora se u dužem trajanju obezbijediti dovoljno jaka zaštita lova ke avijacije protiv vjerojatno jakih snaga savezničke lova ke i lovacko-bombarderske avijacije.

6. Komanda 2. oki. armije moli za obavještenje, u kom obim u kom vremenskom roku ratna mornarica i ratno zrakoplovstvo mogu da ostvare potrebne preduvjete za izvršenje napada na otok Vis. U međuvremenu je zamoljena Vrhovna komanda Jugoistoka za donošenje rješenja, da li se za izvršenje napada na Vis može staviti na raspolaganje jedan padobranički bataljon.
[...]

Beograd Pomorski komandant Dalmacije izvještava, da je 19. 1.
22.1.1944. izvršen iznenadan napad partizanskih jedinica na jednu komandu kopnene vojske u rajonu K. Suurac 3 km zapadno od Solina, pri čemu je bilo 13 mrtvih.²⁶

Poručnik (mor. art.) Rahn premješten je u Rogoznicu kao lučki kapetan.
[***]

05,05 sati Štab Pomorskog komandanta Dalmacije stigao je 21. 1. ponovo u Split. Izvršenje službenih zadatka u štabu do dolaska na elnika štaba preuzeli su štabni oficiri.

08,50 sati Komandant luke Šibenik izvještava, da se na »T-7«,²⁷ koja je dodijeljena NDH, zbog nedostatka pogodnog ljudstva još ne mogu izvoditi radovi. Ljudstvo hrvatske narodnosti koje je prije dužeg vremena uputoeno iz Zagreba još nije stiglo. Mora se računati na to da će »T-7« biti izgubljena, pošto avioni svakog dana neometano nadljetaju luku u niskom letu.

²⁶ U tom rajonu akcije su izvodili dijelovi Sibensko-trogirskog NOP odreda.

²⁷ Torpiljarka »T-7«

Uz ovo je potrebno konstatirati, da Vrhovna komanda RM do sada još nije odobrila opremanje »T-7«. Upu en je zahtjev da se »T-7« preuzme u službu sa hrvatskom posadom. Neovisno od toga posada hrvatske narodnosti je formirana i nalazi se na putu za Šibenik. Zbog prenaratpanosti željezni kog saobra aja znatno je otežan transport ve ih kontigenata ljudstva. Pretpostavlja se, da tako er i hrvatsko rukovodstvo nije uložilo dovoljno napora sa težnjom da se predvi eni marševski cilj dostigne. O ovome je obavješten komandant luke Šibenik.

[...]

15,15 sati Na traženje komande 2. oki. armije da posadne jedinice na otocima odredi ratna mornarica primljeno je o tome mišljenje komande Mornari kih grupa Jug.

Mišljenje komande Mornari kih grupa Jug glasi:

1. Ratna mornarica ne raspolaže nikakvim jedinicama za trajno posjedanje otoka, a tako er i po artiljeriji dolazi samo u obzir obalska artiljerija kopnene vojske, koju tako er kroz kratko vrijeme sposobiti za otvaranje vatre, pošto se sa baterijama mor. artiljerije ne raspolaže, dok je njihovo postavljanje na vatrene položaje teško i zahtjeva dugo vremena. Baterije koje su se zatekle na otocima mogu se tako er upotrebiti.

2. Komanda Mornari kih grupa Jug podvla i da zahtjev za trajno posjedovanje otoka nije u prvom redu postavljen za potrebe ratne mornarice. Naprotiv, na prvom mjestu se nalazi zna aj otoka za snabdijevanje partizana, u kom pogledu Vis predstavlja istureno englesko skladište i centralu za organizaciju saobra aja ka drugim otocima i kopnenom dijelu obale, a time i osnovni temelj za aktivna dejstva partizana na itavom obalskom podru ju.

3. Uspješnu borbu protiv partizana uop e u dubini teritorije voditi tako er uništavanjem skladišta i prekidanjem svih linija snabdijevanja na kopnu, moru i u zraku, na emu se jedino može zasnovati egzistencija i aktivnost partizana.

17,00 sati Komandant luke Zadar izvještava:

U uvali Punta Mika sino se nasukao na obalu »G-107«. Jutros u 07,45 sati na brod je topovsko-mitraljeskom vatrom izvršilo napad 5 neprijateljskih lova kih aviona, tako da je probijen ili parni kotao ili parovodne cijevi, dok je ranjen komandant i 7 mornara. Povjerljiva dokumenta su ovdje pohranjena. U 13,04 sati na brod je ponovo izvršilo napad 12 lovaca-bombardera. Direktno je pog o ena krma i sredina broda.

Komandant »TA-22« moli da se borbeno nare enje dostavi u Pulu, pošto brod do sada nije dobio dalja borbena nare enja, a zbog bitne popune gorivom morao je napustiti Zadar. Preuzimanje pogonskog goriva bit e završeno vjerojatno 23. 1. u 06,00 sati. (Kvar na pumpi za gorivo i gusta nafta).

- 18,20 sati Komandant avijacije Hrvatske je izjavio, da je na osnovu postavljenog zahtjeva za svaki dan obezbje eno izvi anje otoka Ugljan i Pašman.
- Za ovu svrhu angažiraju se lova ki avioni.
- 19,50 sati O situaciji u širem rajonu Zadra Pomorski komandant Dalmacije i svi komandanti luka na podruju Dalmacije dobili su slijede u instrukciju: Pretpostavlja se da je neprijatelj na podruju Ugljan—Pašman²⁸ otpo eo sa izvršenjem akcija ve eg obima. Brodove koji se nalaze u podruju ju južno od Šibenika držati u pripravnosti za premještanje na sjever.
- Pomorski izvi a izvještava:
- Najpogodnije mjesto iskrcavanja za partizane nalazi se izme u Bašise Vode i Brela na 13 km sjeverozapadno od Makarske, pošto je sa ustašama uspostavljen prijateljski sporazum. Stanovništvo je ogor eno na plja kaške postupke ustaša.
- Po prednjem je Pomorski komandant Dalmacije obaviješten preko radiograma.
- 21,50 Na postavljeno pitanje Admiral Egejskog mora izvještava, da je predislokacija S-601 i S-603 ovisna od toga, kad e S-601 biti sposobljen za op. upotrebu. Ovaj posljednji e vjerojatno 23. 1. biti spremam za op. upotrebu, poslije ega e uslijediti njihovo premještanje.
- 20,00 sati Mišljenje u pogledu zauzimanja otoka Visa obavještavaju i o tome komandu 2. oki. armije i komandu zrakoplovstva Jug istoka, dostavio sam komandi Mornari kih grupa Jug po slijede em:
- »1. Po zauzimanju velikih dalmatinskih otoka hitno je potrebno da se pristupi zauzimanju otoka Visa, pošto ovaj otok predstavlja:
- a) stalnu bo nu opasnost i
 - b) polaznu to ku za snabdijevanje partizana i za upu ivanje organa obavještajne službe.
2. Ne slažemo se sa mišljenjem komande 2. oki. armije, da zauzimanje otoka Visa nije od životnog zna aja za organizaciju snabdijevanja; duž obale, pošto otok Vis može poslužiti kao:
- a) polazna baza za operacije neprijateljskih torpednih amaca i
 - b) uporiše za partizanske ratne brodove radi ugrožavanja našeg pomorskog saobra aja za snabdijevanje u uvjetima podre enog položaja naših snaga u zraku.
3. Samo kratkotrajno ovladavanje otokom i rušenje za rat zna ajnih objekata na njemu ne može se nikako uporediti sa mogu im gubicima pri izvršenju operacije. Zbog stalnog poveanja hitnosti zadatka na pru enju konvoja i zbog nedostatka snaga ne postoje mogu nosti za ponovo izvršenje ovakve vrste

zadataka. Na osnovu svih dosadašnjih iskustava neprijatelj je kroz kratko vrijeme u stanju da porušena lu ka postrojenja ponovo osposobi za upotrebu.

4. Izvršenje ove operacije pred ratnu mornaricu postavlja slijede e zahtjeve:

a) Angažiranje svih borbenih sredstava koja stoje na raspolaganju.

b) obezbjedenje dovoljnog broja brodova za prevoženje desantnih snaga.

c) Obezobjedenje prebacivanja materijalnih potreba za obranu otoka.

Ovi preduvjeti se u ovom momentu ne mogu ostvariti iz slijede ih razloga:

a) jedan dio brodova, koji je u dosadašnjim operacijama bio angažiran, morao se predislocirati;

b) torpiljarka i korvete još nisu osposobljene za op. upotrebu ni po opremljenosti ni u pogledu obu enosti;

c) sa dovoljnim brojem S-torpednih amaca raspolagat e se tek u prvoj polovini mjeseca velja e.

5. Snagama ratne mornarice otok se ne može preuzeti, pošto još nijednom pa ni najpotrebnije ljudstvo nije dodijeljeno za popunjavanje posada obalskih baterija (od 12 zatraženih diviziona mor. artiljerije dodijeljeno je samo 1, 1/2). S obzirom na to, da su za prevoženje obalskih baterija potrebni specijalni brodovi, njihovo brzo prebacivanje nije mogu e, tim prije što pri sadašnjoj situaciji u zraku upu ivanje ve ih brodova u pravcu otoka predstavlja njihov potpuni gubitak.

6. I ovdje se smatra da je neophodno potrebno da se tako er angažiraju i padobranske jedinice, pošto e otpor branjoca na obalskom rubu vjerljivo u tolikoj mjeri oja ati, da je za slamanje ovog otpora neophodno potrebno da se izvrši napad iz dubine.

7. Preduvjeti za izvršenje zadatka po to ki 3) sa Pov. Op. Br. 224/44. komande 2. oki. armije mo i e se ostvariti sredinom mjeseca velja e, pošto e tada vjerljivo stajati na raspolaganju: 4–5 torpiljarki, 1 lovac podmornica, 6–8 torpednih amaca, 4–5 desantnih brodova SF, 10 I- amaca i 10–15 obalskih motornih jedrenjaka.

Zbog postoje e opasnosti iz zraka upotreba ve ih brodova ne može do i u obzir.

Brodska artiljerija, koja je zatražena u to ki 3. pod b), postoji na T-brodovima (torpiljarkama) i to po 2 topa kalibra 102 mm i ina e samo laka protivavionska oru a. Protivzra na obrana PA oružjima težeg kalibra nije mogu a, pošto takva oru a ne postoje.

8. Izvršenje operacije bez zaštite lova ke avijacije i podrške ratnog zrakoplovstva ne zna i samo da bi ona bila znatno ote-

žana, ve da bi pri sadašnjoj situaciji u zraku, im neprijatelj bude upoznat da je otpo elo nastupanje des. snaga, pojedini dijelovi angažiranih ratnih i pomo nih brodova bili izbacivani iz stroja. Zbog toga se postavlja zahtjev da se u cilju obezbe enja itave operacije u kratkom vremenskom roku i po težištu borbene upotrebe izvrši premještanje snaga lova ke avijacije najmanje za pola slijede eg dana od dana »X«.

9. Za uspjeh operacije od zna enja je tako er i borbena upotreba aviona tipa »Štuka«.

22,00 sati Komandanti 1. divizije S-torpednih amaca, 11. flotile osiguranja i 10. des. flotile primili su slijede u direktivu:

Komanda 2. oki. armije namjerava, da se za vrijeme slijede e prve etvrtine mjeseca (sredina mjeseca velja e) zauzme otok Vis. U tom cilju je potrebno angažirati sve ratne i pomo ne brodove, koji Admiralu Jadrana stoje na raspolaganju. Do izvršenja ove operacije hitno poduzeti izvršenje slijede ih zadatka:

1. Do ovog vremena sposobiti za borbenu upotrebu sve brodove sa kojima se bude raspolagalo.

2. Posade brodova obu iti u pomora kom, takti kom i borbenom pogledu za puno angažiranje u energi nom izvršenju borbenih zadatka, a naro ito u podu avanju iz navigacije komandanata i dijela posade u palubnoj službi.

3. Izvršiti detaljnu obuku iz signalne službe.

4. U duhu instrukcija datih od Admirala Jadrana komandant 1. divizije S-torpednih amaca i komandant 11. flotile osiguranja zajedni ki e izvršiti procjenu uvjeta za upotrebu i mogu nosti T-brodova i S-torpednih amaca.

Telegrafskim putem dostaviti prijedloge za borbenu upotrebu i podatke o borbenoj sposobnosti ratnih brodova sa stanjem na dan 10. velja e. Dalja nare enja slijede.

[...]

Beograd, Za vrijeme napada iz zraka na Trogir 22. 1. u 10,15 sati
23.1.1944. direktnim pogotkom bombe potopljen je tanker »Donatella«.
00,15 sati Posada broda nalazi se u Splitu. Jedan lan posade je ranjen.

01,20 sati Komandant luke Lošinj izvještava, da je u no i 20/21. 1. 1944. partizanska komanda »Rab« sa 5 motornih brodova napustila otok u pravcu Visa. U svakom brodu nalazilo se oko 100 ljudi. Prema izjavama o evidenci na Rabu se nalazi veliki broj Zidova i drugih izbjeglica, ije dalje prebacivanje nije mogu e izvršiti zbog nedostatka brodova.

Prepostavlja se da su ovo isti brodovi, koje je uo ila avijacija kod otoka Ugljana i o njima dala podatke u svom izvještaju.

Dio protivavionske artiljerije u sastavu zrakoplovstva premješten je iz Rijeke u Pulu.

- 07,10 sati Prema izvještaju Pomorskog komandanta Dalmacije, napadom 12 lovaca-bombardera, koji je izvršen 21. 1, zapaljen je desantni brod SF-267. Brod je potpuno izgubljen. Prema istom izvještaju tanker »Donatella« legao je na morsko dno u jednom pliaku.
- Rezultat izviđanja iz zraka: U području Zadar–Ugljan nisu primije eni nikakvi pokreti.
- Luka Preko nije posjednuta. U luci Kali dva broda sa dva jarbola, u luci Kukljica 10 manjih brodova, u Zadarskom kanalu manji saobraćaj brodova, gdje je primijeđeno oko 10 brodova. Između otoka Pašmana i Krmine saobraćaj brodova (oko 30 brodova).
- 12,30 sati U Splitu je u toku 22. 1. data etiri puta zračna uzbuna, koje su prošle bez napada. U 10,15 sata data je zračna uzbuna u Trogiru. Devet neprijateljskih aviona izvršilo je napad na Trogir u uvalu Saldun otvaranjem topovsko-mitraljeske vatre.
- 13,46 sati Za TA-22 izdato je slijedeće borbeno naređenje: U toku noći 23/24. 1. za »TA-22« predviđeno je izvršenje borbenog zadatka kao u toku prethodne noći. Prema podacima od izviđanja iz zraka između otoka Pašmana i kopna saobraćaj se obavlja primjerice u malih brodova. Na sjeveroistočnom dijelu otoka Ugljan primijeđeno je 5 obalskih motornih jedrenjaka. Isploviti tako, da se kod krajnjeg sjevernog dijela otoka Ugljan stigne po padu mrača.
- 14,20 sati Preko centra za vezu u Zadru komandant »G-107« izvještava da se sa brodom nalazi u uvali Puntamika. Dejstvom vatre nog naoružanja aviona i direktnim pogodkom bombe »G-107« je 22. 1. teško oštećen. Brod leži na morskom dnu. Gubici: poginuo jedan lan posade.
- 15,30 sati Komanda 2. okružne armije izvještava (bez A. U. po vezi Admirala Jadrana) da se sa brodovima, koji su ratnoj mornarici potrebni za izvršenje napada na otok Vis, ne raspolaže prije 10. veljače.
- Zbog toga, po etak operacije ne može biti prije ovog vremenskog roka.
- [...]
- 24.1.1944.**
- 05,55 sati Na elnik štaba pomorske komande 23. 1. ponovo je preuzeo svoju dužnost u Splitu.
- Komandant luke Metković obišao je u luci Ploče desantni brod »SF-462«. Rezultat: topovsko-mitraljeskom vatrom iz aviona brod je 148 puta pogodjen, tako da su obadvije prednje tanka ispunjena vodom. Hlađenje je moguće samo morskom vodom. Brod je uvjetno sposoban za upotrebu.

Komandant »S-336« izvještava:

1. »S-336« e vjerojatno 15. 2. biti spremam za borbenu upotrebu.

2. To na mesta fortifikacijskih objekata u luci Vis nisu utvrena. Obrana je u upore enju sa stanjem koje je konstatišao u 1. prodoru u luku oja ana, ali se ipak sti e dojam da je raspored topova po vatrenim položajima improviziran. Nema ni jedne baterije. Pojedina ni topovi i mitraljezi kalibra 40 i 75 mm. Izgleda da ne postoji organizacija upravljanja vatrom iz jednog centra. Neprijateljska služba obavještavanja i javljanja je slaba. Na isto noj strani ulaza u luku Vis ima više topova nego na zapadnoj. Na sjevernoj strani zaliva ispred Komiže nalazi se ve i broj topova kalibra 20 mm, a na padini brda oru a kalibra 40 mm, dok se nekoliko topova nalazi južno od Komiže. Skoro svakog dana održava se pomorski saobra aj izme u Italije i Visa u cilju snabdijevanja naoružanjem i opremom. Ve i broj amaca tipa MAS nalazi se u luci Komiža i Vis. Na palubi transportnog jedrenjaka nalazila se ve a koli ina zaprežnog pribora za vu u topova, tako da je ve i broj art. oru a sposoban za kretanje.«

U toku 23. 1. u Splitu su davane osam puta zra ne uzbune, koje su prošle bez izvršenja napada.

15,35 sati. Komandant »T-22« izvještava :

»Sa krajnjeg južnog dijela otoka Pašmana i kopnenog dijela obale, koji se nalazi u njemu nasuprot, otvorena je snažna artiljerijska i mitraljeska vatra. Na to je dat signal za raspoznavanje, ali je vatra i pored toga nastavljena, na koju je odgovoren vatrom iz teških i lakših artiljerijskih oru a. Uslijed dejstva vatre zapaljena je jedna ku a. Nije se naišlo na nijedan brod. Na otoku Ugljanu ništa naro ito nije primije eno. Danas se preuzima pogonsko gorivo, tako da e brod od 25. 1. ujutro biti ponovo spremam za upotrebu. Pošto je izri ito javljeno da se otok Pašman nalazi u našim rukama, molim za objašnjenje, da li su ovu vatu otvorile naše jedinice?«

[...]

17,25 sati Komanda 2. oki. armije izdala je eti 271. pion. des. bataljona slijede e borbeno nare enje:

»1. Pošto eta bude osposobljena za borbenu upotrebu u tjesnoj povezanosti sa ratnom mornaricom treba da što prije stigne u rajon Zadra. Po pristizanju u rajon Zadra eta se pot injava komandi 15. brd. AK (264. pd) u cilju zauzimanja otoka koji se nalaze pred obalom u rajonu Zadra.

2. Istureni dio komande ete odmah uputiti morskim putem u Zadar, da se javi komandantu 891. gren. (pješ.) puka radi uspostavljanja veze i u cilju izvi anja jednog pogodnog i

maskirnog rajona, po mogu nosti zašti enog od osmatranja i dejstva iz zraka, za uspostavljanje uporišta za etu.

3. Pomo u pozadinskog dijela komande što duže održavati uporište u Kraljevici za dijelove 771. pion. des. bataljona koji e naknadno pristizati.

4. Podru je borbenog angažiranja ete do daljeg nare enja nalazit e se u zoni Karlobag—Zadar—Šibenik, tako da je Kraljevica kao stalno uporište ete vjerljivo previše udaljeno.

5. Morskim putem prebaciti i etnu stanicu borb. i intendantskih potreba, pošto je za marš kopnom obezbjedenje vrlo slabo.

6. Snabdijevanje PAT kal. 20 mm je obezbije eno.

7. Komanda ete dostavit e slijede i izvještaj :

A) Vrijeme polaska isturenog dijela komande ete sa predvi enim vremenom pristizanja. Plan za premještanje ete u rejon Zadra.

[...]

25.1.1944.

15,40 sati Komandant 11. flotide osiguranja izvještava:
1. U toku no i 25/26. 1. TA-22 ponovo izvršava zadatok Ugljan.

[...]

Opatija,

26.1. 44.
00,00 sati Komanda Admirala Jadrana premještena je iz Beograda u novi rejon razmještaja u Opatiju. Do dolaska glavnokomanduju eg Admirala i preostalog dijela štaba službene poslove obavlja A-1 [na elnik personalnog odjeljenja].

Na osnovu izvi anja otoka Visa, koje je u toku 25. 1. izvršeno snagama komandanta avijacije Hrvatske proizlazi, da se u luci Komiža nalazi 8 ve ih i 10 manjih brodova, a u luci Vis 30 osrednjih i manjih brodova. U vodama oko otoka Visa nije osmotren nikakav pomorski saobra aj.

[...]

27.1.1944.

11.35 sati Sa Pov. Op. Org. Br. A 138/44. Vrhovne komande RM — štab op. rukovo enja Ob. od. — nare eno je da se na podru ju Pomorske komande Dalmacije, podjelom njenog dosadašnjeg podru ja u podru je sjeverne i južne Dalmacije, formira jedna druga pomorska komanda. Pojedinosti o granicama podru ja i o mjestima razmještaja pomorskih komandi, kao i ostala organizacijska pitanja bit e prou ena poslije povratka glavnokomanduju eg Admirala i po njima donijeta odluka.

16,00 sati U vezi sa premještanjem Pomorske komande Dalmacije u Split, koje je izvršeno 21. 1. komanda 2. oki. armije obavještava da bi bilo svršishodnije, da se kona no mjesto razmještaja

komande odabere pri komandi jednog korpusa ili bar kod komande jedne divizije na njenom podruju, radi ostvarenja zadataka u ulozi na elnika artiljerije u borbi protiv ciljeva na moru, a tako i za obezbje enje potrebnih linija za održavanje veze po frontu.

Po ovom pitanju donijet e se odluka po povratku glavno-komanduju eg Admirala u Opatiji, pri emu e se istodobno u svim detaljima razmatrati pitanje podjele Dalmacije na dva podruja pomorskih komandi.

16,30 sati Izvještaj komandira 2. ete 771. pion. desantnog bataljona:

Od komandanta 2. oki. armije eta je dobila nare enje, da se što prije morskim putem (13 desantnih amaca) prebac u Zadar i da tamo izvrši iš enje otoka Ugljan. Jedna grupa za pratinju sastavljena od brodova osiguranja, koja je zatražena od Pomorskog komandanta Dalmacije, do sada još nije sigla u Rijeku. Zbog toga je komandant 11. flotile osiguranja dobio nare enje od Admirala Jadrana, da dva ratna broda (po mogu - nosti torpiljarke) uputi na marš za Kraljevicu, sadašnji rejon razmještaja jedinice, i to tako, da njeno prevoženje iz ovog rejona za Zadar može da otpo ne 29. 1. oko 12,00 sati. Brodovi osiguranja su dužni da iz Pule preuzmu po 1.000 metaka za top Oerlikon kalibra 20 mm i da ih prije formiranja konvoja predaju pion. desantnim amcima. U isto vrijeme komandant luke Zadar dobio je nare enje da se pobrine za pronalaženje vezova za amce, koji po mogu nosti da budu maskirani i rastresito raspore eni. Marševska brzina vožnje konvoja iznosi 6 v.

Pošto opremanje V-brodova, koji su trebali da izvrše kontrolno pretraživanje mina u Srednjem kanalu, još nije završeno, izvršenje ovog planiranog zadatka pomjereno je za no 28/29. 1.

Opatija, 28.1. 1944. U Opatiju je stigao glavnokomandiraju i Admiral i preostali dio štaba.

12,35 sati Glavna ispostava pomorskog teretnog saobra aja u Splitu izvještava, da je 27. 1. u 13,40 sati 6 lova ko-bombarderskih aviona sa bombama i topovsko-mitraljeskom vatrom izvršilo napad na remorker »Nettuno«. Remorker se nalazio zašti en iz zraka u o ekuju em rejonu.

O situaciji u pomorskom teretnom saobra aju Split izvještava, da je kod tranzitnog uskladištenja u uvjetima opasnim za napad iz zraka luka sposobna za preuzimanje oko 2.000 tona živežnih namirnica u furaži za ishranu stoke. Luka u Zadru nije više sposobna za preuzimanje tereta, a u luci Šibenik sav je skladišni prostor iskoriš en. Za stvaranje drugog skladišnog prostora potrebni su radovi, utrošak vremena i materijalnih sredstava. Pristanište u Metkovi u je još sposobno za preuzimanje tereta. Prebacivanje tereta tamo mogu e je, me utim, samo manjim obalskim motornim jedrenjacima. Pretovar tereta u

Zadru, Šibeniku i Splitu na jug do sada nije bio mogu zbog nedostatka manjih brodova.

[...]

Situacija kod neprijatelja u rajonu Zadar nije promijenjena. Naše jednica su ojaane jednim bataljonom brd. Iovaca. Prilikom izvianja otoka Šolte nailaskom na jednu nagaznu PP minu teško je ranjen jedan poručnik mornarike artiljerije.

[...]

18,00 sati Komandant 11. flotile osiguranja potvrdio je, da se 29. 1. u 13,00 sati u pratinji TA-22 i G-104 i pod njihovom komandom po inje sa prevoženjem 2. ete 771. pion. desantnog bataljona iz Kraljevice za Zadar. Kontrolno pretraživanje mina u Srednjem kanalu bit će vjerojatno izvršeno u toku no i 30/31. 1.

[...]

29.1.1944.

13,10 sati Dejstvom neprijatelja zapaljen je 20. 1. u Metkoviću m/j »Rubicone«.

[...]

20,30 sati Svojim naređenjem Pomorski komandant Dalmacije skinuo je zabranu za plovidbu brodova između Zadra i Šibenika. Za plovidbu se koristi ruta kroz Pašmanski kanal neposredno uz obalu otoka. Biograd se nalazi u njemačkim rukama.

Izvještaj je u isto vrijeme upućen svim pomorskim komandantima, komandantima luka i luka kapetanima.

[...]

30.1.1944.

19,45 sati Prevoženje 2. ete 771. pion. des. bataljona iz Kraljevice u Zadar, koje je otpočelo 29. 1. u 12,000 sati pod neposrednim obezbjeđenjem TA-22 i G-104, izvršeno je bez gubitaka.

[...]

31.1.1944. Komandant luke Split izvještava, da je 30. 1. u 10,15 sati prilikom napada 8 neprijateljskih aviona na Trogir i uvalu Saldun topovsko-mitralješkom vatrom teško oštećen tanker »Verban«. Na brodu je buknuo požar, tako da su pokušaji da se brod spasi propali zbog ponovnog naleta aviona. U brodogradilištu je potopljen jedan motorni jedrenjak.

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 1. VELJAČE 1944. O SUKOBU SA PARTIZANIMA SJEVEROZAPADNO OD KNINA I NAPADU PARTIZANA NA TRANSPORT RANJENIKA NA CESTI LIVNO—SINJ¹

TAJNO

TELEGRAM

3356/58 — 1. 2. — 18,17 h

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskog korpusa

LXIX armijskog korpusa

2. prilog dnevnog izvještaja od 1. 2. 44.

1. brdska divizija: U rajonu istočno od Gračaca i sjeverozapadno od Knina neprijatelj, koji je bio u prodoru, odboren našim protivnapadom. Neprijateljski gubici: 3 mrtva; zaplijenjena 3 puškomitrailjeza, 2 automatske pištolje. Ja i neprijatelj na cesti Drniš—Sinj. Izvršen prepad na transport ranjenika SS-divizije² na cesti Livno—Sinj.

[...]

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 686/44. pov.
1. 2. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/497.

² Napad su izvršile jedinice Devete NO brigade Dvadesete divizije NOVJ na njemački 105. SS izvajački bataljon. Vidi dok. br. 95, napomenu 3.

³ Werner

BROJ 356

IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 1. VELJAČE 1944
KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O STE-
ENIM ISKUSTVIMA IZ OTO KIH AKCIJA¹

TAJNO

Smještaj štaba, 1.2. 1944

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
Br. 539/44. pov.

Veza: Komanda XV brdskog armijskog korpusa, Operativno odjeljenje,
Br. 209/44. pov. od 12. 1. 44.

Predmet: Stav u vezi izvještaja 114. lova ke divizije o iskustvima ste-
enim u oto kim akcijama.

Komandi XV (brdskog) armijskog korpusa

Divizija isti e izvještaj 114. lova ke divizije o ste enim iskustvima
u oto kim akcijama.

Vlastita iskustva mogu se za sada dobiti samo u manjoj mjeri i to
u akciji Šolta.² Ista su od manje opere važnosti, jer je akcija izvedena bez
kontakta sa neprijateljem prilikom iskrcavanja, pri dobrim vremenskim
prilikama i pri dobroj vidljivosti.

Ipak, za prebacivanje i iskrcavanje isti u se dolje pomenute to ke:

1) Nastojati, da se za prebacivanje koriste one brodske jedinice, koje
razvijaju istu brzinu. To je slučaj sa dvotrupnim penišama i desantnim
amcima; prema tome, ne dolazi u obzir manji parobrodi i motorni jedre-
njaci. Dvotrupnim penišama i desantnim amcima nemogu e je smanjiti
brzinu; to se postiže isključivanjem motora. Motorni jedrenjaci, prema
tome, bez utjecaja na brzinu i pokretljivost jedne dvotrupne peniše, od
iste mogu da budu tegljeni.

2) Dvotrupne peniše mogu pristati na svim dijelovima obale, osim
uz visoke hridine. U tu svrhu moraju na raspolaganju stajati daske za
iskrcavanje iz broda, koje omoguavaju brzo iskrcavanje trupa. Iska-
kanje sa dvotrupne peniše na kopno uvejk je riskantno, jer duboka voda,
i u neposrednoj blizini obale, može za nepliva e da bude kobna, tim prije
što nema na raspolaganju dovoljno pojaseva za spasavanje.

3) Slaba strana desantnih amaca je u tome, što oni moraju da prista-
nu bo nom stranom, a nude i veliki cilj neprijatelju.

1 Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta,
mikroteka NAV-N-T-314, tilm 561/681—683.

2 Vidi dok. br. 33, 60, 311, 313, 316, 319, 325 i 445.

4) Pošto prilikom desanta na Šoltu nije bilo kontakta sa neprijateljem, manji parobrodi su mogli da pristanu uz obalu. Preuzimanje jedinica sa parobroda na desantne amce, na otvorenom moru, predstavlja veliki trenutak slabosti.

5) Dalje je moguće, na dvotrupnim penišama tako postaviti 2 manja topa — pješadijski ili protiv tenkovski top — da se na mirnom moru sa dvotrupne peniše može pucati. Na taj način se može slomiti manji otpor neprijatelja. Nasuprot tome, prilikom jačeg otpora neophodno je potrebna artiljerijska podrška, koja će se morati dati uz pomoć borbenih prevoznih sredstava ratne mornarice. Topovi na dvotrupnim penišama, koji su u stanju pripravnosti, nisu dovoljni da bi se ja i neprijatelj potukao s mora.

Ratna mornarica mora u svakom slučaju da s mora blokira otoke, da bi se spriječilo povlačenje protivnika preko mora, kao što je slučaj na Šolti.

6) Da bi se pratnja držala na okupu, neophodno je da se na svakom vozilu nalazi po jedan Dora-aparat, koji bi bio u radio-vezi sa komandnim brodom. Tek na taj način će zagarantirana okupljenost konvoja.

Nakon iskrčavanja se pokazalo, da podešeni predajnik, jačine 5 vati, na udaljenosti od 18 km preko mora prestaje sa radom. Nasuprot tome, sa Dora-aparatom se postiže izvrstan prijem sve do 18 km preko mora.

7) Za daljnje snabdijevanje posade, koja je ostala na otoku, ratna mornarica mora da obezbijedi dovoljno brodskog potencijala i goriva za tu svrhu.

Nacke,³ V. r.

BROJ 357

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 2. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O GUBICIMA PARTIZANA PRILIKOM AKCIJE NA UGLJAN¹

TAJNO

TELEGRAM

3436 — 2. 2. — 12,30 h

2. 2. 1944.

Komandi 2. oklopne armije

Prilog dnevnom izvještaju

Prilikom istraženja otoka ispred Zadra neprijateljski gubici su slijedeći: 3 mrtvi, 16 zarobljenih, 350 evakuiranih sa Ugljana;² potopljen jedan

³ Albin Nacke, komandant 264. pješadijske divizije.

¹ Snimak originala (tipkai.og na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/64.

² Vidi dok. br. 182, 184, 352 i 445.

veliki, dobro naoružan, motorni amac; zaplijenjeno 30 motornih jedrenjaka (5—30 tona).

Sa **Dugog otoka** njih 400 (vjerojatno Sjevernodalmatinski odred) pobjeglo, sa jedim ve im brzim amcem i motornim jedrenjakom, u pravcu Visa.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 600/44. pov.

BROJ 358

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 3. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O AKCIJI CIŠCENJA UGLJANA I DUGOG OTOKA I NAPADU PARTIZANA NA KONVOJ NA CESTI GRA AC— —OBROVAC¹

TAJNO

TELEGRAM

3502/05 — 3. 2. — 08, 45 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za načelnika)

V SS-brdskom korpusu

Komandi LXIX armijskog korpusa (pismeno)

Dnevni izvještaj od 3. 2. 44.

Vrijeme: sunčano; na obali maglovito.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Nakon razmještaja na **Ugljanu**, II bataljon 891. puka (bez 2. ete) sproveo je lokalnu akciju iščekujući; tom prilikom uhapšeno je 300 osumnjičenih.² iščekujući **Dugog otoka** još je u toku. Letovi iznad Šibenika, u cilju izviđanja i opskrbe; 10,40 sati 90 neprijateljskih aviona u pravcu jug—sjever iznad Splita; u 11,10 sati 70 neprijateljskih aviona u pravcu sjever—jug.

Namjera: Akcija iščekujući južno od ceste Sinj—Drniš sa I bataljonom 99. puka. Ojačanje od strane II bataljona 893. puka u rajonu Rogoznica—Primošten—Grebaštica.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T314, film 561/511—512.

² Vidi dok. br. 357, napomenu 2.

1. brdska divizija: Cesta Graac—Obrovac, prepre ena od strane neprijatelja, nakon prepada na naš konvoj,³ oslobo ena borbom. 1 mrtav, 8 ranjenih, 6 nestalih, 4 putni ka kola, 1 teretna kola izgorjela. Ja i neprijatelj u Kistanjama.

Namjera: Uništavanje bandi u rajonu Kistanje—Ervenik—Bogatnik⁴ (12 km sjeverno, 22 km sjeverozapadno od Kistanja).

[...]

Pfafferott,⁵ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 741/44. pov.
od 3. 2. 44.

BROJ 359

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 4. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU PARTIZANA NA USTAŠE U PERKOVICU I BORBI U RAJONU ZAPADNO OD KISTANJA—ERVENIK¹

TAJNO

TELEGGRAM

3553/3556 — 4. 2. — 09,10 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Komandi LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 4. 2. 44.

Vrijeme: i dalje sunano, povremena naoblaka.

Op a situacija: nepromijenjena,

264. divizija: Izgradnja uporišta Ugljan, osiguranje zaplijenjenog brodskog potencijala na Dugom otoku. No no puškaranje na moru, sjeverozapadno od otoka Prvi a, još nerazjašnjeno;² vjerojatno naš motorni jedrenjak sa neprijateljskim brodovima. Odbijen no ni prepad bandi na ustaško uporište Perković. Neprijateljski izvi a iznad Šibenika i Splita.

³ Vidi dok. br. 296.

⁴ Vidi dok. br. 124, napomenu 2.

⁵ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/519—520.

² Vidi dok. br. 184, napomenu 8.

Namjera: iš enje rajona 15 km sjeverno od Zadra.

1. brdska divizija: Akcija iš enja, poduzeta zbog žive neprijateljske aktivnosti u rajonu zapadno od Kistanja—Ervenik, uspjela je, uz djelomično žestok otpor neprijatelja, da zadobije rajon.³ Neprijateljski gubici: 19 mrtvih, 3 zarobljenih; vlastiti: 2 mrtva, 5 ranjenih. Neprijatelj iz rajona Brštanovo—Kladnjice povukao se u pravcu juga, pružajući slabiji otpor, pred našim nastupanjem.⁴

Namjera: Nastavak iš enja rajona zapadno od Kistanja.

[...]

Pfafferott* v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 758/44. pov.
od 4. 2. 44.

BROJ 360

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 5. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O VLASTITIM I PARTIZANSKIM GUBICIMA U BORBAMA ZAPADNO OD KISTANJA¹

TAJNO
T E L E G R A M
3663/66. — 5. 1. — 13,20 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Komandi LXIX armijskog korpusa (pismeno)

2. prilog dnevnog izvještaja od 5. 2. 44.

1. brdska divizija: Gubici prilikom pokušaja probijanja iz rajona zapadno od Kistanja:² neprijateljski — 15 mrtvih, 35 zarobljenih; zaplijenjena 3 skladišta municije, 1 teški mitraljez, 3 laka mitraljeza, 3 protivtenkovske puške, 1 teški minobaca, ručno vatreno oružje. Vlastiti gubici: 3 mrtva, 4 ranjena, 1 nestao; uništena 2 teretna vozila prilikom neprijateljskog prepada u rajonu 7 km isto no od Sinja.³

³ Vidi dok. br. 124, napomenu 2.

⁴ Vidi dok. br. 116, i 361.

⁵ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/525.

² Vidi dok. br. 124, napomenu 2.

³ U tom rajonu dejstvovala je Deseta NO brigada Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 109.

Namjera: Dalje opkoljavanje neprijateljskih snaga u rajonu zapadno od **Kistanja**.

264. divizija: Akcija iš enja **Nina okon ana hapšenjem mnogobrojnih** sumnjivih. Neprijateljski napad lovaca-bombardera, sa Domoama i mitraljiranjem, na lu ka postrojenja u **Šibeniku**. Nema ve ih šteta. Aktivnost lovaca iznad **Zadra**.

Namjera: iš enje **Vrane**, osloba anje ceste **Benkovac—Biograd**, zaposjedanje ceste **Skradin—Benkovac**.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 780/44. pov.
od 5. 2. 44.

BROJ 361

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 5. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBI SA PARTIZANIMA SJEVERNO OD TROLOKVE¹

TAJNO
T E L E G R A M
3644/47 — 5. 2. 08,47 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Komandi LXIX armijskog korpusa (pismeno)

Dnevni izvještaj od 5. 2. 44.

[...]

1. brdska divizija: Prilikom akcije iš enja rajona zapadno od **Kistanja**² protivnik je potisnut dalje. Razbijen žilav otpor neprijatelja³ na kotačima sjeverno od **Trolokve** (25 km južno-jugoisto no od **Drniša**).

[...]

Pfafferott * v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 780/44. pov.
od 5. 2. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/523.

² Vidi dok. br. 124, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 116.

⁴ Werner

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 7. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O POKRETU I RASPOREDU JEDINICA PRVE BRDSKE DIVIZIJE¹

TAJNO

T E L E G R A M

3775/3776 — 7. 2. — 10,35 h

**Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj**

Prilog dnevnom izvještaju od 7. 2. 44.

Izvještaj o pokretu trupa :

1. brdska divizija: IV bataljon 79. puka — rajon oko Knina i zapadno od Knina, 54. pionirski bataljon — rajon Raduč i —Padane—Mokro Polje, 16. eta 98. puka i 16. eta 99. puka — Kistanje. I bataljon 98. puka — Ervenik, II bataljon 98. puka — Gračac—Suđevi i, III bataljon 98. puka — Obrovac—Knin, I bataljon 99. puka — sjeverno od Knina.

[...]

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 811/44. pov.
od 7. 2. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/537.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 7. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE ARMije O ZAVRŠETKU IŠ ENJA PODRUJA ISTO NO OD VELEBITA¹

TAJNO

T E L E G R A M

3767/3770 — 7. 2. — 09,00 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brskom korpusu

Komandi LXIX armijskog korpusa (pismeno)

Dnevni izvještaj od 7. 2. 44.

1. brska divizija: Okonano iš enje rajona isto no od Velebita.⁴ Ja e neprijateljske snage prodrle preko ceste Su evi i—Gra ac. Od 2. 2. do 6. 2. neprijateljski gubici: 327 mrtva, 58 zarobljenih; 18 puškomitrailjeza, 12 automatskih pištolja, ru no vatreno oružje, 2 topa, 5 skladišta municije. Vlastiti gubici: 9 mrtvih, 28 ranjenih, 21 nestao.

Namjera: Koncentriranje marševskih grupa u rajonu Knin—Su evi i.

264. divizija: Neprijateljsko zra no izvi anje iznad Šibenika. 17 prebjeglih.

Namjera: Smanjivanje 1. brdske divizije i zaposjedanje uporišta u Ninu i Pakoštanima.

[...]

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 811/44. pov. od 7. 2. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/535—536.

² Vidi ok. t>r. 124, napomenu 2.

OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG
KORPUSA OD 7. VELJAČE 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE
O MOGU EM ISKRCAVANJU SAVEZNIKA NA OBALU IZME U SPLI-
TA I ŠIBENIKA¹

TAJNO

TELEGRAM

3784 — 7. 2. — 12,10 h

7. 2. 44.

264. pješadijskoj diviziji, Obavještajno odjeljenje

Suradnja Engleza i komunista na Visu, pristizanje engleskih razara a i brzih amaca u rajon jugozapadno od Šibenika i na otok Hvar, akcija engleskih komandosa na Hvaru² i Mljetu i nare enje, koje je izdao Leki , o skladištenju životnih namirnica u III obalnom sektorу (Stab sjeverno od Vodica, rajon Šibenik—Trogir) — sve upu uje na to da se ne mogu isklju iti engleske akcije usmjerenе na obalu Split—Šibenik. Ova aktivnost zahtijeva pove anu pažnju, što je u vezi i sa o ekivanim pritiskom na cestu za dotur s obje strane Knina i jugoisto no od D. Lapca.

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 734/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/47.

² Vidi dok. br. 71 1 184.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 7. VELJAČE 1944.
KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O VOJNO-POLITI
KOJ SITUACIJI U SJEVERNOJ I SREDNJOJ DALMACIJI¹**

TAJNO

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 708/44. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
7. 2. 44.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

P r o c j e n a s i t u a c i j e

I) Politi ka situacija

Slabost hrvatskih vlasti u vezi svih pitanja javnog reda iz dana u dan je sve uočljivija. Otuda najveći dio stanovništva nema povjerenja u državu i njene organizacije. Spoznaja o ne istom poslovanju javnih pravnih službi, o korumpiranosti inovni kog aparata i nemanju osjećaja odgovornosti vlastitih ustanova, kao i svakodnevno poskupljenje životnog standarda i povećanja oskudica životnih namirnica — to su razlozi odbojnog stava stanovništva.

Do sada seosko stanovništvo, na suprot gradskom, nije toliko osjećalo oskudicu; međutim, i na selu, kao i u gradu, osećaju se posljedice skupog oskudice. Uz to treba imati u vidu i pljačkanje i prepade na dijelove stanovništva, koji još uvijek raspolažu rezervama životnih namirnica. Stanovništvo se obraća njemačkim nadležnim s molbom za dozvolu iseljavanja, jer u dalmatinskoj oblasti prijeti smrt glijaju.

Privredni život u većim gradovima duž obale je, uslijed bombardiranja, potpuno paraliziran. Pokušaji gradskih vlasti da na neki način ublaže položaj stanovništva, koje je pretrpjelo štete od bombardiranja, nisu naišli na podršku vlade u Zagrebu. U svojoj nevolji stanovništvo se oslanja na njemački Vermaht, od kojeg se jedino očekuje spas iz ovog političkog i privrednog kaosa.

Putovanje ministra unutrašnjih poslova dr. Lorkovića² u dalmatinsku oblast, krajem studenog — po etkom prosinca 1943. do sada ni na koji način nije doprinijelo poboljšanju teške privredne situacije.

Suprotnosti između Hrvata i pravoslavaca izgledaju nepremostive. Umjesto da ublaže suprotnosti, vode i hrvatski krugovi ine upravo to da

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/713—721.

² Mladen

ili pooštore, ne razmišljaju i pri tome na kako slabim temeljima stoji gra-
evina hrvatske države.

Iako ustaški pokret važi kao element na kojem po iva hrvatska država, on ne ini ni najmanje napore da pospješi pozitivan razvitak situacije. Naprotiv! Me u ustaškim krugovima u rajonu Splita na pr. može se konstatirati pove an razdor. Prema izvještajima doušnika, ustaše sve više rovare, simpitiziraju sa komunisti kim krugovima, pa ak zauzimaju i pozitivan stav prema Anglo-amerikancima. Hrvatske vojne jedinice sve više gube ugled me u stanovništvo. Domobrani su, kako na vode im mjestima, tako i na nižim službenim nivoima, pod jakim utjecajem parti-
zana. U etni kim krugovima se može konstatirati podvojenost na Nedi-
evece i anglofilske Srbe, pri emu su ovi posljednji u ve ini. Ipak, u borbi protiv bandita oba ova pravca susre u se na istoj liniji sa njema kim Vermahtom. S borbenog gledišta — etnici su za državu dragocjenija for-
macija teritorijalne samozaštite.

II) Situacija kod neprijatelja

Koriš enje novog puta za dotur u sjevernoj Dalmaciji dovelo je do kriti ne situacije u rajonu oko Zadra, a to je uvjetovalo povla enje sa otoka Ugljana. Ugroženost naših obalnih uporišta u ovom rajonu protivnik je iskoristio tako da, štite i se napadima kod Tijesnog (južno od Pi-
rovca) i Pakoštane—Vrana (isto no od Biograda), iskrca ja e bande i mate-
rijal i evakuira ranjene.

Pošto je krajem sije naoružanje i opremanje bandi (ve i-
nom engleskog porijekla), izgleda da je za protivnika došao trenutak da
stupi u jedan koncentri an napada na obrambenu oblast Zadra. Ova nam-
jera ometana je akcijom 92. (mot.) grenadirskog puka i akcijom na otroke
smještene ispred Zadra.³ Protivnik se povukao u planinu Velebit⁴ i ograni-
io se na prepade na slabe snage i konvoje, dok se u ovom rajonu ne
u vrsti akcijom 1. brdske divizije. Nakon žestokih borbi pošlo mu je za
rukom da sa glavninom prodre ka sjeveroistoku. Time je izgleda nastu-
pilo privremeno zatišje u sektoru zapadno od Krke. Ali, ve od prije 2 dana
neprijateljski pokreti u rajonu oko Obrovca upu uju na to, da protivnik
teži da ponovo zaposjedne svoje stare punktove za snabdijevanje, jer se on,
prema izvještajima doušnika, sa manjim bandama⁵ (120 do 150) ljudi ve
utvrdio u rajonu sjeverozapadno od Zadra.

Isto no od Krke protivnik pokušava da drži slobodnim svoj stari put
za dotur, preko rajona Grebaštica—Rogoznica—Le evica u planinu Dinaru."
Zaposjedanje Rogoznice, Primoštena i zaljeva Grebaštica, kao i akcija I
bataljona 99. brdske lova kog puka. doveli su i ovdje do privremenog
zatišja.

³ vidi dok. br. 182, 183, 184, 352 i 445.

⁴ Vidi dok. br. 68, napomenu 4, dok. br. 124, napomenu 2 i dok. br. 296.

⁵ Jedinice Grupe sjevernodalmatinskih NOP odreda. Vidi dok. br. 125.

⁶ Vidi dok. br. 105 i 116.

U toku je okupljanje ve ih neprijateljskih snaga⁷ u planini Dinari, oko Bos. Grahova.

III) Vlastita taktika situacija i namjere

Prisutnost 1. brdske divizije u rajonu Graac—Knin—Sinj dovelo je do izvjesnog poboljšanja situacije u vlastitoj divizijskoj oblasti. Odlaskom 1. brdske divizije (264. pješadijskoj) diviziji su opet pali u dio zamašni zadaci osiguranja u pozadini, priemu se treba raunati sa ponovnim jakim pritiskom neprijatelja na naše ceste za dotur i na centre za snabdijevanje. Divizija e u narednom periodu, sa vlastitim snagama i sa podre enim 92. (mot.) grenadirskeim pukom, sprovesti slijede e zadatke:

- a) Osiguranje putova za dotur i uporišta;
- b) Zaposjedanjem i izgradnjom novih uporišta na obali (Rogoznica, Primošten, zaljev Grebaštica, Pakoštane, Nin) sprijeavanje pomorskog saobra aja bandi;
- c) Izgradnja obalne obrane, uz postavljanje mina i prepreka, odnosno pripreme za iste.

Težište svih zadataka je to ka c), priemu se angažiraju sve iole raspoložive snage.

S tog razloga, na raspolanju nema snaga za ve e akcije protiv bandi. 264. poljski dopunski bataljon predvi en je kao jedina rezerva divizije za sprove enje manjih borbenih zadataka.

IV) Obalna obrana i utvrivanje položaja

Ratna obuka u okviru snaga, koje u ovu svrhu stoje na raspolanju, odvija se i pored ofenzivnih angažiranja jedinica. Poseban naglasak bit e stavljen na ja anje obrambenih rejona Šibenika i Zadra.

V) Pomorska situacija

Posjedanjem otoka Ugljana ponovo je oživio pomorski saobra aj izme u Zadra i Rijeke. Neprijateljska zra na nadmo nost primorava na to, da se svi pokreti brodova vrše no u. U posljednje vrijeme došlo je do brodskih gubitaka, prouzrokovanih no nim akcijama engleskih brzih amaca. Istovar brodova i skladištenje rezerve i dalje e, zbog pasivne zra ne obrane, biti ugroženo neprijateljskom avijacijom, sve dok se ne uspostavi vlastita aktivna zra na obrana.

⁷ Odnosi se na jedinice Devete divizije NOV.T. Vidi dok. br. 295.

VI) Zra na situacija

Neprijateljska zra na aktivnost ograni ena je na izvi anja i no ne snabdjeva ke letove. Napadi neprijateljskih lovaca-bombardera usmjereni su pojedina no na pokrete brodova u luci Šibenik. U posljednje vrijeme neprijateljski avioni bacaju mnogobrojni propagandni materijal iznad di vizijske zone.

VII) Prometna situacija

1) Željezni ka situacija:

Zbog nedostataka rezervnih dijelova, došla je u pitanje popravka dvije lokomotive, teško ošte ene napadima u brišu em letu, potrebne za anga žiranje na pruzi Šibenik—Knin—Padane, jer se samo dvije stare lokomo tive mogu koristiti u redovnom saobra aju.

2) Cestovna situacija

U divizijskom sektoru se ceste mogu, i pored mnogih ošte enja pro uzrokovanih vremenskim neprilikama i dejstvima bandi, koristiti za te retna voliza, ali samo uz pratinju. One se upravo dovode u ispravno stanje.

[...]

XIII) Posebno

Pasivna zra na obrana poboljšana je izgradnjom rovova, zaštitnih bedema za teretna vozila i izgradnjom bunkera, a služba zra nog osmatranja ugra ivanjem sirena na elektri ni pogon.

Nacke⁸ v. r.

⁸ Albin Nacke, komandant 264. pješadijske divizije.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 9. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BOMBARDIRANJU CIOVA, NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA BRODOVE KOD SUCURCA I SUTOMISCICE, SUKOBU ETNIKA I GRUPE PARTIZANA KOD SKRADINA¹

TAJNO

TELEGRAF

3908/3911 — 9. 2. 03,03 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 9. 2. 44.

Vrijeme: obala, sniježne padavine; cesta Biha — Knin djelomično zaledena.

264. lova ka divizija: Na obali živa aktivnost lovaca i bombardera. U 12,40 sati otok Iovo napadnut od strane 11 lovaca-bombardera. Teško pogodjen brod-cisterna ratne mornarice. Ispred Suurca (4,2 km sjeverno od Splita) pogoden vatrom iz avionskog naoružanja i zapaljen teretni brod. U 12,43 sati 12 lovaca-bombardera napalo brodove obalnih lovaca² i pionirske desantne eute kod Sutomišice (2 km sjeverozapadno od Preka, otok Ugljan). 1 obalni amac izgorio, 1 desantni amac potonuo; 5 mrtvih, 4 ranjena, 3 nestala. Etnička izvidnica naišla je 7. 2. sjeverno od Skradina na manju bandu;³ 15 zarobljenih, od toga 12 ubijeno, 3 puštena. Sprovedena akcija išenja Vrane (10 km južno-jugozapadno od Benkovca). Neprijateljski gubici: 4 mrtva. Smjenjivanje 1. brdske divizije i zaposjedanje Nina.

1. brdska divizija: Stalno izvještanje u rajonu sjeverno i sjeveroistočno od Knina. Neprijatelj se povlaže i u pravcu sjevera i sjeveroistoka.

Namjera: Završetak priprema u rajonu sjeverno i sjeveroistočno od Knina. Koncentriranje grupe Hirschfeld u rajonu Srb—Suveti.
[••.]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 855/44. pov.
9. 2. 44.

¹ Snimak originala (tinkanor na nisu em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/549—550.

² P? nosi se na bataljon »Brandenburg«,
•> vjerojatno se odnosi na dijelove Sjevernodalmatinskog NOP odreda.

**IZVJEŠTAJ PRVE BRDSKE DIVIZIJE OD 10. VELJAČE 1944. KOMANDI
PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA O AKCIJI »EMIL«
PROTIV DEVETNAESTE DIVIZIJE NOVJ NA PODRUČU JUŽNOG OBROVAC—
—GRAČ—KNIN PO ETKOM VELJAČE¹**

TAJNO

Prilog uz rat. dnevnik br. D26

1. brdska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 222/44. pov.

Komandno mjesto divizije,
10. 2. 44.

Predmet: Borbeni izvještaj o
akciji »Emil«.²

2 priloga

**Komandi XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje**

I) Situacija kod neprijatelja

Do 31. 1. situacija kod neprijatelja, u rajonu zapadno od Knina, prema podacima 264. pješadijske divizije, izjavama etnika angažiranih u cilju izviđanja i rezultata o izviđanju vlastitih trupa, bila je slijedeća: crvena 19. divizija (VI i V, XIII brigada) nalazila se sa težištem u rajonu Bijelina (12 km sjeverozapadno od Kistanja) — Kolašac (6 km sjeverozapadno od Kistanja)—Ervenik—Bogatnik, dok su se slabije neprijateljske snage nepoznate jačine nalazile u planini Velebit, zapadno od puta Zrmanja Vrelo— —Suđevi i. Pošto je neprijatelj koji se tamo nalazio od 26. 1. razbijen prodorom 92. mitraljescog grenadirske puka preko Ervenika prema Kistanju,³ odnosno od Knina prema Kistanju, i pošto je maršem III bataljona 98. brdskog lova kog puka od Knina preko Ervenika, Zegara, Bogatnika, Obrovca (27—29. 1.) neprijatelj odbijen prema jugu i sjeverozapadu, bande su opet mogle da se koncentriraju u naznačenom rajonu, pa su izvršile i izviđanje prema Kistanju i Erveniku, uz maskiranje južnog boka. Dijelovi crvene 19. divizije povukli su se iz rajona Grač—Suđevi i (VII brigada) prema sjeveru. Poslije posjedanja ovog rajona od strane II bataljona 98. brdskog lova kog puka, izgleda da je neprijatelj odustao od namjere da sa snagama 19. divizije, koje se nalaze u južnom rajonu, održava vezu ili

¹-Ti^ai, (t'^kanot „, „isa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mlkroteka NAV-N-T-314, film 561/668—676.

² Vidi dok. br. 124, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 68, napomenu 4.

da je traži. Akcija iš enja, koja je poela sjeverno od puta Su evi i—Graac, u rajonu Glogova (8 km isto no-sjeveroisto no od Graaca), ostala je bez bitnog uspjeha. **1. brdska divizija** je **shvatila**, da su snage crvene 19. divizije bile jedini stvarni kompletni neprijatelj na širem području divizije. Akcije, koje je u oblasnom rajonu po injala 264. pješadijska divizija, svuda su nailazile samo na manji neprijateljski otpor. Na osnovu ove procjene situacije divizija je odlučila, da napadne pomenutog neprijatelja i da ga uništi. Odluku je odobrio gospodin komandujući general.⁴

II) Situacija na dan 31. 1. i 2. 2. 44.

31. 1. uvečer divizija je putem radiograma dobila naređenje od XV brdskog armijskog korpusa, da se pripremi za kratkoročni transport. Dijelom je i neprijatelj dana 1. 2. napada izvukao patrole i Komandu za popis sto hrane u rajonu Graac—Obrovac.

Divizija je za 2. 2. naredila izvođenje akcije »Emil«, u cilju uništenja crvene 19. divizije.

1. 2. uvečer divizija dobija preko radija naređenje XV brdskog armijskog korpusa za hitan izlazak iz borbe i za odstupni marš do utovarnih željezničkih stanica Brod i Okuani (utovar treba da počne 15. 2.). Na osnovu ovog naređenja mora se otkazati izvođenje akcije »Emil«.

Jak neprijatelj napao je 2. 2. prije podne jedan konvoj 98. brdskog lova koga puka na putu Graac—Obrovac. Neprijatelj zapravo put, koji vodi kroz tjesnac i koji vezuje oba mesta. Dijelovi II bataljona 98. brdskog lova koga puka iz pravca Graaca i III bataljon 98. brdskog lova koga puka iz pravca Obrovca napadaju neprijatelja s njegove strane i do večeri put je opet otvoren. Pritom neprijatelj trpi krvave gubitke. Bez sumnje se radi o dijelovima crvene 19. divizije, koji su pokušavali da se povuku prema sjeverozapadu. U toku dana stiže se utisak, da kod neprijatelja postoji namjere za napad na Kistanje. Odstupni marš 1. brdske divizije pod datim okolnostima nije ni u kojem slučaju moguć, pošto joj borbenim kontaktom sa neprijateljem na pojedinim mjestima neće otprveći i za rukom da se od istog otrgne. **Zato divizija odlučuje**, da od 3. 2. izvodi akciju »Emil«, uz angažiranje sva tri bataljona 98. brdskog lova koga puka i dijelova IV divizionala 79. brdskog artiljerijskog puka. O ovome se izvještava korpus 1 saopštava, da divizija nije spremna za marš prije 10. 2. O ovoj odluci izvještava se komandant korpusa, koji je stigao popodne, i dobija se njegovo odobrenje.

III) Izvođenje akcije »Emil«

1) Planirano:

Angažuju se:

I bataljon 98. brdskog lova koga puka iz rejona D. Karin najprije prema jugoistoku.

⁴ Komandant Petnaestog brdskog armijskog korpusa.

III bataljon 98. brdskog lova kog puka sa linije D. Karin—Obrovac prema istoku.

Dijelovi II bataljona 98. brdskog lova kog puka iz rejona južno i istočno od Graaca prema jugu.

Ojaani 54. brdske inženjerijske bataljone iz rejona Radu i —Kistanje prema zapadu.

Po dostizanju linije Jaruga (13 km zapadno od Kistanja) — M. Gospa (18 km sjeverozapadno od Kistanja) — Bogatnik (12 km isto no-jugoisto no od Obrovcia), I i III bataljon 98. brdskog lova kog puka treba da izvedu bojnu vježbu prema sjeveroistoku, na putu Ervenik—Bogatnik, i da unište neprijatelja koji se nalazi u rejonu. II bataljon 98. brdskog puka angažira se sa po jednom etom iz rejona južno i isto no od Graaca i treba da obrazuje zapre nu liniju Krupa—potok—visovi sjeveroistočno od Ervenika. 54. brdske inženjerijske bataljone (bez 2. ete), sa pot injenom 16. etom 98. brdskog lova kog puka, 16. etom 99. brdskog lova kog puka i 1 baterijom IV diviziona 79. brdskog artiljerijskog puka treba da krene na marš sa linije Mokro Polje—Kistanje prema zapadu, u cilju zadobijanja puta Ervenik—Kolašac. Zatim treba, priključiti se desnom krilu 98. brdskog lova kog puka, da napada prema sjeveru.

2) Izvo enje akcije:

3. 2. Pokreti otpo inju rano 3. 2. I bataljon 98. brdskog lova kog puka, koji je bio angažiran u jednoj oto koj akciji zapadno od Zadra, dostiže do 3. 2. uvečer D. Karin (a 4. 2. predviđeni polazni položaj za napad). Uz slabijeg neprijatelja zaposjedaju se do 3. 2. uvečer visovi južno i zapadno od puta Biovin Selo—Kolašac—Kistanje. Ervenik i visove isto no i jugoistočno odatle branio je ja i neprijatelj, koga najprije opkoljava jedna eta, koja se probija iz Mokrog Polja prema zapadu. II bataljon 98. brdskog lova kog puka dostiže, sa desnim krilom, sektor Krupe, dok 6. eta, angažirana na lijevom krilu, nailazi kod Dubokog Dola na jak otpor neprijatelja i zadržava se.

4. 2. Ueno i na 4. 2. ja i neprijatelj pokušava, da se iz isto nog dijela planine Velebit probije kod Zrmanja Vrela prema istoku, napadom na slaba osiguranja 54. zarobljeni kog nosa kog bataljona, duž puta Padane—Suvići. Neprijatelj prodire do iznad puta i biva odbezen u vlastitim protivnapadom. Na osnovu ove situacije, u 6,45 sati jedna eta 54. brdskog lova kog bataljona (bataljon ima samo dvije lova kelete), koji je u rajonu Kistanja spreman za marš u pravcu Sinja, uputen je kamionima u Suviće, sa zadatkom da produži sjeverno krilo 54. zarobljeni kog nosa kog bataljona i da na visovima 5 km jugoistočno od Suvića spriječi neprijateljski prodror prema sjeveroistoku.

I bataljon 98. brdskog lova kog puka dostiže liniju Jaruga—M. Gospa bez bitnijeg otpora neprijatelja.

7. eta 98. brdskog lova kog puka polazi u 6.00 sati sa sektora Krupe prema istoku, u cilju rastere enja 6. ete, koja se boriti kod Dubokog Dola. Ja i neprijatelj se povlači, pred ovim pokretom, prema jugoistoku.

Uve er 4. 2. divizija uvi a, da se u rajonu Duboki Dol—Turovac i na visovima zapadno od puta Su evi i—Zrmanja Vrelo nalaze ja e neprijateljske snage, koje pokušavaju da se probiju prema sjeveroistoku i istoku. Još u toku no i u Su evi e se dovodi još jedna oja ana eta 54. brdskog lova kog bataljona (koja zapadno od Mokrog Polja vrši napad na neprijatelja, koji se nalazi kod Ervenika, poslije smjene od strane 16. ete 98. brdskog lova kog puka) i 1 baterija IV diviziona 79. brdskog artiljerijskog lova kog puka, kojima se pot injavaju dijelovi 9. i 10. ete 98. brdskog lova kog puka (štabna eta i komora teške ete) novoformirane grupe Soindler. Grupa Spindler ima zadatok, da 5. 2. napada prema jugozapadu i **da zauzme** liniju Turovac—k. 1060—k. 1031—k. 1041 (5—6 km zapadno-jugozapadno od Su evi a).

5. 2. U toku itave no i na 5. 2. neprijatelj pokušava, da se probije prema istoku, preko puta Palanka—Zrmanja Vrelo. U 11,00 sati po injе protivnapad jedne nosa ke ete 54. zarobljeni kog nosa kog bataljona iz rejona Budimir (18 km sjeverozapadno od Knina). Ceta do popodneva zaposjeda važan prevoj izme u kota 573 i 622 (2 km sjeverozapadno od Budimira).

Grupa Spindler zauzima sa desnim krilom Duboki Dol, kojega je neprijatelj bio ponovo zaposjeo. Grupa Daumiller, I i III bataljon 98. brdskog lova kog puka polaze u napad prema sjeveroistoku. Do popodneva prelazi se cesta Ervenik—Zegar—Bogatnik prema sjeveru.

Za poja anje fronta 54. zarobljeni kog⁵ nosa kog bataljona upu uje se u 14,00 sati na marš prema Budimiru (18 km sjeverozapadno od Knina) jedna borbena grupa, koja je sastavljena od dijelova 54. brdskog protivtenkovskog diviziona.

Divizija sti e dojam, da je glavnina neprijatelja sada sabijena u sjeveristo nom dijelu planine Velebit (Sedlo 1058—Paripovac 1060—Jelovac 1031—k. 1041) i da o ekuje da se probije prema istoku i sjeveroistoku.

U 14,00 sati sve borbene grupe dobole su slijede e nare enje: »Neprijatelj je sabijen u rajonu Vršak—k. 1041—k. 1051. O ekuje se veliki uspjeh! Sve borbene grupe e odmah po i u napad pravcem kote 1041.«

Jaki napadi neprijatelja iznad prevoja izme u kota 1060 i 1051 prema sjeveru, iji prednji dijelovi prodiru do k. 933 (4,5 km jugozapadno od Su evi a), odbijaju se uz koncentraciju svih snaga prema jugu.

Grupa Spindler napada vis Paripovac, k. 1060, kako bi zaposjela prevoj, koji se nalazi isto no odatle. Lijeva borbena grupa angažira se za napad od Vrška preko k. 1041 na k. 1051. Usljed ometanja radio-veze, eta tek u 17,00 sati dostavlja ovoj borbenoj grupi nare enje, koje je izdato u 14,00 sati.

Napad se prekida poslije žilave borbe 40 m ispod vrha. Neprijatelj se u vrš uje na prevoju. Lijevo krilo III bataljona 98. brdskog lova kog puka, uz neprijateljski otpor, uve er zauzima Duboki Dol. 7. eta, koja sa zapre ne linije na južnoj padini planine kod Krupe stupa u napad prema sjeveru, zauzima Crni Vrh, k. 1088, uz povla enje neprijatelja. U 18,30 sati neprijatelj, uz koncentri nu vatru od 20—30 mitraljeza i mnogih mi-

⁵ Vjerojatno je dobio ovo ime po zarobljenim Rusima koji su uklju eni u njema ke borbene jedinice.

nobaca a, otpo inje napad prema sjeveru sa k. 1060 na nazuži rejon. Na položaj dvaju lova kih vodova napada 400—500 vojnika. Prelaze naše položaje. Neprijatelj u napadu nailazi na komandno mjesto bataljona u Mrkićima, koje se održava u bliskoj borbi.

Na osnovu ove situacije, sa njim se pojedinostima divizija upoznala oko 20,30 sati, upu uju se prema Suđevi ima dijelovi 54. brdskog protivtenkovskog diviziona, koji se još nalaze kod Budimira kao divizijska rezerva, sa zadatkom da blokiraju put koji vodi od Suđevi a prema zapadu, a koji je na sektoru Puš a—Suđevi i, da bi sprije ili neprijateljski prodor. 13. eta, koja se nalazi kod Dubokog Dola, angažira se u napadu na Turovac. 6. eta, koja prodire sa juga preko G. Javornika na Zrmanja Vrelo, dovodi se, i pored najja eg iscrpljenja lovaca, preko Trojica (3 km južno od Suđevi a) u Mrkiće, u cilju poja anja grupe Spindler.

Poslije vezivanja vlastitih snaga u rajonu k. 944 — prevoj isto no od k. 1060 — Mrkići probijaju se jake snage neprijatelja kod Turovca prema sjeveru i prelaze put zapadno od Puš a i to prije nego je izvršeno zapreavanje ovog puta. Od 22.00 sati dovode se u Puš u kamionima dvije inženjerske ete, koje se nalaze u rajonu sjeverno i sjeveroistočno od Ervenika, a u cilju daljeg poja anja.

6. 2. oko 2,00 sati borbe jenjavaju. 98. brdski lovački puk je sa I bataljonom do ovog vremena, i poslije 18-satnog marša, dostigao liniju Vršak—k. 839 (5 km jugozapadno od Suđevi a)—Crni Vrh—k. 1088.

6. 2. u podne, poslije išenja planine Velebit i rajona između ove i puta Suđevi i—Gračac, završena je akcija »Emil«.

IV) Rezultati

Neprijateljski gubici:

327 mrtvih, izbrojanih,
50 mrtvih, procijenjeno,
400 ranjenih
77 zarobljenih

ukupno 854 vojnika

Plijen:

19 mitraljeza	
2 mitraljeska lafeta	
1 minobaca	
1 podloga minobaca a	
12 automatskih pištolja	
131 karabin	
3 srednja municipijska skladišta	
2 veća municipijska skladišta	uništeni
1 top 105 mm	
1 top 15 mm	

Vlastiti gubici:

9 poginulih,
18 ranjenih,
12 nestalih (jedan dio od njih se vratio).

V) I pored jakog napora vlastitih snaga i juna ke borbe, a naro ito 54. brdskog protivtenkovskog diviziona, nije se više mogao sprije iti prodor jakih dijelova neprijatelja prema sjeveru.

S osvrtom unazad, divizija dolazi do zaklju ka, da su se ja i dijelovi crvene 19. divizije ve 2. 2. povukli, preko puta Gra ac—Obrovac, u pravcu sjeverozapada. O uhva enom radiogramu neprijatelja od 31. 1, u kojem se 19. diviziji nare uje povla enje u planinu Velebit, u cilju izbjegavanja opkoljavanja, [naša] divizija je saznala tek 5. 2. rano izjutra. Do ovog vremena 1. brdska divizija je smatrala, da glavninu crvene 19. divizije treba tražiti u rejonu Bijeline (13 km sjeverozapadno od Kistanja). Da se ranije saznala sadržina pomenutog radiograma, na vrijeme bi bilo obustavljeno poduzeto okružavanje izdaleka s juga. Bilo bi mogu e da se, uz uštedu snaga na južnom krilu, poja a sjeverni front obru a sa još jednim bataljonom.

Na osnovu konstatiranih, a pored toga procijenjenih, odnosno izjavama zarobljenika potvr enih gubitaka neprijatelja, op i uspjeh se smatra dobrim. Pretpostavlja se, da su oko dvije brigade 19. divizije uništene, a da su ostali dijelovi jako razbijeni.

Prilog 1 — Skica

Prilog 2 — Prijepis dnevnih izvještaja grupe Spindler.

Zastupa komandanta
Remold, v. r.

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 11. VELJAČE 1944. O UNIŠTAVANJU RIBARSKIH BRODOVA U BETINI I UNIŠTENJU NJEMAČKOG KAMIONA SA VOJNICIMA KOD VODICA¹

TAJNO

TELEGRAF

4059/62 — 11. 2. — 09,20 h

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njemačkom opunomočnom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu
Komandi LXIX armijskog korpusa

Dnevni izvještaj od 11. 2. 1944.

Vrijeme: Sniježne oborine.

Opća situacija: nepromijenjena.

264. divizija: U zaljevu Betina (10 km jugozapadno od Pirovca) uništeno 40 banditskih jedrenjaka.² Od strane engleskog brzog amca ispred Rogoznice zapaljen 1. amac 3. ete 832. puka. Na zapadnoj strani Krke (3 km istočno od Vodica) izvršen prepad na vlastito teretno vozilo. 6 mrtvih, 8 nestalih, teretno vozilo izgorjelo.³ Neprijateljski gubici: 1 mrtav, 1 zarobljen.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 908/44. pov. od 11. 2. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/555—556.

² Vidi dok. br. 140.

³ Vidi dok. br. 130.

BROJ 369

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 12. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBI VO ENOJ KOD KNINA I PLANIRANOM IŠENJU RAJONA POSTINJE—PRGOMET—BRSTANOVO¹

TAJNO

T E L E G R A M

4139 — 12. 2. — 09,20 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-korpusu

LXIX armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 12. 2. 44.

Vrijeme: Stalno jake sniježne oborine, djelomično vijavice.

264. divizija: U rajonu Knin situacija nešto manje zategnuta. Mine na cesti Prapatnica (10 km sjeverno-sjeverozapadno od Trogira) — Prgomet (10,5 km sjeverno od Trogira). Kota 907 (5 km zapadno od Sinja) ponovno zaposjednuta (domobransko uporište).

Namjera: Prebacivanje poljskog dopunskog bataljona u rajon Muška, kao i išenje rajona Postinje (29 km zapadno od Sinja—Prgomet—Brštanovo (6 km jugozapadno od Muške).²

1. brdska divizija: Apsolutna visina snijega od 80 cm i sniježne oluje spriječavaju protivnika da znatnije snage angažira u borbi. I pored jačeg otpora neprijatelja, dijelovi grupe Klebe iznenadno su zauzeli Zaselak³ (14 km sjevero-sjeveroistočno od Knina). Dostignut D. Tiškovac (20 km sjeveroistočno od Knina).

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 920/44. pov. od 12. 2. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/558.

² Vidi dok. br. 167, 220, 223, 376, 378, 379, 381, 383, 384 i 385.

³ Vidi dok. br. 136, 137, 154, 295, 297, 370 i 375.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 12. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBI U SELU ZASELAK KOD KNINA¹

TAJNO

T E L E G R A M

4139 — 12. 2. — 09,20 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 12. 2. 44.

Vrijeme: stalno jake sniježne padavine, djelomi ne vijavice.

264. divizija: U rajonu **Knina** situacija se nešto popravila. Mine na cesti **Prapatnica** (10 km sjeverno-sjeverozapadno od **Trogira**)—**Prgomet** (10,5 km sjeverno od **Trogira**). Kota 907 (5 km zapadno od Splita) ponovo zaposjednuta (domobransko uporište).

Namjera: Premještanje poljskog dopunskog bataljona u rajonu **Muša**; neposredno poslije toga iš enje rajona **Postinje** (29 km zapadno od **Sinja**)—**Prgomet**—**Brštanovo** (6 km jugozapadno od **Muša**).

1. brdska divizija: Visina sniježnih nanosa od 80 cm i sniježne oluje ometaju protivnika da se sve im dijelom angažira u borbi. Dijelovi grupe Klebe iznenada zauzeli **Zaselak**² (14 km sjeverno-sjeveroistočno od **Knina**), uz ja i otpor neprijatelja. Dostignut **D. Tiškovac** (20 km sjeverno-sjevernoistočno od **Knina**).

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 920/44. pov. od 12. 2. 44.

¹ Snimljivo originala (tiokanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/559.

² Vidi dok. br. 369, napomenu 2.

**NARE ENJE NJEMA KE DRUGE OKLOPNE ARMIJE OD 13. VELJA E
1944. ZA EVAKUACIJU MUŠKOG STANOVNIŠTVA S OTOKA I JAD-
RANSKE OBALE¹**

Komanda 2. oklopne armije
Operativno odjeljenje
(Glav. stan) Kv. 2 Br. 0975/44-Pov.

Glav. stan arm. 13. 2. 1944.

Predmet: Evakuacija oto ja i
obale u slu aju neprija-
teljskog iskrcavanja.

20 primjeraka
20. primjerak

Mnogobrojni za vojnu službu sposobni muškarci i na oto ju i obali predstavljaju za obranu ozbiljnu opasnost u slu aju neprijateljskog iskrcavanja na jadransku obalu. Osim toga, prisustvo cjelokupnog civilnog stanovništva prilikom neprijateljskog napada može da dovede do teškog ometanja obrambenih mjera.

Za otklanjanje ovih opasnosti se nare uje:

I) Evakuacija oto ja.²

**Svo muško za vojnu službu sposobno stanovništvo oto ja pred jadran-
skom obalom bez odlaganja pohvatati i prebaciti na kopno.**

Njihovu dalju upotrebu na kopnu, u suradnji sa njema kim teritorijalnim vlastima (njem. opunom. generalom u Albaniji i u Hrvatskoj, feld-komandama i mjesnim komandama) i nadležnim zemaljskim vlastima, izvršiti na slijede i na in:

1) Uklju ivanje u hrvatsku vojsku ili u hrv. radnu službu prema za to od hrv. države donijetim zakonima koje je za ovu svrhu izdala hrvatska država i prema odredbama (samo u Hrvatskoj).

2) One koji još nisu obuhva eni shodno to . 1) prikupiti u zatvorene gra evinske i radni ke ete, imaju i u vidu i uredbe mornarice i avijacije i rad na izgradnji obrane obale i puteva. Pri ovome razlikovati one koji se dobровoljno obavežu na rad od onih koji odbijaju dobровoljnu suradnju. Posljednje uvrstiti u posebne radne kolone, koje e biti pod jakom stražom.

Upotreba ovih ljudi za rad na izgradnji obale i putova, u okviru prijemne mogu nosti trupe, ima prednost pred upotrebom u hrv. vojsci.

¹ Snima> originala (tir>kanog na nisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 199/7460984-6.

² i 3 O iseljavanju stanovništva sa otoka i obale vidi dok. br. 119, napomenu 8.

3) Ostatak, oni koji nisu određeni na rad, otpremiti u pogodne oblasti u pozadinu. Smještaj i upotrebu tamo urediti za ovo nadležne teritorijalne komande sa nadležnim zemaljskim vlastima. Smještajne prostore e odrediti korpus u dogovoru sa teritorijalnim komandama.

4) Dovoljnim nadzorom i stražama se mora osigurati da se prikupljeno za vojsku sposobno ljudstvo ne izvodi od rada i slanja u pozadinu, ili, ak, ne prebjegne bandama.

5) Stanovništvo koje nije sposobno za vojsku a želi da napusti otok treba u ovome potpomo i u okviru postoje ih mogu nositi. Ipak ga sprijetiti da se nastani neposredno na obali. Transportiranje imaju da uredi teritorijalne komande sa zemaljskim vlastima.

6) Vojno-upravni komandant Jugoistoka je zamoljen da nadležtvima za radnu službu ukaže na mogunost vrbovanja radnika za Njemačku.

II) Evakuacija obale.³

1) Za slučaj neprijateljskog iskrcavanja, vremenski pripremiti evakuaciju civilnog stanovništva iz oblasti koje se nalaze neposredno na obali.

Prema mjesnim prilikama, korpsi određuju dubinu zone koja se ima evakuirati, kao i prostore za smještaj stanovništva pojedinih evakuiranih oblasti.

2) Teritorijalne komande (njem. opunom. general u Albaniji i Hrvatskoj, feldkomande i mjesne komande) narođito treba da se u tome angažiraju. Njima u prvom redu pripada suradnja sa nadležnim zemaljskim vlastima. Gdje suradnja teritorijalnih komandi, ili zemaljskih vlasti, nije postignuta, moraju za obranu obale nadležni trupni komandanti da rade samostalno. Uputstva i smjernice koje je za ovo izdao Vojno-upravni komandant Jugoistoka, i njemu potinjene teritorijalne komande, važe za trupne komandante.

3) Prilikom izvođenja priprema narođito obratiti pažnju na sljedeće:

- a) Ustanovljenje zone za evakuaciju (blokirana područja).
- b) Određivanje marševskih pravaca stanovništva ustranu od putova važnih za obranu (opisati!).
- c) Točno određivanje mjesta za smještaj.
- d) Ishrana i zbrinjavanje (moraju da vrše zemaljske vlasti. Kontroliрати!).
- e) Najbrže saopštene stanovništvu (priprema potrebnih oglasa).
- f) Uređenje saobraćaja.

III) Mjere navedene pod I i II imaju se izvršiti bez odlaganja. O izvršenju izvjestiti do 15. 3. 44.

Vojni upravni komandant Jugoistoka je zamoljen da ovo naredi, sa potrebnim dodacima, dostavi potinjnim teritorijalnim komandama.

Za komandu oklopne armije
na elnik generalštaba
[potpis ne itak]

Dostavljen:

XXI brd. armijskom korpusu — 1 primjerak
XV brd. armijskom korpusu — 2-gi primjerak
V SS-brdskom arm. korpusu — 3- i primjerak
Vojno-upravnom komandantu Jugoistoka — 4-ti primjerak
radi hitnosti
dostavljen
neposredno
Njem. opunomo . generalu u Albaniji — 5-ti primjerak
Njem. opunomo . generalu u Hrvatskoj — 6-ti primjerak
Višoj feldkomandanturi C. Gore — 7-mi primjerak
[Ostale adrese izostavljene]

BROJ 372

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 14. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O POVLAČENJU PRVE BRDSKE DIVIZIJE IZ SJEVERNE DALMACIJE¹

TAJNO

T E L E G R A M

4238/41 — 14. 2. — 11, 30 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za načelnika)

V SS-brdskom korpusu

Komandi LXIX armijskog korpusa (pismeno)

Dnevni izvještaj od 14. 2. 44.

Vrijeme: djelomične sniježne padavine, no ni mraz.

Opća situacija: Vlastiti pokreti otežani vremenskom situacijom, putovi za dotur još su djelomično van upotrebe.

264. divizija: Ubacivanje ja ih bandi u rajone zapadno od **Zrmanja** **Vrela** i južno od ceste **Gračac—Sveti Ivan**.² Cesta **Knin—Sveti Ivan** i 13. 2. o išena od sniježnih nanosa.

* Sniimljen originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mlakroteka NAV-N-T-314, film 561/563.

2 Odnosi se na jedinice Devetnaestih divizija NOVJ. Vidi dok. br. 296.

Namjera: Borbeno izvješće u rajonima **Zrmanja**, **Vrelo** i **Ervenik** i radovi na otklanjanju snijega do **Grača**.

[...]

1. brdska divizija: Prikupljanje grupe Klebe u rajonu oko Knina i sjeveroistočno od **Knina**. Grupa Feser dostiže **Sinj**. Glavnina inžinjerije motoriziranim transportom za **Sutomore**.³

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 960/44. pov. od 14. 2. 44.

BROJ 373

IZVOD IZ UPUTSTVA ŠTABA 892. GRENADIRSKOG PUKA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 14. VELJAČE 1944. ZA OBRAНU ŠOLTE¹

892. grenadirski puk

Položaj, 14. 2. 44.

Povjerljivo

Uputstvo za borbu za uporište Grohote (Šolta) u podotsjeku Trogir

1) Zadatak:

1. eta 892. puka, angažirana u uporištu Grohote, ima zadatak:
 - a) obranu uporišta Grohote,
 - b) nadzor, nad pristanišnim mjestima i naseljima koja postoje na otoku, pomoću izvještajih grupa borbene jačine.
 - c) obezbjeđenje pomorskih veza,
 - d) osmatranje obalskog pretpolja,
 - e) veza sa susjedima pomoći u radiju (otok Brač).

2) Angažirane snage:

2. eta 892. puka, 1 rukovodilac i 5 carinskih inovnika.

³ O prikupljanju i povlačenju Prve brdske divizije vidi dok. br. 363, 367, 374 i 376.

¹ Original (tipkan na pisanem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njemačke, reg. br. 1/3, k. 15B.

3) Oružje za borbu:

10 lakih mitraljeza,
2 teška mitraljeza,
1 srednji minobaca .

4) Sastav snaga:

Vodovi ete angažirani su kako slijedi:

1. vod: isto na ivica Grohota.
2. vod: južna i jugozapadna ivica Grohota.
3. vod: sjeverna i sjeverozapadna ivica Grohota.
4. vod: zapadna ivica Grohota.

U pogledu pojedinosti vidi skicu položaja i smještaja.

Carinski inovnici: za nadzor brodskog saobra aja u luci Roga , u slu aju uzbune na sjevernoj ivici Grohota.

5) Susjedi:

Desni susjed na otoku Bra u: jedna jedinica 118. lova ke divizije, lijevi susjed na otoku Drveniku: 5. baterija 611. mornari kog artiljerijskog puka i 1 oja ani vod 1. ete 832. puka.
[***]

12) Trupno previjalište:

Bolni ki rajon ete u zgradi smještaja 1. voda. Trupno previjalište nalazi se u Trogiru kod bataljonskog komandnog mjesta.

13) Bataljonsko komandno mjesto:

Trogir (zgrada suda).

14) Zarobljenici:

Sve zarobljenike i prebjeglice treba predati etnom komandnom mjestu Grohote, odakle e se uputiti dalje na sabirališta zarobljenika u Grohote.

Upozorenje :

Naro ito se ukazuje na plan uzbune za uporište Grohote.

potporu nik i komandir ete
Mawick, s. r.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 15. VELJAČE 1944. KOMANDI GRUPE OKLOPNE ARMije O BORBI SA PARTIZANIMA KOD DANILO KRALJICE I NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA PAROBROD
»GUIDO BRUNNER¹

TAJNO

TELEGRAM

4296/99 — 15. 2. — 09,25 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 15. 2. 44.

Vrijeme : preko dana lagana rosa, no u mraz.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Neprijateljsko iskrcavanje opskrbe u sjevernoj Dalmaciji traje i dalje. Pove ana banditska aktivnost u rajonu sjeverno od Trogira.² Kod Braji a (15 km isto no od Šibenika) komanda za iskrcaj i skladište opskrbe. Borba od Danila Kraljice³ (10 km isto no-jugoisto no od Šibenika). Neprijateljski gubici: 10 mrtvih, 2 zarobljena. No u na 14. 2. kod Svilana i isto no od Jaza (3 km južno od Primoštена) 2 neprijateljska brza amca primorana minobaca kom vatrom na povratak. U 07.00 i 14,10 sati napad 11 lovaca-bombardera na parobrod »Guido Brunner«.

1. brdska divizija: Sve raspoložive snage angažirane na otklanjanju snijega. Ako vremenske prilike ostanu iste, cesta do Bihaće bit će o iš ena do 16. 2. uvečer. Vlastiti gubici od 11—12. 2. pove ali su se za 2 smrznuta vojnika, 3 ranjena, 24 smrzotine I stepena, 14 II stepena, jedna III stepena. 20 etnika umrlo od smrzavanja i iscrpljenosti.

Namjera: Grupa Hirschfeld kreće u pravcu Nebljusa. 3. pionirska eta, 1 brzi vlak za iš enje pruge. Grupa Giercke — rajon Srba i sjeverno. Grupa Daumiller — rajon Zrmanja Vrela.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 975/44. pov. od 15. 2. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/565.

² i 3 Vidi dok. br. 369, napomenu 2.

**IZVJEŠTAJ ŠTABA NJEMA KE PRVE BRDSKE DIVIZIJE OD SREDINE
VELJA E 1944. ŠTABU PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KOR-
PUSA O SITUACIJI U SJEVERNOJ DALMACIJI I O POTEŠKO AMA U
BORBI PROTIV JEDINICA NOV I POJ¹**

1. brd. divizija

Operativno odjeljenje,
br. 220/44. Pov.

Povjerljivo

**Predmet: Ocjena situacije za vrijeme
od 20. 1. do 10. 2. 1944.**

KOMANDA XV (BRD.) ARM. KORP.

Operativno odjeljenje

I Politi ka situacija.

Na podruju divizije se ne primje uje trajno dejstvo hrvatske državne vlasti. Uslijed nemanja pouzdanog izvršnog aparata hrvatske vlasti nemaju mogu nosti da utje u na upravljanje politi kim i privrednim životom. Nedostaje jak doma i autoritet, koji bi bio u stanju da prikupi rasturene politi ke snage.

Domobrani i ustaše su malih sposobnosti i samo uvjetno pouzdani. U prostoru rada divizije njihovo prisustvo zna i prije gubljenje prestiža nego potporu sadašnje hrvatske države.

Usprkos tome što im nedostaje potpora sa tre e strane etnici su znatno energi nije vo eni i u pogledu upotrebljivosti stoje na višem stepenu. Oni shodno ovome uvijek pokušavaju da prošire svoj politi ki utjecaj. Suparništvo u njihovom vodstvu sprje ava puno postizanje politi kih ciljeva koje su oni sebi postavili.

Zategnutost izme u hrvatskog i srpskog dijela stanovništva i njihovih vojni kih organizacija može da bude prisustvom njema ke vojske samo utoliko ublažena što su izbjegnuta otvorena neprijateljstva. Me usobna mržnja izme u obiju grupa je o igledna i zasada neizgladiva. Samo zajedni ki front protivu Titovog pokreta doveo ih je da se me u sobom trpe.

Svim ovim grupama nedostaje ideja koja bi ih prikljuila i koja bi mogla da neutralizira propagandisti ku aktivnost Titovog pokreta. Prema tome bez vojni ke uprave doti nih prostora, pod sadašnjim postoje im okolnostima, trajno umirenje i izravnavanje postoje ih zategnutosti ne

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka München, film N2/639—545.

može da se postigne. Stanovništvo se osje a nesigurnim uslijed stalnog prelaženja naseljenih mjesta iz ruke u ruku. Nada da e se sprovesti stabilne prilike, uz angažiranje njema ke vojske, stalno opada. Sa druge strane, pak, saznanje stanovništva o vojni koj slabosti komunista dovelo je do izvjesnog gubljenja Titovog prestiža. Samo još mali dijelovi dalmatinskog stanovništva prije svega u zaba enim predjelima sa bezizlaznom privrednom situacijom, pokazuje simpatije prema Titovom pokretu, iako u masi strah od banditskog pokreta i njihove osvete prouzrokuje uzdržljivost prema okupacionim snagama i u izvjesnim oblastima potpomaganja lokalnih komunisti kih bandi.

Ne postoji dojam da široke mase o ekuju ili ak žele iskrčavanje Engleza. S druge strane, stanovništvu nije ostala nepoznata slabost njema kih pozicija u dalmatinskom prostoru.

Sažeto se može re i, da je na kraju krajeva umirenje zemlje privredno-politi ko pitanje, koje izgleda da se pod sadašnjim okolnostima može da riješi isklju ivo pod njema kom upravom.

II Stanje kod neprijatelja:

Dolaskom divizije² u dalmatinski prostor jake neprijateljske snage (9. i 20. div.) su potisnute iz prostora Livno—Sinj u pravcu Bos. Grahovo—Dinarske planine³ i oslobo en put za Knin. Otvaranje puta Gra ac—Obrovac omogu ilo je zaokružavanje glavnine 19. div. koja je bila prikupljena u prostoru zap. Knina sa V, VI i sa otoka Visa privedenom XIII brigadom, kao i Sjev.-dalmatinskim, Kninskim, Zadarskim odredom i dijelovima odreda »Plavi Jadran«.⁴ Dijelovima ovih jedinica je pošlo za rukom da se prebacivanjem u sjev.-zap. dio Velebita blagovremeno uklone udaru. Akcijom »Emil«⁵ uspjelo ie da se VI i XIII brigada uglavnom razbiju u prostoru zapadno od prevoja Su evi i. Izgleda da je V. dalm. brigadi pošlo za rukom da se prebaci preko ceste Su evi i—Gra ac, dok su vjerojatno lokalne jedinice privremenim rasformiranjem izbjegle uništenje.⁶

Sada je stanje kod neprijatelja slijede e:

1) Prostor Sinj—Drniš—Kistanje—Obrovac—Gra ac—prevoj Su evi i—Knin—Vrlika je slobodan od neprijatelja — ne uzimaju i u obzir pojedine slabije nepr. grupe.

2) Isto no od puta Sinj—Knin—Lapac prikupljene jake neprijateljske snage.

Formacija VIII korpusa (Štab u Grkovicama):

20. div.: U dinarskim planinama IX i X Dal. brig, kao i Dinarski i Livanjski odred.

Dijelovi IX brig, prikupljeni kod Strmice.

9. div.: Štab navodno u Ti evu (11 km sjev. ist. Bos. Grahova) sa II i IV Dal. brig. (Prostor Grkovci—Bos. Grahovo) kao i Glamo ki, Grahovski

2 O dolasku Prve brdske divizije u Dalmaciju vidi dok. br. 328, napomenu 2.

3 Vidi dok. br. 75, 95, 149, 295, 346 i 348.

4 Odred »Plavi Jadran« nije tada dejstvovao u Sjevernoj Dalmaciji. Odnosi se na Orjenski NOP odred.

5 i 9. Vidi dok. br. 124, napomenu 2.

6 Vidi dok. br. 296.

i Peuljski odred.⁷ Izvješteno da se u posljednje vrijeme u prostoru Plavne—Strmica nalaze dijelovi III brig.

19. div.: Sa V brig, u prostoru Tiškovac. Našom akcijom u brdovitom zemljištu sjev.-ist. od Graaca VII brig, potisnuta ka sjeveru. U istom prostoru su vjerojatno i ostaci VI i XIII brigade.⁸

Dijelovi I i V korpusa u prostoru Drvar—Bos. Petrovac, a potvrđeno je da se tamo nalazi i 6. divizija.

Napad ovih snaga na Knin koji je bio predven za 3. i 4. 2. odložen za kasnije. Neprijatelj je u stavu o ekivanja i vjerojatno namjerava da vrši prvo napade za uzneniranje na put za dotur Knin—Bihać.

U prostoru sjev.-zap. od Kistanja nai eno je na mnoga naselja bez ljudi. Pretpostavlja se da su baš ovi ljudi pripadnici lokalnih neprijateljskih odreda. Radikalno, ali pouzdano uspješno rješenje bila bi evakuacija za vojsku sposobnog muškog stanovništva iz odre enih oblasti.

Prilikom akcije divizije u njenom sadašnjem prostoru, etnici su, naravito u izvještanju, u inili dobre usluge. Od strane domobrana i ustaša nije bilo potpore.

III Naša taktika situacija i namjere:

a) Prostor Obrovac—Karin—Kistanje—Drniš—Sinj—Knin uglavnom slobodni od neprijatelja.

b) **Divizija ima namjeru** da ostaju i u smještajnom prostoru Gračac—Kistanje—Drniš—Sinj—Knin u više pojedinačnih poduhvata razbijajući neprijateljske grupe isto no od ceste Sinj—Knin—Sveti Emilijan. Poduhvat >Emil<⁹ je sada ponovo potvrdio iskustva koja su prikupljena u skoro jednogodišnjim borbama na Balkanu, da je obrazovanje obruta a najbolje sredstvo za uništenje jakih neprijateljskih snaga. Ovaj način vojne ene borbe pretpostavlja odgovaranje snage i držanje u pripravnosti pokretnih rezervi koje diviziji iz razloga o kojima je više puta izvješteno nisu stajale na raspoloženju. Obrazovanje oslonih tako u vidu »ježa« smatra se kao u osnovi pogrešno, jer se ovim prepusta inicijativa neprijatelju. Kad nam na raspolažanju stoje slabe snage, **potjerna odjeljenja** u jačini jedne ete moraju da poduzmu akciju protiv neumornim izvještanjem ustaljenih neprijateljskih centara. Obrazovanje specijalnih jedinica u engleskim, talijanskim uniformama, kao i u gračanskom odijelu (slično kao kod puka »Brandenburg«), sigurno donosi uspjeh i nemir u redovima bandi. Jake neprijateljske snage koje se nalaze u prostoru Bosna—Gračac—Petrovac predstavljaju stalnu opasnost za život, saobraćaj i dotur jedinica koje su angažirane u prostoru blizu obale. Vodstvo, aktivnost i vrstina neprijatelja, ospozobljavaju ga da u slučaju akcije anglo-američkih snaga u obalskom području napadnu naše trupe sile a **odnosno da im spriječe pokret ka položajima u zaleđu**.

Jedan je put za jačanje naše borbene snage da se etnici i ustaše vrše organiziraju. Divizija je imala namjeru da svakom njema kom bataljonu pripoji po 1—2 etničke jedinice za obuku, izvještanje i obezbeđenje.

⁷ O rasporedu jedinica Devete divizije u to vrijeme vidi dok. br. 155 i 295.

⁸ Vidi dok. br. 296.

enje. Na ovaj na in se tako er može da isklju i suparništvo izme u etni kih nižih komandanata. Hrvatske jedinice se moraju da uklju e u ja u suradnju i pomo pri akcijama, kao i da postignu vrš u disciplinu. Stanjanje po strani mora kod njih da izazove osje aj manje vrijednosti.

c) 1. brd. div. je 11. 2. poduzela napad na neprijateljsku grupu u prostoru Bos. Grahovo—Drvar—Bos. Petrovac.¹⁰ Može se smatrati da je ovaj udar došao neo ekivano za neprijatelja. Divizija želi da razbije što ja e neprijateljske snage, mada su naše snage (5 batalj.) za ovo vrlo slabe. Neprijatelju bi se mogao da nanese trajniji poraz, ako bi bila data mogu nост da se ostane 1—2 tjedna u prostoru Grahovo—Petrovac, goniti neprijatelja, koji e svakako da umakne u besputne visoke planine, da bi ga uništili odnosno oduzimanjem mogu nosti za život primorati ga na borbu.

VI) Situacija u zraku:

U izvještajnom periodu samo pojedina na neprijateljska izvi a ka dje latnost. Na podru ju divizije nije bilo zra . napada.

VII Putovi na podru ju divizije, kao i put za dotur Biha —Knin, uglav nom dobri. Ne postoje ve i vješta ki objekti ijam bi se rušenjem mogao trajnije da sprije i dotur. Posljednjih dana su i pored slabijih padavina snijega bili jaki smetovi, koji su na nekoliko mjesta zatvorili cestu. Po trebno bi bilo pripremiti 2 ralice za snijeg.

VIII Situacija za snabdijevanje i dotur:

1) Snabdijevanje divizije bilo je obezbije eno slijede im:

a) Sijeno se nalazi u zemlji samo u ograni enoj koli ini. Stoka je dje lomi no jako oslabila. Poboljšanje stanja mo i e se posti i samo dodje ljivanjem ve koli ine hrane (naro ito sijena).

b) Opskrba svježim mesom:

Doturanje svježeg mesa nije vršeno. Brojno stanje stoke na terenu slabo. Od 2. II. formirane su komande za snabdijevanje mesom.

c) Municipija:

Radi gornjih okolnosti bilo je potrebno da se municipija za vrijeme po kreta vozi sa sobom pošto je bio nemogu dotur iz Livna u prostor Knina. Municipija je ležala za vrijeme akcije »Schneesturm« [Sniježna oluja] uglav nom u Zenici i Mostaru.

Prebacivanje na cesti slabog kapaciteta Mostar—Sarajevo i usko tra nom željeznicom Sarajevo—Doboј—Brod bilo je vrlo teško i dugotrajno.

¹⁰ Vidi dok. br. 295, 369 i 370.

d) Pogonski materijal:

Zalihe i dotur bili su ve im dijelom vrlo oskudni. Doturanje IV diviziona (Brd. art. puk. 79 i dijelova Brd. pionira 54) iz prostora Livno dugo nije bilo mogu no. Potrebno pomjeranje rezervi trpjelo je zbog tih poteško-a. Pomjeranje mot. dijelova iz prostora Knin ide sad redovno.

c) Situacija sa gumama:

Situacija sa gumama je nepovoljna. Kod potrebe otprilike 1.100 guma raznih veli ina, u prosincu dozna ena koli ina od 41 gume, dosada nije stigla u diviziju. 27. I. dozna enih 166 guma mogu samo djelomi no podmiriti potrebe.

Doznaka ve ih koli ina o ekuje se za najkra e vrijeme.

[...]

BROJ 376

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 16. VELJA E 1944. O NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA ROGOZNICU I OTOK UGLJAN I PLANIRANOM CIŠCENJU RAJONA PRGOMET—BRSTANOVO—LECEVICA¹

TAJNO

TELEGRAF

4387 — 16. 2. — 09,05 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-korpusu

LXIX armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 16. 2. 1944.

Vrijeme: Ponovo jake sniježne oborine. Djelomi no olujno.

Op a situacija: Vlastite akcije ograni ene ponovnim sniježnim oborinama.

264. divizija: Vlastita izvi a ka patrola javlja da je Brštanovo (**16,5** km sjeverno od Splita) zaposjednuto od strane neprijatelja. Poginuo neprijateljski vojnik u engleskoj uniformi, sa engleskim dokumentima. Vlastiti izvi a i kod Novigrada (**26** km isto no-sjeveroisto no od Zadra) potopili **1** motorni amac i oštetili **7** ribarskih brodova. Prije podne **6** neprijateljskih lovaca iznad Šibenika. Oko **15,00** sati napad **9** neprijateljskih lovaca-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/568.

-bombardera na Rogoznicu. Otok Ugljan oko 16,00 sati napadnut od strane 20 neprijateljskih lovaca-bombardera; napad je izvršen na zapadnu stranu luke Kukljeice, kao i na brodske ciljeve u luci. Još nema pojedinosti.

Namjera: Nastup poljskog dopunskog bataljona 264. divizije u cilju iš enja Prgomet—Le evica.² iš enje sjevernog rta Pašmana od strane 11. ete 891. puka. iš enje rajona južno od Mokrog Polja (13 km zapadno-sjeverozapadno od Knina) od strane dijelova 92. motoriziranog puka.

1. brdska divizija: Na cesti Knin—Zrmanja Vrelo nema snijega. Pruga Zrmanja Vrelo—Srb ponovo zavejana (do 1,5 m). Termin kretanja divizije ne može se utvrditi, jer se, zbog prebacivanja novih neprijateljskih snaga u rajon Petrovac—Grahovo, o ekuje pritisak neprijatelja na cestu Lapac—Knin.

Namjera: Smanjivanje rastojanja me u marševskim grupama uz istodobno napuštanje pruge. Grupa v. Hirschfeld sa po etkom — Biha, grupa Giercka — Lapac, grupa Daumuller — Srb, grupa Klebe — Zrmanja Vrelo, grupa Fehser — Lukavac (5 km sjeveroisto no od Knina).

[...]

BROJ 377

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 16. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O POTAPANJU RIBARSKIH BRODOVA OD NJEMAČKIH AVIONA KOD NOVIGRADA I NAPADU SAVEZNIH AVIONA NA ROGOZNICU I OTOK UGLJAN¹

TAJNO
TELEGRAM
4384/4387 — 16. 2. — 09,05 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 16. 2. 44.

Vrijeme: Ponovo jake sniježne padavine. Djelomično oluja.

Opća situacija: Zbog novih sniježnih padavina vlastite akcije ograničene.

264. divizija: Vlastita izviđačka patrola izvještava, da je Brštanovo (16,5 km sjeverno od Splita) zaposjednuto od strane neprijatelja. Jedan mrtav neprijateljski vojnik u engleskoj uniformi, sa engleskim doku-

² Vidi dok. br. 167, 220, 223, 379, 381, 383, 384 i 385.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/568—569.

mentima. Vlastiti izvi a i kod Novigrada (26 km isto no-sjeveroisto no od Zadra) potopili 1 motorni amac i oštetili 7 ribarskih brodova. 6 neprijateljskih lovaca prije podne iznad Šibenika, a oko 15,00 sati napad 9 neprijateljskih lovaca-bombardera na Rogoznicu. Vlastitih gubitaka nema. Otok Ugljan napadnut oko 16,00 sati, od strane 20 neprijateljskih lovaca-bombardera, na zapadnoj strani luku Kukljicu i brodske ciljeve u njoj. Još nema detalja.

Namjera: Pristizanje poljskog dopunskog bataljona 264. divizije radi iš enja rajona Prgomet, Brštanovo, Le evica.² iš enje sjevernog rta Pašmana od strane 11. ete 891. puka. iš enje rajona južno od Mokrog Polja (13 km zapadno-sjeverozapadno od Knina) od strane dijelova 92. motoriziranog puka.

1. brdska divizija: Na cesti Knin—Zrmanja Vrelo nema snijega. Pruga Zrmanja Vrelo—Srb ponovo zavejana (do 1,5 m). Termin, kada e divizija zapo eti marš, još se ne može sagledati. Dolazak novih neprijateljskih snaga u rajon Petrovac—Grahovo upu uje na to, da se o ekuje pritisak neprijatelja na cestu Lapac—Knin.

Namjera: Prikupljanje marševskih grupa, uz istodobno iš enje pruge. Grupa Hirschfeld sa po etkom u Biha u, grupa Giercke — Lapac, grupa Daumiller Srb, grupa Klebe Zrmanja Vrelo, grupa Feser — Lukovac (5 km sjeveroisto no od Drniša).

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 993/44. pov. od 16. 2. 44.

BROJ 378

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 17. VELJA E 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O AKCIJI IŠ ENJA OTOKA PAŠMANA I NAPADU SAVEZNI KE AVIJACIJE NA UGLJAN I ZADAR¹

TAJNO

TELEGRAF

4437 — 17. 2. — 09,10 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

² Vidi dok. br. 376, napomenu 2.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/575-576.

Dnevni izvještaj od 17. 2. 44.

Vrijeme: povremena oluja, sniježne padavine; obala — oluja, obla no.

Op a situacija: Ceste za dotur ponovo zavejane. Vlastiti pokreti sprije eni.

264. divizija: Akcija iš enja kod **Mokrog Polja** sprovedena od strane dijelova **92.** motoriziranog grenadirskog puka bez kontakta sa neprijateljem. U toku je iš enje otoka **Pašmana**. Još nema izvještaja. Poljski **dopunski bataljon 264.** divizije dostigao **Prgomet**;² nema radio-veze (smeđnje). U rajonu 5 km isto no od Grebaštice 1 zarobljen; zaplijenjen - puškomitraljez.

Vlastita avijacija otvorila kod Starigrada (**26** km sjeveroisto no od **Zadra**) vatru na **4** ribarska broda, **2** putni ka automobila i puškomitralješko gnijezdo. Neprijateljski izvi a i iznad **Splita** i **Šibenika**. U **12,02** sati napad iz niskog leta lovaca-bombardera na zaljev **Kukljeu** (otok **Ugljan**) i na luku **Zadar**. Nedostaju pojedinosti. Prilikom napada na **Kukljeu** dana **15. 2.** potopljen kuter »Filippo« sa **80** tona opskrbe.

Namjera: Nastavak akcije iš enja poljskog dopunskog bataljona 264. divizije. Prebacivanje 5. ete 264. divizije iz **Drniša** u rajon **Šibenika**.

1. brdska divizija: Na cesti **Knin—Zrmanja** nema bandi. Prevoj južno od **Su evi** a zavejan sve do prevoja južno od **Srba**. Cesta **Su evi i—Gra ac** neprolazna.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. **1011/44.** pov. od 17. 2. 44.

BROJ 379

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 18. VELJA E 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O IZNENADNOM NAPADU NA GRUPU PARTIZANA KOD GREBAŠTICE I IŠ ENJU OTOKA UGLJANA¹

TAJNO
T E L E G R A M
4492/95 — 18. 2. 09,00 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

² Vidi dok. br. 376, napomenu 2.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/580.

Dnevni izvještaj od 18. 2. 44.

Vrijeme: lagani no ni mraz, manje sniježne padavine; obala — oluja, obla no.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Vlastitim prodorima utvr eno prisustvo ja ih bandi u rajonu isto no od **Primoštena**.² **Vinovac** (10 km isto no od **Primoštena**) jako zaposjednut od strane bandi.³ Slabiji neprijatelj sa kote 424 (4,5 km sjeverno-sjeverozapadno od **Marine**) povukao se u pravcu sjeveroistoka. Vlastita izvi a ka patrola iznenadila bandite na obuci u rajonu 5 km isto no od **Grebaštice**.⁴ Neprijateljski gubici: 20 mrtvih, 20 ranjenih. Završeno iš enje oko **Kukljice (Ugljan)** i **Zdrelca (Pašman)**. Neprijateljski gubici: 3 mrtva. Poljski dopunski bataljon dostigao **Le evicu** (16 km sjeverozapadno od **Splita**), nakon što je slomio ja i otpor neprijatelja kod **Koruše**. Prilikom napada lovaca-bombardera na **Kukljicu**, 1 avion se srušio. Nastrandali i pilot i avion.

Namjera: Nastavljanje iš enja rajona sjeverno od **Trogira**. Izvi anje u rajonu zapadno od **Su evi a**.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1030/44. pov. od 18. 2. 44.

BROJ 380

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 18. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIIJE U POVODU EVAKUACIJE STANOVNIŠTVA IZ OBALNE ZONE»

RADIOGRAM

Strogo povjerljivo

XV brdski armijski korpus

Poslano: 18. 2. u 11,35 sati
Primljeno: 18. 2. u 14,55 sati

Komandi 2. oklopne armije

Veza: Nare enje Komande 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje, Na elnik pozadine, Br. 0975/44. str. pov.

Predmet: Evakuacija²

^{2, 3 i 4} Odnosi se na Osmu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 223.

¹ Snimak originala (rukopis, crnilom) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 199/7460988–7460994.

² Opširnije o evakuaciji stanovništva s otoka i obale vidi dok. br. 119. napomenu 8.

U obalnom rajonu moraju se evakuirati:

- a) Stepen hitnosti I:
Svi gradovi i mjesta na obali.
- b) Stepen hitnosti II:

Svo stanovništvo zone zapre avanja »crveno«.

2) Smještaj evakuiranih u rajonu sjeverno od Save. Rajon, koji se nalazi neposredno iza evakuacione zone, ne dolazi u obzir za smještaj otpri-like 200.000 stanovnika predvi enih za evakuaciju, pošto su tamo njihova ishrana i smještaj potpuno isklju eni.

3) Pošto za odstupni marš stanovništva na raspolaganju stoji jedini put za dotur korpusa (Knin—Biha), evakuacija se mora izvršiti do onog vremena (sredina ožujka) kada sa ve om vjerojatnoš u treba o ekivati iskrcavanje, jer bi ina e u odlu nom trenutku put za dotur beznadežno bio zatvoren ovom masom stanovništva. Tada bi mogle nastati sli ne posljedice kao prilikom vojnog pohoda na Francusku, gdje francuska komanda, uslijed rijeke izbjeglica, više nije mogla izvesti nikakve vojne pokrete.

4) Komanda korpusa, za marš evakuiranih, ne raspolaže niti sa potrebnim sredstvima (motorna vozila) niti sa snagama osiguranja. Pomo jedinica sa hranom potpuno je isklju ena. Zato Komanda korpusa moli da Komanda armije poduzme potrebne mjere. Mora se ukazati na to, da su mesta duž puta za odstupni marš skoro potpuno uništена.

5) Komanda korpusa moli za što skoriji odgovor.

XV brdski armijski korpus,
Operativno odjeljenje/Na elnik pozadine,
br. 283/44. st. pov. od 17. 2. 44.

BROJ 381

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 19. VELJA E 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBI U RAJONU GREBAŠTICA—ROGOZNICA I NAPADU PARTIZANA NA ETNIKE U KONJEVRATIMA¹

TAJNO
TELEGGRAM
4567/4570 — 19. 2. — 09,05 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/591—592.

Dnevni izvještaj od 19. 2. 44.

Vrijeme: no u mraz, povremeno oluja, preko dana djelomi no sun ano.

Op a situacija: nepromijenena.
[...]

264. divizija: Banditska aktivnost u rajonu **Grebaštica—Rogoznica—Prapatnica** i dalje traje.² Vlastita izvidnica utvrdila da su **Vinovac** i **Kruševo** (10 km isto no od **Primoštena**) zaposjednuti od strane neprijatelja.³ 5 mrtvih, 1 zarobljen; 3 vlastita ranjena. Odbijen napad na etni ko uporište **Konjevrate**⁴ (8 km jugoisto no od **Skradina**). Neprijateljski gubici: 2 mrtva. Poljski dopunski bataljon navodno dostigao **Prapatnicu**. Zbog vremenskih neprilika nema veza. Neprijateljska izvi a ka aktivnost na velikoj visini iznad **Šibenika** i **Splita**.

Namjera: Nastavljanje akcije iš enja poljskog dopunskog bataljona. Izvi anje u rajonu isto no od **Primoštena**.

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1053/44. pov. od 19. 2. 44.

BROJ 382

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 20. VELJA E 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O USPJEŠNOM NAPADU NA RAZANAC I SOKOBU SA PARTIZANIMA KOD PREKA NA UGLJANU¹

TEL EGRA M
4644 — 20. 2. — 08,58 h

20. 2. 44.

Komandi 2. oklopne armije

Dnevni izvještaj Obavještajnog odjeljenja

Op a situacija: nepromijenjena.

II a, c: O b a 1 a:...

Neprijatelj iz **Ražanca** (21 km sjeveroisto no od Zadra) odabran. 18 zarobljenih, me u njima 1 komesar; 1 puškomitrailjez, 1 minobaca. U borbi izvi a ke patrole na otoku Ugljanu 10 neprijateljskih vojnika poginulo.²

² i 3 Odnosi se na Osmu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 223. 4. Vidi dok. br. 223, 540 i 544.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/26—27.

² Vidi dok. br. 52, 62, 64 i 354.

U Brštanovu (16 km sjeverno od Splita) novoformirani **Mose ko-svilajski bataljon** (izjava prebjeglog). Mosorski odred vjerojatno u rajonu jugozapadno od Trilja.

Jugoisto no od Dobrog Sela banda, dijelovi **19. divizije**, povukla se na-
kon vatrenog prepada iz pravca juga.

[...]

Berger, v.r.

**XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 1033/44. pov.**

BROJ 383

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD **21. VELJAČE 1944.** KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O BORBAMA ISTO NO OD ŠIBENIKA, NAPADMIMA PARTIZANA NA UPORIŠTA KOD KLISA I BENKOVACA¹

TAJNO
TELEGRAM
4725 — 21. 2. — 10,20 h

Komandi **2. ojslopne armije**
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Izvještaj o pokretu trupa od 21. 2. 44.

1. brdska divizija:

[...]

1. eta **99. puka — Su evi i.**

I divizion **79. artiljerijskog puka — Pa ene.**

II bataljon **99. puka — Knin.** Komandno mjesto — **Bihać.**

**Prilog dnevnom izvještaju
4730/32 — 21. 2. — 11,40 h**

264. divizija: Banda srednje ja ine u **rajonu 9 km isto no od Šibenika** povukla se,² pred opkoljavanjem naših snaga (njema ke, ustaške i etni ke), u pravcu sjevera; etnici su poduzeli gonjenje. Borba još traje. Poljski dopunski bataljon, nakon slamanja ja eg neprijateljskog otpora,³ dostigao Kladnjice i jugozapadno odatle — Prapatnicu, i uspostavio vezu sa rajonom

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/607.
² i 3 Odnosи se na Osmu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 223.

Trogira. Slabiji napad bandi na uporišta sjeverno od Klisa i južno od Benkovca. Slabija izvi anja i nadljetanje Šibenika, Splita i Drniša.

Namjera: Nastavak iš enja poljskog dopunskog bataljona 264. divizije u rajonu isto no od Primoštена.

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1093/44. pov. od 21. 2. 44.

BROJ 384

**IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 22. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O SUKOBU SA PARTIZANIMA KOD VINOVCA
I RASTOVCA¹**

TAJNO

TELEGRAF

4796/4799 — 22. 2. — 09,20 h

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj
V SS-brdskom korpusu
LXIX armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 22. 2. 44.

Vrijeme: vjetrovito, no ni mraz; obala — obla no, hladno.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Banditska aktivnost u rajonu isto no od Primoštena još traje.² Vlastita izvidnica ponovo se sukobila sa banditima kod Vinoveca i Rastovca.³ Neprijateljski gubici: 5 mrtvih, 1 zarobljen. Vlastiti: 1 mrtav, 1 ranjen. 120 pripadnika ja e bande kod Gorisa (12 km sjeveroisto no od Šibenika) pobeglo u pravcu sjeveroistoka. U 21,25 sati na Primošten je navodno otvorena vatra sa brzih amaca, sa 30—40 metaka kalibra 4,7. Zbog slabe vidljivosti amci nisu mogli ništa da u ine. Slabo neprijateljsko zra no izvi anje u rejonu Marina—Trogir.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/609—610.

² i ³ Odnosi se na Osmu NO brigadu Dvadesete divizije NOVJ. Vidi dok. br. 223 i 444, napomenu 4.

Namjera: Nastavak akcije iš enja poljskog dopunskog bataljona u
rajonu sjeverno od **Trogira**. 158. baterija se prebacuje za **Marinu**.
[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1107/44. pov. od 22. 2. 44.

BROJ 385

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 23. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O IZVRŠENOJ RACIJI U KAŠTEL GOMILICI I BOMBARDIRANJU ŠIBENIKA¹

TAJNO

TELEGRAM

4873/77 — 23. 2. — 09,20 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 23. 2. 44.

Vrijeme: oblačno, no ni mraz.

Op a situacija: pojačana zračna aktivnost, povećano ometanje cesta za doturu.

264. divizija: Pojačana koncentracija banditskih snaga u divizijskom području i pojačana neprijateljska zračna aktivnost iznad cijelog divizijskog sektora vjerojatno služe osiguranju iskrecaja dotura i probijanju banditskih snaga sa mora ovamo. **Ervenik** (20 km zapadno-sjeverozapadno od **Knina**) zaposjednut od strane neprijatelja. Poljski dopunski bataljon prodrio u Vrpolje i Perkovići (10 km jugoistočno od **Šibenika**). U 19,20 sati sa kota u području **Šibenika** otvorena vatra. Prilikom noćne racije u [Kaštel] Gomilici (5 km sjeverozapadno od **Splita**) otkrivena komunistička baza za održavanje veze. 1 kurir ubijen, 3 sumnjiva uhapšena. 1 vlastiti vojnik ranjen. U 14,40 sati napad oko 12 neprijateljskih bombardera, neplansko

bombardiranje oblasti Zadra. 1 ranjen. Od 10,45 do 11,45 sati 450 neprijateljskih etvoromotornih bombardera nadletjelo **Split** iz pravca jug-jugoistok u pravcu sjever-sjeveroistok. 7,5 km isto no od Splita 2 lovaca-bombardera oštetila 1 teretno vozilo. U 12,10 sati 10 etvoromotornih bombardera u kursu sjever-jug izvršilo bombardiranje linije K[...]² — **Mandalina** — ulaz u luku **Šibenik** (oko 130 bombi). Pogo ena željezni ka stanica u Šibeniku. Prije podne jako zra no izvi anje iznad Šibenika.

Namjera: Poljski dopunski bataljon ostaje u rajonu **Vrpolje—Perkovi** (2 km isto no od **Vrpolja**) radi priprema za akciju na poluotoku **Primoštenu**.
[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjelenje,
br. 1131/44. pov. od 23. 2. 44.

BROJ 386

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 24. VELJAČE 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O NAPADU SAVEZNIH AVIONA NA AERODROM KOD DRNIŠA¹

TAJNO

TELEGRAAM

4928/31 — 24. 2. — 09,20 h

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 24. 2. 44.

Vrijeme: u toku dana sunano, no u mraz.

Op a situacija: 2iva zra na aktivnost u obalnom području.

264. divizija: U cijelom divizijskom sektoru veoma živa neprijateljska zra na aktivnost. Napadi i nadljetanja lovaca-bombardera i bombarderskih formacija. Rajon **Split—Solin**, kao i **Zadar** (pojedina ni ciljevi) napadnuti bombama i vatrom iz avionskog naoružanja; tom prilikom nije bilo

² Ne itljivo

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, ilim 561/645—646,

gubitaka. Od 12,00 do 12,20 sati napad na aerodrom Drniš. 1 komandantski avion za izviđanje rasporeda i 1 avion tipa »Hentschel«, koji su bili prizemljeni, uništeni su.

Namjera: Premještanje jednog voda od Nina za Petrane (8 km sjeverozapadno od Zadra).

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1147/44. pov. od 24. 2. 44.

BROJ 387

DOPIS KOMANDE DRUGE OKLOPNE ARMIJE OD 26. VELJAČE 1944.
KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA U PODVODU PREUZIMANJA CIVILNE UPRAVE OD STANE NDH U ZADRU¹

TAJNO

Komanda 2. oklopne armije
Načelnik pozadine,
Oficir bezbjednosti,
br. 01378/44. pov.

Štab armije, 26. 2. 44.

Predmet: Preuzimanje hrvatske uprave u **Zadru**.

XV brdskom armijskom korpusu

1) Evakuacija civilnog stanovništva iz **Zadra**, kako je predloženo tačnijim telegramom Operativnog odjeljenja, Br. 215/44. str. pov. od 5. 2. 44, otpada, pošto je trenutno neizvodljiva.

2) U prilogu se dostavlja prijepis dopisa Ministarstva hrvatske vojske, Pozadinsko odjeljenje, Br. 507/44. pov. od 28. 1. 44, sa ciljem da se zauzme pismeni stav i dostavi povratnom poštom.

3) Da bi se došlo do konačnog reguliranja pitanja **Zadra**, treba povratnim telegramom istodobno izvijestiti, da li za preuzimanje uprave od strane hrvatske države u pogledu situacije i snabdijevanja talijanskog civilnog stanovništva još postoji veoma ozbiljne sumnje.

4) Što hitnije dostaviti prijedlog za konačno rješenje.

Prilog 1.

Kopija:

Na članiku/Operativnom odjeljenju

Za Komandu oklopne armije
Na članik štaba
von Grolmann, v. r.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 561/765.

**INFORMACIJA NJEMA KOG OPUNOMO ENOG GENERALA U HRVATSKOJ OD 2G. VELJA E 1944. UPU ENA MINISTARSTVU ORUŽA-
NIH SNAGA NDH O MJERAMA 2. OKLOPNE ARMIJE ZA DEPORTA-
CIJU MUŠKOG STANOVNIŠTVA KOJE ZIVI NA OTOCIMA ISPRED
JADRANSKE OBALE¹**

Njema ki opunomo eni general
u Hrvatskoj
odjelj. Ia, pov. br. 2800/44.

Zagreb, 26. 2. 1944.
Povjerljivo

K-da 2. OkA	Na znanje
Prim. 1. ožujka 1944.	
B. B. pov. br. 659/44. Pril.	
Pov. br. od 01466/44	
Obr. odjelj.: Qu. 2	Na elnik

1) Ministarstvu oružanih snaga
**na ruke gospodinu ministru
ustaškom pukovniku V o k i u³**

2) Ministru unutrašnjih poslova
**na ruke gospodinu ministru
dr L o r k o v i u.⁴**
Z a g r e b

K-da 2. oklopne afrmije predviđela je da hitno regrutira muško stanovništvo koje živi na otocima ispred hrvatske obale za rad na fortifikacionim objektima na obali.⁶

U vezi toga proizlazi slijede i prijedlog s molbom za hitan blagonakloni stav i za dopunu pojedinih pitanja.

a) Regrutirat e se i na kopno prebaciti svi muškarci od 1904. do 1927. godišta.⁶

b) Mješovite komisije sastavljene od po jednog hrvat, oficira kopnene vojske i ustaške milicije, kojima e biti pridodat po jedan njema ki oficir za održavanje veze sa njema kim ustanovama, obezbje uju regrutiranje i prebacivanje ljudi u suradnji sa mjesnim hrvatskim vlastima.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N^oT-313, film 199/74610999—74611000.

² Četvrtasti pe at primaoca.

³ Ante

⁴ Mladen

⁵ Vidi dok. br. 371.

⁶ O evakuaciji stanovništva sa otoka i obale opširnije vidi dok. br. 119, napomenu 8.

c) Lica 1924. i 1925. godišta, ukoliko nisu pravoslavne vjeroispovijesti, privešće se kao regruti hrvatskih oružanih snaga i predat će se za to nadležnim hrvatskim vojnim ustanovama.

d) Ostalo ljudstvo bit će na raspolaganju tvr avsko-pionirskim štabovima za građevinske radeve na fortifikacijskim objektima na obali.

e) Ukoliko se prilikom regrutiranja utvrde politički nepouzdane osobe, iste treba uvrstiti u radne bataljone izvan obalskog područja.

f) Za snabdijevanje ljudstva navedenog pod d) važe osnovne direktive hrvatskog Ministarstva unutrašnjih poslova br. VT 11/44 od 22. 1. 1944.⁷

g) Predaja ljudstva mora se obaviti do 15. ožujka 1944.

Za njemačkog opunomoćenog generala
u Hrvatskoj
Načelnika štaba
von Sothfang
pukovnik

Na znanje:

K-di 2. oklopne arm. (veza: Ia/O. Qu/Qu. 2. str. pov. br. 0975/44)

Vojnoupr. k-tu Jugoistoka (veza: O. Qu/Qu. 1 od 23. 2. 44)

V SS-brd. korpusu

XV brd. AK

Insp. za utvrđivanje »Istok«

Komandantu Tvr avskih pionira 14

29. tvr avsko-pionirskom štabu

33. tvr avsko-pionirskom štabu

BROJ 389

DIREKTIVA KOMANDE DRUGE OKLOPNE ARMIJE OD 27. VELJAČE 1944. POTCLNJENIM JEDINICAMA O OSNOVNIM ZADACIMA NA UTVRĐIVANJU OBALE I O BORBI PROTIV PRIPADNIKA NOVIH POJ¹

Prijepis

Depeša Komande 2. oklopne armije od 27. II 1944.
stigla 5. 3. 44.

Veza: Komanda 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje str. pov. br. 298/44 od 31. 1. 44.

Ti će se borbe protiv bandi.

1) Osnovni zadatak korpusa 2. oklopne armije ostaje da obrambenu snagu obalskog fronta, daljnjim produženjem rada na utvrđivanju obale i pripremama zapremanja, sa svim naporima stalno je učiće i da dalje orga-

⁷ Redakcija ne raspolaže tim dokumentom.

1 Snimak ovjerenog prijepisa depeše (tipkane na pisanem stroju) u Arhivu Vojnoupravnog instituta, mikrotečka NAV-N-T-314, film 562/83-84.

niziraju obrambene mjere. Pri tome moraju držati slobodne neophodne željeznice za datur i puteve dotura koji su neophodni za obalsku obranu, s obzirom na rastu u napetost pomorsko-saobra ajne situacije. Pored toga, mora se zahtijevati neprestano angažiranje svih raspoloživih snaga i sredstava da bi se neposredno napadale bande, koje su posljednjih mjeseci, u velikim operacijama u prostranim oblastima armijskog područja, tu ene i ija je borbena vrijednost znatno oslabljena, kao i da im se ne dozvoli da do u do predaha. Radi uspješnog savla ivanja bandi, mora se potpuno iskoristiti vrijeme prije po etka proljeće, koje uvjetuje manju pokretljivost bandi, otežanu prolaznost planinskog terena i povećane teškoće u snabdijevanju bandi.

Pošto, za sada, za velike operacije ne stoje na raspolaganju vlastite snage u dovoljnom broju, moraju se male operacije sprovesti kod svih divizija, ja ine najmanje do jednog oja anog bataljona, a kod korpusa ja ine najmanje do jednog oja anog puka, tako da u divizijskom (korpusnom) području stalno teće jedna od ovih operacija.

Cilj operacija je što je moguće veće slabljenje bandi. Postizanje ovog cilja podržava se cjelishodnim razbijanjem crvene organizacije snabdijevanja uz istodobno sprijeavanje neprijateljskog prekomorskog snabdijevanja.

I dalje treba težiti zahvatu banditskih štabova, inozemnih komandi za vezu, i tako dalje, putem angažiranja snaga za specijalnu upotrebu. Detaljno prethodno obavještavanje sa svim raspoloživim izvorićima sredstvima (tako er zajedno sa kontraobavještajnim odjeljenjem), to ne pripreme, najstrože održavanje tajnosti i iznenadno stupanje u borbu sa najširim iskorištanjem motoriziranog transporta su prepostavke za uspjeh. Za sada postoje i sniježna situacija kako ograničava mogućnosti smještaja i pokreta bandi, demaskiraće inska skrovišta jasno uočljivim stazama. Upravo sadašnje vrijeme je naročito pogodno za savla ivanje bandi. Teškoće vlastitih jedinica u vođenju borbe treba solidno otklanjati odgovaraju im komandnim i organizacionim mjerama kako bi se mogao postići cilj borbe.

2) Trajanje operacija proteže se, kao i dosada, samo na nekoliko dana, tako da se ovo kratkotrajno slabljenje obezbjeđuje enja skoro svuda može podnijeti.

3) Pripreme i sprovođenje enje operacija treba široko koristiti za obuku jedinica. Zato neposredno nakon završetka pojedinih borbenih dejstava cjelokupne operacije, treba da se sprovedu diskusije sa komandantima, starješinama jedinica, nižim komandnim kadrom i jedinicama.

4) Do kraja ožujka, svaki dio pješadijske jedinice ima da sproveđe najmanje dvije višednevne operacije protiv bandi. Specijalne robove u odgovarajućem obimu priključiti ovome. Ako se u naročitim slučajevima ne pokaze korisno odvajanje dijelova jedinice od zadataka obezbjeđujuće enje, komanda korpusa treba u svakom slučaju da obezbijedi da se, putem odgovarajućih smjena u turnusu, izbjegne u malost jedinica u stagniranim zadacima obezbjeđujuće enje.

Tako er estim premještanjem hrvatskih jedinica najbolje se ometa eventualno uspostavljanje veza sa mjesnim bandama. Povremena popuna dijelova jedinica alarmnim jedinicama služi istodobno i podizanju borbene snage alarmnih jedinica.

5) Korpusna komanda stalno izvještava, pod lozinkom »Hasenjagd«,² o operaciji koja treba da se sproveđe na osnovu ove naredbe, i to 10 dana prije njenog po etka, o namjeravanom planiranju i sprovo enju, uz usvajanje posebne šifre za svaku operaciju. Trebovanja pogonskog goriva blagovremeno uputiti Komandi pozadine 2. armije.

Komandant

2. oklopne armije
potpisao: *Rendulic*³

Operativno odjeljenje str. pov. br. 581/44

Za to nost prijepisa
[...]«
kapetan i ordonans-oficir

BROJ 390

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 29. VELJA E 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA ZALJEV SOLIN¹

TAJNO

TELEGRAF

Komandi 2. oklopne armije
Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj
Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)
V SS-brdskom korpusu
LXIX armijskom korpusu

Prilog dnevnom izvještaju Operativnog i Obavještajnjog odjeljenja od 29. 2. 44.

[...]

264. divizija: Pove ana neprijateljska aktivnost sa težištem oko Sinja; tamo se vrše jake koncentracije i pripreme bandita za prelazak preko Cetine

² Vidi dok. br. 401, napomenu 4.

³ Lothar

⁴ Potpis ne itak.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/8.

i otvaranje minobaca ke vatre na naše uporište. Prilikom prodora u rajon sjeveroisto no od **Pirovca**, uhapšeno je 40 sumnjivih; **1** bjegunac je ubijen. Neprijateljsko zra no izvi anje iznad **Zadra, Šibenika i Splita**; napadi neprijateljskih lovaca-bombardera na suhi dok i sjevernu luku u zaljevu Solin. Jedan lovac-bombarder je pogoden (2. eta 892. puka); izgorjeli i pilot i avion. IV poljski dopunski bataljon 264. divizije u **Drnišu**.

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Obavještajno odjeljenje/Operativno odj.
br. 1250/44. pov. od 29. 2. 1944.

BROJ 391

IZVOD IZ RATNOG DNEVNIKA GLAVNOKOMANDUJU EG ADMIRALA JADRANA VO ENOG ZA PERIOD OD 1. DO 29. VELJA E 1944. GODINE¹

Opatija Prema primljenom obavještenju od Komande 2. okt.
I. februara armije 31. 1. u 21, 30 sati na sjevernu obalu otoka Ugljan
1944. iskrcao se jedan bataljon, a na južnu obalu jedna oja ana
00.50 eta.² Naišlo se na slabiji otpor neprijatelja.
sati Drugi podaci o tome nedostaju.
[...]

II,00 sati Prema izvještaju o situaciji Pomorskog komandanta Dalmacije od 31. 1. sa otoka Drvenik primije en je jedan okršaj na moru u rajonu rta Plo e: Prema nepotvr enim podacima neprijateljski ratni brodovi potopili su tanker »•Folgore«³ i obalski motorni jedrenjak »Roma«⁴ koji je tako er teglio, a koji su se nalazili u vožnji sa juga prema sjeveru. »AP-5« koji se nasukao na obalu otoka Murtera posada je napustila.

»G-102« nasukao se na obalu ispred Šibenika. Pokušaji njegovog odsukivanja nisu imali uspjeha.

Ve i broj udesa koje su brodovi pretrpjeli zbog teških uvjeta za navigaciju na podruju Dalmacije i zbog neophodne potrebe za primjenu no ne vožnje, a koji su u velikom broju slu ajeva doveli do toga da su brodovi od velike vrijednosti potpuno izgubljeni, ponovo podyla e neophodnost za uspostavljanje povoljnog operativnog reži-

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NM London, film 115.

² Vidi dok. br. 182, 184, 352 i 445.

³, 4, 5, 6 i 8 Ove brodove su potopili savezni ki torpedni amci.

ma i pilotske službe, iju je organizaciju i primjenu u praksi Admiral Jadrana ve od samog po etka uporno tražio...
[...]

2. februara

1944.

13,30 sati

Od Pomorskog komandanta Dalmacije i komandanta luke Zadar primljeni su izvještaji o planskom toku razvoja ponovnog zauzimanja otoka Ugljan i neznatnog otpora neprijatelja. Komandant luke Rogoznica potvrđno je izvijestio o potapanju obalskog motornog jedrenjaka »Roma«,⁵ o emu je 1. 2. podnijet izvještaj. O sudbini tankera »Foglore«⁶ nije se moglo više ništa dalje saznati. Prema tome, mora se ra unati da je tanker potopljen ili zarobljen.

14,15 sati

Komandant luke Zadar prenio je izvještaj da je 1. 2. završeno zauzimanje otoka Ugljan i da je pro ešljan otok Pašman. Naše snage iskrcale su se na sjevernu i južnu obalu Dugog otoka,⁷ a u toku 2. 2. vrše iš enje otoka.

Parobrod »Marbianco«, ije je spasavanje i tegljenje iz Zadra u podru je sjevernog Jadrana bilo pripremljeno, 1. 2. u 12,50 sati prevrnuo se u zadarskoj luci. Na taj je na in otežano uplovљenje brodova u luku, ali nije potpuno onemogu eno.

[...]

3. februara

1944.

08,55 sati

Prema izvještaju komandanta luke Šibenik oko 21,45 sati 1. 2. naspram rta Plo a primije en je jedan duži okršaj na moru, pri emu je vatrica otvarana iz mitraljeza i topova kalibra 37 mm, poslije ega je uslijedila jedna snažna eksplozija i osmotren plameni stup visok oko 40 m. Pošto o tankeru »Folgore«⁸ još uvijek nije primljen nikakav precizan izvještaj, ova eksplozija je dovedena u vezu sa njegovim uništenjem.
[.;.]

Mnogobrojni napadi iz zraka na Zadar, Šibenik i Split imali su za posljedicu da je kod Talijana nastupila potpuna demoralizacija, koji su pri svakoj zra noj uzbuni u pani nom bijegu napuštali svoj posao. I pored toga, zbog nedostatka neke druge radne snage prisiljeni smo da za tu svrhu angažiramo ove snage, koje primjenom strožijeg stražarskog obezbje enja moramo primorati na ja e angažiranje u radu. Potraživanja za brojnu raspolođenju istih dostavljeni su Komandi mornari kih grupa Jug.

13,10 sati

Operacija protiv otoka ispred Zadra, koja se odvijala po planu, sada je završena. Pošto su otoci Sestrunj

⁷ Vidi dok. br. 183.

	i Dugi otok pro ešljani jedinice kopnene vojske su povuene.
	Jedna jedinica ostavljena je na otoku Ugljanu kao stalna posada.
	[...]
Opatija 4. februara 1944. 13,00 sati	U svom dopunskom izvještaju o potapanju tankera »Folgore« 30. 1. 1944. Glavna ispostava pomorskog teretnog saobraćaja u Splitu javlja, da je tanker »Folgore« sa m/j »Roma«, koji mu se nalazio u teglju, potopljen od tri neprijateljska TC 30. 1. oko 02,00 sati kod rta Ploče za vrijeme vožnje iz Splita za Šibenik. M/j »Roma« spasio je tom prilikom svu posadu sa »Folgore«.
16,30 sati	Prema jednom kasnijem izvještaju glavne ispostave pomorskog teretnog saobraćaja u Splitu 3. 2. oko 02,30 sata na parobrodu »Quadrofoglio« u visini Supetra na oko 10 nm od Splita zbog naglo stvoi-ene pukotine na bočnom zidu broda prodrla je voda u mašinski prostor. Pošto je spašena municija brod je na odstojanju od oko 800 m od obale približno u 07,00 sati potonuo vjerojatno zbog eksplozije parnog kotla. Svi lanovi posade sa broda prebačeni su u Split, odakle će prvom povoljnom prilikom biti upućeni za Trst.
5. februar 1944. 17,50 sati	Postoji sumnja da se ovdje radi o sabotaži. Naknadna istraga po tome je otežana, zbog toga što je brod potopljen. Glavnoj ispostavi pomorskog teretnog saobraćaja u Splitu izdato je naređenje, da se izvrši detaljno saslušavanje svih lanova posade.
	[...]
6. februara 1944. 23,20 sati	Komandant luke Split izvještava, da je 4. 2. osmotren jedan prevrnuti ob. mot. jedrenjak sa dva jarbola, koji je između ostalog bio natovaren mesnim konzervama. Od lanova posade nije se nitko mogao vidjeti. Izgleda da se radi o m/j »Amalia B«, koji je 2. 2. u 16,30 sati isplovio iz Šibenika za Split natovaren sa 25 tona živežnih namirnica. Na jedrenjaku se nalazilo 5 lanova posade, 2 PA artiljeraca i 9 vojnika. Organizirano je traganje za nestalim vojnicima.
	[•••I]
	U svom izvještaju o situaciji za 6.2. komanda 2. oklopnog armije javlja, da su dva neprijateljska ratna broda oko 07,10 sati otvorila vatru na Lapad i luku u Dubrovniku i da su pri tom ispalila oko 30 granata. Prouzrokovane su samo neznatne materijalne štete. Pojedinosti nedostaju. Po prednjem se mora sa ekati na izvještaj komandanta luke Dubrovnik.
	[...]

7. februara
1944.
08,00 sati

Obaliski motorni jedrenjak »Francesca da Rimini« od 2. 2. nije stigao u određenu luku.⁹ Pomorski komandant Dalmacije pretpostavlja, da je jedrenjak izgubljen u borbi na moru, do koje je došlo u noć i 2/3. 2. u vodama ispred Šibenika.

Sve više postaje jasno, da se neobezbjediti pomorski teretni saobraćaj ne može duže vrijeme obavljati, pošto je uvjetovan vrlo osjetnim gubicima. U posljednje vrijeme u estali su izvještaji o uništenju dragocjenih brodova, a naročito u toku vožnje između Šibenika i Splita pošto se tada mora proći pored rta Ploča, koji nije zaštićen otocima. Zbog toga se baš u ovom morskom prostoru pružaju povoljne mogućnosti za napad neprijateljskih površinskih ratnih brodova, kao torpednih amaca i razara. Mjere koje su planirane (minskie prepreke) za spriječavanje iznenadnih napada površinskih ratnih brodova i podmornica, još se nisu mogle poduzeti, pošto se do sada nije raspolagalo nijednim minopolagajem. Obezbeđenje ovog morskog prostora pomoći u boji postavljenih prepreka u odnosu na plovnu rutu predstavlja jedan od prvih zadataka miniranja, koji se mora poduzeti, imajući potpuno dovršen minopolagaj »Pelikan«.

[...]

14,30 sati

Glavna ispostava pomorskog teretnog saobraćaja Split izvještava da obaliski motorni jedrenjak »Norma« sa »Pina Rosa« u teglju i još jedan drugi motorni jedrenjak, koji su 20. 1. isplovili iz Splita za Metković, još nisu stigli u odredišnu luku. Naknadne potrage za njima ostale su do sada bez rezultata.

[...]

9. februara
1944.
00,40 sati

Na parobrod »Pomona« u Kaštelanskom zaljevu 8. 2. u 16,20 sati izvršilo je napad bombama i topovsko-mitraljeskom vatrom 10 neprijateljskih lovaca-bombardera. Direktnim pogocima nekoliko bombi na brodu su na više mjestu izbili požari i prouzrokovana veća oštećenja, tako da je brod onesposobljen za manevriranje. Gašenje požara na brodu nije bilo moguće izvršiti sredstvima komande luke Split. Ljudskih žrtava nije bilo. Od ukupnog tereta na brodu bilo je već ugašeno oko 700 tona robe.

[...]

08,00 sati

Dubrovnik izvještava da su 5. 2. od 07,05 do 07,40 sati dva neprijateljska razara i dejstvovala vatrom na luku i željezni kaštovi postrojenja. Nisu prouzrokovani nikakvi gubici.

[...]

⁹ Vidi dok. br. 184.

15,15 SA*I

Komandant luke Zadar izvještava :

Neprijatelj je 8. 2. izvršio 2 napada iz zraka na brodove u jednoj uvali na otoku Ugljanu u kojima je u e-stvovalo po 12 lova ko-bombarderskih aviona. Tom pri-likom jedan I- amac je uništen, dok je parobrod »Giglio-la« zapaljen.

U svom dopunskom izvještaju gl. ispostava pom. te-retnog saobra aja u Splitu izvještava, da se parobrod «Pomona» poslije 14-satne žestoke vatre u me uvremenu zapaljen, kojom prilikom je uništeno oko 1.800 tona te-reta. Brod se još održava na površini.

Po pristizanju slijede ih izvještaja mo i e se sagle-dati, da li e se brod radi eventualne opravke uz pomo remorkera mo i otegliti u podru je sjevernog Jadrana.
[•••]

22,20 sati

Komandant 3. grupe des. brodova 10. desantne flo-tile izvještava, da je 8.2. u 23,30 sata uplovio u Kor ulu. Za vrijeme marša izme u o. Kor ule i o. Mljeta poslije kra eg vatrenog okršaja zarobljen je jedan ve i motorni brod naoružan jednim topom Oerlikon i tri mitraljeza sa eli nim štitovima, jedan motorni amac i jedan amac za spasavanje. Zarobljeno je 13 muškaraca i jedna žena. Brod je bio natovaren živežnim namirnicama i municijom.¹⁰

[...]

**Opatija
10. februara
1944.
05,30 sati**

Komandant luke Zadar izvještava, da je u drugom napadu iz zraka, koji je 9. 2. izvršen na parobrod »Gigliola«, koji se ve nalazio u plamenu u jednoj uvali na o. Ugljanu, brod pogoden jednom bombom i da je potopljen.

06,35 sati

Štab ratne mornarice Hrvatske za vezu izvještava, da je prema izvještaju vojno-ekonomskog oficira u Zagrebu neophodno potrebno da se donese odluka, da brodogra-dilište u Trogiru otpo ne sa radom. Od posebnog je interesa da li se u navedenom brodogradilištu ve otpo eo odvijati rad pod upravom ratne mornarice i da li se i kad se ovo predvi a.

Brodogradilište u Trogiru pod upravom ratne mornarice još nije otpo elo sa radom. Doma i radnici su svo-jevremeno napustili brodogradilište i u ve em broju pre-bjegli partizanima. I pored neznatnog ošte enja brodogra-dilište, na ije brzo otpo injanje rada ratna mornarica polaze veliki zna aj, rad u njemu mogao bi kroz kratko vrijeme otpo eti, što e, me utim, za sada biti onemogu-eno pravovremenim pribavljanjem radne snage koja je voljna da radi.

[•••]

07,00 sati

Za zauzimanje otoka Visa,¹¹ koje je planirano da se izvrši u posljednjoj dekadi mjeseca veljače, predviđeno je da se, prema obavještenju primljenom od komande 2. oki. armije, 3. eta 771. pion. des. bataljona, pošto bude ponovo osposobljena za borbenu upotrebu, oko 15. 2. pre-dislocira u zonu V SS br. AK (118. pd) ...

[...]

**Opatija
11. februara
1944.
15,45 sati**

Glavna ispostava pomorskog teretnog saobraćaja naknadno je izvijestila o gubitku parobroda »Salona«,¹² pošto su brod 8. 2. oko 22,45 sati napala kod Rogoznice dva neprijateljska torpedna amca. O igledno je brod dejstvom vatrenega naoružanja zapaljen, pa ga je posada nasukala na obalu. Tamo je brod izgorio. Prema prethodnim podacima poginula su 3 vojnika, 3 talijanska lana posade i 6 civila, dok su 3 vojnika, komandant broda i jedan civil ranjeni.

Pošto je u jednom radiogramu. Pom. komandant Dalmacije takođe ukazao na ugroženost pomorske komunikacije u rajonu rta Ploča i na gubitke u brodovima, do kojih je došlo posljednjih dana, neodložno je potrebno da se što prije poduzmu odgovarajuće protivmjere vlastitim torpiljarkama i S-torpednim amcima.

Ova mjeru bit će poduzeta onog momenta, im navedeni brodovi budu stavljeni na raspolažanje.

[...]

**13. februara
1944.
09,15 sati**

Komanda 2. oki. armije obavijestila je Admirala Jadrana o pojedinostima za predviđenu upotrebu 771. pion. des. bataljona. U vezi s tim, bataljon se sa svim jedinicama spremnim za izvršenje borbenih zadataka (2., 3. i 5. eta) u operaciji za zauzimanje otoka Visa (Freischütz) potičejava 118. lovačkoj diviziji (komandno mjesto Ljubuški). Da bi se iskoristile tamne noći bez mjesecine, operacija će biti izvršena u periodu između 20. 2. i 1. 3.

Rad na pripremi bataljona za izvršavanje borbenih zadataka treba u takvoj mjeri ubrzati, kako bi se zagarantiralo njegovo učešće u operaciji »Freischütz«. Ako bi eventualno nastala potreba za odgađanje izvršenja operacije za 4 tjedna, to bi možda u uvjetima stalnog jačanja neprijateljskih snaga na Visu bio doveden u pitanje konanjanan ishod itave operacije. Pripreme i samo prebacivanje u očekujući rajon za izvršenje operacije »Freischütz« bataljon treba da izvrši u međusobnom dogovoru sa Admiralom Jadrana.

[• • •]

¹¹ i ¹⁷ O planu Nijemaca za desant na otok Vis i organizaciji obrane Visa od strane dvadesetšeste divizije NOVJ vidi dok. br. 87, napomena 2.

¹² Vidi dok. br. 466.

20,45 sati Komanda V SS-brd. AK izvještava da 4—5 ratnih brodova (S-torp. amaca) neprekidno krstari sasvim blizu obale krajnjeg zapadnog dijela o. Hvara. Komanda korpusa moli, da se u ovo podru je upute pom. snage RM.

Pripreme za operaciju »Freischütz« za sada ne dozvoljavaju da se pristupi izvršenju takvih specijalnih zadataka.

Razumije se, da je za nesmetan marš desantnog konvoja potrebno, da se sa torpiljarkama i S-torp. amcima u naredno vrijeme isplovljava no u u vode ispred rta Plo a. Izvještaji u posljednje vrijeme potvr uju, da neprijatelj naj eš e na ovom podru ju ometa naš pomorski saobra aj i da bi ga mogao potpuno prekinuti.

**Opatija
14. februara
1944.
04,20 sati** Prema izvještaju komandanta 11. flotide osiguranja ratni brodovi »TA-28« i »G-104«, koji su 15. 2. zatražene od komandanta flotide, spremni su za izvršenje zadatka zaštite prevoženja 2. i 3. ete 771. pion. des. bataljona. Prema naknadnom razgovoru sa komandantom 771. pion. des. bataljona odre eno je, da se obe ete, koje se sastoje iz 32 manje jedinice, u podru ju operacija prebace u dvije etape. Predvi eno je da konvoj sa etama 17. 2. u 12,00 sati isplovi iz Kraljevice za uvale na južnom dijelu otoka Ugljana, gdje marševskom brzinom od 6 v treba da stigne cjelokupan sastav brodova. Istog dana po padu mraka marš se nastavlja za podru je Trogira.

[...]

**15. februara
1944.
10,30 sati** Poletanje aviona koje je izvršeno 14. 2. poslije podne u cilju izvi anja talijanske obale proteklo je bez rezultata. Prilikom izvi anja otoka Visa pomo u 4 aviona tipa BF-109 osmotreno je oko 50 brodova, a u luci Komiza i jedan ve i motorni brod, jedan ve i brod sa tri jarbola j oko 20 manjih brodova. U uvalama na južnoj strani otoka primije ene su na površini mora ve e mrlje nafte i ulja. U uvali Smokova otvorena je vatra na jedan brod sa dva jarbola sa dobrim rezultatima dejstva. Izme u o. Visa i Hvara nisu primije eni nikakvi pokreti brodova.

11,00 sati Pozivaju i se na izvještaj o situaciji Admirala Jadrana od 9. i 10. 2. štab RM Hrvatske za vezu prenosi hrvatski izvještaj o situaciji od 13. 2. u kome doslovno navodi :

»Naši avioni su 9. 2. kod otoka Ugljana potopili talijanski parobrod »Gigliola« (7000 frt) i oštetili jedan desantni brod.«

Zbog toga štab RM Hrvatske za vezu smatra, da napad na parabrod »Gigliola« nisu izvršili neprijateljski,

ve hrvatski avioni. Ove podatke prenio je štab RM Hrvatske za vezu.
[***]

**16. februara
1944.**
22,30 sati

Pomorski komandant Dalmacije izvještava da su na savjetovanju od 14. 2. postignuti slijede i rezultati:

»U esnici savjetovanja: štab divizije,¹³ komandant puča i Operativno odjeljenje korpusa.¹⁴ Potreban je brodski prostor za prevoženje 2.000 ljudi i 200 tovarnih grla stoke sa 2 baterije brdskih topova. Prostorni kapacitet des. plovnih sredstava pion. desantnog bataljona još nije poznat. Ako se ne iskoristi prostor za prevoženje zaštitnog odreda potreban je ve i broj brodova najmanje brzine od 9 v. Desantni brodovi SF predvi eni su samo za prevoz artiljerije i tovarne stoke. Polazni rajon Pelješa ki kanal, maršruta des. konvoja uz sjevernu obalu o. Kor ule, mostobran (rajon iskrcavanja) na jugoisto nom dijelu otoka. Rajoni koncentracije torpiljarki Šibenik i Dubrovnik, S-torpednih amaca Kotor, a minolovaca Trogir. Postavljen je zahtjev za prisustvo podmornica u podru ju operacije. Zbog ograni enog broja ratnih brodova vatru zaštitnog odreda koncentrirati isklju ivo za neposrednu zaštitu prevoženja pozadinskih dijelova. Ne dodjeljivati mu nikakve druge zadatke, a tako er ne davati mu nikakve druge zadatke prevoženja. Po etak iskrcavanja u 00,00 sati. Artiljerijsku pripremu iskrcavanja vrši zaštitni odred sa cijelokupnim naoružanjem 20 minuta prije po etka iskrcavanja. Za zaštitu pothranjivanja desantnih snaga potrebno je da se zaštitni odred neprekidno nalazi u podru ju operacije sve do njenog završetka.

Ostalo je otvoreno pitanje, da li se predvi a trajno rušenje objekata na otoku. Za samo pro ešljavanje otoka nije opravданo angažiranje ve ih snaga. Potrebno je da na dan »X« mjesec iza e kratko vrijeme prije po etka iskrcavanja. Potrebno je da se odredi prolaz u min. preci sjeverno od o. Kor ule. Postavljen je novi zahtjev za dodjelu 2.000 pojaseva za spasavanje. Pitanje prebacivanja ratnih zarobljenika i evakuiranog dijela stanovništva muškog spola nije razmatrano.«

[...]

**17. februara
1944.**
11,15 sati

Za napad iz zraka na uvale na o. Ugljanu i uvalu Maestro, koji je prema izvještaju komandanta luke Zadar izvršen sa 18 lova ko-bombarderskih aviona, avioni su 15. 2. doletjeli na hitno traženje engleskih avijati ara u cilju bombardiranja prikupljenih brodova, koji su tamo

13 Odnosi se na Stab 118. lova ke divizije.

14 Odnosi se na Operativno odjeljenje Petog SS-brdskog armijskog korpusa.

navodno otkriveni, da bi se odvratili od napada na Vis, za koji su se, prema prepostavci neprijatelja, tamo nalazili u pripravnosti. Slijede eg dana oko 12,00 sati u ponovnom napadu iz zraka u estvovalo je 12 lovaca-bombarera, pri emu nisu prouzrokovane nikakve štete na vojnim objektima.

[„]

**Opatija
18. februara
1944.
00,40 sati**

Neprijateljski torpedni amci izvjesno vrijeme potpuno onemogu avaju odvijanje pomorskog saobra aja izme u Splita i Šibenika u rajonu rt Plo a. Pomorski komandant Dalmacije moli da se za konvoje predvi ene u no i 20./21. 2. 1944. od Splita na sjever i od Šibenika na jug obezbijediti potrebna zaštita.

Od prije dužeg vremena predvi ena je jedna no na akcija radi rastjerivanja neprijateljskih torpednih amaca, ali se do sada, me utim, zbog stanja spremnosti brodova za izvršenje borbenih zadatka i s obzirom na predstoje e operacije »Freischütz«¹⁵ i »Frechdachs«¹⁶ nije mogla izvršiti.

Tri R-broda [minolovca] 12. flotile za razminiranje koji su pod komandom por. boj. broda Mallmanna 19. 2. upu eni iz Pule na jug, da u minskim preprekama izme u velikih otoka u Dalmaciji južno od Splita izrade potreban broj prolaza, dobili su nare enje da rastjeraju neprijateljske S-torpedne amce koji se vjerojatno nalaze u zasjedi u vodama ispred rta Plo a. Osim toga, ujio i 20./21. 2. komandant 11. flotile osiguranja isplovjava sa TA-36 i TA-37 prema rtu Plo a u cilju izvršavanja napda na neprijateljske S-torpedne amce.

01,40 sati

Komandant luke Split izvještava, da se jedan motorni amac, koji je 15. 2. oko 17,15 sati od komande luke upu en iz Splita još nije vratio, vjerojatno zbog ošte enja nailaskom na minu. Komanda 892. baterije izvještava, da se amac sa posadom nasukao na obalu ispred Maslinice (o. Šolta), pri emu nisu pretrpljeni gubici.

Motorni amac AZ-3, koji je 15. 2. u 21,25 sati isplovio radi ribolova, do sada se još nije vratio.

[...]

**Opatija
19. februara
06,54 sati**

Za AZ-8 i AZ-9 koji su za operaciju protiv otoka 18. 2. isplovili iz Zadra, od tada se za njih ne raspolaze nikakvim podacima. Potraga za njima je u toku.

[...]

¹⁵ Operacija »Freischütz« odnosi se na desant njema kih jedinica na Vis.

¹⁶ Redakcija nije utvrdila na koju se operaciju odnosi.

**Opatija
22. februara
1944.
00,05 sati**

Komandant luke Zadar izvještava, da na nijedno pitanje, koje je postavljeno svim komandama jedinica i ustanova o mjestu razmještaja AZ-8 i AZ-9, nije dobijen pozitivan odgovor. Od 18. 2. o brodovima nema nikakvih podataka. Prema tome je najvjerojatnije da su brodovi potpuno izgubljeni.

Brodovi su svojevremeno isplovili iz Zadra u operaciji protiv otoka Ugljana, odakle se nisu više vratili.

U svom dopunskom izvještaju komandant 11. flotile osiguranja javlja zbog ega je 21. 2. sa TA-36 i TA-37 prekinuo izvršenje borbenog zadatka u vodama kod rta Plo a. Kod snage vjetra 10 i 11 i ja ine mora 8 brodovi su još mogli održavati brzinu od samo 12 v, tako da je postojala mogu nost da se u podru je operacije stigne ustvari tek 22. 2. oko 03,00 sati. Na taj se na in cilj ne bi mogao posti i.

Prekid izvršenja operacije je odobren, pošto nije bilo vjerojatno da bi se u ovakvim uvjetima vremena naišlo na neprijateljske S-torpedne amce.
[...]

**23. februara
1944.
09,00 sati**

Oficir za vezu kod drž. opunomo enika Fasano uputio je Admiralu Jadrana slijede i telegram:

»Mussolini je primio izvještaj da je jahtu »Elettra« koja je vlasništvo pronalaza a Marconia zaplijenila u Trstu njema ka ratna mornarica. »Elettra« predstavlja talijanski kulturni spomenik. Državni opunomo enik moli, da se brod po mogu nosti sa uva u dosadašnjem stanju. Molim da se odgovor dostavi po ži noj liniji veze.«

Po ovome je potrebno konstatirati, da je brod u službi njema ke ratne mornarice uništen dejstvom neprijatelja. Pošto se »Elettra« 21. 1. nasukao na rt Mika direktnim pogotkom bombe je uništen, gdje je legao na dno. Prije preuzimanja broda u službu spomen-predmeti historijskog zna enja predati su talijanskim vlastima u Trstu.
[...]

18,30 sati

Pomorski komandant Dalmacije izvještava da je R-188, koji pripada 12. R-flotili, dolaze i sa sjevera u 13,20 sati uplovio u Trogir. Oko 35 lanova posade sa R-187 preuzeo je R-188, a brod je poslije kratkog pregleda ošte enja prepušten vjetru i valovima.

Dva ranjena lana posade nalaze se u užem rajonu Trogira na lije ni koj njezi.

Prema nedvosmislenom i izri itom nare enju Admirala Jadrana i komandanta 11. flotile osiguranja komandan 12. R-flotile trebao je u podru ju operacija voziti po pravilu no u.

Od komandanta je zatraženo da dostavi izvještaj, zbog ega je nasuprot ovom nare enju poduzeo da izvrši dnevni marš i zbog ega je ošte eni brod bez poduzimanja odgovaraju ih mjera ostavio na milost i nemilost neprijateljskim napadima.

[...]

25. februara

15,45 sati

Sa TA-22 primljen je izvještaj, da je uslijed napada ve eg broja aviona tipa Spitfire, koji je na torpiljarke izvršen vatrenim naoružanjem, ranjen ve i broj lanova posade. Za teško ranjenog mornara (pogo en u glavu) zatraženo je da se uputi jedan hidroavion iz službe spašavanja. Marš za izvršenje nare enog zadatka je nastavljen.

16,00 sati

Komandant luke Zadar izvještava, da je oko 15,30 sati osmotreno otvaranje topovske vatre na južnom dijelu otoka Ista. Oko 12,20 sati iznad grada je u pravcu sjevera preletjelo oko 200 neprijateljskih bombardera. Oko 11,45 sati 8 lova ko-bombarderskih aviona izvršilo je napad na aerodrom u Zemuniku, pri emu je uništen jedan avion. Osim toga izvršen je napad i na lu icu u Lukoranu (otok Ugljan). Nisu pri injene nikakve materijalne štete.

[.. J

19,45 sati

Sa TA-22 primljen je radiogram, prema kome su ranjenici predati na zbrinjavanje u Zadar. Izvršenje zadatka se nastavlja.

[...]

20,30 sati

R-187 koji se nalazio u doku prevrnut je i leži nagnut pod uglom od 45° na bo nu stranu doka. Dovod elektri ne struje potrebne za istiskivanje vode iz doka prekinut je za vrijeme napada. Vrše se pokušaji da se brod održi na površini. Bombama je pogo eno i skladište za rezervne dijelove podmornica, ali prema dosadašnjim podacima materijalne štete nisu teške.

Komandant 12. R-flotide dostavio je po ovome dopunski izvještaj, prema kojem je R-187, koji se prevrnuo u doku, ve im dijelom ispunjen vodom. Jedan dio naoružanja i municije je spašen. Nisu pri injeni nikakvi gubici u ljudstvu.
[...]

Opatija

26. februara

1944.

08,10 sati

Komandant luke Zadar izvještava da je 25. 2. od 11,00 do 11,45 sati preletjelo u pravcu sjevera 105 neprijateljskih bombardera.

U 11,35, 11,55 i 12,25 sati izvršen je napad iz zraka sa po dva bombardera na Zadar i aerodrom. Direktnim

pogocima bombi porušeni su objekti za smještaj posada brodova i skladišta, dok je jedan mornar ranjen.
[...]

21,50 sati

Od komandanta 12. R-flotile primljen je kratak izvještaj o izvršenom maršu na jug, kojom prilikom su R-187 i R-188 zbog uzastopnih napada neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona ošte eni.

Odgovor na pitanja koja je postavio Admiral Jadrana u pogledu izvršenja no nog marša dat je u ovom izvještaju. U cjelini dostavljen je slijede i izvještaj:

»22. 2. oko 17,00 sati sa isto ne strane otoka Iž razoružano je i zarobljeno 9 partizana u jednom amcu na velsa. Zbog slabe vidljivosti prekinuli smo vožnju, pa smo se od 21,00 do 04,00 sata održavali na sidru. 23. 2. oko 07,00 sati uočio nas je neprijateljski izviđački avion, a u 07,30 sati uz pomoč spuštenog amca uzeli smo vez uz stjenovitu padinu u uvali Mnadoljer^{16a} i tu se dobro maskirali. U međutim u toj području u širem rajonu Splita neprijateljska lova ka avijacija ispoljavala je slabu aktivnost. Vatra nije otvarana, da se ne bi otkrio položaj broda u vezu. U 12,30 sati uslijedio je napad 8 neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona sa bombama i topovsko-mitraljesckom vatrom. Zahvaljujući precizno usmjeravanoj vatri PA odbrane nisu pretrpljena nikakva oštećenja. Potom smo se udaljili od obale da bismo našli drugo prikriveno mjesto i da bismo manevriranjem u cilju izbjegavanja aviona bolje upotrijebili naoružanje na brodu. Oko 13,00 sati uslijedio je napad 6 neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona usmjeren prvenstveno na R-187, pri čemu su bombe pale u neposrednoj blizini broda. Pošto su na brodu prestala raditi obadva pogonska stroja, tako one sposobljeni za manevar i sa jednim dijelom posade izbačenim iz stroja, a dijelomi no oštećenim ili uništenim naoružanjem, R-187 je neprijatelju predstavljao običnu metu za gađanje. Jedan dio posade sa ranjenicima prekrcao se na R-188. Ostali dio posade na R-187 tjeran vjetrom i valovima iskrcao se na jedan otok. Zbog stalnih napada koji su sad uslijedili na R-188, odsukivanje broda nije bilo moguće. Pri tom je posadi R-188 pošlo za rukom da obori jedan neprijateljski avion. Oko 14,00 sati R-188 se ponovo prikrio. Oko 18,00 sati bili smo ponovo otkriveni i ponovo napadnuti od 6 do 10 lova ko-bombarderskih aviona u jednom talasu. Sposobnosti broda za vožnju bile su smanjene. U 18,00 sati sa R-188 otišli smo se od obale, da bismo preuzeли R-187 u tegalj, za kojeg je neprijatelj izvjestio da je potopljen. U slučaju da bude ponovo sma-

^{16a} Redakcija nije utvrdila na koju se uvalu odnosi.

njena sposobnost za plovidbu, pošto ova broda nisu sposobna za izvršenje borbenih zadataka, uputili smo se natrag za Pulu.

24. 2. oko 05,30 sati sa isto ne strann otoka Iža razoružali smo i zarobili 22 partizana koji su se nalazili u jednom motornom leutu. Ukupni gubici iznose 2 mrtva, 3 teže i 3 lakše ranjena. Materijalne štete: na R-187 uništene pogocima vatrenog naoružanja dvije boce za zrak i tank za pogonsko gorivo, na bo nim zidovima u visini vodene linije brod na više mjesta probijen, a u pram anom dijelu prodire voda. Na R-188 pogocima vatrenog naoružanja probijen rezervoar za pogonsko gorivo i cijevi za hla enja vodom, dok je paluba na više mjesta probijena. Na ova broda ošte eni radio-ure aji za vezu. Brodovi privremeno tehni ki izvan upotrebe.

Iskustvo iz ovog dejstva neprijatelja nadmo njim snagama: zadržavanje ratnih brodova danju na podru ju otoka Visa nije mogu e ni ako su brodovi maskirani u dobro prikrivenim uvalama.

23,05 sati

Njema ka Mornari ka komanda Italije izvještava, da je jedan mornari ki oficir, koji je pobjegao iz južne Italije, »MAS-433« dao slijede e podatke: Mjeseca novembra stigao je u luku Termoli jedan torpedni amac iz Šibenika. Komandant torpednog amca poru nik boj. broda Frezzer bio je u toku vožnje ubijen od strane posade, pošto se usprotivio, da amac usmjeri na dio talijanske obale oku-piran od neprijatelja.

Tako se poslije toliko mjeseci dobilo objašnjenje o torpednom amcu koji je nestao u toku vožnje iz Šibenika za Split.

[...]

**27. februara
1944.
04,25 sati**

Komanda 264. p. d. izvjestila je 2. oki. armiju da je pomorski saobra aj koji prolazi pored rta Plo a po danu potpuno onemogu en zbog patroliranja engleske avijacije, a no u operiranjem torpednih amaca i motornih topov-nja a. Komanda 2. oki. armije moli, da se poduzmu ofenzivne mjere kako bi se pomorski saobra aj mogao održavati.

Vremenska situacija posljednjih dana onemogu ila je da se protiv neprijateljskih pomorskih snaga, koje kod rta Plo a esto postavljaju zasjedu, naše torpiljarke angažiraju u predvi enoj akciji. Zbog toga je za pripremu ratnih brodova osiguranja za predstoje e sprovo enje trgo-va kih brodova u Egejsko more bilo potrebno, da se u cilju ugra ivanja snažnog PA naoružanja zadrže u luci.

Jedine mjere koje su za sada moguće sastoje se u poduzimanju zaštite konvoja pomoću starih torpiljarki TA-20 — TA-22, koje su međutim, kako podložne kvarovima, nedovoljno naoružane i sa ograničenim akcionim radiusom.

[...]

I — Opća razmatranja

1. Po ovladavanju otoka u Dalmaciji otok Vis predstavlja posljednje uporište savezničkih snaga ispred obale u zoni 2. okruga armije. Zauzimanje otoka je od presudnog značaja.

Suprotno od ostalih otoka, savezničke snage uređuju otok Vis kao uporište pomorskih snaga, tako da se mora računati s tim, da neprijatelj za njegovu obranu angžira dovoljno jake snage (pomorske i zrakoplovne snage, jugoslavenske brigade, a eventualno i engleske i američke jedinice).

Otok istodobno predstavlja centar za snabdijevanje Titovih partizana. Mora se pretpostaviti da tamo postoje radio-goniometrijske i radarske stanice. Sa otoka Visa poduzimane su različite akcije jedinica komandosa. Pod ovim okolnostima zauzimanje otoka Visa može biti teže nego zauzimanje otoka Leros.

Razlozi: a) blizina neprijateljskih zrakoplovnih baza i
b) povoljniji odnos pomorskih snaga u Jadranu za neprijatelja od istog odnosa u međutim području u Egejskom moru.

2. Izvršenje **iznenadnog** iskrcavanja na otok je problematично, pošto neprijatelj neprekidnim izviđanjem iz zraka (a takođe i na moru) može pravovremeno otkriti prikupljanje naših desantnih brodova.

Odstojanje do otoka Visa u odnosu na brzinu naših desantnih brodova je veliko. Na primjeru Pelješca i na otocima Korculi i Lastovu nalaze se neprijateljske radio-stanice, koje će pravovremeno izvijestiti o pokretima naših snaga.

II — Situacija kod neprijatelja

1. Od neprijateljskih snaga mora se pretpostaviti da na otoku ima i to:

a) **Sigurno** 3 partizanske brigade (3.000—5.000 ljudi) i jedan američki ili engleski kadrovski bataljon (800—1.000 ljudi, od toga novog datuma štab 200—400 engleskih vojnika).¹⁷

Komanda: vjerojatno general Miles, uz to jedna engleska jedinica za vezu sa zrakoplovnim i mornari kim jedinicama veze.

b) **Na osnovu izjava zarobljenika:** još 3.000—**5.000** engl, vojnika i **200—300** Amerikanaca (nepotpuni izvještaj).

2. Naoružanje:

- a) nepoznat broj lakih engleskih topova kalibra 87,6 mm;
- b) najmanje 50 engl, protivoklopnih topova kalibra 57 mm;
- c) oko 25 talijanskih topova, od toga nekoliko topova kalibra 150 mm;
- d) nepoznat broj engl. PA topova kalibra 40 mm.

3. Katna mornarica

Ustanovljeno:

- a) 2 jugoslavenska razara a (tipa Ljubljana),
- b) engl, razara i tipa »Argus« (broj nije veći od 3—4) i
- c) 4—6 engl, torpednih amaca koji baziraju na o. Biševu (sjev. zap. od Visa).

4. Zrakoplovne snage:

Za sada nema o tome podataka.

Aerodromi u gradnji :

- a) 3 km istočno od Visa i
- b) 5 km južno od Visa (obadva uz cestu na južnom dijelu otoka).

Zbog neznatnog odstojanja od talijanskog kopna mora se kroz kratko vrijeme ra unati na upu ivanje bilo kojeg broja savezničkih lovačkih i bombarderskih aviona.

5. Radovi na inž. obezbjedenju :

Upotreba teškog naoružanja u većem broju vjerojatno u rajonima glavnih luka Vis i Komiža.

Agenturni izvještaj :

- a) žičane prepreke i minske polja na svim mogućim mjestima iskrcavanja i
- b) uređenje zapadnog dijela otoka sa vatrenim položajima za mitraljeze.

6. Partizani su odlučni da otok brane uporno, ako budu podržani snagama savezničke ratne mornarice i avijacije.

III — Plan operacije »Freischütz« koji je izradila komanda V SS-brd. AK.

1. Rukovo enje itavom operacijom V SS brd. AK (Lise zapadno od Mostara).¹⁸

Uže rukovo enje: komanda 118. lov. divizije sa isturenim kom. mjestom na o. Korula.

Desantnim snagama komandira komandant 750. lovačkog puka.

2. Snage:

750. lov. puk (bez jednog bataljona), 1 pion. eta, 1 brdska baterija, 1 pers. jedinica jedne baterije za preuzimanje zaplijenjenih topova na otoku, 771. pion. des. bataljon, SS padobranci bataljon, bat. ob. lovaca »Brandenburg«, PA i pion. vodovi i dr.

3. Rajon koncentracije desantnih brodova (u planu nije sadržan), na području Trogir—Split, tako da desantni brodovi mogu u jednoj noći i u rejon polaska (rejon ukrcavanja).

4. Polazni rajon (rajon ukrcavanja).

U preprosljednjoj noći prije iskrcajanja desantni brodovi zauzimaju raspored u polaznim lukama (p. o. Pelješac i o. Korula). Posljednje noći ukrcavanje i istodobno polazak desantnog konvoja.

Odstojanje između Korula i Visa iznosi 75 km, a od Hvara do Visa 35 km.

5. Izvršenje operacije

Iskrcajanje na dan »X« između 00,00 i 02,00 sata. Marševske kolone desantnih brodova koriste rutu sjeverno od o. Korula, da bi se izbjeglo osmatranje sa o. Lastovo. Iskrcajanje na jugoistočni dio o. Visa.

Mjesečeva svjetlost: vrijeme između drugih etvrti i punog mjeseca. 750. lov. puk. poslije uspješnog iskrcajanja nastupa u pravcu Visa (u više faza) i na kraju u pravcu Komiže.

Obalski lovci, polazeći i sa zapadnog dijela o. Korula, iskrcaju se neposredno sa istočne strane 750. lov. puka. Oni su predviđeni za prenošenje dejstava sjeverno od Visa, za zauzimanje luke Vis, a zatim za zauzimanje Komiže.

Komandant bataljona obalskih lovaca dao je po prednjem slijede i prijedlog: bataljon upotrijebiti u okviru specijalnog borbenog zadatka maskiran u partizanske jedinice sa prodorom u luku Vis ukrcan na uobi ajene ob. mot. jedrenjake, koji se upotrebljavaju u Dalmaciji (Komanda korpusa nije po ovome još dala svoje mišljenje).

Desant padobranskog bataljona izvršiti u rajonu 6 km sjeverozapadno od Visa sa sjeverne strane ceste Vis—Komiža. Poslije toga sa bataljonom izvršiti prođor prema zapadu u cilju zauzimanja topografskih visova isto no od Komiže, koji dominiraju okolnim terenom, a potom u sadejstvu sa 750. lov. pukom izvršiti napad na Komižu.

IV — Zahtjevi koje postavljaju komande V SS brd. AK i 2. oki. armije.

A) Zrakoplovstvu

1. Temeljito izvi anje i fotografiranje iz zraka o. Visa (rajona za zračni desant).
2. Da bi se ostvarila mogunost iznenadnog dejstva, nekoliko dana prije otpočinjanja operacije neprijatelju onemogu iti izvršenje izvještaja iz zraka.
3. Zaštitu od neprijateljskih napada iz zraka obezbijediti za des. brodove uključujući i pomorske snage RM.
4. Odbiti napade neprijateljskih lakih pomorskih snaga (isto tako izvršiti napad na uporište torpednih amaca na o. Vis).
5. Obezbijediti zaštitu pri izvršenju zračnog desanta.
6. U što većoj mjeri otežati dejstvo neprijateljske avijacije protiv naših kopnenih jedinica pri izvršenju borbenih zadataka.
7. Pružiti podršku u borbenim dejstvima kopnenih jedinica jurišnom avijacijom.
8. Pružiti zaštitu pomorskim snagama ratne mornarice u snabdijevanju desantnih jedinica.
9. Izvršiti pripreme za eventualno snabdijevanje desantnih jedinica zračnim putem.

B) Ratnoj mornarici

1. Obezbijediti dovoljno snaga za izvršenje operacije.
2. Izvršiti razminiranje u vodama oko Visa.
3. Prikupljanje desantnih brodova izvršiti bez većih gubitaka prouzrokovanih dejstvom neprijateljskih pomorskih snaga.
4. Uskladiti brzinu vožnje između desantnih brodova, torpiljarki i S torpednih amaca.

5. Iskrcavanje podržati art. vatrom torpiljarki.

6. Obezbijediti zadovoljavaju i dotur materijalnih sredstava organizacijom pom. saobra aja u cilju snabdijevanja desanta.

C) Zrakoplovstvu, ratnoj mornarici i padobranskom bataljonu:

Uslugditi po vremenu izvršenje zra nog desanta i iskrcavanje jedinica kopnene vojske.

V — Stav zrakoplovne komande Jugoistok

1. Podršku operacije obezbijediti snagama komandanta avijacije Hrvatske.

2. Snage:

a) Lova ka avijacija: 1 ja a grupa (40 aviona koji su jednim dijelom opremljeni za bacanje bombi).

b) Stuka: 1 eskadrila JU 87 (10—12 aviona).

Lova ki avioni i avioni Štuka baziraju u Mostaru.

Neke druge snage lova ke i jurišne avijacije ne postoje.

c) Za upotrebu padobranskog bataljona koristiti avione Ju 52.

Raspolaže se sa 37 aviona, dok je sposobno za upotrebu 30 aviona transportnih mogu nosti za 360 ljudi.

Polijetanje samo iz Beograda.

Neizvjesno je da li e sa vlastitog podru ja biti oslobo eno još oko 10—12 aviona.

d) Angažiranje zra no-desantnih jedinica sa 25—30 teretnih jedrilica sposobnih za upotrebu kapaciteta 200 ljudi. Izdato je nare enje za njihovo premještanje. Vrijeme pristizanja potpuno je neizvjesno. Zrakoplovne snage u operaciji »Freischütz« u najboljem slu aju bit e upotrebljene u trajanju od deset dana.

3. Vremenska situacija povoljnija je sredinom mj. ožujka. Za upotrebu padobranskog bataljona avijaciji je potrebno da tada postoji visoki zra ni pritisak, pošto u suprotnom slu aju polijetanje nije mogu e ni po danu ni po no i (zbog opasnosti od zale ivanja).

4. Vrše se letovi izvi a kih aviona u cilju izvi anja i snimanja otoka Visa.

5. Ograni avanje neprijateljskog izvi anja iz zraka nije mogu e.

6. Zaštita snaga ratne mornarice ne može se obezbijediti ni po danu ni po no i. Neprijateljska avijacija je

znatno ja a, pošto u svako doba na aerodromu u Foggia [u Fodi] postoji dovoljno snaga.

7. Uspješno odbijanje napada neprijateljskih malih plovnih jedinica vrlo je teško (potrebne snage za ovu svrhu angažirane su u operacijama u rajonu Nettuno). Uspješni napadi na uporišta za torpedne amce mogu i su samo pomo u lova ko-bombarderskih aviona. Uspjeh nije potpuno siguran.

8. Spuštanje padobranskog bataljona izvršiti po mogu nosti što ranije (u svitanje). Ako se vremenski povoljno upotrebe zaštita je obezbje ena. Ako se padobranci de-sant vrši poslije izlaska sunca mora se ra unati na jake snage neprijateljske avijacije.

9. Podrška jedinica kopnene vojske u borbama na otoku neprekidnim u eš em avijacije nije mogu a. Postoje mogu nosti za mali broj kratkotrajnih koncentri nih na-pada avijacije.

10. Postoje mogu nosti da se snabdijevanje zra nim putem vrši no u sa avionima Ju 52 (bacanje padobranima).

VI — Stav Admirala Jadrana

1. Snage: za sada 2 nove i 3 stare torpiljarke, 3—4 S-torpedna amca, 14 J-brodova, 4—6 des. brodova SF.

Za izvršavanje borbenih zadataka od odlu uju eg je zna enja upotreba obe nove torpiljarke, a možda i svih S-torpednih amaca.

Neposredno poslije izvršenog zadatka u operaciji tor-piljarke se moraju vratiti natrag u Pulu (radi popune pogonskim gorivom).

2. Prikupljanje desantnih i ratnih brodova mora se izvršiti poduzimanjem obimnih mjera maskiranja. Upo-trijebiti mreže za maskiranje. Cjelokupan operativni raz-voj svih plovnih jedinica ratne mornarice izvršiti u 3—4 dana.

3. Prijedlog: Desantnu operaciju izvršili u tri mar-ševske kolone. Odstojanje luka za polazak desantnih bro-dova ne smije biti ve e od 30 mm, tako da se njihov povratak mora obezbijediti još prije svitanja.

Zbog dejstva neprijatelja ne postoje mogu nosti da se operativni razvoj plovnih jedinica ratne mornarice izvrši po danu, izuzev u uvjetima lošeg vremena.

4. Ako bi se operacija »Freischütz« izvršila u periodu prve etvrti mjeseca mogle bi se pojavitи poteško e u navigacijskom pogledu. Ratna mornarica e pokušati da prona e pilote (neizvjesno je).

5. Minske prepreke oko Visa su vjerojatno postavljene na tako maloj položajnoj dubini, da će time prilaz desantnih brodova obali biti vrlo otežan. Za otvaranje prolaza u minskim preprekama minolovci se ne mogu angažirati.

6. Artiljerijska podrška iskrcavanja pomoći u torpiljarki nije moguće, pošto su posade nedovoljno obuene odnosno, pošta bi se operacija prije vremena otkrila.

7. Između otoka redovno operiraju engleski razarači i torpedni amci. Kod ovako ograničenog broja vlastitih S-torpednih amaca za sada je skoro isključeno da im se može uspješno suprotstaviti.

8. Za osiguran pomorski saobraćaj u pogledu snabdijevanja desantnih snaga na otočju. Visu ne može se pružiti garancija. Zbog toga se predlaže, da se zajedno sa jedinicama 1. talasa počnu nositi prebaciti više materijalnih sredstava za borbu i život.

9. Ratna mornarica traži da joj se operativno potiče pion. desantni bataljon. Snabdijevanje bataljona da vrši 2. oki. armija.

VII — SS-padobranski bataljon

1. Desantne snage bataljona broje 660 ljudi uključuju i u to i tešku (prate u) etu. Teška eta još nije učestvovala u desantu. Izvršenje do po etku mjeseca ožujka. Svaka eta ima 9 minobaca a većeg kalibra, a teška eta 4 laka topa i 3 minobaca a većeg kalibra.

2. Vrijeme letenja: Od Beograda do izvršenja desanta 2,5 sata. Bataljon se prije dana »X« mora 48 sati ranije prebaciti iz Kraljeva, odnosno Kragujevca u Žemun. Snabdijevanje sa osloncem na Beograd.

3. Desantno u za sada nije moguće izvršiti, zbog toga što se ne raspolaže navlakama za oružje a (vjerojatno će biti pribavljeni do sredine mjeseca ožujka).

Zračni desant mora se izvršiti u svitanje.

4. Borbenu upotrebu padobranskog bataljona ne predviđati ranije, već to uvjetovati uspješnim iskrcavanjem 750. lovačkog puka.

VIII — 771. pion. desantni bataljon

1. Bataljon je spremjan za borbenu upotrebu sa dvije desantne ete (svaka eta raspolaže sa po 22 desantna i sa po dva jurišna amca). Prijava ini mora 4 nosivost pion. desantnog amca iznosi 20 tona ili 2 strelja ka voda.

Obadvije ete zajedno mogu prevesti morem 1.000 ljudi bez teškog naoružanja i opreme. Marševska brzina

6—8 vorova. Naoružanje: PA top 20 mm (još nedostaje 18 zaplijenjenih talijanskih PA topova). Sastav desantnih amaca moraju u navigacijskom pogledu predvoditi snage ratne mornarice. Neophodno su potrebne maskirne mreže za sva desantna plovna sredstva.

2. Sto se ti e vremena za po etak operacije neophodno je potrebno, da se po tome pravovremeno postigne su-glasnost, pošto bataljon može samo no u marševati, a da bi stigao u odre eni rejon potrebno mu je 6 dana.

XI — Održavanje veze

Potrebno je tjesno me usobno sadejstvo sva ti vida oružanih snaga. Potrebno je da se na istureno komandno mjesto 118. lov. divizije upute odjeljenja za vezu (sa radio-odjeljenjima) Pomorskog komandanta Dalmacije i komandanta avijacije Hrvatske.

Težište imati na radio-vezi. Za uspostavljanje ži ane veze na o. Visu 118. lova koj diviziji dodijeljen je jedan oslabljeni telegrafski poluvod.

Svjetlosni signali. Davanje signala za raspoznavanje.

2. Snabdijevanje: Nema nikakvih poteško a. Rezerve pogonskog goriva su obezbije ene, da bi se u slu aju potrebe mogla pružiti pomo ratnoj mornarici.

3. Sanitetsko obezbje enje

750. lova kom puku pot injava se jedan sanitetski vod iz 1/592 sa jednom kirurskom grupom (40—60 ljudi). Iskrčava se sa snagama 1. talasa. Za hitne slu ajeve zrakoplovstvo mora obezbijediti sanitetske avione tipa roda, a ratna mornarica brza plovna sredstva. Lije nici ratne mornarice moraju biti obezbije eni na o. Hvaru. Padobranci bataljon snabdijeva se sam sanitetskim potrebama.

X — Zaklju ak

1. Preduvjeti za izvršenje operacije:

a) U eš e u operaciji svih raspoloživih ratnih brodova (uklju uju i i 2 nove torpiljarke i 6—8 S-torpe n'h amaca).

b) Upotreba cijelog padobranskog bataljona, u kom cilju pove ati broj aviona Ju 52, za koje postoji izgledi, odnosno pravovremeno prebacivanje zra no-desantne grupe.

2. Vrijeme izvršenja operacije zavisno je od vremenske situacije (osvijetljenosti no u). Plan koji je predvidje-

la komanda V SS brd. AK (5.3) ne može se ostvariti, pošto zrakoplovstvo i ratna mornarica do tog vremena ne e završiti sa pripremama. Predvi eno vrijeme: 17. 3. (period druge etvrti mjeseca — mjesec izlazi u 00,18 sati na jugoistoku, a zalazi u 10,05 sati na zapadu), a najkasnije 31. 3.

3. Vrijeme izvršenja desanta

a) Za lova ki puk izme u 00,00 i 02,00 sati.

b) Padobrinski desant prije izlaska sunca (po mogu nosti što ranije).

2. Savjetovanje po operaciji »Freischütz« održano 23.

2. 1944. godine.

(Dopuna savjetovanja održanog 22. 2. 1944).

Uz dio pod II, to ka 2) :

Situacija kod neprijatelja: Ure enje luke Vis za obranu obale u rajonu Vis postavljene su dvije baterije.

Uz dio pod II, to ka 3):

Može se sa sigurnoš u ra unati sa pojavom dva engleska razara a i danju i no u. Razara i su u stanju da uspešno dejstvuju svojim vatrenim sredstvima i po no i.

Uz dio II, to ka 4):

Neprijateljska avijacija je na podruju otoka Kor ule stalno aktivna, vrlo rano se pojavljuje (ve u svitanje), a u cilju izvianja, avioni nadlijetaju luke i uvale. Zbog toga je vjerojatno da e desantni brodovi biti otkriveni.

Uz dio III, to ka 3) :

U pogledu koncentracije pomorskih snaga: Prema na-re enju komandanta potrebno je da se izvrše pripreme za poduzimanje mjera za obmanu neprijatelja, kao na primjer, da se na nekoliko dana prije dana predvi enog za desant (na primjer 2. i 8. 3.) izvrši koncentracija brodova u rajonu Trogir—Split.

Uz dio IV pod B):

Zahtjev zrakoplovstvu: Da se ve i broj desantnih brodova SF naoruža PA topovima kalibra 88 mm.

Zadimljavanje zone iskrcavanja s morske strane za slučaj opasnosti od napada neprijateljskih pomorskih snaga (zahtjev zrakoplovstvu i ratnoj mornarici).

Komandant zahtijeva da se prilikom napada neprijateljskih pomorskih snaga na desantni odred u napadu protiv njih angažiraju S-torpedni amci bez obzira na posljedice.

Obrazovati rezervu desantnih brodova radi popune gubitaka nastalih dejstvom neprijatelja. Postavljen je zahtjev da rezervu od 10—20% ukupnog sastava brodova obrazuje ratna mornarica i 771. pion. desantni bataljon.

Uz dio V:

Upotreba teretnih jedrilica no u nije mogu a (pošto) posade nisu obuene za no na dejstva). Zbog toga polijetanje da se izvrši iz Mostara.

Da bi se što prije uspostavila veza između avijacije i iskrcavanja snaga borbene grupe, grupa Tribukait dodjeliti jedno odjeljenje za službu spasavanja i veze.

Postavljen je zahtjev, da za vezu sa iskrcanim snagama desantne grupe zrakoplovstvo angažira više svojih odjeljenja veze.

Uz dio VI, to ka 2):

Od ratne mornarice je zatraženo da se obezbijede mreže za maskiranje. Mreže će biti dodijeljene vjerojatno tako, da svaki brod bude opremljen dovoljnom količinom sredstava za maskiranje.

Ako neprijatelj otkrije koncentraciju desantnih brodova i marš desantnog konvoja, u tom slučaju se ne može pružiti apsolutna zaštita od napada neprijateljskih pomorskih snaga.

Dotur materijalnih potreba morem moguće je postići i najranije poslije 2 dana (u toku treće noći).

Uz dio IX, to ka 1):

Održavanje veze: Za prenošenje naredanja snagama avijacije u zraku i pomorskim snagama na moru izbjegavati održavanje veze radiofonskim sredstvima, da to neprijatelj ne iskoristi za svoje ciljeve. (Odobrenje za to tražiti od načelnika veze kopnenih snaga).

Uz dio IX, to ka 2):

Snabdijevanje: 750. puk je u mogu nosti da materijalna sredstva snabdijevanja potrebna za 5 dana ponese sobom.

Postoje mogu nosti da se snabdijevanje avijacijom vrši no u, ali samo kroz kratak period vremena.«

[...]

Opatija,
28. februara
1944.
03,10 sati

Zra nim izvi anjem otoka Visa koje je izvršeno 27. 2. sa jednim avionom tipa BF 109, ustanovljeno je da se u luci Vis nalazi oko 25 malih brodova, a u luci Komiža 2 velika motorna broda (vjerojatno pomo ni ratni brodovi), jedan brod sa tri jarbola i oko 20 manjih brodova. Zbog niskog oblaka južni dio otoka nije se mogao vidjeti. U vodama oko otoka nije osmotren nikakav plovni objekat.

[...]

09,35 sati

Parobrod »Promontore«, koji je sa punim tovarom od oko 900 tona živežnih namirnica, krmiva za konje i sijena isplvio iz Trsta, po izvršenom maršu bez smetnji uplovio je 24. 2. u 06,00 sati u Split, gdje je uzeo vez na maskiranom mjestu. Oko 11,30 sati topovsko-mitraljeskom vatrom 10 neprijateljskih lova kih aviona zapaljen je tovar na palubi broda, a kratko vrijeme poslije toga brod je punim pogotcima 2 avionske bombe potpuno uništen. Kod posade broda nije bilo nikakvih gubitaka.

[...]

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 2. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O BORBI ETNIKA S DIJELOVIMA DEVETNAESTE DIVIZIJE NOVJ U RAJONU BENKOVAC—KISTANJE—ERVENIK I POTAPANJU NJEMA KOG PAROBRODA »MARTINA« NA RIJECI KRKI I DVOTRUPNE PENISE U MARINI"

TAJNO

TELEGRAM

1604/8 — 2. 3. — 09,20 sati

Komandi 2. oklopne armije

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Dnevni izvještaj od 2. 3. 44.

Vrijeme: rosa, kiša, magla.

264. **divizija:** Ja e etni ke snage u borbi sa bandama, koje su se sa Velebita prebacivale u pravcu juga, u rajon Benkovac—Bribirske Mostine—Kistanje—Ervenik.² Nakon opravki na cesti Obrovac—Karlobag ponovo uspostavile uporišta 37 i 39 km sjeverozapadno od Obrovcia. Oja ani neprijatelj u rajonu 16 km sjeveroisto no od Splita napadnut od strane ustaša; borbe Su još u toku. Efikasnom puškomitralskom vatrom sprije eno koncentriranje neprijatelja u rajonu isto no-jugoisto no od Sinja. Ne prijateljsko zra no izvi anje iznad rajona Šibenik—Trogir i iznad Splita. Prilikom napada neprijateljskih lovaca-bombardera zapaljeni su parobrod »Martina« (1100 BRT), u zaljevu Krke, i dvotrupna peniša u zaljevu Marina. Prefekt³ Zadra odletio na razgovor sa Duceom. Otvorena ustaška škola za podoficire u prisustvu komandanta divizije.

[• • •]

Renzler, v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1276/44. pov. od 2. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/9—10.

* -"Irti dok. br. 203, 208, 222, 296, 395 i 546.

³ Odnosi se na bivšeg talijanskog prefekta koga su Nijemci poslije kapitulacije Italije zadržali u Zadru.

**NARE ENJE KOMANDE DRUGE OKLOPNE ARMIJE OD 3. OŽUJKA
1944. POT INJENIM KOMANDAMA KORPUSA ZA SPROVO ENJE IZ-
NENADNIH RACIJA U PRIMORSKIM SELIMA, GRADOVIMA I
EVAKUACIJI STANOVNOSTVA«**

STROGO POVJERLJIVO

TELEGRAF

3. 3. 44. u 19,00 sati

Komanda 2. oklopne armije

Komandi XXI brdskog armijskog korpusa

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Komandi V SS-brdskog armijskog korpusa

Važi i za: Opunomo enika Reichshiihrera SS u Hrvatskoj

Iz povjerljivih izvještaja u posljednje vrijeme proizlazi, da je stanovništvo dalmatinskih gradova bliže obali protkano lanovima bandi, odnosno pomaga im bandi, i da ima zadatak da aktivno pomaže operacije saveznih jedinica i bandi, u vidu manjih pobuna odnosno sabotaža.

Iz istog razloga treba odmah, u uskoj suradnji sa svim ustanovama Abvera i službe bezbjednosti, sprovesti iznenadne racije protiv ovih elemenata. Hrvatske komande ne bi trebalo obavještavati o ovoj namjeri, iz razloga držanja u tajnosti, no iste bi trebalo da u estviju u istragama koje će uslijediti nakon sprovo enja racije.

Ove mjere hitno poduzeti na sektoru Zadar—Biograd—Šibenik—Split, Omiš—Makarska, Dubrovnik—Kotor, u prvom redu u pomenutim mjestima. Težiti istodobnom izvršenju.

O rezultatima racija stalno izvještavati u dnevnom izvještaju, pod Šifrom »Übersee«.²

Osim toga, ponovo bi trebalo ispitati mogunost evakuacije muškog, za vojnu službu sposobnog, stanovništva iz najvažnijih primorskih mesta. Kao hitno nameće se evakuacija Splita, koja po svaku cijenu treba da otpođe u najskorije vrijeme.

Izvjestiti o namjerama.

Za to nost:

kapetan

[Potpis ne itak]

Komanda 2. oklopne armije,
Obavještajno odjeljenje (Oficir
Abwehra Operativno odjeljenje
br. 656/44. str. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 1997461003.

² Vidi dok. br. 404, napomenu 3.

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMUJSKOG KORPUSA OD 3. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBAMA U RAJONU BRŠTANOVO I KOD TROGIRA, BOMBARDIRANJU KNINA I ŠIBENIKA OD SAVEZNI KIH AVIONA¹

TAJNO

TELEGRAAM

1723/7 — 3. 3. — 16,50 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Prilog dnevnom izvještaju od 3. 3. 1944.

[...]

264. divizija: Zapoela akcija »Bergwiese«.² Dostignuti nareeni dnevni ciljevi. Ja i neprijatelj u rajonu Brštanovo, nakon žestokog otpora, povukao se u pravcu zapada. U toku neprijateljskog zra nog napada uništeno 8 teretnih vozila desne kolone 92. motoriziranog puka. Jaka neprijateljska aktivnost u rajonu Obrovac—Benkovac—Kistanje³ i sjeveroisto no od Splita.

Odbijeni napadi na vlastita uporišta sjeverozapadno od Trogira.

Neprijateljsko zra no izvi anje iznad Knina, Šibenika i Splita. Prilikom zra nog napada na Knin ba eno je 25 bombi. Vlastiti gubici: 6 mrtvih, 10 ranjenih. Poginuo 21 civil, ranjeno 15. 1 teretno i 1 putni ko vozilo oštezeni. Prilikom zra nog napada na željezni ku stanicu u Šibeniku, zapaljen je brod koji se nalazio u blizini. Poginuo je 1 civil.

[...]

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1296/44. pov. od 3. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/21.

² Vidi dok. br. 220, napomenu 4.

³ Vidi dok. br. 203, 208, 222, 296, 392, 394 i 546.

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 4. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O BORBAMA PROTIV PARTIZANA KOD TROGIRA, KISTANJA I ZADRA¹

TAJNO

TELEGRAF

4. 3. — 19,15 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Prilog dnevnom izvještaju od 4. 3. 44.

264. divizija: Stalno djelovanje bandi u rajonu Obrovac—Kistanje² i Sinj—Dugopolje—Klis. Naro ito živo neprijateljsko zra no izvi anje. Akcija »Bergwiese«³ odvija se po planu, uz slabiji otpor neprijatelja. Ispred 105. SS-izvi a kog bataljona, u rajonu 14 km sjeverno od Trogira, do sada 2 zarobljena, 1 prebjegao; zaplijenjeno 1 talijansko vozilo sa odje om. Ustaška izvidnica se, u rajonu 2 km sjeveroisto no od Zadra, sukobila sa jakim neprijateljem. Još nije okon ana etni ka akcija u rajonu sjeverozapadno od Kistanja;⁴ nema izvještaja. U rajonu 18 km isto no-sjeveroisto no od Splita izvidnica se sukobila sa neprijateljem. Prilikom napada neprijateljskih lovaca-bombardera na luku Split ba ene su 24 bombe u blizinu sabirnog logora. Nema šteta.

Dodatni izvještaj : Prilikom zra nog napada, 2. 3, na marševsku kolonu 92. grenadirskog puka ukupni gubici su iznosili: 12 teretnih vozila, 3 putnika automobila.

Namjera: Nastavak akcije »Bergwiese«.

Runzler, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1319/44. pov. od 4. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/25.

² i 4 vidi dok. br. 394, napomenu 3.

³ Vidi dok. br. 394, napomeu 2.

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 6. OŽUJKA 1944. O ZAROBLJAVANJU RANJENOG ENGLESKOG OFICIRA NA ŠOLTI, BOMBARDIRANJU LOGORA EVAKUIRANOG STANOVNITVA U ZADRU I EVAKUACIJI STANOVNITVA IZ RAJONA ROGOZNICA—MARINA¹

TAJNO

TELEGGRAM

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

LXIX komandi

Dnevni izvještaj od 6. 3. 1944.

Vrijeme: Obla no. U visinskim predjelima snijeg, vijavice.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: U no i na 5. 3. na Šolti napadnuti engleski komandosi od strane naše izvi a ke patrole. Zarobljen teško ranjeni komandant.² Prilikom zra nog napada na Zadar u no i na 4. 3. u smještajnom logoru za evakuirane i zarobljene 12 mrtvih, 61 ranjen, 107 evakuiranih i bandita pobjeglo. U toku akcije »Bergwiese«³ stanovništvo južno od ceste Rogoznica—Marina preba eno u pozadinu. Manja neprijateljska zra na aktivnost. Oboren 1 neprijateljski bombarder kod Marine. 1 teretno vozilo 105. SS-izvi a kog bataljona naišlo na minu ; 3 ranjena.

[...]

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1337/44. pov. od 6. 3. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 56244.

² Vidi dok. br. 397, napomenu 3.

³ Vidi dok. br. 220, napomenu 4.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 8. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O ZAVRŠETKU AKCIJE »BERGWIESE« I SMRTI ENGLESKOG KAPETANA ZAROBLJENOG NA ŠOLTI¹

TAJNO

TELEGRAF

218/23 — 8. 3. — 08,05 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS. brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 8. 3. 44.

Vrijeme: kiša, obla no; u planinskim predjelima snijeg.

264. divizija: Okon ana akcija »Bergwiese«.² Još nije stigao izvještaj. Što se ti e ostalih civila, preseljeno ih je 457. Engleski kapetan, zarobljen na Šolti, umro u divizijskom medicinskom centru u Splitu.³ Neprijateljsko zra no izvi anje iznad Šibenika i Splita. Hrvatski konzulat u Zadru smije njen od strane hrvatske vlade. Službenici pozvani nazad u Zagreb.

Namjera: 264. poljski dopunski bataljon za Vrpolje, isto no od Šibenika.

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1164/44. pov. od 8. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) 11 Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/69.

² Vidi dok. br. 220, napomenu 4.

³ Vidi dok. br. 396, napomenu 2.

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUŠA OD 8. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O IZVO ENJU AKCIJE »RENATO« U RAJONIMA GIZDAVAC—KLADNJICE—PRAPATNICA—VRPOLJE I CISTA—PUTICANJE—MURTER—PAKOŠTANE¹

STROGO POVERLJIVO

TELEGRAF

774 — 8. 3. — 22,15 sati

Komandi 2. oklopne armije

Veza: Operativno odjeljenje, br. 1649/44. pov.

Predmet: 1) 105. SS-izvi a ki bataljon
2) »Hasenjagd«

1) Komanda planira po etak akcije »Renate² za 11. 3. Rukovodi: komandant 105. izvi a kog bataljona.

1) 1. i 2. dana 105. izvi a ki bataljon kreće iz Sinja, otvara cestu Gizdavac (5 km južno od Murte)—Kladnjice—Prapatnica—Vrpolje i dostiže Skradin.

Snage: 105. izvi a ki bataljon, glavnina 264. poljskog dopunskog bataljona.

II) 3. i 4. dana dostizanje Bribirskih Mostina, pre ešljavanje rajona Cista—Vuni ev stan—Puti anje, prodor i išenje poluotoka Murtera. 5 dana pre ešljavanje obalnog pojasa sve do Pakoštana.

Snage': 105. izvi a ki bataljon, dijelovi II i IV bataljona 891. puka.

III) 6. i 7. dana išenje s obje strane puta Miranje (5 km južno od Benkovca) — Klari i, a potom preko Drniša za Sinj.

2) Pošto će se, nakon odlaska 105. SS-izvi a kog bataljona iz Sinja, pojati neprijateljski pritisak sa sjevera, to Komanda u vezi »Renate« predlaže dvodnevnu akciju »Gisela«, u cilju razbijanja neprijateljskih snaga u rajonu Biteli — Vrdovo (14 km sjeverno od Sinja).

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 428/44. pov. od 8. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/113.

² Vidi dok. br. 237, napomenu 2, dok. br. 255, 403, 404, 405, 408, 412 i 445.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 11. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU PARTIZANA NA USTAŠKO UPORIŠTE HRVA E¹

TAJNO

TELGRAM

452/56 — 11. 3. — 08,30 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 11. 3. 44.

Vrijeme: rosa, razvedravanje, no u mraz.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Prilikom napada na ustaško uporište Hrva e (6 km sjeverno od Sinja) odbijena ja a grupa bandita. Banditi su se povukli u pravcu sjever-sjeverozapad, u okolicu Suva a (12 km sjeverno-sjeverozapadno od Sinja). Na cesti Vrpolje—Perkovi telefonski provodnik prekinut na više mjesta, a kabel je isje en. Prilikom izvi anja u pravcu Vu evica (10 km sjevero-sjeverozapadno od Splita²) 2 prebjegla. Neprijateljsko zra no izvi anje iznad Vodica (zapadno od Splita). Prilikom napada lovaca-bombardera, u niskom letu, na Split 1 ranjen.

Namjera: Po etak »Renate«.²

[...]

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1424/44. pov. od 11. 3. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/100.

² Vidi dok. br. 398, napomenu 2.

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KOR-PUSA OD 11. OŽUJKA 1944. STABU PRVOG PUKE «BRANDENBURG« ZA NJEGOVO ANGAŽIRANJE NA PODRU JU SJEVERNE DALMACIJE¹

STROGO POVJERLJIVO

Komanda XV brdskog armjskog korpusa
Operativno odjeljenje,
br. 448/44. str. pov.

Smještaj Štaba, 11. 3. 44.
5 primjeraka
5, primjerak

1. puku »Brandenburg«
264. diviziji
Komandantu artiljerije
Na elniku pozadine korpusa

1) 1. puk »Brandenburg« (bez I. bataljona) dodijeljen je Komandi XV brdskog armjskog korpusa, kao rezerva za protivnapad.

Bataljon se neposredno podre uje Komandi.

2) Zadatak:

a) Glavni zadatak — priprema za protivnapad prilikom neprijateljskog iskrcavanja u sektoru 264. divizije.

Mora se osigurati stalna i brza spremnost za akciju. Puk mora biti u stanju da u roku od 2 sata može krenuti sa svim dijelovima (glavni borbeni ešalon). Prilikom svake akcije mora biti spreman za brzo povla enje.

b) Stalni zadaci osiguranja: osiguranje prelaza Bribirske Mostine i Skradin, kao i ceste Knin—Bribirske Mostine—Skradin.²

c) Otvo eti angažiranje za posebne svrhe u rajonu poluotoka Primoštena (prebacivanje bandi) i u rajonu sjeverozapadno od Kistanja.®

3) Razmještaj puka sa štabom i 1 bataljonom duž ceste Knin—Bribirske Mostine, s obje strane, i u Kistanjama, a sa 1 bataljonom u Skradinu i Bribirskim Mostinama.⁴

4) U cilju protivnapada moraju se od strane puka sprovesti izvi anja u sljede im obalnim rajonima :

- a) Zaljev Nina.
- b) Privlaka—Kožino (sjeverno od Zadra).
- c) Biograd—Pakoštane.
- d) Obala iza poluotoka Murtera, izme u Vranskog jezera i Vodica.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog Instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/104-105.
², 3 i 4 Vidi dok. br. 272, 404, 408, 410, 418, 422, 432, 442 i 445.

e) Šibenik – zaljev Grebaštica.

Maskirani rajoni polaznih položaja za napad moraju se odabrat i tako, da pružaju mogunost da protivnapadi budu uz eventualno sadejstvo tenkova i da se mogu izvoditi i no u.

Istdobno treba izviditi rajon obale između Zadra i Šibenika i rijeke Zrmanje, radi uništenja padobranaca i zra nodesantnih jedinica i radi sprejeavanja zra nih desanta (na pr. izgradnjom kamenih barikada).

Ukazuje se na vojno-geografsku kartu »Dalmatinska obala i pozadina« od srpnja 1943.

5) Za druge zadatke 264. divizije stoje na raspolaganju snage oslobođene nakon angažiranja 1. puka »Brandenburg«.

Dostaviti Komandi prijedloge o sudjelovanju u akcijama 1. puka »Brandenburg«.

U slučaju iznenadnog polaska 1. puka »Brandenburg« divizija odmah zauzama i obezbjeđuje prijelaze Skradin i Bribirske Mostine.

6) Posebna zapovijest o izvještavanju.

[Paraf ne Italijiv]

BROJ 401

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE, OD 11. OŽUJKA 1944. KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA O VOJNO-POLITICKOJ SITUACIJI NA PODRUČJU DIVIZIJE¹

TAJNO

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje
br. 1320/44. pov.

Divizijsko komandno mjesto,
11. 3. 44.

Komandi XV brdskog armijskog korpusa

Procjena situacije

I) Politička situacija

Od prošlog mjeseca politička situacija u divizijskoj zoni se malo promjenila. Kao i do sada, od svih poteškoća za stanovništvo je pitanje ishrane u prvom redu. Hrvatske vlasti su i dalje nemojne po pitanju javnog života. U gradovima, a naročito u Splitu, primjeđuju se približavanje

¹ Snimak originala (tipkanog na pisanem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562237—245.

stanovništva partizanskim i komunisti kim krugovima. Veliki udio u ovome ima nemo nost vladinih organa u rješavanju privrednih teško a.

Evakuacija muškaraca sposobnih za vojsku, sa otoka, u dogledno vrijeme e dovesti preostalo oto ko stanovništvo u velike privredne teško e. Nastavlja se emigriranje siromašnijih slojeva stanovništva iz rajona Drniša u oblast oko Save i Drave.

Dobrom odnosu stanovništva prema našim trupama u mnogome je naškodilo samovoljno otimanje stoke i životnih namirnica od strane dijelova 1. brdske divizije, koja je prošla ovuda.

Ponovo se potvr uje nepouzdanost hrvatskih vojnih organizacija i stalno opadanje borbenog morala domobranskog oficirskog kadra. Ustaške jedinice nisu baš toliko propale. One svoju nemo nadokna uju vanjskom aktivnoš u, koja se doduše esto ispoljava u vidu otima ina. Upotrebljive snage me u njima na žalost imaju isuviše malu podršku u Zagrebu.

etni ke jedinice i dalje izvršavaju dragocjene zadatke izvi anja. Oslanaju i se na naše jedinice, one uspješno sprovode manje akcije protiv bandi. Njihova politi ka opredijeljenost (suradnja sa njema kim Wermachtom) izgleda ipak da je privremena. Veza sa jugoslavensko-engleskim krugovima postoji i dalje, a i nada u stvaranje budu e »Velike Srbije« u njihovim krugovima ne jenjava.

II) Situacija kod neprijatelja

Zaposijedanje poluotoka Primoštena, važne baze za snabdijevanje i iskrcavanje bandi, o igledno je dovelo do ozbiljnijeg prekida u njihovom snabdijevanju s mora. Treba o ekivati, da e protivnik pokušati da vrati ovu oblast.

Akcijom engleskih komandosa sa Visa u pravcu Šolte u no i izme u 4. i 5. 3.² Englezi su izvršili prvo izvi anje jednog otoka smještenog ispred divizijske zone. U daljim akcijama treba ra unati sa sadejstvom bandi.

Koncentracije bandi u rajonu oko Sinja i sjeverno od Sinja potvr uju ovu prepostavku.

III) Vlastita taktika situacija i namjera

Privremeno smirenje situacije na poluotoku Primoštenu, što je posljedica akcije »Bergwiese«,³ trajat e samo jedan ograni en period. Mora se ra unati sa ponovnim aktivnostima bandita u ovom rajonu, naro ito zato što su i u toku akcije »Bergwiese« bande velikim dijelom pobegle.

Ako se rajon Kistanje, koji su zaposjeli bande, nakon odlaska 92. grenadirskog motoriziranog puka, ne zaposjedne ponovo vlastitim snagama, predstavlja e stalnu bo nu opasnost za diviziju.

U narednom periodu divizija namjerava da izvrši ove zadatke:

a) Osiguranje ceste za dotur i uporišta na kopnu.

² Vidi dok. br. 396, napomenu 2 i dok. br. 397, napomenu 3.

³ Vidi dok. br. 220, napomenu 4.

b) Stalnim akcijama (»Hasenjagd«)⁴ »loviti« i uništavati bande, kao i sprije avati uspostavljanje njihovih baza za snabdijevanje.

c) Organiziranje obalne obrane i postavljanje prepreka, odnosno pripreme za postavljanje istih.

Težište svih zadataka je u oblasti pod c) priemu imati u vidu da treba angžirati sve raspoložive snage.

IV) Obrana obale i izgradnja položaja

Napreduje izvo enje ratne obuke u okviru snaga, koje u ovu svrhu stoje na raspolaganju. Poseban naglasak stavljen je na izgradnju obrambenih rajona Zadra i Šibenika.

Planirana je i uspostava telefonske linije Drniš—Benkovac—Zadar. Pripremljena je i permanentna veza od Skradina ka Zadru do Bribirske Mostine. Završena je poljska telefonska linija Šibenik—Primošten—Rogoznica, a u pripremi je i dalji rad na liniji Marina—Trogir.

Veza između pojedinih gniazda otpora i pododsjeka bit će uspostavljena izgradnjom telefonskih linija, upotreboom radija itd.

Uz postojeće u divizijsku radio-mrežu, sada se radi i na organiziranju radio-veze divizijske artiljerije Drniš—Zadar—Šibenik—Split; ista bi bila i veza sa obalno-lovačkom artiljerijom. Aparati su stigli, radovi su u toku.

V) Pomorska situacija

Stalna neprijateljska zračna nadmoćnost primorava na to, da se cjelokupni brodski saobraćaj obavlja noću. I pored aktivne (puškomitrailjezi) i pasivne zračne obrane, istovar brodova i skladištenje rezervi i dalje su jako ugroženi od strane neprijateljskog zrakoplovstva.

VI) Zračna situacija

Neprijateljska zračna aktivnost vrši se u vidu izviđačkih i noćnih dozurnih letova. Bombardiranje Zadra i Šibenika, kao i stalni napadi neprijateljskih lovaca-bombardera na brodove ispred cijele obale divizijske zone i napadi na kolone i marševske pokrete.

[...]

Nacke,⁵ v. r.

⁴ Vidi dok. br. 389, napomenu 2.

⁵ Albin Nacke, komandant 264. pješadijske divizije.

IZVJEŠTAJ JEDINICE »KONRAD« OD 11. OŽUJKA 1944. KOMANDI
DRUGE OKLOPNE ARMije O ETNI KIM JEDINICAMA U SJEVER-
NOJ DALMACIJI»

Jedinica »Konrad«²
pri komandi 2. oklopne armije

Smještaj štaba, 11. 3. 44.

Predmet: etni ke jedinice u sjevernoj Dalmaciji.

etnici su u sjevernoj Dalmaciji grupisani u jednu diviziju »Dinara«, iji se štab nalazi u Kosovu, 11 km južno od Knina. Komandovanje je u rukama vojvode Momila uji a, uz podršku majora Kapetanovića i kapetana Miovića. Ja ina grupa, podređene ovoj Komandi, trenutno iznosi oko 6500 ljudi. Utjecajna zona se poklapa sa naseljenim rajonom unutar trokuta Knin—Šibenik—Zadar i doseže do zone Like. Operaciona zona je cijeli ovaj trokut, a narođeno ito veće komunističke, partizanske oblasti, koje su naseljene Hrvatima. Do sada su vojne operacije izvedene u suradnji sa njemačkim divizijama, o čijim su rezultatima ove izvještavane. Znatni dijelovi ovih etničkih jedinica angažirani su na osiguranju njemačkih puteva za dotur.

Posmatrano s vojne strane, trenutno se etnička suradnja sa njemačkim jedinicama ocjenjuje kao pozitivna.³ Na osnovu snaga, koje nam se ovdje nude, može se zaključiti da ona nije iskoristena u potpunosti, ali i ono što je do sada u injeno upućeno na injenicu, da bi njihovo dalje angažiranje u vojnem pogledu za nas bilo povoljno.

1 Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/692—697.

2 Jedinaca »Konrad« dobila je ime po poručniku Konradu, vrlo spremnom obavještajućem njemu ke vojne obavještajne službe (Auslandsnachrichten und Abwehramt). Poručnik Konrad je u stvari imao više imena. Za svoje potinjene on je bio Konrad, a za pretpostavljene imao je službeno ime Ben Ali. Sve do kraja rata malo je bilo njegovih pretpostavljenih koji su znali da mu je pravo ime Reinhardt Kopps. Bio je neposredno potinjene šefu Abwehrove centrale Beča, pukovniku grofu Margoniu Redwitzu, rukovodiocu diverzantsko-sabotažne centrale za Balkan i njemu se redovno javljao preko teke konspirativne radio-stanice »Vera« i polagao mu razina o svome radu. Negdje do ljeta 1943. godine Kopps se nalazio u Albaniji gdje je otpočeo pripreme za svoju novu ulogu u Jugoslaviji. Kada je odande pošao, prvo je otpotovao u Beč, gdje mu je Redwitz saopštio da će njegov budući sektor rada biti u sjevernoj Dalmaciji, sjedište u Šibeniku. Dalje pripreme vršio je kod Komande Druge oklopne armije u Beogradu sve do 3. ožujka 1944. godine kada je stigao u Šibenik sa zadatkom da formira obavještajno-diverzantsku grupu ili kako su je Nijemci još nazivali trup. Ubrzo, po dolasku, u sjedištu Dinarske etničke oblasti u Kosovu održan je sastanak kome su prisustvovali vojvoda Momilo ujić, major Miodrag Kapetanović, kapetan Novak Mijović, Roko Caleb, kaluđer Nikanor Kalik i poručnik Konrad. Na sastanku je odlučeno da se od etničkih i jednog broja njemačkih vojnika formira grupa koja je po poručniku Konradu dobila naziv »Konrad«. Zaključeno je tako da ljudstvo za ovu grupu dodjeli major Kapetanović iz razbijenog Splitsko-šibenskog bataljona. Ujić i Kapetanović odmah su stavili na raspolaganje oko trideset etničkih ljudi evaka koji je predvodio Fric Demetrović. Ovi etnici su bili obučeni u njemačke uniforme. Cesto su se kretali u civilnom odijelu a prema potrebi su zajedno sa Nijemcima nosili i partizanske uniforme. Grupa je bila smještena u Zablađu kod Šibenika dok je njen jedan dio bio u selu Arbanasima kod Zadra. Konrad je sa ovom grupom likvidirao svakoga koga je smatrao pristalicom NOP-a.

3 O suradnji etničkih i Nijemaca vidi dok. br. 531, 532, 542, 564 i 569.

Jednom takvom dalnjem i poja anom angažiranju etni kih jedinica suprotstavlja se jako podozrenje, kada je u pitanju njihov politi ki stav. Njino stav s njema Ke strane do sada nije mogao biti u potpunosti razjašnjen, jer se u politi kim procjenama etni kog pokreta u sjevernoj Dalmaciji prili no grijesilo. Sada je trupa, sa svoje strane, uspostavila tješnji kontakt sa vo ama etni kih jedinica, i s toga se vjeruje da je u mogu nosti da može dati slijede u sliku njihovog politi kog opredjeljenja:

Radi se o jednoj etni koj grupi, kao predstavniku srpske nacionalne grupe u inozemstvu, koja ne stoji pod komandom nijedne od postoje ih grupa u Srbiji. Ne primaju nare enja niti od D. Mihailovi a niti od Nedi a. Izgleda da je u vezi ovih dviju preuzeta više posredni ka uloga, da bi se njihovom suradnjom postiglo ja anje srpstva. Na unutrašnje-politi kom planu teži se jednoj isto srpskoj državi i odvajanju svih isto hrvatskih oblasti. Smatraju se politi ki zrelijim od Hrvata i s toga se prepostavlja, da e mješovito naseljene oblasti, prilikom poslijeratnog reguliranja granica, biti prije dodijeljene njima nego Hrvatima. Pri tom se nastojanje srpske emigrantske vlade u Londonu, da ponovo uspostavi jugoslavensku državu, smatra ne im o emu ne treba diskutirati. Za vladara ove budu e srpske države predvi aju kralja Petra. Oblasti sjeverne Dalmacije ostale bi pri tom, kako izgleda, u sklopu dalje postoje e Hrvatske, i u tom slu aju se o ekuje mogu nost preseljavanja Srba, koji se nalaze u inozemstvu. Poželjno je definitivno izgla ivanje nacionalnog konflikta sa Hrvatima i jasno razdvajanje oba naroda u razli ite etni ke odre ene države. Tvrdi se, da je ovaj stav postojao ve 1941. u redovima srpstva i da se prema novostvorenoj Hrvatskoj u po etku ponašalo lojalno, u nadi da e se jednoga dana na legalan na in mo i prije i preko granice u Srbiju. Ali, ustaška zvjerstva nad Srbima dovela su do toga, da još i danas srpstvo mora braniti svoj goli život.

Gledano sa vanjsko-politi ke strane, svi mjerodavni krugovi su ogoreni protivnici Sovjetske Rusije. Ra una se samo sa 2 faktora: Engleskom i Njema kom. Kao politi ki realisti, u današnjoj situaciji oni ne želete pokvariti odnose ni sa jednom od ovih dviju. S druge strane pak tvrdi se, da se nije spremno ni sa jednom od njih sklopiti savez, koji bi doveo do otvorene borbe protiv jedne od ovih država. U slu aju engleske invazije potpuno je obezbje ena neutralnost i naglašava se, da su ve poduzete sve neophodne pripreme, da se u tom trenutku izvrši povla enje etni kih jedinica sa podru ja, na kojima bi se eventualno vodile borbe. U tom slu aju predvi en je i ostanak etni kih oficira za vezu pri ftjema kim komandama. Ina e se o ekuje, da e i u politici Velikih do i do njema ko-engleskog sporazuma i do razdvajanja Engleske i Rusije, ali je jasno i to, da bi takav njema ko-engleski sporazum uspio tek tada, kada bi ili Njema ka ili Engleska znatno oslabile. Ve na osnovu ovakvog stava može se ra unati i na duži tok borbe.

Pošto se za kraj ovog rata predvi a savez Njema ka—Engleska, koji bi bio uperen protiv komunisti ke Rusije, ve danas se ine napori da se nedvosmislenim stavom prema komunistima stvori pravo na budu e poslijeratno ure enje, koje bi, kao prilog novom reguliranju odnosa, na isti na in bilo priznato i od strane Engleske i od Njema ke.

Ova borba protiv komunizma je istodobno vanjsko-politički jednosmisleno motivirana. Sam ujutri se u toj borbi toliko eksponirao, da ga je Tito već osudio na smrt.

Sto se tada nije imala podozrenja, postoji mišljenje da bi Njemačka mogla potpuno pridobiti Srbe na svoju stranu, kad bi već danas poela sa političkom aktivnošću u pravcu poznatog srpskog forsiranja stvaranja jedne narodne države sa odgovarajućim granicama. Zato je »Akcija Neubacher« u samoj Srbiji mogla i ovdje imati stvarno povoljnog utjecaja na odnose između etnika i njemačkih komandi. Dalje se naglašava još i to, da sigurno više ne bi prijetila nikakva opasnost sa srpske strane, kada bi Njemačka dala Srbima sve ono, što bi im u krajnjem slučaju mogao dati i London. Naglašava se, da bi njemačka aktivna vanjska politika u ovoj situaciji morala dovesti do bitnog rastavljanja i avanovanja i vojne situacije. Sto se toga tada nije, vlast i uvjerenje da, kada se nije mogla raspolagati situacija i na pravilnije rješenje u Beogradu neposredno nakon iznenadnog izbjegavanja rata, to je bezuvjetno hitno potrebno u initiji već danas. Sve o tome tonjenje hrvatske države u komunističke vode za Njemačku je razlog više za približavanje srpskom zahtjevu. Trupa smatra, da ovi stavovi u stvari odražavaju stavove ujutri i njegovih istomišljenika.

Ako se to zaista i ostvari, onda ne bi bilo ni sumnji političke prirode u jedno svestrano angažiranje etničkih jedinica. One bi danas predstavljale znajuću vojnu podršku, a u slučaju invazije ne bi predstavljale nikakvu opasnost.

Ipak se mora razjasniti i pitanje, kakav će stav zauzeti njemačka komanda prema etničkim jedinicama u slučaju da su izvedeni zaključci neto ni i ako bi, u slučaju invazije, ove jedinice za nas predstavljale opasnost. Ili će ih se samo i dalje utakmiti tolerirati, bez zainteresiranosti za njihovo uključivanje u operacije, ili će biti rasformirane i na taj način savladane. U slučaju samog preutnog tolerancije, srpska manjina, koju su branili etnici u nacionalnoj borbi, raspirivanoj iz Zagreba, bit će veoma ugrožena i oslabljena, jer će onda etnicima nedostajati životnih namirnica, oružja i municije. U slučaju vještih propagandnih moralnih bi došlo i do prilaženja nezadovoljnih elemenata taboru neprijateljski raspolaženom prema Nijemcima. Dakle, preutna toleranca etničkih jedinica jednoga dana će sama dovesti do njihovog eliminiranja.

Zelja da se postoje i etnici savladaju, s obzirom na opasnost koju bi mogli predstavljati u slučaju engleskog desanta, pojava na slijedećim stavovima:

Ako će jednoga dana već doći do neophodne borbe protiv etnika, onda je najbolje da se ta borba povede tada, kada naše snage još ne budu angažirane protiv navedenog desanta. Ovakav stav proizlazi iz slijedećih pretpostavki:

1) da će uslijediti jedna sveobuhvatnija engleska invazija, koja bi potpuno vezala njemačka snage;

2) da će moguće uništenje etničkih jedinica za kratko vrijeme, bez znatnijeg slabljenja naših snaga pripravnih za tu invaziju;

3) da neće biti dovoljno njemačkih trupa za istodobnu obranu obale i puteva za dotur.

Ovdje treba dodati i slijede e:

Pod 1) Zbog neophodnih priprema, ve a engleska invazija bi bila nago-viještena nekoliko tjedana ranije. Tako posmatrano, bilo bi dakle potrebno da se pripreme za razbijanje etni kih jedinica izvrše do detalja, kako bi se izdato nare enje izvršilo u najkra em roku i to tek onda, kada to bude izgledalo bezuvjetno neophodno.

Pod 2) Potpuno uništavanje etni kih jedinica izgleda gotovo nemogu e. Mora, dakle, do i do dužih borbi. To opet uvjetuje vezivanje njema-kih snaga i slabljenje snaga pripravnih za slu aj invazije. Cak i manje etni ke grupe su u stanju da na datom terenu njema kim trupama pri ine znatne teško e. Posljedica ovakvog postupka protiv etni kih jedinica ne bi dakle, bilo privremeno odvajanje od nužnih borbi, ve bi to bilo vremen-sko, prostorno i akcionalo širenje borbi. U slu aju invazije na suprot nama ne stoje samo Englezi, etnici i komunisti, kao što je spomenuto; i ranije treba o ekivati stalne i teške borbe. Pod uvjetom da ne do e do o ekivane inva-zije, ove borbe mogu potrajati mjesecima, a da se ne osujete njema ke nam-jere. Da, umjesto borbe etnika, protiv komunista, vješto vo ene s nje-ma ke strane i to ih vezuju i za sebe, mi bi, bore i se protiv njih, umjesto slabljenja obje strane, prakti no združili protivnike u zajedni koj borbi protiv nas.

Vojvodi uji u se prebacuje da do sada osobno nije stupio u kontakt sa njema kim komandama. uji je, u vezi ovih prebacivanja, osobno izja-vio slijede e:

1) da je do danas mogao uspostaviti kontakt samo sa pripadnicima divizije, koja bi ovdje privremeno boravila. On želi stalni kontakt sa armijom.

2) Ovlaštenja njema kih oficira, sa kojima su njegovi oficiri radili, bila su previše ograni ena na pojedina ne vojne zadatke, a da bi on mogao sebi na i partnera za diskusiju o principijelnim stavovima, koje je predlagao.

3) Prema izvještajima ustaša, esto se dešavalо da su njema ke trupe u estvovale u navedenom uništavanju komunisti kih, a u stvari srpskih sela. On bi morao, dakle, ra unati i sa otporom jednog dijela njegove srpske manjine, kad bi isuviše otvoreno sura ivao sa njema kim komandama.

Kao primjer za ponašanje njema kih jedinica on navodi doga aje u Strmici. Ovdje je bila jedna od baza, iz koje je rukovo eno borbom protiv komunizma u sjevernoj Dalmaciji. Od 291 etnika, koliko ih je bilo na po etku, ovo mjesto ih je izgubilo 115 u borbi, dok ih je 26 bilo teško ra-njeno. U ovo mjesto su upali i dijelovi brdske divizije.⁴ Oni su ubili troje ljudi i oduzeli su, bez pismenih potvrди o rekviziciji, skoro sve rezerve žita i sto ne hrane. Tako se sredinom velja e 1944. dogodilo i to kako naglašava uji , da se pri takvom ponašanju njema kih trupa prema onima, koji su u borbi protiv komunizma uvijek energi no stajali na njihovoj strani, nala-zio u veoma teškom položaju kada je stupao u o igledan kontakt sa nje-ma kim komandama.

⁴ Rije je o Prvoj diviziji. Vidi dok. br. 526 i 527.

4) Veoma mu je važno da povrati srpske elemente, koje su komunisti nasilno mobilizirali. U tome može uspjeti samo, ako komunisti koj paroli » uji služi okupatorima« ne pruži konkretnije dokaze.

Sto se ti e upotrebe etni kih jedinica sjeverne Dalmacije u vojne svrhe, treba re i da one predstavljaju samo nastavak prakse talijanskih jedinica. Uz to se prije svega mora dodati i to, da se Talijani nikada nisu usu ivali — i pored svih hrvatskih suprotnih tvrdnji — da u ve em obimu sprovedu vojnu suradnju, jer oni nisu željeli da se oja aju etnici, tada još neoprobani u težoj politi koj situaciji. Dok su Talijani sprovodili samo djelomi ne operacije, danas je, uz strogu kontrolu i rukovo enje, mogu a mnogo obimnija mobilizacija etni kih jedinica. uji nam je rekao da e se njegove jedinice, nakon iš enja partizanskih oblasti u dalmatinskom podru ju, angažirati tako što e u suradnji sa njema kim komandama izvršiti zaprije avanja Titovih kanala za snabdijevanje. Na osnovu ovdje poznatih injenica ovo izgleda apsolutno mogu e.

Uz izlaganje etni kog pitanja u sjevernoj Dalmaciji, mora se spomenuti i etni ki vo a Mane Rokvi , u Kninu. Ovaj je prije rata bio 11 godina funkcijer Komunisti ke partie i kao agitator je tako energi no istupao u Drvaru, da je više puta morao biti osu ivan. Njegova kratka borba, na strani komunista, protiv njema kih trupa okon ana je sredinom 1941. godine, kada mu iz kase tvornice celuloze u Drvaru, u kojoj je radio, nije li no predata obe ana suma, ve je ista zajedni ki podijeljena. Od onda se stavio u talijansku službu, ali je prije godinu dana ipak isklju en iz etni kog pokreta, zajedno sa još 38 ljudi, zbog nedoli nog ponašanja i stalnog plja kanja. On je svojim ponašanjem doprinijeo tome, da se srpski podoficiri u rajonu Bos. Petrovca okrenu komunistima. Izgleda da i sam njema ki poru nik Lippert, u Kninu, želi da prekine dalju suradnju sa ovim »razbojnicima«. On ima krajnje lošu reputaciju i ne nalazi nikakvog odziva unutar srpske manjine. Njegova djelatnost prakti no služi samo komunistima, koji ga predstavljaju kao prototip Srba.

Uz sva ova razmišljanja treba napomenuti i to, da ovakav odnos izme u njema kih komandi i etni kih jedinica u sjevernoj Dalmaciji mora izazvati reakciju na cijeloj srpskoj teritoriji.

*Konrad, v. r.
poru nik, komandant jedinice*

Dostavljeno:

1. 2. oklopnoj armiji, Obavještajnom odjeljenju, oficiru kontraobavještajne službe.
2. 201. kontraobavještajnoj komandi, s molbom za dalje dostavljanje po jedne kopije Obavještajnom odjeljenju Grupe armija F i Kontraobavještajnoj komandi III Jugoistoka.

Konrad, v. r. poru nik

2. Na znanje XV armijskom korpusu, Obavještajnom odjeljenju.
4. Na znanje 264. pješadijskoj diviziji, Obavještajnom odjeljenju.
5. Kopija.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 13. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O NAPADU SAVEZNI KIH BRODOVA NA NJEMA CI RATNI TRANSPORTER KOD MURTERA I POTAPANJU USTAŠKOG MOTORNOG JEDRENJAKA KOD NOVALJE¹

TAJNO

TELEGRAM

573/77 — 13. 3. — 08,40 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

**Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)
V SS-brdskom korpusu**

Dnevni izvještaj od 13. 3. 44.

Vrijeme: oluja, obla no, kiša; u planinama — snijeg.

Op a situacija: nepromijenjenja.

264. divizija: Prema izvještaju ratne mornarice, njema ci ratni transporter, sa bataljonom obalske artiljerije i 300 tona municije za Split, napadnut ispred Murtera od strane 3 engleska brza amca.² Ubijen kapetan, 7 ranjeno, transporter se vratio za Zadar.

IV ustaška brigada iz Gospi a javlja, da su 2 motorna jedrenjaka, sa ljudima koji su krenuli na odmor, napadnuta kod Novalje (Pag). 9 mrtvih pokopano na groblju u Novalji, 10 ljudi je potonulo zajedno sa brodom, ostali zarobljenici su navodno transportirani za Vis.

5 engleskih lovaca-bombardera izvršilo napad na luku Split; lakše štete, 1 mrtav, 2 ranjena. Akcija »Renate«³ se odvija po planu.
[...]

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1456/44. pov. od 13. 3. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/109.

² Vjerojatno se odnosi na brod »Romilda«. Vidi dok. br. 278 i 294.

³ Vidi dok. br. 398, napomenu 2.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 14. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O REZULTATU AKCIJE »RENATE« U RAJONU GRABOVCI—PUTICANJE—MURTER I IZVRŠENIM HAPŠENJIMA U ZADRU, ŠIBENIKU I SPLITU¹

TAJNO

TELEGRAF

668/78 — 14. 3. — 08,45 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 14. 3. 44.

284. divizija: Prilikom sprovo enja akcije »Renate«² u mjestima Grabovci i Puti anje (10 km južno-jugozapadno od Bribirskih Mostina) zaplijenjena 2 skladišta opskrbe, 1 radio-stanica bez postolja (uništeno). U rajonu sjeveroisto no od Pirovca zaplijenjen 1 minobaca . Prilikom iš enja Murtera 1 zarobljen. Prilikom sprovo enja akcije »Übersee«³ u Zadru uhapšeno 12, u Šibeniku 22, u Splitu 31 osoba. Ustaška izvi a ka patrola u rajonu Sitno (12 km isto no od Splita) — 8 zarobljenih, 10 mrtvih. Prema ustaškom izvještaju, kod Banjevac (24 km sjeverozapadno od Šibenika) isko ilo 13 padobranaca; navodno su se uputili ka Stankovcima. U 16,00 i 16,45 sati napad 6 lovaca-bombardera na konvoj ; 7 teretnih vozila potpuno izgorjelo, 11 ima kvarove na motoru ili gumama.

Puk »Brandenburg« kod Puti anja⁴ (11 km južno-jugoisto no od Bribirskih Mostina) — 6 zarobljenih, 3 puške. Kod Ostrovice (3 km sjeverno od Bribirskih Mostina) — 2 zarobljena, 3 neprijateljska vojnika mrtva; zaplijenjeno: 1 laki puškomitrailjez, municija za ru no vatreno oružje.

[....]

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1477/44. pov. od 14. 3. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/115—I16.

² i 4 Vidi dok. br. 398, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 393, napomenu 2.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 16. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O NAPADIMA PARTIZANA NA ŽANDARME-RIJSKO UPORIŠTE U RAJONU OKLAJA I ZAPLIJENI PARTIZANSKIH SKLADIŠTA ORUŽJA I MUNICIJE KOD TROGIRA¹

TAJNO

T E L E G R A M

780/84 — 16. 3. — 08,15 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 16. 3.1944.

264. divizija: U rajonu Oklaja (12 km sjeverozapadno od Drniša) mobilizacija od strane bandi. 15. 3. izvršen prepad na uporište hrvatskih žandara, koje se tamo nalazi. »Renate«² — nema novih izvještaja. U rajonu 2 km sjeverno od zaljeva Starog Trogira (6 km jugozapadno od Trogira) prona eno skladište oružja i municije.³ Zaplijenjeno: 30 lakih puškom traijeza (J), 87 američkih automata, 8 lakih minobaca a (J), 600 minobaca kih mina, druge municije i rezervnih dijelova za puškomitralice. Zivo neprijateljsko zračno izviđanje iznad Šibenika i Splita. Napad u niskom letu lovaca-bombardera na željezni ku stanicu Perkovi ; nema šteta. U 13,40 sati napad 6 lovaca-bombardera na gradski dio Zadra; nije javljeno da ima šteta.

Namjera: Nastavak »Renate«.⁴ iš enje rajona zapadno od Oklaja, po nazivom »Wildschütze«.

[...]

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1504/44. pov. od 16. 3. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/133.

² i 4 Vidi dok. br. 398, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 444, napomenu 7.

BROJ 406

**OBAVJEŠTAJNI IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 16. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE
OKLOPNE ARMIJE O PARTIZANSKIM SNAGAMA U RAJONU SKRA-
DINA, MUCA, MOSORA, SINJA I VRLIKE I ZAPLJENJENOM ORU-
ŽJU I MUNICIJI KOD TROGIRA¹**

R A D I O G R A M

779 — 16. 3.-08,10 sati

16. 3. 44.

Komandi 2. oklopne armije

Dnevni izvještaj Obavještajnog odjeljenja

Zra nim izvi anjem utvr eno prisustvo kolone tovarnih životinja u rajonu 6—13 km sjeverno od Skradina. U rajonu sjeverno-sjeverozapadno od Drniša vrši se prinudno regrutiranje. Izvršeni prepadi na žandarmerijska stražarska mjesta. U rajonu 2 km sjeverno od starog Trogira otkriveno skladište oružja,² a u rajonu 2 km zapadno od Trogira mine na cestama. U rajonu 16 km sjeverno-sjeverozapadno od Trogira do 5 km jugozapadno od Mu a nalazi se Mose ko-svilajski odred. Prema izjavama stanovništva, u planini Mosor vrši se koncentracija bandi. U rajonu 10 km sjeverno od Sinja I brigada 20. divizije [NOVJ] (izjave zarobljenih). Odbijen napad II brigade 20. divizije [NOVJ] na Koljane,³ 8 km isto no-jugoisto no od Vrlike..

Ud: 8 mrtvih, 3 zarobljena. U skladištu: 30 talijanskih lakih puškomitrailjeza, 87 američkih automatskih pištolja, 8 talijanskih lakih minobaca a, 600 minobaca kih bombi za lake minobaca e, 25 sanduka minobaca kih bombi kalibra 8 cm, 87 rezervnih cijevi za talijanske puškomitrailjeze, 150 mina **za** lake minobaca e, 3 sanduka municije za puškomitrailjeze i 1 sanduk municije **za** automat, 1 sanduk ru nih bombi.⁴

Ie: živo izvi anje iznad Šibenika i Splita. U 06,45 i 07,45 sati napad lovaca-bombardera na Perkovi, jugoisto no od Šibenika (2 i 5) i u 13,40 sati na rajon sjeverno od Zadra (6 lovaca-bombardera).

Slijedi naknadni izvještaj (373. i 392. divizije — smetnje na vezama).

Berger, v. r.

XV brdske armijske korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 1598/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/462.

² i 4 Vidi dok. br. 405, napomenu 3.

³ Vidi dok. br. 256. napomenu 2.

BROJ 407

**OBAVJEŠTENJE NJEMA KOG OPUNOMO ENOG GENERALA U NDH
OD 16. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE U PO-
VODU EVAKUACIJE MUŠKARACA SPOSOBNIH ZA VOJSKU SA
DALMATINSKIH OTOKA¹**

TELEGGRAM Br. 2778

TAJNO

16. 3. 44.

Komandi 2. oklopns armije

Veza: Telegram XV brdskog armijskog korpusa br. 1472/44. pov. od 14. 3. 44.

1) Sastav mješovitih komisija, navedenih u hrvatskoj naredbi o evakuaciji oto kog stanovništva, razmatran je od strane komandi korpusa, sa feldkomandanturama i hrvatskim vojnim vlastima.

2) Prema nare enju, trebalo bi da se evakuiraju samo muškarci sposobni za vojsku ro eni izme u 1904. i 1927, jer se prepostavlja, da da bi ostali muškarci na kopnu predstavljali samo optere enje za trupu. Osim toga, jedan dio muškog stanovništva ostaje na otocima, s obzirom na teško e oko neophodne obrade zemlje.²

Njema ki opunomo eni general u Hrvatskoj
Operativno odjeljenje,
br. 2694/44. pov. od 16. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 199/7461018—7461019.

² Vidi dok. br. 371, 380, 388, 409 i 435.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 18. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O POSTIGNUTOM REZULTATU U AKCIJI »RENATE«, BOMBARDIRANJU ZADRA I ŠIBENIKA OD SAVEZNI KIH AVIONA¹

TAJNO

TELEGRAM

883/87 — 18. 3. — 08,50 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

LXIX armijskom korpusu

V brdskom armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 18. 3. 44.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: U akciji »Renate«² 16. 3. neprijateljski gubici su bili slijede i: 9 mrtvih, 7 zarobljenih; zaplijenjeno: 2 laka puškomitrailjeza, 7 pušaka, 1 automat i municija. Jak otpor neprijatelja u rajonu 5 km sjeverozapadno od Banjevac (12 km zapadno-jugozapadno od Bribirskih Mostina).³ U 10,45 sati napad više lovaca-bombardera na lučki i gradski dio Zadra; nije javljeno ništa o prijenjenim štetama. U 14,12 sati bombardiranje Šibenika od strane 6 etveromotornih bombardera; kod vojske nema štete. U 16.00 sati 6 neprijateljskih lovaca mitraljiralo nepoznate ciljeve u rejonu 3 km južno od Drniša.

Namjera: Povratni marš 105. SS-izvi a kog bataljona za Sinj.

Puka »Brandenburg« — namjera: Akcija »Baumblüte«⁴ na Dobropoljece i Gošće, u rejonu 8 i 5 sjeverno od Bribirskih Mostina.
[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje
br. 1524/44. pov. od 18. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/139.

² i 3 Vidi dok. br. 398, napomenu 2.

⁴ Vidi dok. br. 255, 272, 291, napomenu 6, dok. br. 410 i 418.

**NARE ENJE KOMANDE DRUGE OKLOPNE ARMIJE OD 19. OŽUJKA
1944. KOMANDI PETOG SS-BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA O
EVAKUACIJI LJUDSTVA I UMJETNI KIH PREDMETA IZ SAMOSTA-
NA SA SREDNJODALMATINSKIH OTOKA NA KOPNO¹**

STROGO POVJERLJIVO

TELEGRAF

Komanda 2. oklopne armije

19. 3. 44.

Komandi V SS-brdskog armijskog korpusa

na znanje: XV brdskom armijskom korpusu

Komandantu Jugoistoka (Komandi grupe armija F)

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

Predmet: Evakuacija²

Veza: Telegram komandantu V SS-brdskog armijskog korpusa.

1) Službenike hrvatske vlade, angažirane po srednjodalmatinskim otocima, treba izuzeti iz mjera za evakuaciju i prepustiti im sprovo enje uprave, kao i snabdijevanje preostalog stanovništva na otocima.

2) Kompletno ljudstvo samostana, koji se nalaze na otocima, izbjegavaju i nepotrebne grubosti, prebaciti na kopno. Uzeti u obzir posebne želje u vezi njihovog prebacivanja u odre ene samostane u pozadinskim oblastima, kao i u vezi prebacivanja na kopno umjetni kih i ukrasnih samostanskih predmeta.

Na otocima ostaviti nekoliko redovnika, odnosno sve enika radi voenja brige o duhovnom životu oto kog stanovništva, koje nije došlo u obzir za evakuaciju. Mora se naglasiti da preseljavanje samostana, odnosno njihovog ljudstva, predstavlja neophodnu mjeru zbrinjavanja i da je do toga došlo kao posljedica višestrukih doga aja u Italiji, a da bi se u toku vo enja borbi sa uvalo od šteta i ljudstvo i samostanski predmeti.

3) Izvjesti o broju redovnika po samostanima na svakom otoku.

Za to nost:

[Potpis ne itak]

konji ki kapetan

Komandant 2. oklopne armije

Rendulic

Operativno odjeljenje,

br. 861/44. str. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 199/24.

² Vidi dok. br. 407, napomenu 2.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 19. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O PODUHVATU «BAUMBLÜTE» U RAJONU GOŠI I—DOBROPOLJCI—BIJELINA, NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA NA BROD »VENEZIA« U PRIMOŠTENU I MOTORNİ JEDRENJAK NA RIJECI KRKI¹

TAJNO

TELGRAM

745/47 — 19. 3. — 09,05 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 19. 3. 44.

Vrijeme: obla no; obala — sunano.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. **divizija:** Ziva neprijateljska zra na aktivnost. Oko 09,00 sati nadlijetanje oko 100 etvoromotornih aviona u pravcu jugoistoka. U 09,15 sati u Primoštenu napadnut brod »Venezia« od strane 5 lovaca-bombardera; teško ošte eni brod izvu en je na obalu. Od 10,00—12,00 sati napadnuta pojedina na vozila na cesti Šibenik—Drniš. Prilikom napada lovaca-bombardera na Primošten nisu pri injene štete. U 13,30 sati napadnut motorni jedrenjak na gornjem toku rijeke Krke. Jedrenjak, sa 100 tona opskrbe, zapaljen.

Namjera: Pripremanje zasjede protivavionskih topova.

1. puk »Brandenburg«: Poduhvat »Baumblüte«² sproveden uz otporne-prijatelja u Goši ima, Dobropoljcima, Bijelini, Par i u (rajon 6—15 km sjeverno od Bribirske Mostine). Vlastiti gubici: 3 mrtva, 1 nestao. Neprijateljski gubici: 5 zarobljenih, 8 mrtvih, cijeni se da ih ima 15; zaplijenjeno: 1 teški puškomitrailjer, 12 karabina, 60 mina, 1 telefon i radio-aparat. Prilikom zra nog napada 1 teretno vozilo uništeno, a 1 motocikl sa prikolicom teško ošte en.

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1536/44. pov. od 19. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/142.

² Vidi dok. br. 408, napomenu 4.

BROJ 411

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 19. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BOMBARDIRANJU KNINA OD SAVEZNI KIH AVIONA¹

TAJNO

TELEGRAF

964/65 — 19. 3. — 12,25 sati

Komandi 2. oklopne armije

Od 10,35 do 10,45 sati bombardiranje Knina. Oko 40 bombi, velika ošte enja na zgradama. Još nisu utvr eni gubici.²

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1546/44. pov od 19. 3. 44.

BROJ 412

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 20. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU SAVEZNIKA I PARTIZANA NA OTOK ŠOLTU I ZAUZIMANJU USTAŠKOG UPORIŠTA RAMLJANE¹

TAJNO

TELEGRAF

985/90 — 20. 3. — 08,40 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

LX3X armijskom korpusu

Dnevni izvještaj od 20. 3. 44.

Op a situacija: Živa zra na aktivnost.

264: divizija: Oficirska izvi a ka patrola je na osnovu izvještaja do ušnika sa Šolte, utvrdila, da je Šolta zaposjednuta jakim anglo-ameri kim

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/149.

² Vidi dok. br. 495.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/145-146.

i britanskim snagama. Vlastita eta uništena; djelomi no u zarobljeništvu.² U toku no i izvršen vatreni prepad na vlastito gnijezdo otpora na Ciovu. Prema izvještajima ustaša, preba ena banda napala uporište Ramljane,³ na cesti Drniš—Mušćet. Uporište predato. Ziva zra na aktivnost. U 07,50 sati mitraljiranjem iz aviona uništena 2 putni ka automobila na cesti Šibenik—Drniš. U 11,00 sati napad lovaca-bombardera na luku Split i na zaljev Solin. Pun pogodak u svjetionik. Lovci mitraljirali Zadar. Akcija »Renate«⁴ — vlastiti gubici: 1 mrtav, 1 ranjen; 1 motocikl sa prikolicom i 1 amfibija izgorjeli, a 2 poljske kuhinje ošteene. Neprijateljski gubici: izbrojano 28 mrtvih, cijeni se na 45, zarobljenih 9, laka puškomitraljeza 3, ru no vatreno oružje, 1 engleska radio-stanica; 5 manjih skladišta opskrbe uništeno⁵

[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1518/44. pov. od 20. 3. 44.

BROJ 413

**PLAN KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 21. OŽUJKA 1944. ZA ZAPOSIJEDANJE SJEVERNODALMATINSKIH OTOKA¹**

STROGO POVJERLJIVO

TELEGRAF

808 — 21. 3. — 19,15 sati

Komandi 2. oklopne armije

Veza: Operativno odeljenje, Br. 791/44. str. pov.

1) Pregled otoka i njihovo zaposjedanje.

2) Još se ne može planirati dolazak predvi enih mornari kih i obalskih baterija.

Pod I) Otok iovo.

Pod II) 1) Mjesto Rab — 1 eta; za slijedeće mjesto predvi ena još 1 mornari ka baterija kalibra 7,5 cm.

² Vidi dok. br. 294, 415, 416, 419, 420, 421, 424, 425, 427, 434, 440 i 445.

³ Vidi dok. br. 256, napomenu 3.

⁴ Vidi dok. br. 398, napomenu 2.

⁵ Vidi dok. br. 562, napomenu 6.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/155.

2) Pag — 1 strelja ka eta u Novalji, 2 ustaške ete u mjestu Pagu; predvi ene su i po 1 mornari ka baterija kalibra 7,5 cm na sjevernom rtu i u Novalji.

3) Olib — predvi ena obalska baterija kalibra 15 cm u sjevernom dijelu.

4) Vir — predvi ena obalska baterija kalibra 15 cm na sjeverozapadnom rtu.

5) Molat — predvi ena mornari ka baterija kalibra 15, cm u srednjem dijelu.

6) Zirje — predvi ena mornari ka baterija kalibra 13,5 cm u zapadnom dijelu.

7) Ugljan — 1 strelja ka eta u Preku i na k. 265; tamo je još predvi ena i 1 mornari ka baterija kalibra 9 cm.

8) Pašman — 1 eta u Tkonu; još je predvi ena i 1 obalska baterija kalibra 15 cm u južnom dijelu.

9) Murter — predvi ena osmatra nica na k. 114 i 1 obalska baterija na sjeverozapadnom rtu.

10) Prvi — za sada posada mornari ke baterije, nakon ijeg odlaska e ostati nezaposjednut.

11) Zlarin — za sada posada mornari ke baterije; predvi ena je mornari ka baterija.

12) V. Drvenik — 1 strelja ki vod i mornari ka baterija kalibra 6,6 cm u okolini Brda; još se planira i mornari ka baterija kalibra 15 cm na zapadnom rtu.

13) Šolta — 1 strelja ka eta u sjeverozapadnom dijelu; tamo se predvi a i mornari ka baterija kalibra 7,5 cm.

Pod III) ostaju nezaposjednuti:

Maun, Škrda, Plavnik, Silba, Premuda, Skarda, 1st, Dugi otok, Zverinac, Tun veli, Sestrunj, Iž, Rava, Lavdara, Sit, Zut, Kornat, Piškera, Lavsa, Vi-gada, Kakan, Kaprije, Zmajan, Mali Drvenik i još oko 200 manjih otoka.

Pfafferott,² v. r.

J^V brdske armijske korpus
Operativno odjeljenje,
br. 474/44. str. pov. od 20. 3. 44.

BROJ 414

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 21. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O POTAPANJU NJEMA KOG BRODA OD STRANE PARTIZANA SA DUGOG OTOKA¹

TAJNO

T E L E G R A M

1035/39 — 21. 3. — 08,30 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 21. 3. 44.

Op a situacija: Poja ana aktivnost bandi.

264. divizija: Sa Šolte nema izvještaja.² Zra nim izvi anjem utvr eno prisustvo bandita na Dugom otoku. Otvorena vatra na brodove na sjevernom rtu, kod Voruni a, i na jugu, kod Sali; uništen jedan brod. Puškomitralska obrana na raznim mjestima na otoku. Kola za dotur naišla na minu kod Prapatnice³ (10 km sjeverozapadno od Trogira); 1 mrtav, 1 ranjen. Odbijen napad slabije bande⁴ na uporište Carija (2,5 km sjeverozapadno od Trogira). U cijelom sektoru živo neprijateljsko zra no izvi anje. Težište u rajonu Splita.

Namjera: Borbeno izvi anje dijelova 892. grenadirskog puka i obalnih lovaca⁵ na Šoltu.
[***]

*Pfafferott,*⁶ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1576/44. pov. od 21. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/153.

² Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 256, napomenu 6.

⁴ Akciju su izvršile jedinice Sibensko-trogirskog NOP odreda. Vidi dok. br. 256, napomenu 5.

⁵ Odnosi se na lova ki bataljon »Brandenburg«. Vidi dok. br. 415.

⁶ Werner

BROJ 415

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 21. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BORBENOM IZVI ANJU OTOKA ŠOLTE¹

TAJNO

TELEGGRAM

1071 — 21. 3. — 23,00 sati

Komandi 2. oklopne armije

Borbeno izvi anje otoka Šolte, o kojem je javljeno u izvještaju od 21. 3., zapravo je 21. uvečer. Rukovodilac: komandant obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«. Jedinice: obalno-lova ki bataljon »Brandenburg« (sa 100 vojnika) i 200 vojnika 264. divizije.²

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 581/44. pov. od 21. 3. 44.

BROJ 416

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 21. OŽUJKA 1944. ŠTABU 284. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE ZA PONOVNO ZAPOSJEDANJE OTOKA ŠOLTE¹

STROGO POVJERLJIVO

TELEGGRAM

807 — 21. 3. — 14,15 sati

264. diviziji

Hitno ponovo zaposjeti otok Šoltu.² Sve pripreme obaviti odmah. Namjere o izvršenju javiti hitno. Ne treba ra unati sa znatnijom podrškom ratnog zrakoplovstva i mornarice. Istodobno poduzeti sve mjere za ubrzanu izgradnju uporišta.

Pfafferot,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 498/44. pov. od 21. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/168.

² Dijelovi 892. puka. Vidi dok. br. 414, napomenu 5.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/167.

² Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

³ Werner

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 22. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU SAVEZNI KIH AVIONA I POTAPANJU NJEMA KOG TRANSPORTNOG BRODA KOD BIOGRADA I DVije DVOTRUPNE PENIŠE KOD PAŠMANA¹

TAJNO

TELEGRAF

1075/80 — 22. 3. — 08,45 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj

V SS-brdskom korpusu

Dnevni izvještaj od 22. 3. 44.

264. **divizija:** U 07,00 sati napad u niskom letu na transportni brod obalnih lovaca² kod Biograda. Brod potopljen. Kod južnog rta Pašmana pogone ne 2 dvotrupne peniše; 1 mrtav, 1 ranjen. U rajonu Šibenik—Split—Drniš živo neprijateljsko zračno izviđanje. U 10,00 sati 8 lovaca-bombardera izvršilo bombardiranje nepoznatih ciljeva u rajonu Tribunja (12 km zapadno od Šibenika).

Namjera: Ponovno zaposjedanje Šolte³ od strane dijelova 892. grenadirskog puka i obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«.
[...]

Pfafferott,⁴ v. r.

XV brdske armijske korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1590/44. pov. od 22. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/156.

² Odnosi se na bataljon obalnih lovaca »Brandenburg«.

³ Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

⁴ Werner

**IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVOG PUKA »BRANDENBURG« OD 22. OŽUJKA
1944. O AKCIJI IŠ ENJA RAJONA DOBROPOLJCI, OSTROVLCKE
LIŠANE, PARCL¹**

1. puk »Brandenburg«
Štab operativnog rukovodstva
Operativno odjeljenje,
Br. 184/44. pov.

Komandno mjesto puka.
22. 3. 1944.

**B o r b e n i i z v j e š t a j
o operaciji »B a u m b l ü t e «**

A. Neprijatelj:

Prema ponovljenim izjavama i izvještajima, rajon sjeverno od ceste Kistanje—Bribirske Mostine—Benkovac zaposjednut je od strane ja ih banditskih grupa. U okolini Dobropoljaca, 9 km sjeverno od Bribirskih Mostina, jedan štab sa 2 bataljona. U Goši ima, 6 km sjeverno od Bribirskih Mostina, jedan bataljon. Kote sjeveroistočno od mjesta Ostrovi ke Lišane zaposjednute osiguranjima sa puškomitraljezima. U evrskama, 9 km zapadno-jugozapadno od Kistanja, **16. 3. 44.** nije bilo neprijatelja. U Grulovićima, 4 km sjeverozapadno od Kistanja, dana **15. 3. 44.** nije bilo neprijatelja. Isturena osiguranja, nakon kraće borbe, povukla su se u pravcu sjeverozapada.

B. Vlastite snage:

Štab puka:	Skradin
III bataljon 1. puka;	
štab, 9. eta	Skradin (angažirani sa dijelovima radi osiguranja mesta i osiguranja prijelaza preko Skradinskog kanala).
10. eta	Bribirske Mostine (angažirana radi osiguranja ceste Skradin—Bribirske Mostine i radi osiguranja mesta sjeverno od Bribirskih Mostina).
11. eta	Tvornica aluminijuma, 4 km zapadno od Skradina.
II bataljon 1. puka	Kistanje (angažiran sa dijelovima na osiguranju ceste Knin—Kistanje).

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/294—296.

Sastav snaga:

Stab puka:	3 : 3 : 19 ²
III bataljon	6 : 27 : 174
II bataljon	7 : 32 : 202

C. Namjera puka:

Obuhvatnim napadom zauzeti Dobropolje i Goši e, kao i kote sjeveristo no od Ostrovi kih Lišana, i uništiti protivnika. Otkriti eventualne baze za snabdijevanje.⁸

D. Planski tok akcije:

II bataljon (bez voda lakih oru a) marširaju i prodire 18. 3. 44. u pravcu sjeverozapada do rajona Torbica, 5 km sjeverozapadno od Kistanja, odakle kre e ka zapadu i u svitanje dostiže kote isto no od Dobropoljaca, a potom odavde 18. 3. 44. u 04,45 sati kre e u napad na Dobropolje.

III bataljon sa dijelom snaga vrši prođor od Ostrova kih Lišana ka sjeveru i 18. 3. 44. u 04,45 sati sa kota 309 i 297 napada Dobropolje sa zapada.

E. Ostvareni tok akcije:

Glavnina III bataljona, dolaze i iz Skradina preko Bribirskih Mostina, 18. 3. 44. dostiže sjevernu stranu evrsaka i motoriziranim maršem, nakon kra e pripreme za napad, sa 9. i 11. etom i štabom bataljona, uz podršku jednog voda lakih oru a, napada Goši e i, nakon kra e borbe, zauzima ih. Jedan vod 9. ete, isturen desno, nastupa sa sjeverne strane evrska preko k. 234 na Ležaji e. 10. eta, oja ana jednim vodom ustaša i jednim vodom etnika, nastupa od Bribirskih Mostina preko Ostrovi kih Lišana i oko 04,45 sati, bez kontakta sa neprijateljem, dostiže k. 297.

II bataljon marširaju i iz Kistanja preko Torbice—Bljai i, nakon kra e borbe sa neprijateljskim snagama osiguranja, kao i zbog terenskih teško a i prepreka na cesti Kistanje—Torbice, tek oko 06,30 sati dostiže kote isto no od Dobropoljaca. Nakon dostizanja Goši a glavnina III bataljona, podržana od strane vodova lakih oru a, odmah se angažira dalje na Dopropolje. U 06,30 sati otpo inje napad na Dobropolje. Sa sjeveroistoka i istoka napada II bataljon; sa juga glavnina III bataljona; sa zapada i sjeverozapada 10. eta, zajedno sa ustaškim i etni kim jedinicama. Kod Sv. Jure III bataljon nailazi na otpor neprijatelja, koji je brzo savladan od strane oklopog i izvi a kog voda III bataljona i 9. ete. U 08,30 sati svi dijelovi puka, nakon kra eg otpora neprijatelja, dostižu mjesto Dobri i, koje je u me uvremenu neprijatelj napustio. Prema izjavama stanovništva, odavde se Štab Sjevernodalmatinskog odreda preko Bjeline povukao u pravcu sjeveroistoka. Odmah zatim komandant puka

angažira II bataljon iz Dobri a na Bjelinu, sa zadatkom da zauzme mjesto i da uništi neprijatelja, koji se tu smjestio, da pro ešlja mjesto i otkrije eventualno postoje e baze za snabdijevanje. Sa istim zadatkom angažiran je i II bataljon na Medi . Vod lakih oru a II bataljona, koji je bio podre-en III bataljonu, ponovo se vra a u sastav II bataljona. Nakon kra e borbe, oko 09,00 sati Bjelina je zauzeta i, shodno nare enju, mjesto je pretraženo. U 09,30 sati II bataljon, bez kontakta sa neprijateljem, dostiže Medi . U 09,45 sati III bataljon javlja da u Medi u nema neprijatelja niti postoje bilo kakve baze za snabdijevanje bandita. U 10,15 sati III bataljon angažira se iz Bjeline u pravcu jugoisto ne strane Par i a, a II bataljon iz Medi a u pravcu sjeverozapadne strane Par i a. U samom Par i u, prema izjavama stanovnika, trebalo bi da se nalazi baza za snabdijevanje bandita. U 11,00 sati III i II bataljon, bez kontakta sa neprijateljem, dostižu mje-sto Par i , koje je pretraženo od strane III bataljona. Zaplijenjena su manja skladišta za snabdijevanje bandita. U 12,00 sati akcija »Baumblü-te« je okon ana. Bataljoni su dobili zadatak da unište prona ene baze za snabdijevanje bandita i da sa sobom ponesu robu koja se može ponijeti. Radi izvla enja 5. ete iz Par i a, koju je u rajonu 2 km sjeveroisto no od Bjeline napala jedna banditska grupa ja ine 20 boraca sa puškama, 2 puškomitraljeza i jednom protivtenkovskom puškom, poslato je 5 teretnih vozila. Nakon polusatne borbe zauzeta je kota, zaposjednuta od strane neprijatelja. U 20,00 sati svi pukovski dijelovi smješteni su po svojim kantonmanima.

Vlastiti gubici: 3 mrtva, 3 ranjena.

Neprijateljski gubici: 11 mrtvih (ra una še sa 15 mrtvih), 8 zaro-bljenih.

Zaplijenjeno: 1 talijanski teški puškomitraljez, 25 pušaka, 2 automata, 60 mina, 15 sanduka ru nih granata (engleskih), municija, 1 agregat za punjenje akumulatora i baterija, sredstva veze, poljski telefonski kabel, 100 porcelanskih izolatora, 2 vojna bicikla, predmeti naoružanja, životne namirnice.

Iskustva:

- 1) Brzo gonjenje protivnika u bjegstvu znatno je otežano kamenim preprekama.
- 2) Bande vremenski odre uju napuštanje oblasti, koju su zaposjele (neprijateljski dokumenti), kako je utvr eno prilikom napada na Dobro-polje, pošto su bande planski napustile oblast.
- 3) Uporišta za snabdijevanje bandita nikad nisu objedinjena u velike baze, ve su rascjepana na manja skrovišta.

2 Prvi broj se odnosi na oficire, drugi na podoficire a tre i na vojnike.

3 Vidi dok. br. 272, 29\$, napomenu 28 i dok. br. 408, 410 i 562, napomenu B.

4) Stanovništvo u rajonu Dobropoljaca je na strani bandita i dobro je obaviješteno o njihovim pokretima. Izjave se mogu dobiti samo putem oštirih saslušavanja.

5) Veoma negativno se odrazio nedostatak prevodioca.

[Potpis ne itak]

Dostavljeno:

Komanda XV brdskog armijskog korpusa	—1
Divizija (H)	—1
Divizija (E)	—1
Ratni dnevnik	—1
Borbeni izvještaji	—1
Puk	- 1

6

BROJ 419

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 23. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NEIZVRŠENJU AKCIJE NA ŠOLTU I UNIŠTENJU DVOJE TERETNIH VOZILA KOD MU A¹

TAJNO

R A D I O G R A M

1133/37 — 23. 3.-08,35 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 23. 3. 44.

Vrijeme: no u mraz, u toku dana sun ano; na obali oluja, povremeno kiša i snijeg.

Op a situacija: nepromijenjena.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog Instituta, mlkroteka NAV-N-T-314, film 562/159.

264. divizija: akcija Šolta² (kao što je ve javljeno) ne može se sprovesti zbog nailaženja oluje. Brodovi su se pojedina no vratili do 08,15 sati. Prilikom iš enja Draga (4 km jugoisto no od Pakoštana) zaplijenjena 2 puškomitraljeza, 2 puške, propagandni materijal. U rajonu 5 km sjeverozapadno od Pirovca naša izvi a ka patrola uhapsila 2 sumljiva; 1 bandit ubijen. Kod Mu a 2 teretna vozila naišla na minu, totalno uništena.³ Slabije neprijateljsko zra no izvi anje u rajonu Šibenika.

Namjera: Ponovno zaposjedanje Šolte.

[...]

Pfafferott,⁴ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1608/44. pov. od 23. 3. 44.

BROJ 420

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 23. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O ISKRCAVANJU TRUPA NA OTOK ŠOLTU¹

TAJNO

TELEGRAM

1149 — 23. 3.-12,00 sati

Komandi 2. oklopne armije

U 03,20 sati iskrcali se na Šoltu;² do 07,52 sati nije bilo kontakta sa neprijateljem. Gat za brodove — luka Maslinica. U 07,00 sati više lovaca-bombardera kruži u niskom letu iznad gata za brodove. Nakon iskrcavanja, desantni amci se vratili u Split. U 09,00 sati Grohote dostignute bez kontakta sa neprijateljem.

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1614/44. pov. od 23. 3. 44.

² Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

³ Ovu akciju je vjerojatno izvršio Drugi bataljon Mose ko-svilajskog NOP odreda. Vidi dok. br. 256.

⁴ Werner

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/191.

² Vidi dok br. 412, napomenu 2.

³ Werner

**IZVJEŠTAJ ŠTABA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 23. OŽUJKA 1944.
KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA O ZA-
UZIMANJU OTOKA ŠOLTE OD STRANE SAVEZNIKA I PARTIZANA
I PODUZETIM MJERAMA ZA PONOVNO ZAPOSJEDANJE OTOKA¹**

TAJNO

264. pješadijska divizija
Operativno odjeljenje,
br. 1551/44. pov.

Operativno odjeljenje,
Br. 1634/44. pov.
Divizijsko komandno mjesto
23. 3. 2944.

Veza: Komanda 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje, br. 2046/44.
pov. od 21.3.44.

Predmet: Šolta

Komandi XIV brdskog armijskog korpusa

I Pod 1) a): Komandant 892. grenadirskog puka, u suglasnosti sa Štabom divizije, naredio je za no izme u 19. i 20. 3. akciju izvi a ke patrole ja ine 1 oficir i 12 vojnika (sa radio stanicom) u cilju izvi anja situacije na Šolti.'

Nare enje: Izvi anje Šolte izbjegavanjem svake borbe.

19. 3. u 20,17 sati isplovljavanje iz Ciova sa 2 amca na vesla.

U 23,15 sati dostignut zaljev isto no od Grohotota. Izvi a ka patrola u 23,15 sati javlja: Prema izjavama doušnika, otok je jako zaposjednut od strane Amerikanaca, Engleza i bandi. Ceta uništena, ostatak se predao. Odmah potom puk je izdao nare enje komandiru izvi a ke patrole: Dovesti 2 doušnika, koji mogu dati podatke o doga ajima na Šolti, naro ito o ja ini i posadi neprijatelja; sa ovom izvi a kom patrolom odmah se vratiti.

Izvi a ka patrola se vratila 20. 3. u 4,35 sati, bez gubitaka. Prodor ka Grohotama nije bilo mogu e sprovesti, jer bi onda povratak došao u pitanje. Izvi a ka patrola je dovela sa sobom 2 stanovnika Grohotota, koji su pobegli iz mjesto. Doga aji su se odvijali na sljede i na in:

19.3. u 5,30 sati borba izme u posada Grohotota i anglo-ameri kih komandosa. Od 6,40 do 7,10 sati bombardiranje Grohotota bombama najte-žeg kalibra. Neposredno nakon toga napad ja ih snaga Anglo-Amerika-naca i bandi na Grohotote. Ceta je o igledno razbijena prethodnim zra nim

¹ Snimak originala (tinkanog na pisa em stroju) u Arhivu Volnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/202–204.

2 Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

napadom. etna kancelarija i radio-stanica sigurno su uništene direktnim pogotkom bombe. U kancelariji 5 mrtvih. Ostatak ete — 10 ljudi, vi eno kao zarobljenici. Selo je potpuno razoren. Jake neprijateljske snage vjerojatno su još uvijek na otoku.

b) Na osnovu rezultata izvi anja, poduzetog dana 20. 3. prije podne, 892. grenadirski puk izvještava o namjeri, da se no u izme u 21. i 22. 3. izvrši nasilno izvi anje Šolte. Snage: 100 pripadnika obalnih lovaca, 200 pripadnika 892. grenadirskog puka, zapovjednik — konji ki kapetan von Leipzig, komandant obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«.

Trajanje poduhvata 24 sata.

Zapovijest: Iskrcavanje na sjeverozapadni rt Šolte. Jugoisto ni rt osloboditi od neprijatelja, prodiru i u toku 22. 3.

Divizija: po odobrenju korpusa, nare uje slijede e:

Sprovesti nasilno izvi anje, kako je predloženo od strane puka, ali ipak na Šolti ostaviti 200 pukovskih vojnika. Srediti uporište, imati sa sobom mine i žicu.

Pod 2) Operacijom rukovodi komandant obalno-lova kog bataljona »Brandenburg« sa 100 vojnika-obalnih lovaca (iskoristiti iskustva ove jedinice). Artiljerijsku podršku desantnoj trupi pružaju 10. baterija 2G4. artiljerijskog puka (baterija-10 cm) i merni ka baterija. Traži še podrška zrakoplovstva. Moli se susjed (118. lova ka divizija) da, operacijom na Bra u, pruži podršku našoj akciji.

Pod 3) a) 19. uve er, dakle im ranije, poduzeto je prvo izvi anje.

b) U cilju pripreme nasilnog izvi anja moralno se iskoristiti ostatak dana 20. 3. i dnevnu svjetlost dana 21. 3. (izvla enje snaga, pripravni položaj transportnog prostora, reguliranje podrške zrakoplovstva i pomo i susjeda itd. — sve je to mogu e uglavnom radio-putem, a koji ina e oduzima dosta vremena).

Pod 4) Hitno nare enje za zra no izvi anje.

Traži se od 118. lova ke divizije da izvi anjem sa Bra a, pomogne razjašnjavanju situacije na Šolti.

Pod 5) Ratna mornarica stavlja na raspolaganje, za iskrcavanje i do tur, svoja 4 broda.

Napomena: poduhvat je izведен po planu no u 21. i 22.3. ali zbog oluje brodovi su se, odvojili jedan od drugog, pojedina no vratili u punom sastavu — do 8,15 sati u polazne luke. Izvršenje slijedi no u od 22. na 23. 3. 44.

II O mjerama koje su, po dobijanju borbene zapovijesti, poduzeli komandanti, radi pružanja podrške posadi uporišta.

1) Nare enje zrakoplovstvu, da izvidi situaciju na Šolti.

2) Molba susjedima, da se sa Bra a izvrši izvi anje.

3) Artiljerijska podrška nije mogla biti pružena, jer:

a) traženje vatrene podrške, na osnovu utvr enih ciljeva, sa otoka nije prihva eno;

- b) napad sa kopna, sa izvi anjem, nije bio mogu uslijed jakih sunevih zraka i magle nad otokom;
- c) otvaranje artiljerijske vatre (mogu e samo sa 1 vodom baterije od 10 cm) u nepoznato, jednostavno nije dolazilo u obzir, jer bi time mogla biti ugrožena vlastita trupa.

Napomena: Dovo enje poja anja na otok Šoltu, smješten daleko od kopna, pri tadašnjoj stoprocentnoj nadmo nosti protivnika u zraku (19. 3. utvr eno naro ito živo izvi anje neprijateljskih lovaca u rajonu Splita) i na vodi, nije bilo mogu e sprovesti danju. Takav pokušaj doveo bi do gubitka trupe i posljednjih brodskih rezervi, koje još postoje.

Nacke,³ v. r.

BROJ 422

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG BATALJONA PRVOG PUKA »BRANDENBURG« OD 23. OŽUJKA 1944. O BORBAMA VO ENIM U RAJONU PLAVNA¹

II bataljon

1. puka »Brandenburg«

Operativno odjeljenje

Smještaj štaba,
23. 3. 1944.

1. puku »Brandenburg«

Predmet: Borbeni izvještaj u vezi
operacije »Amboss² od 21. 3. 44.

Neprijateljska situacija: U rajonu Plavnog, 15 km sjeverno-sjeverozapadno od Knina, oko 2000 bandita. Od 20. 3. 44. predstraže u rajonu Bender, 10 km sjeverno-sjeverozapadno od Knina, i Rasulo, 6 km sjeverozapadno od Knina. Vjerojatna namjera neprijatelja: prodor ka glavnoj cesti za dotur Biha —Knin.

Vlastita situacija: Bataljon je u Kistanjama u stanju pripravnosti za marš. U Pa anima, 12 km sjeverozapadno od Knina, etni ko uporište.

Zadatak: Bataljon, sa borbenim dijelovima, prodire od Kistanja u pravcu Padana i uništava neprijatelja iz zasjede i protivnapadom.

³ Albin Nacke, komandant 264. pješadijske divizije.

¹ Snir^a" orieinala (tiskanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/278—280.

² Vidi dok. br. 272 i 296, napomenu 29 i dok. br. 445.

Planirani tok akcije: Bataljon vrši motorizirani prodor do mjesta Mišleni, tamo se iskrcava iz vozila i nastavlja pješice; 5. eta, oja ana jednom desetinom srednjih minobaca a — lijevo preko željezni ke stanice Plavno— —Bender ka Dragaši ima; 6. eta, oja ana desetinom srednjih minobaca a — prodire desno preko kote Radljevac — škola u Dobrijevi ima—Zabinac u pravcu Vunduci i uništava neprijatelja. Teška eta podržava prodore obje lova ke ete sa podesnih vatreñih položaja u rejonu k. 424, neposredno zapadno od Gradine.

Ostvareni tok akcije: U 5,30 sati bataljon kreće iz Kistanja i u 6,45 sati dostiže željezni ku stanicu Padane. Na 6. etu, koja je krenula iz eversaka u pravcu Kistanja, iz zasjede je otvorena vatra u rajonu 2 km isto no od eversaka. Prema izvještaju etni kog uporišta, stacioniranog u Pa anima, neprijatelj je zauzeo željezni ku stanicu Plavno, kao i trig. Kitu (676), Zabinac i Plješevicu. Posljednja etni ka osiguranja nalaze se na željezni koj pruzi neposredno isto no od k. 424. Bataljon vrši motorizirani prodor do mjesta Mišleni i tamo silazi iz vozila. Bataljon se ojaava sa 80 etnika. U 9,00 sati nastupa 5. eta i u 10,00 sati, bez kontakta sa neprijateljem, dostiže željezni ku stanicu Plavno i mjesto Bender. Samo mjesto zauzeto je od strane 20 etnika. U isto vrijeme 6. eta je, bez kontakta sa neprijateljem, prešla preko kota oko Radeljeveca.

5. eta vrši prodor duž željezni ke pruge u pravcu sjevera i sa trig. 676 (Kita) održava jaku pušku i puškomitralsku vatru. Nakon kraja eg zauzimanja položaja pripravnosti 5. eta napada trig. Kitu. Neprijatelj se povla i u pravcu sjevera i sjeverozapada. I pored jakog neprijateljskog otpora i jake bo ne vatre iz pravca sjeveroistoka, 3. vod 5. ete u 11,20 sati zaposjeda kotu 500 m isto no od Kite. Neprijatelj se ponovo utvrđio u šumovitom predjelu na sjevernoj padini Kite i stupa u protivnapad. Istodobno neprijatelj dovla i nove snage i pokušava da sa zapada opkoli 5. etu. U 12,20 sati napad je okonan i osuje en je pokušaj opkoljavanja. 6. eta, nakon prošljavanja Dobrijevi a, održava jaku vatru sjeverno od mjesta, sa k. 725. Neprijatelj se utvrđio na položajima duž kote Plješevica. Ceta prodire dalje u pravcu Stojkovi a. Da bi se izbjegla opasnost sa bokom, na padini sjeverozapadno od k. 725 angažira se jedan vod. Neprijatelj je prozreo ovu namjeru i težište je prebacio na ovaj vod. Lako se moglo primijetiti da neprijatelj stalno dovla i nove snage i kona no prelazi u protivnapad. uz istodobno otvaranje vatre iz pravca Zabinca. Neprijateljski protivnapad, uz istodobno otvaranje vatre iz pravca Zabinca. Neprijateljski protivnapad je zaustavljen. Pošto nije bilo moguće održavanje ovog položaja, vod se ponovo povla i. Uz podršku teških puškomitraljeza i vezivanjem protivnika na desnom boku pomo u jednog voda, eta sada sa dva voda napada kotu Zabinac. Neprijatelj je odmah prozreo ovu namjeru i pokušao je, obilaze i u pravcu juga, da opkoli etu i da istodobno protivnapadom sa k. 725 od ete odvoji vod, koji se povukao, i teške puškomitraljeze. Uvidjevši situaciju, vod koji je bio angažiran za boju nu obranu, povla i se ka sjeveru, da bi na taj način ponovo bio u vezi sa etom.

U međuvremenu je 5. eta zaposjela cijeli trig. 676. Pošto je prijetila opasnost, da će neprijatelj izvršiti prodor od Zabinca ka jugozapadu, a

time je izgledalo mogu im uništenje obje ete sa boka, bataljon je naredio povla enje 6. ete u pravcu zapada, da bi se tako spojila sa 5. etom. Stalno poja avani napadi na desno krilo 5. ete potvrdili su ovu prepostavku. Ponovni pokušaji opkoljavanja na lijevom boku 5. ete odbijeni su bliskom borbom. Povla enje 6. ete u pravcu zapada bilo je nemogu e izvesti bez ve ih gubitaka zbog brisanog terena.

Teško naoružanje — protivtenkovski topovi i oru a zemaljske artiljerije — je cijelo vrijeme neutraliziralo neprijateljske položaje na Zabincu i u rajonu sjeverno od Kite. U 14,00 sati neprijatelj je, nakon dužeg osmatranog zauzimanja položaja pripravnosti u cijelom rajonu 5. ete, otpo eo napad uz podršku teških puškomitraljeza, lakih i srednjih minobaca a, kao i teških puškomitraljeza. Dobro vo ena vatrom artiljerijskog oru a i iznenadni vatreni prepadi 5. ete osuđili su ovaj napad. Neprijatelj ponovo pokušava da, uz angažiranje lakih i srednjih minobaca a, napadne položaje 6. ete sa juga. Uspjeva mu da zauzme mjesto Mar eti i. Dalji prodror osuje en je vatrom iz teških puškomitraljeza i srednjih minobaca a, koji su se utvrdili na koti 600 m isto no od Pasi a. Pošto nije bilo mogu e u toku no i održati ovaj položaj, bataljon je prije mraka naredio odvajanje od neprijatelja. Odvajanje je podržavano od strane teškog naoružanja. U 20,00 sati ete su dostigle položaj kod mjesta Mišleni.

Vlastiti gubici: Poginuli: 1 podoficir, 2 vojnika.

Ranjeni: 1 oficir, 1 podoficir, 15 vojnika.

Nestali: 1 podoficir, 1 vojnik.

Neprijateljski gubici: 1 zarobljen, 120 poginulih, oko 100 ranjenih. (Prema izjavama civilnog stanovništva, koje je pobeglo iz ovog rajona, banditi bi trebali da imaju gubitaka oko 500 ljudi).

Plijen: 1 puškomitraljez, 4 puške (pošto nisu upotrebljive, uništene su).

Iskustva: ovdje se naro ito osjetio nedostatak 3. lova ke ete. Bataljon nije bio u mogu nosti da objema ugroženim etama pošalje poja anje. Da je 3. lova ka eta bila na raspolaganju, bilo bi mogu e angažirati je izme u 5. i 6. ete, tako da bi napala na kotu Zabinac iz pozadine i na taj na in olakšala nastupanje obje ete. Razdvajanje udarne rezerve, rasporeivanjem po jednog voda po eti, veoma je oslabilo borbenu mo ete.

Bo na akcija protiv jakog i borbeno snažnog protivnika, kao u ovom slu aju (oko 800 vojnika), garantira uspjeh samo onda ako postoji oslonac sa lijeve i desne strane. Neophodno je besprijeckorno održavanje veze. Prilikom ove operacije rukovo enje, a prije svega angažiranje teškog naoružanja, bilo je veoma otežano time što su 2 takti ke radio-stanice i 2 stanice za rukovanje artiljerijskom vatrom imale samo 2 prijemnika u bataljonu. Na taj na in je komandno mjesto bataljona bilo vezano za vatreni položaj teškog naoružanja. Trebalо je nastojati da se merni koj eti, koja je napredovala zajedno sa etama, da vlastita radio-stanica, koja bi imala vlastiti prijemnik na vatrenom položaju.

Protivnik je ve im dijelom bio obu en u engleske uniforme. Suprotno svim dosadašnjim iskustvima, dejstvo protivni ke artiljerije jako je po-

pustilo. Trebalo bi napomenuti i postojanje srazmjerno velikog broja teškog oružja (teški puškomitraljezi, superteški puškomitraljezi i srednji minobaca i) na protivni koj strani.

Borbeni moral protivnika bio je izuzetno dobar.

Za komandanta :
[Potpis ne itak]
kapetan

BROJ 423

OBAVJEŠTENJE KOMANDE JUGOISTOKA OD 24. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O STAVU KOMANDANTA JUGOISTOKA PO PITANJU EVAKUACIJE MUŠKOG STANOVNIŠTVA S OTOKA¹

R A D I O G R A M

24. 3. 44.

Komandi 2. oklopne armije

Veza: Komanda Jugoistoka. Operativno odjeljenje, br. 373/44. str. pov. od 17. 3. 44.

Predmet: Evakuacija otoka²

Na osnovu izvještaja Komande 2. oklopne armije, br. 01953/44. str. pov. od 23. 3. evakuacija muškog stanovništva sposobnog za borbu odnosi se na rođene između 1896. i 1927. godine. Ljudi iznad 50 godina i djeca ispod 17 godina ostaju na otocima radi obezbeđenja prehrane. Komandant Jugoistoka ne vidi, u ostavljanju ovog nevelikog broja stanovništva, nikakvu opasnost za rješavanje problema prehrane na otocima, što je i u njema kom interesu; dalje, hrvatske vlasti cijene predusretljivost nema kog opunomoćenog generala. Izdata naređenja mogu se mijenjati prema postojećim smjernicama. Javiti o sprovođenju istog.

Komandant Jugoistoka,
Operativno odjeljenje,
br. 399/44. str. pov. od 23. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 199/7461030.

² Vidi dok. br. 407, napomenu 2.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 24. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O ISKRCAVANJU BORBENE GRUPE NA ŠOLTU, BOMBARDIRANJU AERODROMA ZEMUNIK I SINJ OD SAVEZNI KIH AVIONA¹

TAJNO

TELEGGRAM

1204/08 — 24. 3. — 08.18 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Na elniku pozadine

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 24. 3. 44.

264. **divizija:** U no i na 23. 3. vlastita borbena grupa se iskrcala na Šoltu.² Dostignuto je, bez kontakta sa neprijateljem, mjesto Grohote. Kod Drage (4 km jugoisto no od Pakoštana) privedena su 2 zarobljenika i zaplijenjena je jedna radio-oprema. Vlastiti kamion za osiguranje naletio je na minu kod Vranjice (5 km zapadno od Trogira), 16 vojnika je ranjeno, a kamion je ošte en.³ U 16,00 sati napad 6 lovaca-bombardera, iz niskog leta, na aerodrom Zemunik, kod Zadra. Dva aviona su uništena. U 15,40 sati napad 3 lovca-bombardera na 3 lova ka amca, sjeverozapadno od Ciova; jedan amac je ošte en. Jedan lovac-bombarde je prinudno aterirao u rajonu 5 km zapadno od Trogira. Pilot je pobjegao. Avion je neošte-en. O tome je obaviješten komandant zrakoplovstva u Hrvatskoj.

Namjera: Ure enje uporišta Šolta.

»Hasenjagd«: »Kunigunde⁴ u cilju likvidiranja mornari kog štaba bandi na južnom rtu Pašmana.
[...]

Berger, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1631/44. str. pov. od 24. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/162.

² Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

³ Akciju su vjerljivo izvršile jedinice Sibensko-trogirskog NOP odreda. Vidi dok. br. 256.

⁴ Vidi dok. br. 428, napomenu 3.

OBJAŠNjenje KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 24. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O PODUZETIM MjERAMA ZA PRUŽANJE POMO I NAPADNUTOM GARNIZONU NA ŠOLTI¹

TAJNO

T E L E G R A M

1210 — 24. 3. — 08,25 sati

Komandi 2. oklopne armije

Veza: Operativno odjeljenje, Br. 2019/44. pov.

I) Mjere u cilju pružanja podrške:

a) Nare enje za zra no izvi anje.

b) Zahtijev susjedima² za izvršenje izvi anja sa Bra a.

c) Pripremljena podrška artiljerije nije mogla biti pružena, jer radio-aparati nisu funkcionalni i pošto otvaranje vatre sa osmatranjem nije mogu e zbog jakog sunca i zbog izmaglice nad otokom, a nije se moglo ga ati u nepoznatom pravcu zbog opasnosti po vlastitu trupu.

d) Hitno pružanje podrške zaposjedanju otoka³ bilo je potpuno nemogu e, pošto je neprijateljska zra na i pomorska nadmo nost danju one mogu avala bilo kakav saobra aj s otocima. Shodno tome je uslijedila i zabrana Admirala Jadrana o isplovljavanju u toku dana. Dana 19. 3. naro ito živo neprijateljsko izvi anje.

e) U cilju daljih mjera morao se ekati i rezultat zapo etog izvi anja. Ovdje je bilo zna ajno to, da, ukoliko je otok i bio zauzet od strane neprijatelja, na njemu se nalazio najmanje bar jedan neprijateljski bataljon, te bi jedna slabija jedinica (na pr. jedna eta) doživjela istu sudbinu kao oto ka eta. Moralo se s toga ekati na prikupljanje ja ih snaga.

II) Veza: Komanda 2. oklopne armije, br. 1246/44. pov.

1) Komandant 892. grenadirskog puka, u sporazumu sa divizijom i korpusom, angažirao je no u izme u 19. i 20. 3. izvi a ku patrolu (1 oficir, 12 vojnika sa radio-stanicom) za izvi anje situacije na Šolti. Zadatak: Izvi anje Šolte; izbjegi i bilo kakvu borbu, dovesti doušnike, koji mogu pružiti podatke o doga ajima, a naro ito o ja ini neprijatelja i trenutnoj situaciji.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/219—220.

² Na Bra u su se nalazili dijelovi 118. lova ke divizije.

³ Vidi dok. br. 412, napomenu 2,

Izvi a ka patrola se iskrcala u zaljevu isto no od Grohota i vratila se 20. 3. u 04,35 sati, bez kontakta sa neprijateljem. Dovedena su i dva stavnika Grohota, koja su odatle pobjegla. Prema njihovom iskazu, događaji se odvijaju onako kako je ve javljeno armiji. Isti smo, da se u vezi ete na Šolti radi o onoj istoj eti, koja je nedavno posebno pohvaljena od strane komandanta zbog držanja u borbi prilikom prve desantne izvi a ke akcije komandosa. Na osnovu izvi anja poduzetog 20. 3. prije podne puk je namjeravao da izme u 21. i 22. 3. izvrši nasilno izvi anje. Ovaj termin je relativno zakasnio, jer se o ekivao dolazak jedne ete obalsko-lova kog bataljona, kako bi se stvarno raspologalo sa borbeno jakom formacijom.

2) Za sigurnu infiltraciju izvidnice predvi eno je prije svega u estovanje obalno-lova kog bataljona, podre enog puka, iji se dolazak o ekivao 20. 3, zatim 200 vojnika 264. divizije, podrška artiljerije, kao i u estovovanje združene desantne trupe; nare enje i za pružanje podrške od strane avijacije. Zamoljena je 118. divizija da pruži podršku akciji sa Bra a.

3) U sprovo enju prvog izvi anja nije bilo nikakvog zadržavanja, jer se morala ekati ve er 19. 3. U cilju sprovo enja nasilnog izvi anja moralо se ekati na prikupljanje borbeno jake formacije i na podršku avijacije, a trebalo je da se osigura i pomo susjeda. Akcija se mogla izvršiti ve 20. 3, da se u to vrijeme znalo, da o ekivanu poja anje obalno-lova kog bataljona ne e sti i, jer je potopljeno od strane zrakoplovstva i otuda bi ve postoje e snage morale biti dovoljne.

4) Nare enje za hitno sprovo enje zra nog izvi anja. Zahtijev 118. diviziji, da izvi anjem sa Bra a pruži podršku izvi anju situacije na Šolti.

5) Komanda pomorskog rejona je sve raspoložive amce dala za iskrcavanje i dotur. Vojno-pomorske snage nisu joj stajale na raspola-ganju.

Pfafferott,⁴ v.r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br 1633/44. pov. od 24. 3. 44.

NARE ENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 24. OŽUJKA 1944. STABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE DA SADEJSTVUJE JEDINICAMA PETOG SS BRDSKOG ARMJSKOG KORPUSA u IŠ ENJU PLANINE MOSOR¹

STROGO POVERLJIVO

T E L E G R A M

1253 — 24. 3. — 20,00 sati

Prilog uz Ratni dnevnik
br. C 193
24. 3. — 20,15 sati

264. diviziji

1) V SS-korpus e izvesti akciju, u cilju iš enja planine Mosor 25. 3, sa po etkom pokreta rano izjutra.² Akcija e trajati 2—3 dana.

2) Snage: a) 3 bataljona udarne grupe i 1 ustaški bataljon, artiljerija, baterija jurišnih topova, 1—2 oklopne ete sa linije Aržano—visija Lištica (5 km sjeveroisto no od Omiša) do linije Gradina, trig. 846 (zapadno od Aržana) — Grabovac (18 km isto no od Klisa).

b) 105. izvi a ki bataljon po i e iz Sinja prema jugu, u cilju zapre avanja na liniji Tropošnjik trig. 666 — (8 km zapadno od Trilja) — Košute (zapadno od Trilja).

c) 264. divizija e potpomo i akciju prodorom iz Klisa u planinu Mosor.

3) 264. divizija e izdati nare enje 105. SS-izvi a kom bataljonu, pošto V SS-korpus nije bio u stanju da tamo uspostavi vezu.

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armjski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 511/44. str. pov. od 24. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/179.

² Vidi dok. br. 445.

³ Werer

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 25. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE, O TO NIM GUBICIMA NJEMA KE CETE PRILIKOM DESANTA SAVEZNIKA I PARTIZANA NA OTOK ŠOLTU¹

TAJNO

T E L E G R A M

1312/13 — 25. 3. — 17,00 h

Komandi 2. oklopne armije

To ni gubici na Šolti:²

a) Nestali: 1 oficir, 16 podoficira, 88 vojnika.

b) Gubici u oružju: 2 teška puškomitrailjeza model 42, 1 minobaca , 11 lakih puškomitrailjeza model 42, 1 laki talijanski puškomitrailjez, 4 puške sa automatskim punjenjem, 4 tromblona, 4 snajperske puške, 16 automatskih pištolja model 40, 42 pištolja model 39, 62 karabina kalibra 98, 6 talijanskih pušaka, 69 bajoneta.

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1586/44. pov. od 25. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/213.

² Vidi dok. br. 412, napomena 2.

³ Werner

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 25. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O ZAPLIJENI PARTIZANSKIH SKLADIŠTA KOD MURTERA I POTAPANJU NJEMA KIH DESANTNIH AMACA U KUKLJICI I TANKERA KOD ŠIBENIKA¹

TAJNO

R A D I O G R A M

1269/73 — 25. 3. — 09,20 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

**Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)
V SS brdskom korpusu**

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Dnevni izvještaj od 25. 3. 1944.

264. divizija: Prilikom iš enja mjesta Murtera zaplijenjeno sklonište benzina, odje e, oružja i namirnica.² Na cesti Prapatnica—Trogir otklojeno 48 prepreka i 4 mine. Još nema izvještaja u vezi akcije »Magret«³ i »Kunigunda«.⁴ Na Šolti nema neprijatelja. Prilikom napada lovaca-bombardera na Kukljicu (Ugljan) potopljena 2 inžinjerijska desantna amca, 2 amca su ošte ena, 1 tanker (170 tona) u rajonu zapadno-jugozapadno od Šibenika zapaljen, 4 ranjena.

[...]

Pfafferottv. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1655/44. pov. 25. 3. 44**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/166.

² Vidi dok. br. 562, napomenu 6.

³ Redakcija nije utvrdila na koju se akciju odnosi.

⁴ Vidi dok. br. 424, napomenu 4.

⁵ Werner

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 26. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAILASKU KAMIONA NA MINE KOD TROGIRA I SUKOBU S PARTIZANIMA KOD BENKOVCA¹

TAJNO

T E L E G R A M

1343/47 — 26. 3. — 08,35 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

LXIX armijskom korpusu (pismeno)

Na elniku pozadine

Prilog uz Ratni dnevnik br.
C 194

Dnevni izvještaj od 26. 3.1944.

Op a situacija: Uslijed sniježnih nanosa i bure ponovo su zavejani putovi za dotur.

264. divizija: Izme u Marine i Trogira 3 kamiona naletjela na mine. Jedan je potpuno uništen.² Vlastiti prodori u cilju izvi anja, 14 km isto no i 10 km isto no-jugoisto no od Benkovca, doveli su do zaplijene jednog mitraljeza, zarobljavanja dvojice protivnika i do pogibije jednog vlastitog vojnika.

[...]

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1679/44. str. pov. od 26. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/180.

² Akciju su vjerojatno izvršile jedinice Sibensko-trogirskog NOP odreda.

³ Werner

BROJ 430

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 28. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O PRETRPLJENIM GUBICIMA PRILIKOM POTAPANJA BRODA — LOVCA NA PODMORNICE OD SAVEZNI KIH AVIONA NA RIJECI KRKI¹

TAJNO

TELEGRAAM

1471/57 — 28. 3. — 08,50 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom korpusu

Na elniku pozadine

Prilog uz Ratni dnevnik br. C 197

Dnevni izvještaj od 28. 3.1944.

Vrijeme: oluja.

Op a situacija: nepromijenjena.

264. divizija: Kontakt vlastite izvidnice sa neprijateljem u rajonu 10 km isto no-jugoisto no od Benkovca.² U no i na 27. 3. primije eni su neprijateljski brzi amci kod otoka Zirje i Kaprije. Uz pomo svjetlosnih signala održavana je veza s avionima. Izme u Trogira i Marine eksplodirala je jedna mina. U rajonu 9 km sjeverozapadno od Sinja artiljerija je neutralizirala 200 bandita. Prilikom napada 6 lovaca-bombardera na lovca podmornica na rijeci Krki, brod je potopljen. Do sada je spašeno 65 vojnika. Dvojica su poginula, a 14 je ranjeno.
[...]

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1710/44. pov. od 28. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/186.

² Vidi dok. br. 429.

³ Werner

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 28. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O POTAPANJU NJEMA KOG BRODA NA RIJECI KRKI KOD ŠIBENIKA¹

R A D I O G R A M

1478 — 28. 3. — 09,05 sati

28. 3. 1944.

Komandi 2. oklopne armije

Dnevni izvještaj Obavještajnog odjeljenja

Nepromijenjeno.

Odbaene bande srednje ja ine 6 km sjeveroisto no i 6 km južno od Gospa. Radio-stanica Skarda (ju erašnji dnevni izvještaj) ne nalazi se u rajonu 45 km sjeverno-sjeverozapadno, ve na istoimenom otoku 45 km sjeverozapadno od Zadra.

26. 3. — kontakt sa neprijateljem u rajonu 10 km isto no-jugoisto no od Benkovca.² Stab Sjeverno-dalmatinskog odreda u mjestu Dobropolci. 26. 3. je otvorena artiljerijska vatrica na bandu (200), koja se kretala u pravcu sjeveroistoka, u rajonu sjeverozapadno od Sinja. Sjeverozapadno od Suve i plja kanje od strane dijelova 19. divizije [NOVJ],

[...]

Ud: 12 mrtvih izbrojeno ra una se sa 35, zarobljenih 9, prebjeglih 12, osloboena 2 njema ka vojnika.

Ie: U no i na 27. 3. neprijateljski brzi amci kod Žirja i Kaprija održavali signalnu vezu sa neprijateljskim avionima. U 11.00 sati ispred sjeveroisto ne obale Bra a 3 detonacije, uz stvaranje dimnih pe uraka. U 08,45—10—12, 18—14,15 sati napad po 6 lovaca-bombardera na rijeku Krku (potopljen vlastiti lovac na podmornice).

[...]

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 1861/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/478.

² Vidi dok. br. 429 i 430.

³ Werner

**IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 28. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O ANGAŽIRANJU PRVOG PUKA »BRANDENBURG« U PRAVCU KANALA ZA SNABDIJEVANJE PARTIZANA NA SEKTORU MURTER—
—BIOGRAD¹**

TAJNO

TELEGRAF

1519 — 28. 3. — 21,32 sati

Komandi 2. oklopne armije

U pravcu kanala za snabdijevanje bandi na sektoru Biograd—Murter angažira se 1. puk »Brandenburg«, napuštanjem dosadašnjih zadataka angažiranje sa jedinicama za specijalnu upotrebu u rajonu sjeverozapadno od Kistanja, kao i osiguranja ceste Knin—Kistanje—Bribirske Mostine.

Planirano je zaposjedanje Kornata i Dugog otoka, poslije izvedenog pomjeranja 2. ete 771. inžinjerijsko-desantnog bataljona, i to zajedno sa 1. pukom »Brandenburg«. Dotle se formiraju odjeljenja Abwehra, prikupljaju to ni podaci o materijalu i o skladištima naoružanja.²

Pfafferott, v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1724/44. str. pov. od 28. 3. 44.

ZABILJEŠKA IZ RAZGOVORA VO ENOG 29. OŽUJKA 1944. SA KOMANDANTOM DRUGE OKLOPNE ARMIJE U KOMANDI PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA U KNINU¹

SLUŽBENA ZABILJESKA

Razgovor sa komandantom pješadijskim generalom Rendulicem,² vo enim dana 29. 3. 44. u Kninu, u Komandnom mjestu korpusa³

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/343.

² Vidi dok. br. 562, napomenu 6.

³ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/284.

² Lothar Rendulic, komandant Druge oklopne armije stigao je iz Beograda u Split 23. ožujka 1944. godine. Vidi dok. br. 445.

³ U Kninu se nalazilo sjedište Komande Petnaestog brdskog armijskog korpusa.

1) Komandant je izdao slijedeće direktive za voenje rata u oblasti obalne obrane:

Od posebnog zna aja da se neprijatelj, koji bi se iskrcao, zaustavi na prilazima planini. Pored, već sada potrebnog, zaposjedanja pozadinskog položaja, potrebno je obezbijediti da se jedinice, koje budu odbrane sa obalskim položajima, dovedu na pozadinski položaj, strogim zapovijedanjem njihovih komandanata, kako bi tamо dalje vodile borbu. Ovu direktivu komandant je prenio i komandantu 264. divizije i komandantima pukova. Odustalo se od toga, da se ova direktiva koja je prenijeta komandantu puka u Zadru, dalje prenosi širem krugu u puku, pošto se komandant puka plašio, da će ovim skrenuti glavnu pažnju svog oficirskog kadra sa zadataka na obali.

2) Pitanje administrativne predaje Zadra:⁴

Mora se izbjegavati, da oni koji su vani donose ocjenu o tome da li je predaja Zadra već mogu a ili nije. Takve ocjene idu armiji samo službenim putem.

To ke razgovora za komandanta

Vojna pitanja:

[...]

Borbena vrijednost 264. divizije: stari ljudi, skupljeni nasumce, ne očekivati vrsto držanje.

Voenje borbe na otocima: U ranijem naređenju je postavljeno da otoci, ukoliko nisu na glavnoj borbenoj liniji, treba da se brane na inisturenih položaja ili borbenih osiguranja. Novim naređenjem je postavljeno: Obrana do posljednjeg metka. Povlačenje samo po odluci Komande oklopne armije. Ova odluka je sigurno dobiti i suviše kasno, prilikom većeg desanta.

Zaposjedanje otoka Šolte: Nikakva mogućnost podrške po danu. Ako se snage za ovo moraju oslobođiti, onda to mora biti na rat u obalske obrane. U slučaju istodobnog napada na obalu, došlo bi do katastrofe.

Udarne rezerve: 1. puk »Brandenburg« ima samo borbenu moć jednog ojačanog bataljona, a to je isuvršeno malo.

Osiguranje puta za dotur za sada nije zagarantirano. Sasvim slaba zaposjednutost. Za ovo je se na raspolaganje staviti jurišni bataljon, tek poslije završenog formiranja (to može potrajati još tjednima).

Protivtenkovska obrana 264. divizije: Samo 9 art. oružja od 75 mm i 4 od 50 mm. Ova oružja se nalaze samo u pojedinim obrambenim rajonima. Artiljerija je na isti način raspoređena samo na obali.

Protivtenkovska obrana po dubini: Samo 4 art. oružja od 75 mm jedinice »Brandenburg«, a na zaprečnom položaju »grün« [zeleno] nekoliko od 50 mm. Pri divizijama drugih korpusa svuda protivtenkovski divizioni, a ovdje ne.

[...]

⁴ Riječ je o predaji civilne uprave organima NDH. Vidi dok. br. 450 i 453.

Nije osigurana zaštita puta za dotur Biha —Knin.

Kako je zamišljeno rukovo enje borbom?

Sa kakvim poja anjima se može ra unati u slu aju napada i kada?

Pojedini zahtjevi:

O namjerama za uništenje bandi ne može izvijestiti 10 dana ranije, kako je nare eno.

[...]

Izgradnja položaja i pripreme za zapre avanje :

Mornarica odbija da odmah digne u zrak luke.

Pripreme za zapre avanje kod 264. divizije još su neznatne, jer nije došao 45. inžinjerijski bataljon i mora se ekati na novi tvr avski bataljon.

Namjera: Razaranje puta Obrovac—Lovinac. Moli se za odluku. U slu aju napada, ovaj put se ne e mo i uništiti. Inžinjerijski bataljon 1. koza ke divizije mora se ve sada povu i »iz disciplinskih razloga«, pošto se upravo otpelo sa pripremama za zapre avanje.

Evakuacija: Armjsko nare enje, da se pripremi evakuacija mjesta na obali i da se ista na zapovijest izvrši. Evakuacija itavog stanovništva je nerješivi problem (200.000 ljudi). Smještaj je mogu tek na Savi. Postoji opasnost, da se zaprije i put za dotur.

Teško e kod obalske artiljerije: Morskim putem ne stiže nijedan aparat, nikakva sredstva veze, a ni topovi. Topovi uop e nisu pogodni za »ganganje ciljeva na moru«.

Mornarica ne radi ništa, kada do e grabi za sebe svaki brod. Mornari ka baterija je navodno upu ena na Drvenik, me utim, ona je još uvijek na k. 116, isto no od Splita, na položaju jedne obalske artiljerije. Mornarica se ne može odlu iti (od prije 2 mjeseca).

Politi ka pitanja:

Ustaški kurs: Više slu ajeva intervencije Ministarstva NDH. 392. divizija sura uje dobro sa ustašama, a 264. i 373. divizija slabo. Izvještaji o sporazumima ustaša sa komunistima.

etni ko pitanje: Razoružavanje etnika nije izvodljivo; izvodljivo je hapšenje jednog broja etni kih komandanata, ali se o ekuje vjerojatna reakcija. (Mi još i sada snabdijevamo etnike).

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 29. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O DESANTU SAVEZNI KIH KOMANDOSA I PARTIZANA NA ŠOLTU I UNIŠTENJU NJEMA KE CETE¹

TAJNO

Komanda XIV brdskog armijskog korpusa
br. 1712/44. pov.

Smještaj štaba, 29. 3. 44.

Veza: Komanda 2. oklopne armije, Operativno odjeljenje br. 944/44. pov.

Predmet: Izvještaj o operaciji na Šolti.²

Komandi 2. oklopne armije

I. Op enito

Otok Šolta je dug 18 km i širok oko 5 km. 2. eta 892. grenadirske puka brojila je 16 podoficira i 85 grenadira, a raspolagala je izme u ostalog i sa 16 automata, 11 lakih mitraljeza (model 42) i 1 minobaca em od 8 cm. Komandir ete bio je potporu nik Mawick, veoma sposoban komandir ete, oficir koji se dokazao pred neprijateljem (željezni križ II reda, datum regrutiranja: 1. 8. 41, zanimanje — asistent na fakultetu, 32 godine). Osim ovih snaga puka, na otoku se nalazilo 5 pripadnika poja ane kontrolne službe na granici, kao i 7 hrvatskih žandara.

Dana 5. 2. puk dobija nare enje da se, s osloncem na Grohote kao uporištem organizira položaj za kružnu obranu, shodno borbenoj zapovijesti:

- 1) da se drži uporišta,
- 2) da se pomo u izvi a kih patrola osmatraju mesta iskrcavanja i sama mjesta.
- 3) da se osigura pomorska veza sa kopnom,
- 4) da se osmatra priobalski pojasi,
- 5) da se održava veza sa etom 118. lova ke divizije, angažiranom u Milni na Bra u.

Shodno nare enju, uporište je ure eno tako što je s jednim dijelom mesta Grohote uklju eno u glavnu obrambenu liniju. Nare ene ure enje položaja sprovedeno je u okviru raspoloživih mogu nosti, i imaju i u vidu tu injenicu, eta je gore navedenu borbenu zapovijest sprovedla izvrsno. I pored toga, položaji su, naro ito oni za teško naoružanje, potpuno izgra eni.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/225—229.

² Vidi dok. br. 412, napomenu 2,

Strelja ki zakloni su dijelom završeni. Slijedilo je postavljanje prepreka. I pored nedovoljnog brodskog potencijala i ve inom nepovoljne vremenske situacije, koja je trenutno dopuštala dotur opskrbe jedino preko mora, dotur materijala bio je u toku. Bodljikava žica za prepreke dostavljena je po prvom nare enju. Ipak nedostaju, kao i ina e u cijelom sektoru, stupovi, koji, i pored svih nastojanja trupe i komandanta tvr avske inžinjerije, nisu mogli biti stavljeni na raspolaganje. Iscrpljene su sve mogu nosti nabavke sa sela. Istodobno sa postavljanjem prepreka, planirano je bilo i postavljanje mina.

Veza je osigurana uklju ivanjem jednog Dora-aparata. U slu aju kvara sporazumijevanje bi se vršilo pomo u svjetlosnog signala. U obzir su uzeti i aparati za svjetlosnu signalizaciju, radi održavanja veze sa komandnim mjestom jedinice na Marjanu, kao i sa otoka Drvenik, i radi izdavanja naredbi putem radija, za obalne izvi a ke položaje.

Od strane divizijske artiljerije, II diviziona 264. artiljerijskog puka, utvr eni su ciljevi na koje bi polovina 10. baterije (topovi 10 cm) iz Trogira, nare enjem preko radija, mogla da otvara vatru.

Izgradnja uporišta vršena je svim sredstvima, a nadzor je stalno vršen li nim posjetama komanduju eg generala, kao i komandanta divizije, puka i bataljona. Poslijednji put je 14. 3. na Šolti bio tamošnji zapovjednik bataljona, a 18. 3. su bili komandant bataljona, komandant puka i na elnik Operativnog odjeljenja divizije.

Borbena vrijednost ete bila je dobra, s obzirom na prestarjeli kadar (koji je tek sada podmla en) 264. divizije (divizija na terenu). Za držanje u borbi prilikom jedne manje akcije britanskih komandosa, po etkom ožujka, kojom prilikom je uhva en zapovjednik komandosa,³ gospodin komandant korpusa je eti dao posebno priznanje.

II Tok borbe (kako je utvr eno od strane bataljona, puka i divizije).

19. 3. u 05,30 sati neprijateljske izvi a ke patrole otvorile su vatru u pravcu Grohotra. Uporište Šolta javlja: »Grohote napadnute od strane neprijateljske izvi a ke patrole«. Drugi, i posljednji, radiogram u 06,30 sati od uporišta Šolta: »Neprijatelj napada«. Odmah potom sve radio-veze su bile prekinute; nisu uspostavljeni ni ugovoreni svjetlosni signali. Od 06,40—07,10 sati uslijedio je jak neprijateljski zra ni napad; prema izjavama stanovnika, postignut je pun pogodak i u komandno mjesto ete i u radio-stanicu. Iz neprijateljskih izvora saznaće se, da je napad britanskih komandosa izведен zajedno sa partizanskim snagama, da neprijatelj ima 1 mrtvog, 13 ranjenih i da je iz 2. ete 892. puka 6 ljudi poginulo, a njih 99, od toga 7 ranjenih, palo u britansko zarobljeništvo. Ove brojke, me u tim, mogu biti lažne i ni u kom slu aju ne predstavljaju siguran dokaz. Vjerojatno su prebrojani samo teško ranjeni.

III Protivmjere

Komandant puka je odmah obavijestio diviziju o situaciji, naredio je prikupljanje rezervi (po 1 strelja ki vod iz svakog bataljona), i sa Pomor-

³ Vidi dok. br. 396 i 397.

skom komandom i komandantnom obalno-lova kog bataljona »Brandenburg« dogovorio se o angažiranju postoje eg potencijala.

Situacija je slijede a:

Podrška artiljerije (2 topa od 10 cm) nije mogla biti odmah pružena, iz razloga što se ugovoreni ciljevi sa Šoltom nisu javili i što, uslijed guste magle, nije bilo mogu e otvaranje vatre sa osmatranjem.

U toku dana nije bilo mogu e i angažiranje poja anja. Neprijateljski lovci, koji su potpuno ovladali morem i kopnom, danima su uništavali svako vozilo, pa ak i amce na vesla. Od admirala Jadrana stigla je zabrana ispolavljanja u toku dana. Svaki pokušaj završio bi se apsolutnim gubitkom svih angažiranih snaga. Zbog toga se moralno ekati mrak. U toku dana 19. 3, pomo u osmatranja sa zemlje i zra nog izvi anja, utvr en je prestanak borbi na Šolti. Više nije bilo važno pitanje poja anja posade, koje je, odmah potom, pristiglo no u izme u 19. i 20. 3. Puk je uputio jednu oficirsku izvi a ku patrolu i planirao ponovno zaposjedanje otoka u no i izme u 21. i 22. 3. Stvarno zaposjedanje izvršeno je no u izme u 22. i 23.3.

Divizija je stalno obavještavana o namjerama komandanta puka. Iscrpni neprijateljski izvještaji i dalje su dostavljeni, što je mogu e brže, usaglašavaju i ih sa namjerama puka. S obzirom na ograni ena sredstva kojima je raspolagala, divizija nije mogla u initi više nego što je u inila.

Izme u komanduju eg generala i komandanta divizije stalno je, putem teleograma, vršena razmjena mišljenja, pri emu su usvajane mjere divizije. Zbog teškog zra nog napada 19. 3. na Knin, komanduju i general je sa Operativnim odjeljenjem mogao tek 21. 3. krenuti za Split. Korpus je odmah slao dalje prispjele izvještaje; naredio je zra no izvi anje, da bi se poja ala ve postoje a kontrola radio-saobra aja izme u puka i divizije.

IV Mišljenje

a) Razlozi za brzo slamanje otpora

Bez detaljnijeg poznavanja toka borbe mogu e su samo prepostavke. Od strane ete i prepostavljene Komande nisu utvr eni propusti u izgradnji položaja. Od strane armije upu eni, komandant tvr avske inžinjerije, viši artiljerijski komandant i inspektor obalske artiljerije potvrđno su se izrazili o predstoje oj izgradnji fortifikacijskih objekata na položajima. Ukazano je na borbenu vrijednost ete. Pritom treba imati u vidu injenicu, da se radi o diviziji, koja je formirana za druge svrhe, a koja sada treba da se preorientira u trupu sposobnu za borbu.

Razlog brzom podlijeganju neprijateljskoj nadmo nosti Komanda korpusa vidi u tome, što je postavljeni zadatak eti bio pretežak. Položaj, daleko za svaku mogu nost pružanja podrške, nije se protiv neprijatelja mogao držati toliko dugo, dok ne pristigne pomo . Komanda korpusa je ukazivala na to i, još 21. 1, naredila je iš enje Šolte, jer nije bila u mogu nosti blagovremeno poslati pomo napadnutoj posadi. Na borbeni moral ete utjecala je i svijest o teškoj situaciji. Iz svakodnevnog dotura, koji se zbog neprijateljske zra ne nadmo i odvijao samo no u, bilo joj je

jasno, da je podrška danju isklju ena, i da ne treba o ekivati vlastitu zra nu podršku. I pored toga, ona se dobro držala prilikom prve akcije komandosa. Mogu e je, da je iznenadni teški zra ni napad demoralizirao etu. O tome da su se vojnici, bez znanja oficira i podoficira, dogovorili o predaji, postoji samo jedna neprijateljska izjava (tendenciozni izvještaj).

b) Mjere puka i divizije prije i poslije prepada

Mjere poduzete s obje strane izgledaju svrishodne i predstavljaju ono najnužnije za komandovanje još postoje im snagama, situacijom oko izgradnje, vezama i situacijom kod neprijatelja.

c) S tog razloga izgleda da nisu neophodni zaklju ci o popunjavanju starješinskih mjeseta.

Kona no, Komanda korpusa vjeruje, da se mora ponovo razmotriti pitanje zaposjedanja otoka. Slu aj Šolta dokazuje da, pri apsolutnoj pomorskoj i zra noj nadmo nosti neprijatelja, nije mogu e blagovremeno pružanje neophodne podrške otocima. Potvrda ovog stava je i slu aj Hvar, gdje se nalazio ak itav jedan bataljon, a koji istodobno nije mogao da sprije i uništenje jedne ve e posade na Šolti. Komanda korpusa s toga zahtjeva, da se ponovo preispita pitanje zaposjedanja otoka.

O. Leyser,⁴ v. r.

BROJ 435

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETOG SS-BRDSKOG KORPUSA OD 30. OZUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMIJE O ZAVRŠETKU EVAKUACIJE OTO KOG STANOVNIŠTVA SA KORPUSNOG PODRU JA¹

TELEGRAAM

30. 3. 44.

Komandi 2. oklopne armije

Predmet: Oto ka evakuacija

Oto ka evakuacija okon ana.² Sa oto kog podru ja korpusa ukupno je evakuirano 3929 ljudi sposobnih za borbu. Od toga je 837 zadržano i angažirano kao radna snaga.

V SS-brdski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 324/44. pov.

⁴ Komandant Petnaestog brdskog armijskog korpusa.

¹ Snimak originala (tiskanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 199/7461036.

² Vidi dok. br. 407, napomenu 2.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMJSKOG KORPUSA OD 30. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O SUKOBU S PARTIZANIMA KOD BANJEVACA I CERANJA¹

TAJNO

1582/92 — 30. 3. — 08,00 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-brdskom armijskom korpusu

Na elniku pozadine

Prilog uz ratni dnevnik br. C 201

Dnevni izvještaj od 30. 3.1944.

Vrijeme: djelomi no obla no.

264. divizija: Izvi a ka patrola u pravcu Mrljana (3 km zapadno-sjeverozapadno od mjesta Pašman). Privedena su 3 zarobljenika. Na putu Prapatnica—Trogir jedan kamion naletio na minu.² Tamo su eksplodirale još 3 mine. U 12,15 sati napad 12 lovaca-bombardera na brodske ciljeve na rijeci Krki. Nema štete. U 13,15 sati 6 bombardera, sa lova kom zaštitom, preletjelo je sa juga u pravcu sjevera. Povratak u 14,15 sati.

»Munchausen«:

Završena je akcija »Fallensteller«.³ Poslije slamanja otpora kod Banjevaca i Ceranja (17 km i 6 km jugoisto no od Benkovca) neprijatelj je poslije trosatne borbe djelomi no odba en i razbijen u bliskoj borbi. Na vlastitoj strani 2 mrtva, 10 ranjenih (4 teško). Kod neprijatelja 30 mrtvih, a procjenjuje se da ih ima još najmanje 30. Vjerljivo ima mnogo ranjenih (mnogobrojni tragovi krvi). Zarobljena su 42. Zaplijenjena su 2 kamiona sa municijom i odje om (uslijed paljbe djelimi no izgorjelo). Zaplijenjeno je i jedno skladište sa medikamentima.⁴

Berger, v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1741/44. str. pov. od 30.3.44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/203.

² Minu su postavile jedinice Sibensko-trogirskog NOP odreda.

³ Vidi dok. br. 296, napomenu 3t.

⁴ Vidi dok. br. 562, napomenu 6.

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 30. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O NAPADU NA ZADARSKI NOP ODRED KOD BANJEVACA I VRANE¹

R A D I O G R A M

1594-30.3.-09,11 sati

HITNO

30. 3.1944.

Komandi 2. oklopne armije

Dnevni izvještaj Obavještajnog odjeljenja

Situacija nepromijenjena.

U rajonu 3 km zapadno-sjeverozapadno od mjesta Pašmana privедена 3 zarobljenika i 6 uhapšenih. Neprijateljski konvoj (Zadarski odred) u sjevernodalmatinskom kanalu, kod Banjevca i isto no od Vrane, razbježao se u pravcu sjeverozapada. Veliki neprijateljski gubici: 42 zarobljena, plijen. Na cesti Prapatnica—Trogir postavljene 4 mine.

[...]

Prema izvještaju žandarmerije u Vrlici, kod Uništa, 15 km sjeverno-sjeveroisto no od Vrlike, isko ilo je iz aviona no u, u periodu od 14. do 16. 3, 40 jugoslavenskih oficira, a me u njima pukovnik Boži i kapetan Bodanži (prešli etnicima).

[...]

Ie: 6 lovaca-bombardera u letu sa juga prema sjeveru, u 13,15 sati, preko Drniša i Knina. Povratak u 14,15 sati.

12 lovaca-bombardera napali su u 12,15 sati, bez uspjeha, brodove na Krki.

Ilf: Iz Drniša je od ustaša prebjeglo 17 žandara (domobrana). Prema izvještaju komandanta hrvatskog puka u Sinju, SS-jedinice su u rajonu isto no-jugoisto no od Sinja ubile 150 žena i djece, pripadnike ustaša i domobrana.² Još nedostaje izvještaj 373. pješadijske divizije.

XV brdski armijski korpus
Obavještajno odjeljenje,
br. 1884/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 564/478.

² Vidi dok. br. 502, 504, 505 i 507.

**DOPIS NJEMA KOG OPUNOMO ENOG GENERALA U NDH OD 30.
OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O 2ALBI USTA-
ŠKOG MINISTRA BULATA U POVODU ZLO INA NJEMA KE VOJSKE
KOD METKOVI A¹**

Prijepis telegrama

TAJNO

30. 3. 44. 22,30 sati

Komandi 2. oklopne armije

Od hrvatskog ministra za osloboene oblasti, dr. Bulata,² a ve inom na osnovu izvještaja dr. Nardellija,³ stalno pristižu pritužbe na njema ke postupke prilikom evakuacije sa otoka i u obalnom podruju Metkovi a.

Ukratko o tome :

1) Sela Borovci, Desne i Vratar (7—12 km sjeverozapadno od Metkovi a) 19. 3. potpuno su evakuirana od navodno isto hrvatskog stanovništva; sela spaljena, stoka oteta.⁴

2) Sa otoka Bra a, suprotno Nare enju br. 861/44. str. pov., Operativno odjeljenje, prilikom evakuacije uzeti su u obzir skoro svi inovnici opine, suda i pošte.

3) 20. 3. sela Ostoji i, Krasevi i,⁵ Graci, Radeljci, Krum⁶ (1—25 km sjeverozapadno od Metkovi a) evakuirani za Sarajevo.⁷

4) Evakuiranima je zabranjeno da ponesu zalihe namirnica i ebad, dok su, nakon evakuacije stanovništva, njema ke trupe vršile plja kanje.

Zbog ovih događaja ministar Bulat priprema direktnu pritužbu višim instancama.

Zahtijeva se preispitivanje i mišljenje, da li se pod 1) i 3) radi o zlostupotrebi ili o nare enim mjerama i da li se ono što je navedeno pod 1) uopće moglo desiti.

Opisani postupak ne bi se ni u kojem slučaju mogao dovesti u vezu sa smjernicama datim za evakuiranje (operativno odjeljenje, br. 2800/44. pov. od 26. 2. 44);⁸ ponovo se zahtijeva pridržavanje istih.

Za to nost:

[Potpis ne itak]

Kapetan

Njema ki opunomoeni general u Hrvatskoj, Operativno odjeljenje, br. 4640/44. pov.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-313, film 199/7461037.

² Edo

³ Bruno Nardelli, glavar građanske uprave u Splitu.

⁴ i 7 Vidi dok. br. 492, 497, 499 i 501.

⁵ 16 Ova sela nisu pronađena na geografskoj karti.

⁸ Vidi dok. br. 388.

IZVJEŠTAJ ŠTABA 892. GRENADIRSKOG PUKA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE OD 30. OŽUJKA 1944. ŠTABU DIVIZIJE O SITUACIJI NA OTOKU ŠOLTI PRIJE I POSLIJE ISKRCAVANJA SAVEZNI KIH I PARTIZANSKIH SNAGA¹

TAJNO

Prilog Operativnom odjeljenju
264. pješadijske divizije, br. 1906/44.
pov. od 7. 4. 44.

892. grenadirske puk
Operativno odjeljenje
br. 638/44. pov.

Komandno mjesto puka, 30. 3. 44.

Predmet: Otok Šolta.

264. pješadijskoj diviziji

Dana 2. 2. 1944. preba en je I bataljon 892. grenadirske puka u rajon Trogira, 2. eta je angažirana u tu svrhu na otoku Šolti i, po nare enju divizije, 3. 2. 1944. koncentrirala se u Grohotama radi formiranja uporišta.

Otok Šolta je dug 18 km, a širok je oko 5 km. Luka Grohote (ulava Roga) nalazi se ispred luke Trogir, kao baza za dotur (tamo se nalazi štab bataljona), od koje je udaljena 18 km, a od Splita je udaljena 15 km.

Prevoženje na Šoltu u toku dana nije mogu e zbog zra ne situacije, a i zbog stalnog potapanja prevoznih sredstava ratne mornarice, te je stoga nare eno da nijedan brod ne smije da isplovi danju. Ina e je prevoženje otežano i uslijed velike oskudice u amcima, koji su esto danju onemogu avani burom.

etom, koja se prikupila u Grohotama, rukovodio je potporu nik Nawick, veoma sposoban komandir ete, oficir koji je pokazao hrabrost u borbama sa neprijateljem. Ceta je brojila 16 podoficira, 85 grenadira i raspolagala je, pored ostalog, i sa preko 16 automata, 11 lakih puškomitraljeza tipa 42, 1 lakim talijanskim puškomitraljezom, 2 teška puškomitraljeza tipa 42 i 1 minobaca em kalibra 8 cm. Osim toga, na otoku se nalazilo i 5 pripadnika poja ane kontrolne službe na granici i 7 hrvatskih žandara.

Uporište je ure eno, shodno nare enju, uvla enjem u jedan dio otoka. Naro ito položaji smješteni ispod južnog izlaza iz mjesta, sa velikom ravnicom, koja se nalazi ispred njih, predstavljaju odli nu zonu dejstva.

Izgradnja utvr enja, nare ena od strane puka, što je i li no konstatirano 18. 3. — protekla je dobro. Poljski položaji privodili su se kraju. Potom je trebalo da uslijedi postavljanje žice i mina. Bodljikava žica je

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 563/143.

dopremljena, i pored teške situacije sa dotorom. Pored ostalog nare eno je i prebacivanje na Šoltu jedne grupe pukovskog inžinjerijskog voda, tako da se o ekivao normalan nastavak izgradnje utvr enja, iako je eta izuzetno optere ena svojim borbenim zadatkom:

1. da brani uporište;
2. da borbeno jakom izvi a kom patrolom vrši nadziranje položaja i mjesata, pogodnih za iskrcavanje;
3. da osigurava pomorsku vezu sa kopnom;
4. da izvi a priobalni rejon;
5. da održava vezu sa etom 118. lova ke divizije, angažiranom u Milni, na Bra u.

Veza otoka sa bataljom obezbije ena je putem radija (Dora), kao i traženje putem radio-veze vatrene podrške 10. baterije 264. artiljerijskog puka (10 cm) u Trogiru, na osnovu utvr enih termina. U slu aju kvara na radio-vezama, bataljon je utvrdio odre ene svjetlosne signale.

U no i od 4. na 5. 3. 1944. jedna izvi a ka patrola 2. ete, sa komandirom i 7 vojnika, izvršila je prodor u rajon Srednjeg Sela, oko 1 km zapadno od Grohota. Odlu nim opkoljavanjem komandiru je uspjelo zarobiti jednog teško ranjenog engleskog kapetana.² Iz bilježaka, na enih kod zabiljenika, moglo se zaklju iti da slijedi iskrcavanje u zaljev Tatinju, na južnoj obali, što je primoralo etu da u neplanirano vrijeme na tom mjestu postavi zasjedu i da bude naro ito budna.

19. 3. u 6,40 sati uslijedilo je polusatno teško bombardiranje Šolte Grohota.³ Potres se osjetio i u Splitu, a mogla se primijetiti i velika dimna pe urka. U to vrijeme, u 6,55 sati, a utant I bataljona iz Trogira javio je pristizanje jednog radiograma, poslatog od strane 2. ete na Šolti: »U 5,30 sati neprijateljska izvi a ka patrola nepoznate ja ine otvara vatru na Grohote«.

Zatim je u 6,35 sati stigao radiogram: »Neprijatelj napada«, koji je, na povratno pitanje u vezi podataka o lokalitetu, etiri puta bio ponovljen.

Bataljon je odmah potom naredio I stupanj pripravnosti, koji je kasnije pomjeren na cijeli sektor, pošto se moralio ra unati sa mogu noš u operacije na obali. Propali su svi pokušaji da se stupi u vezu sa 2. etom na Šolti. Nisu dati ni svjetlosni signali, predvi eni za slu aj kvara na radio-vezi.

Odmah potom, u 8,15 sati, puk je uspostavio vezu sa podre enim obalnim lovциma,⁴ naro ito zbog prebacivanja jednog brzog desantnog amca, da bi se po elo sa izvi anjem Šolte. Nijedan odgovaraju i amac nije bio u pripravnom stanju. Potom je puk uspostavio vezu sa oba susjeda, sa desnim susjedom, 893. grenadirske pukom, putem radija, a sa lijevim susjedom, 738. lova kim pukom, slanjem ordonans-oficira putnikim kolima za Omiš, koji je odatle telegramom zatražio angažiranje izvidnice sa Milne na Bra u, što je i potvr eno.

Rezultat razgovora sa komandantom divizijske artiljerije bio je, da artiljerija nije u mogu nosti prisko iti u pomo eti na Šolti, zbog jakih

2 Vidi dok. br. 396, napomenu 2.

3 Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

4 Bataljon obalskih lovaca »Brandenburg«.

sun anih zraka i magle nad otokom, te ga anje sa osmatranjem nije izvodljivo. Od strane divizije nare eno je zra no izvi anje.

Od samog po etka puk je bio spremam za ponovno zauzimanje otoka. S tog razloga je II i III bataljonu otkazano u eš e u operaciji »Frühlingsfahrt«, predvi enoj za 22—23. 3. (iš enje rajona Brštanovo), sa direktivom da s obzirom na situaciju na Šolti, snage moraju biti na raspolaganju. Za operaciju na otoku Šolti predvi ena je podotsje ka rezerva za oba bataljona, svaka popunjena do ja ine ete, a osim toga i jedinica konji kog kapetana von Leipzig (obalni lovci),⁵ sa ije strane je na raspolaganje stajalo 100 vojnika.

U slu aju potpuno nejasne situacije puk je smatrao neophodnim da se prije angažiranja snaga izvidi: Sta se dešava na Šolti?

Da bi se na otok stiglo neopaženo, jedan oficir je obrazovao izvi a ku patrolu, sa vezom i radijom »Dora«, ja ine 1:16,⁶ koja se sa 2 amca na vesla 19. 3. u 20,17 sati otisnula od Ciova. Komandiru izvi a ke patrole, potporu niku von Baru, uputstva je li no dao komandant puka. On je dobio nare enje, da, bez obzira na uvjete, utvrđi:

Sto se dešava na otoku, što je sa 2. etom? Izbjegavati kontakt sa neprijateljem, jer bi to moglo dovesti u pitanje povratak izvi a ke patrole. Ako se dijelovi 2. ete još uvijek bore, poja ati ih. Izvještaj o situaciji mora najprije biti dostavljen puku.

Sa Pomorskom komandom je u podne uspostavljena veza, zbog situacije na Šolti i zbog brodskog potencijala.

Na osnovu telegrama potporu nika von Baru da je, prema izjavama stanovnika Grohota, otok zauzet jakim snagama Anglo-Amerikanaca i partizana, i da je 2. eta uništena, puk je naredio da se dovedu 2 doušnika. Ovi doušnici su 20. 3. ujutro stigli u komandno mjesto puka. Oni su izjavili, da jake neprijateljske snage drže otok zaposjednutim, a govorili su i o 2000 vojnika, koji se broj puku u inio pretjeranim. U toku ispitivanja doušnika komandant puka je razgovarao sa konji kim kapetanom von Leipzigu o angažiranju snaga, a ovaj ga je izvjestio da on, osim 100 vojnika koji odmah stoje na raspolaganju, u toku naredne no i o ekuje dolazak još 100 vojnika sa brodovima. Zbog o igledno jakih neprijateljskih snaga bilo je neophodno ekati ovo poja anje. Za obje grenadirske ete, koje sudjeluju u operaciji, osigurana su 4 jurišna amca, koji su stajali na raspolaganju Pomorskoj komandi. Zapovjednik operacije na Šolti: komandant odsjeka — konji ki kapetan von Leipzig.

Borbena zapovijest:

iskrcavanje na sjeverozapadni rt Šolte,
iš enje i zauzimanje otoka.

Rano 21. 3. konji ki kapetan von Leipzig izvještava, da njegovo pojanje nije stiglo. Komandant puka je odmah potom naredio po etak operacije naredne no i, sa 3 ete. Stalno obavještavana o situaciji i namjera-

⁵ Komandant bataljona »Brandenburg«.

⁶ Prvi broj se odnosi na podoficira a drugi na vojnike.

ma, divizija je odluila da obje grenadirske ete treba da ostanu na otoku Šolti do smjenjivanja od strane 3. ete 892. puka. I lijevi susjed je obavijesten.

amci su isplovili 21. 3. u 24.00 sati, ali no u oko 02.00 sati, zbog snažne oluje poredak je raskinut. Dok je konji ki kapetan von Leipzig, sa amcima obalnih lovaca, krstario u okolici Giova, 3 jurišna amca sa 1 1/2 grenadirskom etom, su uspjela da stignu do Šolte. Pošto su ovim snagama nedostajala kompletna sredstva za vezu, više od 1/2 borbenih snaga i dio municipijske rezerve, komandir ete se odlučio na povratak. Svi angažirani amci uplovili su 22. 3. do 8,15 sati u luku Split i Trogir.

Odmah je ponovo naređeno izvođenje operacije za narednu noć. U podne se javio a utant 738. lovak kog puka i ponudio za sadejstvo jednu etu iz Milne na Brač u. Zbog situacije na Hvaru,⁷ ovo obećanje je povućeno u toku popodneva.

23. 3. u 0,17 sati, amci su ponovo isplovili i dostigli Šoltu if 3,20 sati. U toku dana otok je prešao od strane obje grenadirske ete i na k. 103, sjeverno od Grohotra, pod rukovodstvom zamjenika komandanta bataljona, poručnika Gossmanha, formirano je uporište.

Prebacivanje komandanta puka na Šoltu predviđeno je za noć između 23. i 24. 3., ali isto nije sprovedeno, jer je ovaj pozvan na referiranje u Štab divizije.

Prema dobijenim podacima, stvorena je slijedeća slika o događajima na otoku.

U 4,00 sati iskrcavanje Anglo-Amerikanaca na južnu obalu Šolte. Desantna trupa: 700—1000 ljudi; među njima navodno nije bilo partizana. Prilikom približavanja izviđačke patrole uporištu, borbeni kontakt sa 2. etom. Opkoljavanje uporišta Grohote. Poziv preko glasnogovornika: »Predajte se ili pucamo«. Eta je odgovorila vatrom. Ponovan poziv na predaju, inače do bombarderi. Eta nastavlja borbu. Zračno bombardiranje od 6,40 do 7,10 sati. Istodobno, uz posljednju bombu, Amerikanci prodiru u uporište, koje se i dalje brani (na svim položajima aure od metaka). Potporu nik Mawick stalno potiče svoje ljude na otpor. Posada uporišta podliježe nadmoći neprijatelja.

Ova slika dopunjava se i mišljenjem puka, da eta nije dozvolila da bude uništena i da se borila do posljednjeg trenutka. Komandir ete, kao i komandiri svih vodova, dobili su odlikovanja (1 željezni križ I reda, 5 željeznih križova II reda, 2 značka o u estvovanju u jurišima, 4 značka ranjavanja).

Eta se takođe pokazala i u operacijama »Ziethen«⁸ i »Hasenjagd«,⁹ kao i prilikom osiguranja rajona Sibenik—Gračac. Dokaz za to, da je znala i snažno da napada, jeste hvatanje engleskog kapetana na Šolti, između 4. i 5. 3. 1944.

[Potpis ne itak]

⁷ Vidi dok. br. 257, 262, 263, 270, 279, 281, 294, 445 i 446.

⁸ Vidi knj. 9, dok. br. 107, napomenu 2.

⁹ Vidi dok. br. 323, napomenu 2.

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 31. OŽUJKA 1944. ŠTABU 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE
O NARE ENJU KOMANDE DRUGE OKLOPNE ARMIJE PO PITANJU
OBRANE OTOKA¹**

STROGO POVJERLJIVO

Stab, 31. ožujka 1944.

Komanda XV brdskog armijskog korpusa
Operativno odjeljenje, br. 535/44. str. pov.

Prilog uz Ratni dnevnik
br. C 204

264. diviziji

Komanda 2. oklopne armije je dopisom Operativnog odjeljenja, br. 410/44. str. pov. od 22. 3. 44. naredila:

1) Obala jeste i ostat e glavna borbena linija (vidi dopis Operativnog odjeljenja XV brdskog armijskog korpusa, br. 474/44. od 24. 3. 44).

2) Uprkos tome, snage koje su angažirane na otocima imaju se pri likom neprijateljskih napada braniti u svojim uporištima do posljednjeg metka. U sadašnjoj situaciji protivnik u veini sluajeva namjerava da poslije desantne operacije, izvršene u kratkom periodu u vidu prepada, likvidira otoke posade, da ih zarobi i uništi. Držanjem u bojnoj gotovosti lokalnih rezervi, sa potrebnim brodskim prostorom za transport treba obezbijediti da se hitnim dovlaenjem daljih snaga brzo izvrši deblokada vlastitih uporišnih posada i da se opet neodložno i neoekivano oslobode od protivnika. Borba za vlastito pretpolje, tj. na otocima treba da se vodi aktivno i ofenzivno sve dotle, dok neprijateljski desant sa velikim snagama, koji se neposredno o ekuje, ne uskrati istupanje daljih snaga iz obalske obrane na otoke ili dok neprijateljski desant sa velikim snagama ne bude zahtijevao povlaenje otočnih posada. Komanda 2. oklopne armije u svakom sluaju ostaje pravo, da za ovo doneše odluku.

3) Evakuacija otoka ili slabljenje sadašnjih otočnih posada ne dolazi u obzir zbog sadašnje situacije.

Za Komandu korpusa
Na elnik Štaba
*Pfafferott*²
generalštabni pukovnik

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnolistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/209.

² Werner

IZVJEŠTAJ KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 31. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O PLANU ZA UPOTREBU 1. PUKE »BRANDENBURG« ZA ZATVARANJE PARTIZANSKOG KANALA ZA SNABDIJEVANJE IZME U ZADRA I ŠIBENIKA I IŠ ENJE SJEVERNODALMATINSKIH OTOKA¹

TAJNO

TELEGRAF

Komandi 2. oklopne armije

- Veza: 1) Operativno odjeljenje, br. 2335/44. str. pov.
2) Operativno odjeljenje, br. 955/44. pov.

Prilog uz Ratni dnevnik br. C 218

Uz nare enje navedeno u vezi pod brojem 1) pod a):

Zadatak 1. puka »-Brandenburg«: Zatvaranje kanala za dotur izme u Zadra i Šibenika i borba protiv bandi, koje se nalaze iza ovog sektora, do ulaza u planinu, i to angažiranjem snaga za specijalnu upotrebu. Poslije otprilike desetodnevne pripreme postignut je ve prvi veliki uspjeh akcijom »Fallensteller«.² Po odobrenju komandanta, puka ostaje na sadašnjoj prostoriji, pogodnoj za ovaj zadatak.

Pod b): Isturanje 2. inžinjериjske desantne ete prema Zadru uslijedit e tek neposredno pred predstoje u akciju, pošto bi ina e gubici ete bili neizbjegni prilikom dužeg boravka u Zadru. Prije svega potrebno je da eta napusti rajon Senj—Jablanac. Moli se odobrenje.

iš enje otoka uslijedit e tek onda, kada dijelovi puka »Brandenburg« budu bili na raspolaganju, poslije ispunjenja sadašnjeg zadatka. Redoslijed otoka sada se još ne može utvrditi. Akcija na otocima izvodi se je pak samo onda, ako mornarica obezbijedi pomo u borbi protiv neprijateljskih brzih amaca.

Pod c): Dijelovi puka »Brandenburg« predvi eni su zato, što je za oto ku akciju potrebna jedinica koja ima ofenzivni karakter. Nare enjem Komande 2. oklopne armije, navedenim u vezi pod to kom 2), ve je dato odobrenje za akciju.

Pfafferott,³ v. r.

XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1749/44. str. pov. od 31. 3. 44.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/340.

² Vidi dok. br. 436, napomenu 3 i dok. br. 562, napomenu 6.

³ Werner

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE PETNAESTOG BRDSKOG ARMIIJSKOG KORPUSA OD 31. OŽUJKA 1944. KOMANDI DRUGE OKLOPNE ARMije O BOMBARDIRANJU ZADRA I BIOGRADA OD SAVEZNI KIH AVIONA¹

TAJNO

TELEGRAM

1641/95 — 31. 3. — 08,45 sati

Komandi 2. oklopne armije

Komandantu zrakoplovstva u Hrvatskoj

Njema kom opunomo enom generalu u Hrvatskoj (samo za na elnika)

V SS-korpusu

Na elniku pozadine

**Prilog uz Ratni dnevnik
br. C 202**

Dnevni izvještaj od 31. 3. 1944.

Vrijeme: obla no: obala — vjetrovito.

264. divizija: Vlastita izvidnica je imala kontakt sa neprijateljem u rajonu 8 km sjeverno od Trogira. Banditi, u engleskim uniformama, naoružani sa puškomitraljezima i mitraljezima. U rajonu 3 km od Prapatnice otjerano je 9 bandita, koji su polagali mine. Banditi su razjurenici s Visa 6,5 km sjeverno-sjeveroistočno od Trogira. U 15,07 sati otpočeo je napad neprijateljskih lovaca na Zadar i Biograd. U Biogradu je oštećeno 5 automobila, a 4 su uništeni. U 11,45 sati izvršeno je nadljetanje jedinice bombarderske avijacije sa jugozapada prema sjeveroistoku, preko Splita. U rajonu sjeverno od Pirovca zaplijenjeno je malo municipsko skladište. Izviđačka patrola, za koju je javljeno da je nestala, vratila se.

Namjera: Preostali dio 3. ete 892. puka bit će upućen na Šoltu u cilju smjene. Razmjena 5. i 10. ete 891. puka.

[...]

Pfafferott,² v. r.

**XV brdski armijski korpus
Operativno odjeljenje,
br. 1751/44. str. pov. od 31. 3. 44.**

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnolistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 562/205.

² Werner

IZVOD IZ KONCEPTA ZA RATNI DNEVNIK 7. CETE 893. GRENAĐIRSKOG PUKA 264. PJEŠADIJSKE DIVIZIJE ZA PERIOD SIJE ANJ—OŽUJAK 1944. GODINE¹

Janaar—februar 1944.

Opet se nalazimo na pragu jedne nove godine. Pored dobrih želja za naše drage kod ku e, svi smo obuzeti velikom nadom: da nam nova godina donese jedan veliki korak naprijed na putu ka pobjedi.

Prvih dana nove godine bilo je lijepo vrijeme. Ti dani su prošli bez naro itih doga aja. 4. sije nja komandir ete, poru nik Lindart, otputovao je na odsustvo, a potporu nik Gehner je preuzeo dužnost zamjenika komandira ete. 10. sije nja su se oba voda vratila iz akcije u podru ju Marina—Primošteh. Ali mir je trajao samo kratko vrijeme; jer, ve je stiglo novo nare enje za akciju: II bataljon 893. puka imao je zadatuk da zauzme i zaposjedne otok Šoltu. U ranim jutarnjim satima 12. sije nja iskrcala se itava »transportna flota«, koja se sastojala od više tamo uobi ajenih plovnih objekata, pet transportnih brodi a i 1 dvotrupne penise, i oko 1.00 sat otplovili iz Trogira prema zapadnoj obali otoka.² Najprije su 5. i 6. eta zaposjele kote s obje strane luke Maslinica, u koju je zatim uplovila glavnina. Cim je sve bilo na otoku, krenule su 5. i 8. eta, sa jednim vodom 5. ete i štabom bataljona, da bi odmah prodrle u isto nom pravcu. 7. eta je pritom kao rezervna eta u po etku imala zadatuk da zaposjedne kote 142, 185 i 208 isto no od Maslinice. Komandno mjesto ete bilo je u Maslinici, gdje su u po etku ostali tako er i odjeljenja teških mitraljeza i odjeljenja srednjih minobaca a. Preko itavog dana 12. sije nja stanje je ostalo nepromijenjeno, a tek uve er 13. sije nja nekoliko vodova — pri tom i dva naša — zapo eli su akciju iskrčavanja u luci Milna koja se nalazi na zapadnoj obali susjednog otoka Bra a,³ i koja je zauzeta bez borbe. Prilikom itave »akcije Šolta« samo je 6. eta odmah prvog dana imala dodir s neprijateljem ispred Gornjeg Sela, ali koji je ubrzo slomljen. Idu ih dana sve ete su se vratile na kopno, samo je 7. eta ostala za zaposjedanje otoka po sistemu uporišta. Potporu nik Gehner je etno komandno mjesto postavio u Stomorskoj na južnoj obali. Tamo su tako ete ostala odjeljenja, teških mitraljeza i minobaca a. 1. vod, iju komandu je prije akcije »Šolta« preuzeo narednik Behmel (3. vodom komandovao je podoficir Heinzelmann), zaposjeo je poluotok Bad na jugoistonom dijelu otoka. 2. vod se smjestio u Gornjem Selu, a 3. vod u Grohote. Dani na Šolti sigurno e svim pripadnicima ete ostati u najpriyatnijoj uspomeni; jer su tu divni pejsaži a i kroz itavo vrijeme sjajne atmosferske prilike doprinijele su tome da otok Šolta kao sjajna to ka — skoro da

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, arhiva njema ka, reg. br. 2/5—12, k. 15B.

² Vidi dok. br. 33, 60, 311, 313, 316, 319 i 322.

³ Vidi dok. br. 32, 41, 43, 60, 311, 313 i 354.

bi se moglo re i neka vrsta »boravka na odmoru« — živi i dalje kroz naše službovanje. Ali, ubrzo su prošli lijepi dani na Šolti i prvog velja e nas je smijenila 2. eta 892. puka, te smo brodom ponovo otputovali za Marinu, gdje je eta najprije ekala na dalja nare enja. Svi smo se naladali da to ne može dugo trajati, jer je smještaj bio veoma (donekle svinjski!) osrednji i bio je u krajnjoj suprotnosti prema našem konforu na Šolti.

[...]

22. velja e je nedirnut spašen leš narednika Sauera.⁴ 20. velja e nismo ga mogli uzeti sa sobom. To nam je uspjelo nesmetano i bez ikakvog dodira sa neprijateljem. Zatim smo smjelo išli dalje: uz izvi a ke akcije u zale u i u pravcu obale, zavisno od odgovaraju e radio-depeše. Dužnost narednika Sauera, kao komandira etnog odjeljenja, preuzeo je u po etku podoficir Oberradter. Ina e, posljednji dani su prošli bez zna ajnih doga- aja u eti. Samo 28. velja e nam je stigla žalosna vijest da je u Šibeniku 27. velja e umro potporu nik Gehner. Sa njime smo izgubili jednog oficira koji je uživao op u ljubav i koji se do kraja pokazao kao hrabar i borben vojnik. 7. eta e zauvijek sa uvati dostoju spomenu na svoga potpo- ru nika Gehnera. Treba da pomenemo još jednu personalnu promjenu: podoficir Richter, koji je dosad komandovao 9. odjeljenjem, preuzeo je komandu etnim odjeljenjem.

Mart — april

Ve prvi dan ožujka donio je eti jedno veliko radosno iznena enje: poru nik Lindart se vratio sa odsustva. On je sa sobom odmah donio novi zadatak: na dan drugog ožujka iz podru ja Šibenik—Drniš s jedne strane i sjeverno od Split—Trogir s druge strane zapelo je veliko gonjenje u obru u kome su u estvovale djelomi no i motorizirane jedinice.⁵ 7. eta je dobila zadatak da veliki drum izme u Splita i Šibenika zatvori izme u Marine i Podorljaka, i da nikome ne dozvoli da ovaj drum prije e u južnom pravcu. Mi smo u tu svrhu u rano jutro 2. 3. zaposjeli najvažnije kote duž druma. Nažlost, vrijeme se opet pogoršalo i mi smo bili ve- seli što smo ve 4. ožujka mogli da zaposjednemo naša osiguranja, pošto su trupe koje su vršile pravo gonjenje stigle do druma koji smo mi zatvara- rali. Ali akcija time još nije bila završena, nego je slijede a dva dana eva- kuirano podru je⁶ južno od druma Split—Šibenik izme u Marine i Rogoznice. Kad je zatim itava akcija bila završena našli smo vremena i prilike da organiziramo jednu izvi a ku akciju u evakuirano podru je. Naš agent je naime izjavio da se navodno u nekoliko sela ovog podru ja nalaze više partizanskih skladišta zaliha. Uz upotrebu najgrubljih sredstava — štapski narednik Golibrzuch, koji je rukovodio akcijom, naredio je da se jedna žena nekoliko puta istegne konopcem — uspjelo nam je da otkrijemo i o istimo nekoliko praznih i tri puna bunkera. Plijen je bio obilan i sasto- jao se od oružja, pribora, municije i znatnih koli ina namirnica.⁷ Akcija

⁴ Vjerojatno poginuo u borbi 22. velja e kod Primoštена. Vidi dok. br. 383, napo- menu 2.

⁵ Vidi dok. br. 220, napomenu 4.

⁶ Rije je o evakuaciji stanovništva.

⁷ Vidi dok. br. 405 i 406.

je iziskivala više dana i završila se time što je sav pljen sklonjen i najve im dijelom predat bataljonu. Nešto je, naravno, ostalo i u posjedu ete, koja je uskoro oglašena kao »najbogatija eta divizije«. U svakom sluaju, namirnicama smo bili sasvim dobro snabdjeveni. Ali naš neumorni štapski narednik još nije bio zadovoljan i, tek što se bio vratio iz Podkosa, gdje se nalazilo posljednje prona eno sklonište, sa nekoliko odjeljenja drugih eta bataljona, koja su nam od prije nekoliko dana od strane bataljona dodijeljena za poja anje, i svim našim raspoloživim snagama otišao je za Sapina Doca, gdje se navodno tako er nalazio jedno skladište. Ali tamošnje stanovništvo je toliko bilo pod utjecajem i pritiskom partizana da od njega nismo mogli ništa izvu i. Jedan naro ito sumnjiv i tvrdoglav ovjek bio je obješen, ali nije ništa htio da oda. Kako je uporno narod ovdje otvoreno i skriveno potpomagao partizane vidi se iz jednog primjera koji nam je dala jedna stara žena. Ova žena stara oko 65 godina — pokušala je da pred našim oima sko i u bunar samo da bi time izbjegla saslušavanje. Svim silama se odupirala našim pokušajima da ju spasemo i skoro da nije bilo mogu e izvu i je iz bunara. Kao što je re eno, nismo nažalost pronašli ništa i štapski narednik Golibruzuch se stoga odmah vratio nazad. [...] 15. ožujka je bataljon angažirao više kamiona da bismo iz Marine dopremili cement. Kad su etiri vozila uskoro poslije pono i otišla iz Podorljaka, i jedva što su vozili pola sata, uli smo glasni prasak. Kola se nikako nisu vra ala.⁸ Kad su oko 10 sati prije podne 16. ožujka stigla u P.,⁹ samo još dva su bila itava: jedno je u toku no i naišlo na minu — to je bila ona detonacija koju smo uli — druga su ve slijede eg dana odletjela u zrak¹⁰ iza same Marine. To nam je bila dobra pouka, ali koju smo brzo prenijeli na odgovaraju e mjesto, time što je zapaljeno selo Dolac, u ijoj su blizini oba kamiona odletjela u zrak. Kako se pokazalo, ovo je bila dobra pouka: jer smo poslije nekoliko dana doznali da je civilno stanovništvo primoralo postavlja a mina da izvadi dvije ponovo postavljene mine. Ali smo ipak još jednom pretrpjeli nesre u: nekoliko dana kasnije morali smo da damo dva odjeljenja za prate u zaštitu našeg pukovnika. Ali, iza Marine je kamion, na kome su se nalazila naša odjeljenja, naišao na minu i imali smo više ranjenih.¹¹ Pritom su naro ito r avo prošla oba komandira odjeljenja: obojica su pretrpjela prelome nogu, djelomi no teže prirode. Jednom vojniku je uslijed pada eksplodirala talijanska ru na bomba koja mu se nalazila u džepu hla a, i mogao je samo da zahvali sre nom sluaju da je sve u svemu to dovelo do manjih povreda ruku i više uganu a. Preostali dani ožujka nisu više pred etu postavljali nikakve naro ite zadatke: izvi anja bez dodira sa neprijateljem i obezbje enja druma — na primjer za našeg komandanta armije,¹² koji je eti dodijelio ak cigarete i likere, — stalno su se smjenjivali. Ali u zadnjem asu, odnosno krajem mjeseca, naš štapski narednik sa svojim oprobanim kuririma i tuma ima postigao je još jedan veliki uspjeh. Uz pomo našeg agenta on je naime otkrio sklonište jednog glavnog bandita iz našeg kraja i, nakon uzaludnog pokušaja 25. ožujka, uspio je da

⁸, 10 1 11 Ove akcije izvršile su jedinice Sibensko-trogirskog NOP odreda. Vidi dok. br. 256.

⁹ Primošten

¹² Vidi dok. br. 445.

u no i izme u 26. i 27. ožujka, od strane Talijana ve traženog i visokom nagradom »-ucijenjenog« Ivana Bogav i a¹³ sa njegovom ljubavnicom, jednom tako er ozloglašenom partizankom,¹⁴ iznenadi u njegovom zaba enom i dobro kamufliranom bunkeru, koji je za neupu ene bio nepronalažljiv, i da ga ru nim bombama i tromblonskim granatama obaspe tako da mu sve do jutra, kad je tamo stigao štapski narednik sa jednim izvijačim odjeljenjem, nije pošlo za rukom da umakne, mada je pokazivao skoro strahovitu žilavost. Svoju otkinutu desnu potkoljenicu sam je podvezao. Partizanka je, naravno, još u toku no i stradala. Ujutro je štapskog narednika, koji ga je ponovo kratko saslušao, naravno, pokušao da obmane i davao je obavještenja samo o sasvim nevažnim stvarima, ali je htio da se mi prema njemu ponašamo kao prema vojniku, našto smo mu ukazali na njegovo civilno odijelo. Pošto ga je zbog njegovog teškog ranjavanja Dilo teško transportirati mi smo ga jednostavno strijeljali. Ovaj uspjeh se vrlo brzo prepričao ne samo kod nas već do divizije, nego je tako er i na ovdašnje civilno stanovništvo djelovao kao olakšanje. Smjelo djelo je u slijedećoj naredbi divizije pohvaljeno i obojica su primili po asni dar našeg komandanta divizije. I odlikovanje im je bilo sigurno.

[...)

BROJ 445

IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA KOMANDE PETNAESTOG BRD-SKOG ARMIJSKOG KORPUSA VO ENOG ZA PERIOD OD 1. SJЕ NJA DO 30. OŽUJKA 1944. GODINE¹

3. 1. 44.

BANJA LUKA Komanda 2. oklopne armije izvještava o namjeri da se ŠOLTA zaposjedne,² ukoliko ima dovoljno brodskog prostora.

5. 1. 44.

BANJA LUKA Izvještaj Komandi 2. oklopne armije o namjeri da se 114. divizija zamjeni 264. i 373. divizijom. Dodjeljivanje 2. hrvatske lova ke brigade nije moguće.

V SS-korpus je obaviješten, da je puku »Brandenburg« na rečeno da zaposjedne LIVNO i da ga drži do dalnjeg.

264. divizija zahtijeva marševske pokrete 114. divizije u cilju pro ešljavanja rejona BITELIC — doline CETINE

¹ 13 Ivan Bogav i -Matuvan, Iz zaseoka Kraglica, lan Op inskog komiteta KPH Marina.

² 14 Neda Radić iz Podorljaka.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisačem stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NAV-N-T-314, film 560/1035—1343.

², 4, 6, 9 i 14 Vidi dok. br. 412, napomenu 2.

³ Vidi dok. br. 1, napomenu 2, 4 i 5.

i SUTINA—MUC—POSTINJE. U tom cilju dato je nare enje i 114. diviziji.

6. 1. 44.

BANJA LUKA Nare enje 264. i 114. diviziji o **preuzimanju sektora osiguranja 114. divizije**, naro ito opskrbnog skladišta u KNI-NU, GRA ACU i mosta kod OBROVCA.

Nare enje Komande 2. oklopne armije o operaciji »**Morgenwind II**« (zaузimanje ŠOLTE)⁴ pod rukovodstvom komandanta 118. lova ke divizije. PRIMOŠTEN privremeno napustiti, ROGOZNICU držati.

Na zahtjev V SS-korpusa **4. puk »Brandenburg« i 105. SS-izvi a ki bataljon** odmah se podre uju 118. lova koj diviziji.

7. 1. 44.

BANJA LUKA 264. divizija zahtjeva da **osiguranje KUPIROVA** preuzme 373. divizija.

Na osnovu izvještaja o **povla enju dijelova 114. divizije** iz OBROVCA, prije smjenjivanja od strane 264. divizije, 114. diviziji je nare eno da zadržavanje njenih dijelova iz vremenskih razloga nije mogu e i da vlastite dijelove odmah uputi na marš.

Nare enje Komande 2. oklopne armije:

1) 114. lova ka divizija, shodno izmjeni u ranijim nare enjima, prebacuje se za ISTRU. Divizija je obaviještena.

Nare enje 264. diviziji da se **radovi na izgradnji korpusnog komandnog mjeseta ne smiju prekidati**.

Nare enje 264. diviziji: **Komanda artiljerije odmah se upu uje** na marš za BANJA LUKU.

8. 1. 44.

BANJA LUKA **Koncentriranje neprijatelja u rajonu KISTANJE—SKRADIN**. Na osnovu izvještaja 264. divizije, moli se Komanda 2. oklopne armije da od mornarice zahtjeva **zaposjedanje otoka PRVI A i ZLARINA**, pošto ne raspolaže vlastitim snagama.

9. 1. 44.

BANJA LUKA **264. divizija** javlja da je, uslijed proširenja divizijskog podru ja, situacija pogoršana.

Komanda 2. oklopne armije nare uje zaposjedanje mosta **kod DUBRAVE**, koji su banditi izgubili, od strane **željezni ke inžinjerije** i osiguranje **mosta kod PLAVNA**.

Izyještaj Komandi 2. oklopne armije, da **transport posljednjih Talijana⁵ iz ZADRA** zavisi samo od pristizanja potrebnog brodskog prostora.

⁵ Odnosi se na talijanske vojнике koji su, poslije kapitulacije Italije, rujna 1943, zadržani u Zadru.

10. 1. 44.

BANJA LUKA Stalne borbe u rajonu PIROVCA. Živa aktivnost neprijateljskog zrakoplovstva. Pripreme za operaciju »Brandfackel«.

Obavještenje od strane Komande 2. oklopne armije za operaciju »Morgenwind II« (rukovodi 118. divizija). Nare enje 114. diviziji u vezi operacije »-Nibelungenfahrt«.⁷

264. diviziji se nare uje da obezbijedi strojeve za gradnju mosta kod PLAVNOG.

11. 1. 44.

BANJA LUKA Operacija »Brandfackel«⁸ te e po planu, bez kontakta sa neprijateljem. Žestoke borbe u rajonu PIROVCA ukazuju na namjeru neprijatelja da ovdje obrazuje mostobran. Gubici naneseni od strane neprijateljskog zrakoplovstva. Njema ki opunomo eni general izvještava o smjenjivanju mjesne komandanture ZADAR. 264. divizija suglasna. Nare enje 264. diviziji: Javiti rezultat istrage u vezi ilegalne kupovine oružja od strane hrvatskog konzula.

12. 1. 44.

BANJA LUKA Otežane veze u operaciji »-Brandfackel«. Pogoršanje situacije kod 264. divizije. »-Morgenwind II« (zauzimanje ŠOLTE) bez zna ajnjeg kontakta sa neprijateljem.

Izvještaj Komandi 2. oklopne armije o pogoršanoj situaciji u oblasnom podru ju i o nedostajanju svake rezerve.

Nare enje Komande 2. oklopne armije o hitnoj suglasnosti pomorskog komandanta u vezi predaje uporišta na obali, dalje prenjetio 264. diviziji.

264. divizija izvještava da nije potvr ena vijest o kupovini oružja od strane hrvatskog konzula.

13. 1. 44.

BANJA LUKA Oja avanje neprijatelja u rajonu BIOGRADA. ŠOLTA, bez kontakta sa neprijateljem, u našim rukama.⁹ Zapo eta operacija »-Nibelungenfahrt«.

Nare enje 264. diviziji: Obrazovati izvi a ke štabove za protivavionsku artiljeriju, koja dolazi, i odabrat takve položaje, sa kojih topovi mogu efikasno dejstvovati i protiv zrakoplovstva i protiv iskrčavanja.

Uzeto u razmatranje pot injavanje 1. puka »Brandenburg« i 1. brdske divizije.¹⁰

14. 1. 44.

BANJA LUKA Neprijatelj i dalje vrši koncentriranje snaga u rajonu BIOGRADA i PIROVCA.

Izvještaj 264. divizije o neophodnom upu ivanju teškog naoružanja i municije radi organiziranja obalne obrane.

7, 8 i 11 Ove operacije nisu izvo ene u Dalmaciji.

10 Vidi dok. br. 328, napomenu 2, i dok. br. 340.

Komanda 2. oklopne armije moli Admirala Jadrana da se utvrdi da li su se **uporišta ratne mornarice** predala bez odobrenja.

Izvještaj 264. divizije o navodnoj kupovini oružja od strane hrvatskog konzula u ZADRU. Nije potvrđeno ono u šta se sumnjalo.

15. 1. 44.

BANJA LUKA

»**Nibelungenfahrt**«:

Prodiranje neprijatelja u rajon istočno od ZADRA.

Komandant 29. štaba tvravske inžinjerije zahtijeva odobrenje za prebacivanje štabne grupe za KNIN. Odobrenje je biti saopšteno.

16. 1. 44.

BANJA LUKA

Operacija »**Brandfackel**« **okon ana.**¹¹ Neprijatelj se povukao sjeverno od GOSPI A. Stalna aktivnost u obalnom području.

17. 1. 44.

Obavještenje 264. diviziji o **upu ivanju 92. motoriziranog puka radi** išenja rajona KNIN—KISTANJE i motoriziranih dijelova 1. brdske divizije radi išenja obalnog sektora.¹²

Izvještaj 264. divizije da hrvatske vlasti mogu odmah da preuzmu upravu u ZADRU, iako evakuacija Talijana zbog nedostatka brodskog prostora još nije završena. Dalje predato komandi 2. oklopne armije.

Na traženje ministra hrvatske vojske, a na osnovu izvještaja 264. divizije, obaviješten je njemački opunomoćeni general u Hrvatskoj da nije to an izvještaj o izdatom naređenju 264. divizije za **išenje DRNIŠA**, po želji etničkih jedinica.

18. 1. 44.

BANJA LUKA

Izvještaj Komandi 2. oklopne armije o planiranom **angażiraju 1. brdske divizije i 92. motoriziranog puka.**^{*3}

Moli se V SS-korpus da se 92. motorizirani puk uputi preko SINJA za KNIN.

Naređenje Komande 2. oklopne armije u vezi upu ivanja motoriziranih dijelova 1. brdske divizije i 92. motoriziranog puka preko SINJA. Prilikom pristizanja u SINJ podreduju se Komandi XV brdskog armijskog korpusa. 92. motorizirani puk: rajon KNIN—GRA AC, motorizirani puk 1. brdske divizije: zaposjedanje obale u rajonu ŠIBENIKA.

20. 1. 44.

BANJA LUKA

Okonano zaposjedanje otoka UGLJANA. Živa zrakoplovna aktivnost u obalnom području. Koncentracije

upu uju na vjerojatne akcije neprijatelja u obalnom podru ju.

Ponovo je utvr ena granica izme u V SS-korpusa i XV brdskog armijskog korpusa: Od obale do LIVNA, kao do sada LIVNO (XV), JAJCE (V SS) i dalje kao do sada.

21. 1. 44.

BANJA LUKA Prema izvještaju 264. divizije, Operativno odjeljenje Komande 2. oklopne armije zahtjeva povra aj posade na ŠOLTU,¹⁴ pošto takti ki zna aj malih oto kih posada nema nikakve veze sa tom posadom.

22. 1. 44.

BANJA LUKA Izvještaj 264. divizije: posada UGLJANA privremeno se povukla.

Nare eno 264. diviziji: UGLJAN ponovo zaposjeti,¹⁵ PAŠMAN držati, banditske grupe u rajonu ZADRA i PRIMOŠTENA razbiti, obalnu obranu zbiti, sa pokretnim rezervama, uz to i upu ivanje 92. motoriziranog puka; 44. protivtenkovskog bataljona; obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«; zatim 2 samohodna oru a i 2 motorizirane inžinjerijske ete 1. brdske divizije i jednog improviziranog motoriziranog bataljona 1. brdske divizije. Oja ani 105. izvi a ki bataljon na raspolaganju Komandi 2. oklopne armije za SINJ.

Prijedlog 264. divizije da se u SINJU, KNINU, GRA A-CU, OBROVCU i KARINU smijene njeni angažirani dijelovi. Divizija smatra da cesta • OBROVAC—ZADAR nije od posebnog zna aja, pošto je cesta SKRADIN—ZADAR obezbije ena za promet.

Stalna iskrcavanja neprijatelja na UGLJAN.

23. 1. 44.

BANJA LUKA Odlazak glavnokomanduju eg generala¹⁶ preko BIHA A za ZADAR.

24. 1. 44.

BANJA LUKA Operacija »Frühlingswetter«, sa ciljem iš enja rajona KNIN—KISTANJE, okon ana.¹⁷ 1. brdska divizija na maršu od SINJA ka VRЛИCI.

25. 1. 44.

BANJA LUKA Zbog gubitka UGLJANA Armija izdaje op e nare enje o napuštanju oto kih uporišta.
Istureno komandno mjesto izvještava o nare enju 1. brdskoj diviziji, da još preuzme i rajon OBROVCA i KARINA.

¹⁵ Vidi dok. br. 182, 184 i 352.

¹⁶ i 19 Odnosi se na komandanta Petnaestog brdskog armijskog korpusa Leysera.

¹⁷ Vidi dok. br. 68, napomenu 4.

27. 1. 44.

BANJA LUKA I dalje pogoršanje u rajonu ZADRA.

28. 1. 44.

BANJA LUKA Iskrcavanje bandi¹⁸ u rajonu BIOGRAD—PIROVAC.

29. 1. 44.

BANJA LUKA Bande su se povukle pred akcijom iš enja sektora ZADAR—BIOGRAD.

Odgovor Operativnog odjeljenja Komande 2. oklopne armije: Armija predlaže da operacijom UGLJAN rukovodi li no glavnokomanduju i general.¹⁹ Obalne lovce²⁰ više štedjeti prilikom angažiranja.

31. 1. 44.

BANJA LUKA Iskrcavanje na UGLJAN izvedeno uz manji otpor neprijatelja.²¹

1. 2. 44.

BANJA LUKA Banditi, koji su se iskrcaли на Dugi otok, povukli su se. Zaplijenjeni manji brodovi.

Nakon zaprije avanja kopnenog kanala sjeverne Dalmacije doturni saobraćaj bandita bit će vjerojatno prebačen na rajon južno od ŠIBENIKA (zaljev GREBASTICA). Komanda 2. oklopne armije izvještena o zaposjedanju otočkih uporišta uz napomenu, da se trenutna posada, nakon odlaska 1. brdske divizije, ne može održati.

Naređeno 1. brdskoj diviziji da se izvrši koncentriranje oko KNINA i SINJA.

Komanda 2. oklopne armije izvještena o zaposjedanju prebacivanju 1. brdske divizije za JUŽNU SRBIJU.²² Komanda predlaže da divizija maršuje u jednoj koloni, preko KNIN—BOS. GRAHOVO—SANSKI MOST—PRIJEDOR—BANJA LUKA.

Isturenom komandnom mjestu je saopćeno da je hitno poželjno prisustvo glavnokomandujućeg generala, s obzirom na neophodne odluke.

Na osnovu izvještaja iz pouzdanih izvora o prebacivanju banditskog dotura u zaljev GREBAŠTICU, na traženje Komande 2. oklopne armije II bataljon 893. puka je prebačen u rajon ROGOZNICA—PRIMOSTEN, međutim, ova mjera se ne može sprovesti efikasno s obzirom na povlačenje 1. brdske divizije.

¹⁸ Odnosi se na iskrcavanje Tridesete NO brigade Dvadesetšeste divizije NOVJ. Vidi dok. br. 43, 60, 178 i 298.

²⁰ Odnosi se na bataljon obalskih lovaca »Brandenburg«.

²¹ Vidi dok. br. 182, 184 i 352.

²² Vidi dok. br. 372, napomenu 3.

BANJA LUKA VAGANAC ponovo zaposjednut. Naknadno iš enje DUGOG OTOKA.

Pošto je nastupanje 1. brdske divizije nare eno za 5. 2, Komanda korpusa predlaže da se pri isturenom komandnom mjestu izvrši hitno koncentriranje divizije i da se odustane od predstojeće operacije.

3. 2. 44.

BANJA LUKA Armija izvještava o nare enju Grupe armija da 1. brdska divizija kreće na marš tek od 10. 2., nakon krađeg odmora.

Komandant 92. motoriziranog puka moli odobrenje, da se njegov puk odmori 14 dana, jer je inačica umanjena njegova sposobnost za borbu.

4. 2. 44.

BANJA LUKA Operacija »DABAR« okončana. Bande, potisnute u planinu Velebit, žestoko se brane.

1. brdskoj diviziji su nare eni marševski pravci:

1 pukovska grupa LIVNO — BUGOJNO

1 pukovska grupa PETROVAC — B. LUKA
motorizirani dijelovi BIHA .

Žalba Ministarstva hrvatske vojske o navodnim prijedinim štetama u ustaškom omladinskom domu u SINJU od strane pripadnika njemačkog Wermachta, predata je na ispitivanje 264. diviziji.

5. 2. 44.

BANJA LUKA Bande pokušavaju da izvrše probor u planinu VELEBIT.²³ Pošto je ZADAR jako razoren, a stanovništvo je većim dijelom pobjeglo, komanda ZADRA zahtijeva da se razmotri vojna zapre na oblast i da se stanovništvo bezuvjetno evakuira.

Raspored zadataka osiguranja. Nakon povlačenja 1. brdske divizije nare uje se:

a) 373. divizija do serpentina (uključujući) južno od KUPIROVA.

b) 264. divizija u preostalom divizijskom području. U tu svrhu 264. diviziji se podre uje 92. motorizirani puk u rajonu KNIN—SUČEVICA—GRADAC.

1. ojačani bataljon u rajonu KNINA vrši pripreme za pokretno angažiranje. Nare ena neposredna suradnja 264. pješadijske divizije i 1. brdske divizije do 9. 2. uvečer.

Uslijed ugroženosti KNINA i upornog pokušaja kandida da se probiju istočno od VELEBITA, 1. brdskoj diviziji se odmah potinjava 92. motorizirani puk.

²³ Vidi dok. br. 124, napomenu 2.

BANJA LUKA Pošto su okon ane borbe isto no od VELEBITA odmah je izvršeno pot injavanje 92. motoriziranog puka 1. brdskoj diviziji.

Ja i neprijatelj se probio.

7. 2. 44.

BANJA LUKA Komanda 2. oklopne armije izvještena je o planiranom prebacivanju Operativnog odjeljenja za KNIN i Komande pozadine za BIHA .

8. 2. 44.

BANJA LUKA Zahtijev od strane V SS-korpusa za podršku 1. brdske divizije južnoj marševskoj grupi na pravcu SINJ—BUJICA—LIVNO prenijet je Komandi 2. oklopne armije. Na obavijest o imenovanju pomorskog komandanta za sjevernu Dalmaciju zahtijeva se usaglašavanje granica podru ja oba pomorska komandanta sa korpusnim granicama.

9. 2. 44.

BANJA LUKA Komanda 2. oklopne armije odbila je podršku desnoj marševskoj grupi 1. brdske divizije od strane V SS-korpusa. Podrška je nare ena 105. izvi a kom bataljonu od SINJA u pravcu LIVNA.

10. 2. 44.

BANJA LUKA 1. brdska divizija krenula na marš u cilju utovara. U novom rajonu 1. brdska divizija se takti ki podre uje komandantu Jugoistoka, a kadrovski Komandi grupe armije E.

264. diviziji je nare eno da cjelokupnu divizijsku artiljeriju, sa izuzetkom 1 brdske baterije, angažira za neposrednu obranu obale.

Armija nare uje da se omogu i odmor obalno-lova kom bataljonu »Brandenburg-« i 2. eti 771. inžinjerijsko-desantnog bataljona s tim da se prebace u rajone, manje ugrožene zra nim napadima.

11. 2. 44.

BANJA LUKA U vezi sa izmjenama u obalnoj obrani, Komanda korpusa nare uje imenovanje borbenih komandanata za svako mjesto u obalnom podru ju i za važnija mjesta u pozadini, kao i imenovanje cestovnih komandanata. Ukazuje na pojedinosti, koje su od naro itog zna aja u Dalmaciji.

12. 2. 44.

BANJA LUKA Komanda 2. oklopne armije zahtijeva upu ivanje formacijskog protivtenkovskog naoružanja i protivtenkovske ete u oblast 264. divizije, radi obrane obale, i upu ivanje lakog protivavionskog naoružanja u obalni sektor 392. divizije.

- BANJA LUKA** I dalje traju desanti neprijatelja u sjevernoj Dalmaciji. Armija je izviještena o namjeri Komande korpusa, da se 202. oklopni bataljon prebaci u rajon 264. divizije.
- 15. 2. 44.**
- BANJA LUKA** Reguliranje saobraćaja na cesti BIHA — KNIN preuzima 1. brdska divizija. Treba da se obezbijedi pokret važnijeg transporta za snabdijevanje u suprotnom pravcu. Obalno-lova kom bataljonu »Brandenburg« naređeno isplavljanje u pravcu SPLITA radi remonta brodova.
- 16. 2. 44.**
- BANJA LUKA** Otpočelo išenje otoka PAŠMANA.
- 17. 2. 44.**
264. divizija obaviještena o namjeri da se 202. oklopni bataljon prebaci u njeno područje. Stoga se naređuje i angažiranje slobodnih dijelova obalne obrane između NINA i DIKLA.
- 19. 2. 44.**
- BANJA LUKA** Naređenje 264. diviziji: Šupljine između PIROVCA I VODICA moraju se zatvoriti. Radi dobijanja za to neophodnih snaga, mora se oslobođiti posada u rajonu SPLITA.
92. motoriziranim pukom naređeno: Izviditi mogunost angažiranja iz rajona BRIBIRSKE MOSTINE i iz rajona jugoistočno od SKRADINA, pošto će se puk, u slučaju eventualnog predstojećeg desanta, angažirati kao korpusna rezerva.
- Komandi 2. oklopne armije: Komanda korpusa izvještava o namjeri da se, nakon promjene komandnog mjeseta — Operativno odjeljenje u KNINU — 92. motorizirani puk neposredno potiče Komandi korpusa.
392. i 264. divizija obaviještene da ne dolaze u obzir osiguranja od strane 51. željezničke ete, angažirane kod GORNJE DUBRAVE, i 1. željezničke inžinjerske ete, angažirane kod PLAVNA.
- Radi očuvanja i osiguranja obale, Komanda korpusa je predložila da se 17. 2. izvrši išenje rajona BANJE LUKE 1 BOS. NOVOG, kao i da se 14. 2. izvrši prebacivanje 202. oklopног bataljona u rajon 264. divizije. Oba prijedloga su odbijena od strane Komande 2. oklopne armije.
- 20. 2. 44.**
- BANJA LUKA** 264. divizija naredila naimenovanje borbenog komandanta SINJA. Divizija je predložila kapetana CEISZLERA, komandanta III bataljona 893. puka.

Za borbenog komandanta KNINA korpus je naredio da se postavi pukovnik BOENDL, komandant 29. štaba tvrđavske inžinjerije.

22. 2. 44.

264. divizija izvještava da je u toku **ukopavanje na obali** izme u ŠIBENIKA i SPLITA i da ima žice za dalje postavljanje prepreke. Divizija istodobnojavlja da je izvršeno **izvi anje** sektora PRIMOŠTEN—ROGOZNICA od strane komandanta tvr avske inžinjerije u ŠIBENIKU.

U vezi planiranog prebacivanja 202. oklopne bataljona, o emu je 264. divizija ve ranije obaviještena, sada se saopava da e prebacivanje uslijediti tek pošto se poboljša situacija na cestama. Diviziji je nareno da se snage, predvijene za PETRCANE, ve sada prebace u tom pravcu, da se zapone sa izgradnjom položaja i na taj na in se zatvore šupljine u obalnoj obrani izme u ZADRA i BIOGRADA.

23. 2. 44.

BANJA LUKA Na osnovu jednog izvještaja 264. divizije, Komanda 2. oklopne armije je izviještena da su **pomorske veze** danju gotovo potpuno neutralizirane od strane engleskih zrakoplovnih izvijača, a no u od strane engleskih brzih amaca.

24. 2. 44.

BANJA LUKA 264. divizija izvještava o namjerama i vremenskom planu za energi no **iš enje poluotoka Primoštena**. Komanda 2. oklopne armije obaviještena je o tome: da e u akciji »Bergwiese«,²⁴ predvi enoj u vezi tog išenja, 264. poljski dopunski bataljon, 2. eta 92. motoriziranog puka 105. izvijački bataljon, sa linije VRPOLJE—SITUS—UBLJE—RATASIC, preko VINOVAC—BLIZNA—BRISTIVICA—TOMA izvršiti prodror u pravcu zaljeva KANICE—STARI TROGIR — VOLUGA—VINIS E. Akcija e trati 4—5 dana. Po etak zavisi od pristizanja pogonskog goriva.

U podruju 264. divizije otpo inje **nare ena** evakuacija otoka, smještenih blizu obale. O ovome je izviještena Komanda 2. oklopne armije. Da bi se evakuirali otoci MOLAT, DUGI OTOK, KORNAT i 2IRJE isti se prethodno moraju osloboediti. Neophodno je angažiranje najmanje 1 bataljona. Komanda korpusa je pomorskim udarnim snagama naredila pot injavanje inžinjerijsko-desantne ete i dovoljnog osiguranja.

Pomorskoj komandi Dalmacije saopreno je da je KARLOBAG zaposjednut od strane jednog vlastitog ustaškog bataljona.

202. oklopnom bataljonu: Po završetku marševskog pokreta 1. brdske divizije bataljon se upu uje na marš i pridodaje 264. pješadijskoj diviziji. U novom rajonu neposredno pot injen Komandi korpusa. Operativni štab, štabna eta u KNINU, po 1 eta u OBRAVCU, BENKOV-CU, KISTANJAMA. Radionice ostaju u KOSTAJNICI. Zapovijest za marš izdaje 373, pješadijska divizija.

25. 2. 44.

BANJA LUKA Diviziji nare eno otvaranje ceste KARLOBAG—OBROVAC, koje e izvršiti podre ene ustaške jedinice.

26. 2. 44.

BANJA LUKA 264. divizija dobila nare enje da sa dijelovima, koji se nalaze u OBROVCU, izvrši otvaranje ceste OBROVAC—KARLOBAG.

I pored teške situacije na cestama izme u LAPCA i SRBA, od strane Operativnog odjeljenja (Na elnik za pozadinu) izdato je nare enje da korpusna kolona izvrši nastupanje ka KNINU.

U vezi predloženog prebacivanja po 1 mornari ke baterije na DRVENIK i ZIRJE, Komanda 2. oklopne armije saop ava da se prebacivanje može izvršiti-samo uz osiguranje pješadije. Komanda korpusa je izvijestila da je otok DRVENIK ve zaposjednut, a za Zirje nema raspoloživih pješadijskih snaga.

264. diviziji se privremeno upu uje i podre uje 1. protivtenkovska eta 373. puka, za zapre ni položaj »zeleno«, sa po 1 vodom za OBROVAC, PADANE i KNIN.

27. 2. 44.

BANJA LUKA I pored podataka, dobijenih izvi anjem zrakoplovstva, da je cesta OBROVAC—KARLOBAG veoma zaprije ena i razoren, ova linija se planira za putovanje glavnokomanduju eg generala. Nare eno je da popravak ceste izvrši jedna borbena grupa iz OBROVCA.

U no i 26. 2. prva engleska akcija komandosa u korpusnom podru ju na otoku ŠOLTI (ja ina 1:7). Zarobljen je teško ranjeni komandant.²⁵

28. 2. 44.

BRINJE Molba 3. hrvatskog zbornog podru ja za iš enje rajona 10 do 15 km sjeverno od SINJA upu ena na nadležnost 264. diviziji.

264. diviziji nare uje se zaštita bataljona KOSOVO.²⁶

2. 3. 44.

OBROVAC Glavnokomanduju i general sa pratnjom stigao u GOSPI.

Otpo ela operacija »Bergwiese«.²⁷

²⁵ Vidi dok. br. 396, napomenu 2.

²⁶ Odnosi se na etni ki bataljon

3. 3. 44.

KNIN

Putovanje se nastavlja preko ZADAR—BENKOVAC—SKRADIN i završava se pristizanje u KNIN 3. 3. uve er.

Korpusno komandno mjesto od 4. 3. u KNINU potpuno spremno za rad.

Na osnovu dnevnog izvještaja 264. divizije Armija zahtjeva objašnjenje — kojim putem, ime i po ijem odobrenju je talijanski prefekt ZADRA otputovala kod Ducea.

5. 3. 44.

KNIN

Komanda 2. oklopne armije traži stav u vezi mogu nosti preuzimanja civilne uprave u ZADAR od strane Hrvata. Komanda korpusa je ve u sije nju dala potvrđan odgovor, ali pošto se trenutno sprovodi evakuacija talijanskog stanovništva iz ZADRA, to se predlaže da talijanski prefekt ostane u Zadru do okon anja ove akcije.

Po nare enju Komande 2. oklopne armije 92. motorizirani puk i 202. oklopni bataljon upu uju se iz korpusnog podru ja radi novog angažiranja, dijelom maršuju i, a dijelom željezni kim transportom, u nove rajone pripravnosti. Po etak marševskog pokreta 6. 3. Zbog preuzimanja dosadašnjeg podru ja 92. motoriziranog puka, 373. divizija e preuzeti osiguranje uporišta za snabdijevanje u KNINU i GRA ACU, kao i ceste KNIN—SU EVI I—GRA AC sa uporištima PADANE, ZRMANJA VRELO, SU EVI I i SMREKOVAC. Od Komande 2. oklopne armije zahtjeva se upu ivanje jednog oklopног grenadirskog jurišnog bataljona i 1. puka »Brandenburg« (bez 1. bataljona).

6. 3. 44.

KNIN

Na osnovu nare enja Komande 2. oklopne armije (627/44. str. pov. povla enje 92. motoriziranog puka i 202. oklopног bataljona) 2. eta 202. oklopног bataljona, koja se nalazi na maršu od GRA ACA za BENKOVAC, zaustavlja se i nare uje da se odmah vrati za BIHA (411/44. str. pov.).

Na osnovu obe anja na elnika 2. oklopne armije, datog 6. 3. Komandi korpusa, 1. puk »Brandenburg« se nalazi na maršu i 7. 3. dostiže rajon DUBROVNIK—SKUTARI. Dogovor u štabu 264. divizije. To ke dogovora: Cetu u NINU prebaciti kod tamošnje baterije, a 1 vod za PETRCANE radi izvi anja obale. Protivavionsko naoružanje angažirati po težištima. Po završetku akcije »Bergwiese« poljski dopunski bataljon kao rezerva na poluotoku PRIMOŠTENU (u pravcu VRPOLJA). Evakuacija. etni ko pitanje. Racije u priobalnim gradovima zbog saboterskih elemenata.

7. 3. 44.

KNIN

2. eti 202. oklopog bataljona nare eno da krene na marš od OBROVCA preko BENKOVCA—KISTANJE za KNIN. Marš 1. oklopne ete za BANJA LUKU zbog pre-slabog mosta kod BOS. GRADIŠKE ne može se spro-vesti. Komanda korpusa nare uje željezni ki transport od BANJA LUKE.

264. divizija je obaviještena da obalno-lova ki bataljon »Brandenburg« ostaje podre en diviziji u rajonu SPLITA.

264. diviziji je saop eno odobrenje o rasporedu i pregrupi-ranju protivtenkovskih jedinica.

Armija izvještava da se I bataljon 9. protivavionskog puka prebacuje iz rajona METKOVI A za SPLIT.

9. 3. 44.

KNIN

Divizijama je nare eno da se, radi savla ivanja bandi, sprovede višednevna akcija snagama ja ine bataljona. Sve jedinice treba tako rasporediti da se u toku ožujka mogu, po mogu stvu, 2 puta angažirati u savla ivanju bandi. Namjeravam poduhvat planirati pod šifrom »Hase-njagd«.²⁸

Komanda korpusa je obavijestila 264. diviziju o skorom dolasku I bataljona 9. protivavionskog puka.²⁹ Bataljon se ne pot injava takti ki diviziji ve , u slu aju napada, borbenom komandantu SPLITA.

II. 3. 44.

KNIN

U cilju iš enja poluotoka MURTERA, u okviru poduh-vata »Hasenjagd«,³⁰ 11. 3. po inje akcija »Renate«.³¹ Trupe: 105. SS-izvi a ki bataljon i dijelovi 264. divizije. 1. puk »Brandenburg« dodijeljen je Komandi korpusa kao udarna rezerva. Nare eno mu je da se pripremi za pro-tivnapad u slu aju neprijateljskog iskrcavanja u oblasti 264. pješadijske divizije, uz stalnu pripravnost za anga-žiranje u roku od 2 sata. Stalni zadatok je osiguravanje prelaza KNIN—BRIBIRSKE MOSTINE—SKRADIN. Izvr-šiti izvi anje za protivnapade, prije svega u slijede im obalnim rajonima:

- a) Zaljev NINA.
- b) PRIVLAKA—KOZIN (sjeverno od ZADRA)
- c) BIOGRAD—PAKOŠTANE.
- d) Obala iza poluotoka MURTERA.
- e) ŠIBENIK—zaljev GREBAŠTICA.
- f) PRIMOŠTEN—ROGOZNICA.
- g) SPLIT.

28 i 30 Vidi dok. br. 401.

29 Vidi napomenu 33 ovog dokumenta.

31 Vidi dok. br. 237, 398, 403, 404, 405, 408 i 412.

**Bataljon se neposredno pod injava Komandi korpusa.
1. puk »Brandenburg« (bez 1 bataljona) stigao u korpusno
podru je, podre en neposredno korpusu.**

12. 3. 44.

KNIN

Komanda 2. oklopne armije odredila je novu granicu izme u V SS-korpusa (zaljev STOBREC—2RNOVNICA— rijeka izme u k. 1077—k. 882—preko k. 467 za BISKO, odatle stara granica).

Divizijama u obalnom podru ju i puku »Brandenburg« skre e se pažnja: da se na osnovu op e situacije u na rednom periodu mogu o ekivati operacije komandosa ve eg obima. Naro ito je ugrožen obalni sektor SPLIT—ŠIBENIK, kao i otoci smješteni ispod njega. Treba o ekivati poja ane zra ne napade, prije svega na štabove. Zbog toga se od 14. 3. za sve trupe, angažirane na obali i na otocima, nare uje »pove ana budnost« od 04—06,00 sati.

13. 3. 44.

KNIN

Komanda 2. oklopne armije izvještena o situaciji oko evakuacije (sa otoka 1128 muškaraca, 100 žena i 150 djece). Iz obalnog podru ja još treba evakuirati oko 150—200 ljudi. Istodobno Komanda korpusa izvještava da je neophodan marš civilnog stanovništva u slu aju neprijateljskog napada na ceste za dotur.

15. 3. 44.

KNIN

373. diviziji upu uju se 3 protivavionska topa, kalibra 3,7, za angažiranje u rajonu KNINA. Posadu postavlja divizija.

Komanda 2. oklopne armije izvještava da e za zaštitu ZADRA biti upu en jedan hrvatski legionarski protivavionski bataljon.

Komanda korpusa izvještava da bi iš enje i evakuacija otoka smještenih ispred SIBENKA, a prije svega ZIRJA i DUGOG OTOKA, trebalo sprovesti kasnije. Snage za ovaj zadatak — 1 bataljon »Brandenburg«. Preduvjet za akciju je dovoljna i tajna zaštita od strane ratne mornarice. Obrana lova kom avijacijom u toku dana. Bez ispu njenja ovih preduvjeta iš enje nije mogu e, ina e e do i do velikih gubitaka.

16. 3. 44.

KNIN

V SS-brdskom korpusu je saop eno da je kao udarna rezerva za rajon SPLIT—SINJ predvi en 1. puk »Brandenburg« bez 1 bataljona (u rajonu KISTANJE—SKRADIN).

17. 3. 44.

KNIN

Komanda 2. oklopne armije izvještava o namjeri »Hasenjagd« pod šifrom »Baumblüte«.³² U rajonu 82 km sjeverno od BRIBIRSKIH MOSTINA trupe 1. puka »Brandenburg«.

Odjeljenje za pozadinu dobilo je nare enje da se ubrza pokret kolona za KNIN i u prvom redu da se naprijed upu uje municija i pogonski materijal.

18. 3. 44.

KNIN

Dijelovi 9. protivtenkovskog puka (1 baterija) stigli u SPLIT.³³ 264, 392. i 373. diviziji nare eno da se u svakom uporištu organizira grupa za blisku protivtenkovsku borbu.

Vplivog gubitka u prevoznim sredstvima u posljednje vrijeme, do kojih je došlo uslijed zra nih napada, 2. diviziji je nare eno da se saobra aj prevoznim sredstvima obavlja u no nim satima. Prilikom zra nih napada u niskom letu otvoriti vatru iz cijelokupnog naoružanja i postaviti bo ne zasjede.

U dopisu Komandi 2. oklopne armije glavnokomanduju i general ukazuje da je mogu neprijateljski desant u sektor ZADAR—ŠIBENIK uz angažiranje oklopnih jedinica, ali snage, prije svega jedinice 264. divizije, imaju malo izgleda da uspješno obrane obalu uslijed slabe opremljenosti i naoružanja, a posebno i radi toga što im na raspolaganju stoji malo pokretnih korpusnih rezervi.

U no i izme u 18. i 19. 3. akcija komandosa (britanskih) na ŠOLTI.³⁴

20. 3. 44.

KNIN

Komandi 2. oklopne armije javljen je rezultat izvi anja sa ŠOLTE, koje je sprovela jedna oficirska izvi a ka patrola u no i izme u 19. i 20. 3. Britanska akcija komandosa uz podršku zrakoplovstva. Za po etak napada polusatni zra ni napad sa bombama najtežeg kalibra. Potpun pogodak u komandno mjesto ete i izme u ete, ime je uništena njena glavnina. Mjesto GROHOTE je potpuno razoren. Nepoznata ja ina neprijatelja. Otok je još u rukama neprijatelja.

1. puk »Brandenburg« dobio je nare enje da 21. 3. napadne 2000 bandita u rajonu PLAVNA. »Hasenjagd« akcija »Amboss«.³⁵

105. SS-izvi a ki bataljon, što se tiše pot injenosti, od sada potpada pod 21. SS-oklopnu grenadirsku diviziju

32 Vidi dok. br. 408, napomenu 4.

33 Vidi napomenu 29, ovog dokumenta.

34 Vidi dok. br. 294, 412, 415, 416, 419, 420, 421, 424, 421, 424, 425, 427, 434 i 440.

35 Vidi dok. br. 422, napomenu 2.

(V SS-brdski korpus). Do dalnjeg bataljon ostaje u SINOJU. 264. divizija o tome obaviještena.

Glavnokomanduju i general telefonski izdao nare enje komandantu 264. divizije za ponovno zauzimanje ŠOLTE. Objema obalnim divizijama, 264. i 392. diviziji, ukazuje se, na osnovu nare enja Komande 2. oklopne armije, da se u okviru evakuacije sa otoka izuzmu pripadnici hrvatskih vlasti, kao i svi pripadnici samostana, da se poštedi imovina samostana i da se izvijesti o broju sve enika na svakom otoku.

21. 3. 44.

KNIN

264. diviziji je pismeno nare eno ponovo zaposjedanje otoka ŠOLTE. Istodobno divizija treba da poduzme sve mjere za ubrzanu izgradnju uporišta.

264. divizija javlja o namjeri da izvrši borbeno izvi anje u pravcu ŠOLTE, pod komandom komandanta obalno-lova kog bataljona »Brandenburg«. Snage: obalno-lovaci bataljon »Brandenburg« (100 vojnika) i 200 vojnika 264. divizije. Lijevi susjed (118. lova ka divizija) vrši podršku akciji, nastupaju i sa BRACA.

03,20 sati

Vlastite jedinice ponovo se iskrcale na ŠOLTU. Do 07,52 sati bez kontakta sa neprijateljem. U 09,00 sati izvi aju i otok ŠOLTU, GROHOTE su dostignute bez kontakta sa neprijateljem.

Komanda 2. oklopne armije nare uje bezuvjetno i ubrzano zauzimanje ŠOLTE i javlja da ne treba ra unati sa zna ajnjom podrškom zrakoplovstva i mornarice. Nareenjem Komande 2. oklopne armije 18 protivavionskih topova, predvi enih za inžinjerijsko- esantni bataljon, a koji su trebali da se angažiraju u operaciji na VISU, stavleni su korpusu na raspolaganje.

22. 3. 44.

KNIN

264. divizija izvještava, u vezi situacije na ŠOLTI, da su u 00,00 sati brodovi krenuli iz SPLITA. U 02,00 sati naišla je iznenada oluja, koja je odvojila brodove jedne od drugih. 2 broda su se vratila u SPLIT, a za ostale se ništa ne zna. Traži se zra no izvi anje.

ŠOLTA: U 12.00 sati 264. pješadijska divizija javlja da su se svi brodovi vratili u TROGIR i SPLIT. Komanda korpusa izvještava Komandu 2. oklopne armije da e 22. 3. uve er biti izvršeno ponovno borbeno izvi anje.

Radi razjašnjenja situacije na ŠOLTI, glavnokomanduju i general putuje za SPLIT.

Na prijedlog glavnokomanduju eg generala, da se komandant 892. grenadirske puka uputi u Armiju, radi li nog izvještavanja o situaciji na ŠOLTI, preko na el-

nika štaba dobijena je suglasnost Armije i potpukovnik Müller (komandant puka) kre e 23. 3. na put.

373. diviziji je nare eno da se, po dolasku ustaškog bataljona u BANJA LUKU, štab puka i 1 oja an i bataljon prebace u južni dio divizijske oblasti. Po pristizanju bataljona štab puka treba da se, bez 1 oja ane ete, prebac u rajon KNINA. Druga oja ana eta prebacuje se za OBROVAC i tamo je preuzima 392. divizija. Osloba anje uz obostrano sporazumijevanje sa 264. divizijom. Divizija i podre ene jedinice moraju svakodnevno, pored dnevnog izvještaja, do 20,00 sati da u me uvremenu šalju izvještaje o toku svih akcija.

Komanda korpusa ponovo izvještava o namjeri da se ŠOLTA ponovo zaposjedne; snage kao 21. 3. Zbog akcije komandosa na HVARU³⁶ (podru je 118. lova ke divizije) 118. divizija otkazuje u eš e u akciji na ŠOLTU.

23. 3. 44.

KNIN

V SS- brdski korpus javlja o iskrcavanju oko 400 neprijateljskih vojnika na HVAR.

Od 00,17 sati akcija na ŠOLTU ponovo u toku; 1 jurišni amac ošte en u toku zra nog napada na TROGIR.

Pošto prvo borbeno izvi anje na ŠOLTI, zbog nevremena, nije uspjelo, a prema izvještajima mornarice — 4 amca su ipak pristala na ŠOLTU, Armija zahtijeva da glavnokomanduju i general da mišljenje po slijede im pitanjima: Zašto ovi mornari ki dijelovi nisu ostali na ŠOLTI zajedno sa pješadijskim snagama i tko je bio odgovorni komandant?

Glavnokomanduju i general je telefonski izvjestio da se amci sa Operativnim štabom, sredstvima za vezu i sa više od 1/3 bojevnog kompleta municije nisu iskrcali na ŠOLTU, pošto im situacija sa neprijateljem tamo nije jasna, te su se brodovi, bez komandanta, vratili. Akcija e biti no kasnije ponovljena.

Armiji javljeno da su 2 jurišna amca, spremna za angažiranje, u 19,00 sati krenula u oblast V SS-brdskog korpusa, za MAKARSKU. Obalsko-lova ki bataljon »Brandenburg-« spremjan za pokret u 24,00 sati.

264. diviziji nare eno da što prije izvrši predaju obalno-lova kog bataljona »Brandenburg« V SS-korpusa i da javi o pokretu.

Nare eno posadi na otoku PAŠMANU da otkrije partizanski mornari ki štab na sjeverozapadnom rtu otoka. 392. divizija je dobila nare enje da, radi otvaranja ceste OBROVAC—KARLOBAG, angažira ustaše iz KARLOBAGA, koji e izvršiti prodor u pravcu OBROVCA.

36 Vidi dok. br. 257, 262, 263, 270, 279, 281, 294 i 446.

Komanda 2. oklopne armije obaveštava da je 105. SS-izvi a ki bataljon zadržan u SINJU od strane V SS-brdskog korpusa kao udarna rezerva. U slučaju iskrcavanja neprijatelja kod SPLITA. Komanda XV brdskog armijskog korpusa ima pravo da, uz vlastitu odgovornost, neposredno naredi angažiranje 105. SS-izvi a kog bataljona.

24. 3. 44.

KNIN

U 00,25 sati 264. divizija javlja da je borbena grupa ŠOLTA organizirala kružnu obranu između GROHOTA i ROGA A:

Komanda korpusa izdaje naređenje o vođenju borbe na otocima (475/44. str. pov.).

Obalno-lovački bataljon »Brandenburg« se podreuje 118. lovačkoj diviziji.

Pove i gubici u brodovima zahtijevaju, ako je moguće, mijenjanje pomorskih puteva za dotur. Komanda korpusa izvještava da je pomorski put VELEBITSKI—PODGORSKI kanal za dotur trenutno dovoljno osiguran, a zbog opasnosti iz zraka efikasnije bi bilo angažiranje manjeg brodskog prostora.

264. pješadijskoj diviziji je, u vezi pružanja podrške akciji iščekivanja planine MOSOR,³⁷ koju sprovodi V SS-brdski korpus, naređen prodor od KLISA u pravcu MOSORA.

25. 3. 44.

KNIN

Obalno-lovački bataljon »Brandenburg« je u 00,00 sati isplovio iz SPLITA.

Gubici na ŠOLTI (1586/44. pov.).

26. 3. 44.

KNIN

Obalni lovci, tek podređeni V SS-brdskom korpusu, moraju zbog bure da se vrate za SPLIT.

28. 3. 44.

KNIN

Komandant 2. oklopne armije stigao je u SPLIT. Posjeta tamošnjem 892. grenadirskom puku, obalno-lovačkom bataljonu »Brandenburg« obalnoj artiljeriji i Pomorskoj komandi Dalmacije.

29. 3. 44.

KNIN

Komandant u ŠIBENIKU, DRNIŠU i KNINU; razgovori pri Komandi XV brdskog armijskog korpusa.³⁸ Komanda korpusa podnosi sumarni izvještaj o ŠT)LTI.²⁹

30. 3. 44.

Komandant armije⁴⁰ se, sa glavnokomandujućim generalom,⁴¹ vraća preko SKRADIN—BENKOVAC—ZADAR i preko ŠIBENIKA nazad za SPLIT.

³⁷ Vidi dok. br. 426.

³⁸ Vidi dok. br. 433.

³⁹ Vidi dok. br. 434.

⁴⁰ Lothar Rendulic

⁴¹ Leyser

IZVOD IZ RATNOG DNEVNIKA GLAVNOKOMANDUJU EG ADMI-RALA JADRANA VO ENOG ZA PERIOD OD 1. DO 31. OŽUJKA 1944. GODINE¹

**Opatija,
3. marta 1944.
06,00 sati**

Parobrod »-Anna Martini« (1.100 brt) koji je 1. 3. stigao u Šibenik i kasnije zapaljen prilikom napada neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona izgorio je i pored toga, što su za gašenje požara dovedeni vatrogasci i jedna jedinica kopnene vojske. Zavisno od raspoloživih mogu nasti ugašen je požar koji je bio zahvatio teret na brodu. Uz ovaj izvještaj komandant luke Šibenik je dodaо, da je zadržavanje brodova u luci opasno, a da ve im brodovima u njoj prijeti opasnost potpunog uništenja, sve dok neprijateljski avioni na bilo kojoj visini mogu neometano nadlijetati Šibenik.

Na stalne gubitke brodova, koji zbog nedostatka PA artiljerije nastaju u najvažnijim pretovarnim lukama na dalmatinskoj obili, nekoliko puta sam ukazivao. I pored svih nastojanja i dostavljenih prijedloga nismo do sada uspjeli da se ovaj najhitniji zahtijev realizira. Izvjesno poboljšanje situacije može se tek tada o ekivati, kada se bude raspolagalo dovoljnim brojem desantnih tenkonosaca MFP,² tako da se na parne brodove ne budemo trebali više oslanjati.

15,15 sati

U toku proteklog mjeseca velja e u Splitu je data 110 puta zra na uzbuna, u Trogiru 78 puta.
[...]

22,20 sati

U prijepopodnevnim satima na luku Split izvršeno je u dva navrata bombardiranje iz zraka. Pri tom je potopljen parobrod »Adriatico« i dva ob. motorna jedrenjaka. Gubitaka nije bilo. Brodovi su po nare enju ve nekoliko dana ekali da im se obezbijedi potrebna pratinja.

Obrana je vršena pomo u PA naoružanja jedinica kopnene vojske i brodske PA artiljerije. U uvjetima sadašnje vrlo loše situacije u pogledu borbene gotovosti ne postoje mogu nasti da se obezbijedi osiguranje konvoja. S druge strane, ne dolazi u obzir da se pored rta Plo a upu uje nezašti eni konvoji, pošto u ovom pomorskom podru ju neprekidno patroliraju neprijateljske površinske pomorske snage.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisa em stroju) u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, mikroteka NM London, film 1 i 6.

² Marine-fahr-prahm (mornari ki motorni splay).

Napadom iz zraka u vodama kod Korule 1. 3. su potopljena 3 obalska mot. jedrenjaka i 1 motorni amac koji su bili upotrebljavani za snabdijevanje otoka. U vodama kod Makarske jedan drugi ob. motorni jedrenjak potopljen je napadom aviona topovsko-mitraljeskom vatrom. Zbog ovako teških gubitaka potrebno je da se Ispostavi pom. teretnog saobraćaja u Metkovi u kao zamjena za njih dodijele drugi ob. motorni jedrenjaci, koji su za snabdijevanje otoka hitno potrebni.
[...]

4. marta 1944.
04,40 sati

Komanda 2. oki. armije obavještava, da je po etak operacije »Freischütz«³ [zauzimanje otoka Visa], koja je predviđena da se izvrši između 20. i 25. 3. vjerojatno odgođen za oko 14 dana. Po ovome slijedi dalje narevine.

Prema tome, a u skladu s tim za oko 14 dana odgađa se takođe i predislokacija 771. pion. desantnog bataljona koja je već zatražena.
[••.]

Opatija,
5. marta 1944.
04,00 sati

Glavna ispostava pomorskog teretnog saobraćaja u Dubrovniku izvještava, da je napadom neprijateljskih lovaca aviona topovsko-mitraljelskom vatrom potopljen kod Žuljane jedan ob. mot. jedrenjak.

U posljednje vrijeme aktivnost neprijatelja u zraku na našem području znatno se pojačala. Neprijateljska avijacija sistematski pretražuje luke uvale i obalski rub na našoj obali u cilju pronađenja brodova, na koje potom poduzima sistematske napade.

Da li se ova dejstva mogu dovesti u vezu sa jednim predstojećim pomorskim desantom na otočje Vis, koji neprijatelj pretpostavlja, ne može se u prvi momenat sagledati. Injenica je, međutim, da se sa ograničenim sredstvima za obranu naše obale i slabom protivzračnom obranom luka neprekidno trpe vrlo teški gubici, koji se bez daljnega ne mogu nadoknaditi programom izgradnje brodova koji se u ovo vrijeme počinju ostvarivati. Svojom avijacijom, koju na osnovu iskustva angažira pod bilo kakvim vremenskim uvjetima, po svojoj volji gospodari našim područjem. Zbog nedostatka protivzračne obrane PA artiljerijom jake vatrene moći postoje mogu nositi da napade u niskom letu izvršava kad god to zašeli i da na taj način sami svojom avijacijom praktički blokira itav naš pomorski teretni saobraćaj. Osim toga, ovome treba dodati još i njegovu sadašnju prevlast na moru, koja mu omogućava da sistematski kontrolira naš pomorski saobraćaj i da ga potpuno onemogući. Ako se u dogledno

³ Vidi dok. br. 87, 157, 161, 162, 169, 174, 199, 354 i 391.

vrijeme ne ostvare naši zahtjevi za dodjelu PA artiljerije za najvažnije pretovarne luke u Dalmaciji, koje smo ve nekoliko puta potencirali, može se sada sagledati vrijeme, kad je naš pomorski saobraćaj neovisno od nedostatka vlastitog brodskog prostora, biti skoro potpuno onemogućen.

07,45 sati

3. 03. u vremenu od 20,30 do 21,30 sati izvršen je na Zadar i okolinu, kao i na Biograd ţestok napad iz zraka. Na vojnim objektima pri injene su materijalne štete, ali gubitaka u ljudstvu, međutim, nije bilo. Porušeno je previjalište za lakše ranjenike i skladište odjeće i obuće, a potopljen je AZ-13.⁴
[...]

14,00 sati

Pošto je od komande 2. oki. armije dobijeno obavještenje da se izvršenje operacije »Freischütz« [zauzimanje otoka Visa] odgađa a za daljih 14 dana, komanda Mor. grupa Jug izdala je naredbu, da se minolovci 12. R-flootide bez odlaganja premjesti iz Jadrana u Egejsko more.

Pošto se za operaciju »Freischütz« mora izraditi potreban broj prolaza u preprekama između velikih dalmatinskih otoka, komanda Mor. grupa Jug zamoljena je za odobrenje, da se ovaj zadatak izvrši minolovcima 12. R-flootide, pošto se brodovima pogodnim za taj zadatak ne raspolaže na našem području. Marš minolovaca u cilju prebaziranja izvršiti će se na elno samo noću. U toku prvog dana treba da se izvrši marš iz Pule do rajona Trogir, gdje se prema nahořenju komandanta flotide u toku dana treba da zadrže maskirani na prikrivenim mjestima u manjim uvalama i ulegnu im. Po izvršenju postavljenih zadataka, druge noći izvršava se marš do Boke kotorske, a treći noći marš dužobalskom rutom kroz Otranska vrata od Boke kotorske u području Egejskog mora. Prema izvještaju komandanta flotide minolovci će 6. 03. biti spremni za isplavljenje.

[...]

14,40 sati

Uno i 4/5. 03. 1944. posadna jedinica na otoku Šolti onemogućila je izvršenje jedne pomorsko-desantne prepadne akcije engleskih komandosa. Engleski komandant ove akcije je teško ranjen i zarobljen.⁵
[***]

7. marta 1944.

16,30 sati

Pom. komandant Dalmacije radiogramom izvještava, da se zbog velike aktivnosti neprijateljskih S-torpednih amaca u vodama u rajonu Rogoznica i južno od nje na-

⁴ Desantni brod

⁵ Vidi dok. br. 396, napomenu 2.

re ena zabrana za traženje signala za raspoznavanje i osvjetljavanje sa obale ne može primijeniti u praksi. Zbog toga su komandant 12. R-flotile i Pomorski komandant Dalmacije obaviješteni, da se nare ena zabrana za upotrebu obalskog signala za raspoznavanje i osvjetljavanje sa obale ne može primijeniti u praksi. Zbog toga su komandant 12. R-flotile i Pomorski komandant Dalmacije obaviješteni, da nare ena zabrana za upotrebu obalskog signala za raspoznavanje i osvjetljavanje sumnjivih plovnih objekata od snaga na obali ne važi za rajon Rogoznice i južno od nje, pošto se u uvjetima neprekidne aktivnosti neprijateljskih S-torpednih amaca sa akcijama komandosa u suprotnom sluaju ne može osigurati kontrola i borbeno obezbje enje obale. Na poziv sa obale minolovci odgovaraju sa obalskim signalom za raspoznavanje, a samo u sluaju otvaranja vatre sa obale sa signalnim metkom za raspoznavanje.

17,50 sati

Po agenturnim izvještajima snagama koje posjedaju otok Vis koji svakog dana stižu, odsjek kontraobavještajne službe 111 u Dubrovniku (izvor: 3 G.V.L. li nim osmatranjem do 28. 2.) zaslužuje pažnju i priznanje. Prema ovim izvještajima na otoku Visu nalazi se oko 4.000 partizana, od kojih je polovina ozna ena kao nepouzdana.

Partizani su većim dijelom snabdjeveni ruskim uniformama,⁸ a potinjeni su jednoj internacionalnoj⁷ partizanskoj komisiji. Osim toga, na otoku se nalazi još 1.400 Engleza i Amerikanaca, koji su pod komandom jednog engleskog generala.⁸ Ustanovljeno je da ima topova kalibra 125 ili 127,5 mm. Južni dio obale otoka nije posjednut. Tri PA baterije kalibra 57 mm nalaze se u mjesnom parku u Visu. Broj i kalibr PA oružja, koja se nalaze u Komiži nije poznat. Većim brojem radio-stanica upravljaju Englezi. Osim toga postoje radio-stanice u Visu i Komiži, kao i po jedan pribor za osmatranje za engleske lovačke avione na koti 587 i dva istok-sjeveroistok u Komiži. Aerodrom se nalazi sa južne i sjeverne strane ceste Komiža—Vis, na kome je primijećen jedan avion tipa Spitfire. U izvještaju su kopnene mine točno označene. U luci Vis i Komiža postavljene su morske mine na položajnoj dubini od 1,5 m. U cijelini u zaljevima i uvalama na otoku postoji 137 brodova nosivosti od 15—100 tona. Kod otoka Biševa bazira 12 torpednih amaca. Sa povoljnim mogućnostima iskrcavanja ozna ena je Zaglav luka na

⁶ Partizani su bili snabdjeveni uniformama primljenim od saveznika Engleza i Amerikanaca.

⁷ Dvadesetšesta divizija NOVJ raspore ena na otoku Visu bila je potinjena Stabu Osmog korpusa NOVJ.

⁸ Vidi dok. br. 3, napomenu 7, dok. br. 43, napomenu 25, dok. br. 64 i 303.

3,5 km od Visa na jugoisto nom dijelu obale i Rukavac luka na krajnjem jugoisto nom dijelu otoka 4,5 km ju goisto no od Visa. Pogodniji rajon za iskrcavanje na sjevernoj obali ostoka je kod Slatina luka.

[...]

8. marta 1944.
03,15 sati

Na postavljeno pitanje o aktivnosti neprijateljske avijacije u mjesecu velja i komandant luke Dubrovnik izvještava, da su u mj. velja i avioni 10 puta nadlijetali, od toga 8 u niskom letu, 7 napada topovsko-mitraljeskom vatrom, a 2 napada bombama. Prosje na visina nadljetanja 2.000 m. Oboren je jedan neprijateljski avion, dok gubitaka u ljudstvu nije bilo. Materijalne štete: parobrod »Jadran« potpuno izgubljen, a jedan desantni brod tipa SF⁹ ošte en.

03,30 sati

Komandant luke Zadar izvještava :

»Prema izvještaju pomorskog izvi a a postoji vjerojatno a da su tri naoružana partizanska broda 28. 2. izvršila iznenadan napad na m/j »Maria Hose«, koji je imao u teglu m/j »Haraelis«, u toku vožnje za Rijeku i da su oba broda zarobljena.¹⁰ Na njima se nalazilo 120 vojnika upu enih na odsustvo, od ega 12 pripadnika ratne mornarice. Tom prilikom je poginulo 12 vojnika, a 24 ranjeno. Ostatak je zarobljen i preba en u Sali, a zatim je preko Lavse odveden na Vis. Ranjenici izgleda da se još nalaze u blizini Novalje. Na pitanje, koje je komandantu luke Rijeka naknadno postavljeno o mjestu gdje se nalaze brodovi, još nije primljen odgovor.

[...]

Opatija,
9. marta 1944.
10,05 sati

Des. brod SF-282 koji se nalazio u uvali na zapadnom dijelu o. Kor ule napadnut je od neprijateljskih lova kih aviona u niskom letu 3. 3. oko 12,15 sati i potom ponovo oko 16,00 sati. Prouzrokovani požari na brodu su ugašeni, dok gubitaka u ljudstvu nema. Ošte enja su otklojena u Dubrovniku.

[...]

10. marta 1944.
13,15 sati

Prema izvještaju lu kog kapetana u Kor uli 9. 3. oko 22,40 sati na svjetionik Lovište otvorena je vatra iz topa kalibra 20 mm. Neprijateljski razara i otvorili su 10. 3. vatru na Lumbardu koja se nalazi na krajnjem jugoisto nom dijelu otoka Kor ule. Nisu prouzrokovani nikakvi gubici.

Pove ana aktivnost neprijatelja u me uoto nom podru ju pokazuje da kod njega postoji namjera da si-

⁹ Siebel-fähre (dvotrupna peniää)

¹⁰ 1 13 Brodove su napali i uništili 27/28. velja e »PC 3« i »PC 2« u Jakišnici na otoku Pagu.

stematskim poduzimanjem manjih napadnih akcija otkrije ja inu snaga koje su raspore ene na obali i njihovu obrambenu sposobnost.

[...]

11. marta 1944.
15,45 sati

8. 3. ispred Makarske neprijateljski torpedni amci otvorili su vatru na jedan motorni jedrenjak, koji je zbog nastalog požara izgorio. Prema dosadašnjim izvještajima komandanta luke Metkovi jedan Hrvat sa jedrenjaka je spašen. Dvije engleske motorne topovnja e 11. 3. kod kote 207 na p. o. Pelješcu potopile su m/j »Rondinella«. Jedan dio posade i vojnika upu enih na odsustvo u Njema ku pao je u zarobljeništvo, dok se samo jedan oficir uspio spasiti. Plovidba brodova je prekinuta.

[...]

Opatija,
12. marta 1944.
00,35 sati

O zarobljavanju i potapanju snabdjeva kog broda »Rondinella« (ob. mot. jedrenjak nosivosti 80 tona sa 2 jarbola) u no i 10/11. 3. u vodama oko o. Kor ule od strane 2 engleska ratna broda Pomorski komandant Dalmacije dostavlja slijede i dopunski izvještaj :

Pošto je brod zaustavljen, približio mu se jedan mali engleski torpedni amac sa topom postavljenim na boku, preuzeo posadu i nekoliko njema kih vojnika koji su se nalazili na palubi, dok se ve i neprijateljski amac kao vatrena zaštita zadržao na ve em odstojanju. Ostalim vojnicima koji su se nalazili na palubi bilo je saop eno, da e i oni biti odvedeni. Pošto se neprijateljski torpedni amac otisnuo od njega, »Rondinella« je me utim sa vojnicima upu enim na odsustvo, koji su se nalazili na njenjoj palubi, potopljena topovskom vatrom. Vjerojatni gu bici iznose: poginuo 1 oficir i 30—35 vojnika-mornara. Zarobljena je posada broda i oko 20 njema kih vojnika. Ovaj izvještaj potje e od poru nika Müller-a iz 750. pp,¹¹ koji je uspio doplivati do obale. U vezi sa ovim doga a jem komanda 118. lova ke divizije ponovo izvještava, da ona kroz kratko vrijeme ne e više biti u stanju, da morskim putem vrši snabdijevanje jedinica na otocima, ako ratna mornarica odmah ne o isti plovne rute izme u kopna i otoka, ne izvrši izvi anje duž njih i ne obezbijedi ih odgovaraju im snagama. Sve dotle snabdijevanje jedinica na otocima bit e mogu e samo zra nim putem.

O momentalno postoje im mogu nostima za poboljšanje situacije na moru dao sam svoje mišljenje u ratnom dnevniku od 11. 3. 1944.

Ziva aktivnost neprijateljskih torpednih amaca u vodama neposredno ispred obale uvjerljivo ukazuje na

11 Njema ki 750. puk je iz sastava 118. lova ke divizije.

zna aj otoka Visa kao uporišta za neprijateljske pomorske snage i na potrebu, da se on pod bilo kakvim okolnostima zauzme. Ja mnogo o ekujem od koncentri nog bombardiranja vojnih objekata i postrojenja na otoku Visu, koje bi svakako trebalo kroz kratko vrijeme otpoeti i nekoliko puta izvršiti. Primjer otoka Leros sličito je pokazao, da tako er i kod engleskih vojnika, ako je i u dobrim i u lošim uvjetima (u dobru i nevolji) na uskom prostoru udružen sa nedovoljno pouzdanim elementima (Talijanima, odnosno partizanima) neprekidnim napadima iz zraka isto tako može oslabiti moral, odnosno omekšati. Prije nekoliko dana preproru io sam komandi 2. oki. armije da se po ovom pitanju obrati zrakoplovstvu.

[...]

03,50 sati

Sa podru ja Pom. komandanta Dalmacije izvještava o prepadima partizanskih jedinica na otok Bra.¹² Kao žrtve ovih prepada bilo je 10 mrtvih.

Neprijateljski torpedni amci dejstvom vatrenog naoružanja zapalili su jedan motorni jedrenjak u vodama ispred Makarske.

08,45 sati

S obzirom na situaciju kod neprijatelja u me uoto nom podru ju u Dalmaciji komanda 2. oki. armije traži, da se po mogu nosti u što kra em roku izvrši miniranje ruta za plovidbu brodova koje se ne koriste za vlastite potrebe, kako bi se moglo uredno vršiti snabdjevanje njema kih jedinica koje su angažirane na otocima. Na to je Admiral Jadrana dostavio slijede i odgovor:

»Aktivnost neprijateljskih pomorskih snaga u me uoto nom podru ju u Dalmaciji, koja se u posljednje vrijeme znatno pove ala, dovela je tako er i ovdje do razmišljanja na koji na in da joj se efikasno suprotstavimo. Potapanjem jedne korvete i teškim ošte enjem jedne nove torpiljarke 29. 2. oslabljene su raspoložive snage osiguranja. Zbog izvršenja potrebnih priprema za operaciju »Freischütz« upotreba ratnih brodova za tu svrhu, koji su u ovo vrijeme sposobni za plovidbu, nije predložena. Miniranje plovnih ruta koje se ne koriste za vlastite potrebe, što je predložila Komanda 2. oki. armije, ne može se momentalno izvršiti iz istih razloga, a protiv torpednih amaca ova mjera ne bi bila ni efikasna.

Poboljšanje sadašnje situacije može se posti i poduzimanjem slijede ih mjerai:

12 Vidi dok. br. 248.

1. Angažiranje S-torpednih amaca protiv naoružanih partizanskih brodova i neprijateljskih torpednih amaca i topovnja a u meduoto nom podru ju Dalmacije, koje kroz kratko vrijeme predostoji.

2. Angažiranje jako naoružanih motornih jedrenjaka sa njema kim posadama kao brodova-zasjeda protiv brodova navedenih u to ki 1). Dva motorna jedrenjaka se ve pripremaju.

3. Od 121 desantnog tankonosca tipa MFP, koje po planu treba da dobijemo do mj. listopada 1944. godine, za prvih 12 kao novih borbenih splavi ve je izdat nalog. Njihova isporuka može se vjerojatno o ekivati sredinom mj. travnja. Ovi brodovi bit e upotrebjeni samo za pratinju konvoja i za izvršenje borbenih zadataka.

4. Poslije uspješnog izvršenja operacije »Freischütz« protivnik e biti lišen najvažnije operativne baze za torpiljarke i torpedne amce u neposrednoj blizini naše obale, zbog ega e tada biti primoran da se zbog ve e udaljenosti ograni i na manji broj operacija pod povoljnijim vremenskim uvjetima. Zbog prednjeg, za aktiviranje našeg pomorskog saobra aja u svrhu snabdijevanja zauzimanje otoka Visa ima vrlo veliki zna aj.

5. Do zauzimanja otoka Visa momentalno teška situacija može se prebrodit samo odlu nim angažiranjem snaga avijacije protiv otoka Visa u neprekidnom bombardiranju Visa, Komiže i otoka Biševa kao uporišta za torpedne amce, pošto osim S-torpednih amaca za sada ne raspolažemo nekim drugim borbenim sredstvima za poduzimanje napadnih akcija.

6. Borbeni postupci neprijateljskih torpednih amaca za vrijeme nekoliko posljednjih dana u Pelješkom kanalu slikovito predo avaju prijedlog, da se s jedne i druge strane kanala postavi ve i broj art. oru a manieg i srednjeg kalibra. Kontrolu kanala u initi efikasnijom upotrebom reflektora.

Kao zaklju ak ponovo se energi no naglašava, da e zauzimanje otoka Visa znatno ograni iti sadašnju aktivnost neprijatelja na moru i da e se tek tada stvoriti preduvjet za oživljavanje našeg pomorskog teretnog saobra aja.

11,25 sati

Na postavljeno pitanje u vezi sa nestankom m/j »Maria Hose¹³ sa njema kim vojnicima upu enim na godišnji odmor komandant luke Zadar je odgovorio, da je Ispostava pom. teretnog saobra aja u Zadru 27. 2. u 18,00 sati uputila brodove preko Lošinja za Rijeku. Komandu nad brodovima je preuzeo jedan njema ki pomorski kapetan. Brodovi su bili naoružani mitraljezima i opremljeni poj-a-

sevima za spasavanje, dok su vojnici, koji su bili upu eni na odsustvo, bili opremljeni li nim naoružanjem i organizirani za obranu. Na pitanje, koje je nekoliko puta postavljano Ispostavi pom. teretnog saobra aja u Rijeci, da li su njema ki brodovi uplovili u Rijeku, nije primljen nikakav odgovor. I pored svih do sada izdatih nare enja služba obavlještavanja i javljanja o pokretima brodova, a prije svega, u sektoru pomorskog teretnog saobra aja toliko zaostaje da u za kasno izvršeno obavlještavanje u ovom slu aju poduzeti mjere za najstrožije gonjenje kri vaca.

Kopnena vojska namjerava da sa etom ustaša koja je angažirana na o. Pagu izvrši prodror u pravcu Novalje u cilju eventualnog oslobaanja ranjenika koji se tamo nalaze.

Poslije okršaja koji je vodio sa 3 neprijateljska torpedna amca KT-6 [ratni transporter] uplovio je 12. 3. 04,00 sati u Zadar. 4 izba ena torpeda nisu pogodila cilj. Pogo en u glavu poginuo je komandant broda, dok su 2 lana posade teže, a 4 lakše ranjena. Punim pogotkom jedne granate uništen je brodski kompas. Ina e, brod u pogledu sposobnosti za plovidbu nije pretrpio štetu.

[...]

13. mart 1944.

23,30 sati

Komandir PA artiljerije na parobrodu »Adriatico« izvještava, da je 27. 2. u 10,45 sati oboren u Splitu jedan neprijateljski avion tipa »Spitfire«. Prijedlog za priznavanje ovog oborenog aviona dostavljen je preko komande 22. morn. diviziona brodske artiljerije.

[***]

Opatija,

14. marta 1944.

01,30 sati

Napadom neprijateljske avijacije koji je 13. 3. oko 16,10 sati izvršen na luku Korula topovsko-mitraljeskom vatrom zapaljen je I-34¹⁴ i potopljen 1-72. Prouzrokovani su manji gubici u ljudstvu.

[...]

Opatija,

15. marta 1944.

07,30 sati

Ziva aktivnost neprijateljske avijacije u podru ju Splita izražena ve im brojem napada iz zraka topovsko -mitraljeskom vatrom i napadom bombama na olupinu des. broda SF-267 kod Omiša.

14,45 sati

U pogledu organizacije komandovanja i rukovo enja borbenim dejstvima na otocima u Dalmaciji komanda 2. oki. armije izdala je slijede e nare enje:

»I) Snage koje nam stoje na raspolaaganju za obranu morske obale Jadrana nisu dovoljne, da bi se sa njima osim kopnenog dijela obale mogli dovoljno jakim snaga-

ma posjesti i otoci ispred obale, tako da se i obala i otoci ispred nje mogu istodobno u jednakoj mjeri obraniti protiv neprijateljskih pokušaja iskrcavanja.

Obala jest i ostaje glavna linija otpora. Zbog toga ve i dio raspoloživih snaga i vatrenih sredstava upotrebiti za njenu obranu.

Prema predvi enoj organizaciji komandovanja i rukovo enja borbenim dejstvima i izvršavanju borbenih zadataka za zaposjedanje otoka odvojiti samo najnužnije minimalne snage i vatrena sredstva.

II) Nare ujem:

1. One otoke, koji su od odlu uju eg zna aja za neposrednu obranu obale ili za neposrednu zaštitu važnijih luka, uklju iti u organizaciju obrane protiv neprijateljskih pomorsko-desantnih dejstava u okviru linije glavnog otpora, u odgovaraju em pogledu ih urediti i zaposjести odgovaraju im snagama. Ove otoke braniti tako er i u slu aju ve ih pomorsko-desantnih operacija. Težiti da se obrana ovih otoka podrži vatrom teškog naoružanja koje postoji u glavnom pojasu za obranu obale.

2. Otoci koji se nalaze ispred obale, a koji nisu navedeni u to ki A), potrebno je me utim, da se u potreboj mjeri obezbje uju i kontroliraju, da bi se pravovremeno moglo suzbiti podilaženje neprijateljskih snaga s mora. Radi obrane pojedinih obrambenih objekata na obali isklju ivo od iznenadnih napada neprijatelja ili za zaštitu vlastitog pomorskog teretnog saobra aja obranu ovih otoka organizirati po sistemu otpornih to aka, a protiv neprijateljskih pomorsko-desantnih dejstava braniti ih na principu borbe isturenih snaga borbenog osiguranja. Za posadne jedinice svake pojedine otporne to ke odrediti borbeni zadatak. Snage za posjedanje i rukovo enje borbom na ovim otocima predvidjeti u kona nom cilju sistema obrane.

3. Težiti da se upotrebom pojedinih baterija dalekog dometa pravovremeno otvoriti vatra na neprijateljske plovne objekte ispred otoka. Zadovoljavaju u zaštitu ovih baterija, kao otpornih to aka ure enih za kružnu obranu, od napada neprijateljskih komandosa ili partizanskih jedinica obezbijediti po potrebi upotrebom pridatih pješadijskih jedinica (jedan vod do jedne ete), ako se smatra da ljudstvo ovih baterija nije dovoljno za izvršenje ovog zadatka. Op enito uzev, otporne to ke baterija treba da se nalaze na zapadnoj strani srednjo-dalmatinskih otoka. Na sjevernoj grupi dalmatinskih otoka baterije upotrijebiti saobrazno naprijed iznijetom planu.

B) Osiguranje naših plovnih ruta izme u obale i unutrašnjih otoka mora biti zagarantirano. Osim toga pojedine vrlo važne to ke (op enito uzev na uskim prolazima izme u obale i otoka) po potrebi oja ati ure enjem artiljerijskih uporišta, kojima onemogu iti iznenadan pri-laz neprijatelja ili zauzimanje pojedinih to aka.

C) Unutrašnjost velikih otoka kontrolirati da bi se onemogu ilo ubacivanje ili zauzimanje pojedinih to aka od strane partizanskih jedinica ili jedinica komandosa. Za ovu svrhu za svaki otok pored posadnih jedinica otpornih to aka predvidjeti lete e (gone e) jedinice ja ine od oko jedne ete, dovoljno pokretljive i potpuno sposobljene za kretanje po zemljištu, koje esto puta treba da budu razmještene u art. uporištima, navedenim u to ki B). Iz ovih objekata za smještaj gone e jedinice za vrijeme izvršenja svog dnevнog i no nog zadatka krstare po otoku, kontroliraju i prije svega sve mogu e rajone iskrcavanja, stalno mijenjaju i vrijeme izvršenja zadatka bilo po danu ili po no i. Za ove jedinice važno je to, da se sve njihove namjere drže u punoj tajnosti i da se potom ponovo iznenadno prebacuju na druge to ke, ne zadržavaju i se pri tom nigdje duže od 6—8 sati. Naseljena mjesta na otocima naj eš e kontrolirati munjevitno izvršenim upadima i pretresom stanova. Kod toga je važno, da se ve i broj pomorskih izvi a a uigra u izvršavanju zadataka postoje ih posadnih ili gone ih pokretnih jedinica, pošto ovaj na in izvršenja borbenih zadatka postavlja pred gone e jedinice velike zahtjeve, da bi se moglo obezbijediti njihovo plansko izvršenje. Ostale otoke raspore ene ispred obale zavisno od situacije kontrolirati i po potrebi istiti u odre enim vremenskim razmacima dijelovima lova-kih jedinica. Osim toga je predvi eno, da se po izvršenju operacije »Freischütz« po jedna eta 771. pion. desantnog bataljona sa plovnim sredstvima operativno poti-ni jednom bataljonu 15. brd. AK, jednom bataljonu 5. SS br. AK i bataljonu obalskih lovaca i da se, zavisno od situacije, od slu aja do slu aja angažira u izvršenju pojedinih borbenih zadataka.

4. Borbeni zadatak za posadnu jedinicu otoka Visa bit e posebno odre en.

5. Pored što hitnijeg ure enja otpornih to aka preduvjet za vo enje borbenih dejstava na otocima predvi-enih kao krajni cilj predstavlja evakuacija cjelokupnog muškog stanovništva sposobnog za borbu. Zbog toga je komanda korpusa dužna da evakuaciju što prije izvrši u duhu nare enja koje je izdala komanda 2. oki. armije.¹³

¹³ Vidi dok. br. 387, 388, 407 i 409.

6. Do okona enja nare ene evakuacije muškog stanovništva sa otoka snage koje se za sada nalaze na otočima angažirati po slijede im zadacima i to:

A) Na izvršenju evakuacije i na uništenju još eventualno postoje ih ili novoobrazovanih partizanskih gnezda.

B) Za brzo ure enje otpornih to aka navedenih u to ki 2A i B, koje su potrebne za posadne jedinice na otocima predvi ene kao krajnji cilj, postavljanjem minskih i ži anih prepreka.

C) Postavljanjem prepreka (miniranjem) po mogu - nosti što više organi iti postoje e mogu nosti iskrcavanja jedinica komandosa i partizanskih snaga.«

16,00 sati

Komandant 12. R-flotile¹⁶ izvještava o namjeri, da sa 3 minolovca 15. 3. u 17,00 sati najprije isplovi do Bra a, zbog ega od komandanta avijacije Hrvatske traži, da se 16. i 17. 3. izvrši izvi anje iz zraka pomorskog podru ja u Jadranu, a uve er pomorskog podru ja zapadno i južno od velikih otoka u Dalmaciji. Komandant 1. divizije S-torpednih amaca izvještava, da je zbog vremenske situacije u srednjem Jadranu premještanje S-torpednih amaca onemogu eno tako er i u toku 15. 3.

Malo kasnije ovaj radiogram je opozvan, a dostavljen je izvještaj o namjeri, da oko 17,00 sati sa tri amca isplovi za Kotor.

[...]

Opatija,
16. mart 1944.
01,50 sati

Pomorski komandant Dalmacije ponovo izvještava da plovida brodova izme u Zadra i Splita bez odgovaraju- eg osiguranja nije mogu a.

U toku no i 14/15. 3. jedan motorni jedrenjak, koji je dolazio sa sjevera, pogon je i zapaljen dejstvom vatre- nog naoružanja, pa se, dok je još požar na njemu trajao, nasukao na obalu južno od Šibenika. Do sada se o mje- stu njegovog nasukavanja nisu dobili nikakvi podaci.

[...]

11,50 sati

Komandant 12. R-flotile izvještava da je po izvrše- nju no nog marša sa unutrašnje strane otoka u Dalmaciji sa minolovcima R-190, R-188 i R-191 u 05,00 sati uplovio u uvalu na sjeveroisto noj obali otoka Bra a. Komandant izvještava o namjeri da oko 18,30 sati isplovi u podru je južno od Bra a i da vjerojatno 17. 3. po padu mraka ponovo uplovi u ovu uvalu na sjeveroisto noj obali o. Bra a.

U toku 15. 3. neprijateljski avioni su na luku Zadar u niskom letu nekoliko puta izvršili napad, pri čemu je na maskirnim vezovima oštećen veći broj motornih jedrenjaka. Prilikom napada lovačkih aviona topovsko-mitraljeskom vatrom na jedan mornarički kamion poginulo je 3, a ranjeno 6 vojnika. U toku je izvršenje jedne borbene akcije kopnene vojske u pravcu juga.

[***]

23,30 sati

Mor. oficir za vezu pri komandi 2. oki. armije telefonom izvještava:

»1. Da bi se izvršila konačna procjena situacije za operaciju »Freischütz« na elnik štaba komande 2. oki. armije moli da mu se dostavi procjena situacije u vezi sa jačinom neprijateljskih snaga i njegovim mogućnostima u međutim području srednje Dalmacije, kao i eventualan zaključak po tome.

2. Koji se minimalan broj vlastitih pomorskih snaga, poglavito torpiljarki i S-torpednih amaca smatra da je dovoljan da bi se desantni brodovi sa izvjesnom sigurnošću mogli obezbijediti za vrijeme marševske vožnje do otoka. ,

Komandi 2. oki. armije i komandi Mor. grupa Jug radi upoznavanja dostavljen je slijedeći odgovor:

»Po tako 1) U posljednje vrijeme u većoj mjeri pojačala se aktivnost neprijateljskih pomorskih snaga. Naše pomorske komunikacije nalaze se pod stalnom kontrolom neprijateljskih torpednih amaca, torpiljarki i razarača. Potapanjem brodova koji uzimaju učešće u dužobalskom i međutim pomorskom saobraćaju neprijatelj pokušava da onemogući cijelokupan dotur materijalnih potreba morskim putem i najnužnije snabdijevanje otoka.

U tu svrhu, a s obzirom na nadmoćnost njegovih snaga na moru pružena mu je mogućnost da otok Vis koristi kao uporište za luke površinske pomorske snage. Pojačana aktivnost neprijatelja na moru bazira se na uspješnom izvođenju radova na uređenju otoka kao uporišta.

Zbog nemogućnosti izvršenja potpunijeg izvještaja isto ne talijanske obale to nije podaci o jačini neprijateljskih snaga na moru ne mogu se dati. Za ometanje našeg pomorskog teretnog saobraćaja u području između Valone i Zadra neprijatelj je međutim, angažirao najmanje 4 razarača, a u vodama u području Zadra i Dubrovnika najmanje 8-10 torpednih amaca. Čim mu se ukaže potreba za obrazovanje težišta, ovaj broj ratnih brodova je u mogućnosti da poveća prema svom načinu.

Zbog toga nije isključeno da je neprijatelj, imajući saznanja da postoji namjera da se otok Vis zauzme, pokušati da ga pod bilo kakvim uvjetima zadrži.

Oslanjujući se na otok Vis neprijatelj je u stanju da sa srazmjerne ograničenjem snagama drži pod stalnom kontrolom pomorsko područje od rta Ploče do Dubrovnika i da praktički onemoguji naš pomorski teretni saobraćaj.

Otok Vis pruža mu mogućnost da skoro na bezopasan način dovolja i pojava anja iz Italije i da sa ubacivanjem agenata stvara nova žarišta borbe. Kod ovoga je bitno, što njegov udio u snabdijevanju partizana oružjem, municijom i živežnim namirnicama nije neznatan, pri čemu se Vis koristi kao rajon za pretovar materijalnih sredstava, odakle se prema potrebi pošiljke upućuju u svim pravcima. Osim toga Vis predstavlja najpovoljnije postavljenu polaznu bazu za poduzimanje pomorsko-desantnih operacija većeg obima protiv dalmatinskih otoka i naše obale. Sistematsko ispitivanje naše spremnosti za obranu, što je primjereno da neprijatelj sada vrši preduzimanjem prepadnih akcija komandosa na naše otoke predstavlja vjerojatno prvi znak da uskoro predstoje ostvarenje ove namjere.

Potpunki 2): Sa najmanjim brojem T¹⁷ i S-brodova,¹⁸ za koje je Admiral Jadrana dostavio podatke sa svojim Pov. Op. Br. 926 od 13. 2. 1944. godine, zadatak osiguranja desantnog odreda vjerojatno se može izvršiti, razumije se ako se 14 dana prije po etapa operacije »Freischütz« vrši sistematsko bombardiranje otoka Visa i vojnih objekata i instalacija na njemu i ako se, slijedno, u operaciji za zauzimanje otoka Leros, ovo bude vršilo neprekidno. Preduvjet za ovo sastoji se u snažnoj koncentraciji snaga avijacije, koja bi sa snagama aviona tipa štuka, jurišnim i lovačkim avionima morala samo tu da ima težište svojih dejstava 14 dana prije po etapa operacije i sve do njenog potpunog završetka. Samo u slučaju ako avijacija uspije da oslabi neprijatelja i da otok pripremi za iskrcavanje, desantna operacija bi se pod jednakomjernom zaštitom avijacije mogla uspješno izvršiti i pored toga što nastupa godišnje doba sa krajevima trajanjem noći.

**Opatija,
17. marta 1944.
06,45 sati**

Komandant luke Split izvještava, da je u toku 16. 3. neprijateljska avijacija ispoljavala živu aktivnost i da je poduzimala veći broj napada u niskom letu. U protivzračnoj obrani upotrebljavano je PA naoružanje manjeg kalibra.

¹⁷ Torpiljarki
¹⁸ Torpedni amaci

15,45 sati

Komandant luke Split izvještava, da su dva ratna broda, koja nisu to nije ozna ena, tanker »Giulana« za vrijeme plovidbe izme u Šibenika i Drvenika, koji je bez pratnje upu en iz Trsta za Dubrovnik, prisilila da se uputi u kursu, koji mu je nare en. Po otvaranju vatre posada broda poskakala je sa palube u more i isplivala na obalu.

15,50 sati

Komanda V SS brd. AK 11. 3. izvještava, da su za snabdijevanje jedinica raspore enih na otocima ispred obale preostala još samo 3 ob. mot. jedrenjaka nosivosti oko 125 tona. Na ovaj na in se ne može obezbijediti uredno snabdijevanje snaga raspore enih na otocima.

Ako po ovome odmah ne do e do nekih promjena, brojna ja ina posada na otocima mora se smanjiti, a osim toga sa nekih se otoka kopnene jedinice moraju sasvim povu i.

Dejstvom neprijateljskih torpednih amaca u poslijednje je vrijeme desetkovani broj brodova koji stoje na raspolaganju za snabdijevanje otoka. Admiral Jadrana neodložno treba da dodijeli izvjestan broj transportnih brodova.
[***]

Opatija,

18. marta 1944. Kor ule i Lastova komandant 1. divizije S-torpednih amaca uplovio je sa S-36 i S-61 u Boku kotorsku.

Na izvršenje borbenog zadatka isplovio je iz Boke kotorske 17. 03. u 17,00 sati. Sa amcima je najprije prošao kroz podruje izme u o. Mljeta i Lastova. Oko 22,18 sati na 2,5 Nm sjeverno od otoka Lastova otvorio je koncentri nu vatru na jedan brzi manji ribarski motorni brod koji je vozio u kursu Lastovo, a da nije odgovorio na vatru.

Iako je pored otoka Lastova prošao na odstojanju od oko 0,5 Nm vatru sa obale nije na amce otvarana. U vremenu do 00,45 sati voze i ve om brzinom pro ešljan je prostor sa južne i jugoisto ne strane otoka Visa. Pomo u opti kog ure aja za osmatranje ciljeva na moru na o. Visu u pravcu o. Lastova nije primije en nikakav objekat. Jedna slabija radarska osmatra ka stanica nalazi se jugozapadno od brda Hum. Pošto su amci otkriveni, uzeli su kurs prema jugozapadu. Kao signal za raspoznavanje partizani su Morze-aparatom za signalizaciju dali bijelo svjetlo.

Za 18. 3. nije predvi eno izvršenje nikakvog borbenog zadatka, pošto je popuna pogonskim gorivom, za koju je potrebno više vremena, mogu a samo no u.

Poslije izvršenja slijede eg borbenog zadatka, potre-bno je uploviti u Dubrovnik.

Primljen je izvještaj, da je u rajonu Split—Trogir u toku 17. 03. neprijateljska avijacija ispoljavala vrlo živu aktivnost.

Neprijateljski lova ko-bombarderski avioni izvršili su 15. 03. napad na des. brodove SF-192 i SF-276 koji su se nalazili u Jelsi na o. Hvaru.

Komandant 12. R-flotile pošto je sa minolovcima R-190, R-188 i R-191 uspostavio, odnosno izvršio izvi anje prolaza u minskim preprekama kod otoka Korule, u 05,00 sati uplovio je u Dubrova ku rijeku. Za 19. 03. predvi eno je da u Boki kotorskoj preuzme gorivo.
[...]

Opatija, 19. marta 1944. 00,20 sati U svom dopunskom izvještaju komandant luke Zadar izvještava, da je prilikom napada iz zraka, koji je izvršen 17. 03. potopljen brod (AZ-4) predvi en kao brod za zaštitu luke. Pokušaj va enja preduzet je istim takvim brodom AZ-01.

15,00 sati Komandant 1. divizije S-torpednih amaca primio je slijede u operacijsku zapovijest:

Po vjerojatnom zaposjedanju otoka Šolte od strane neprijatelja, o ekuju i dalja iskrcavanja neprijateljskih snaga na otok Bra i Hvar, u toku ove no i pristupiti operacijama protiv neprijateljskog pomorskog saobra aja namijenjenog snabdijevanju i napadima na ciljeve na moru u vodama zapadno od otoka Šolte, Bra a i Hvara.

15,55 sati Komanda grupe armija F izvještava:
»Izvi anjem koje je izvršeno u vremenu od 13,10 do 13,30 sati ustanovljeno je, da osim jednog ve eg i etiri manja broda u uvali Maslinica sjeverno i južno od otoka nije otkriven nijedan drugi plovni objekat.

Na otoku Drveniku nije ništa primije eno. U obe uvale na 1 i 4 km južno od Primoštena otkriveno ukupno 15 manjih brodova, a na obali 12 teretnih motornih vozila sa ljudstvom, što vjerojatno predstavlja dio naših snaga.

U zaljevima kod Marine i Trogira nije primije en nikakav plovni objekat. Na otoku Šolti nisu osmotrene nikakve borbe.«

18,00 sati Zrakoplovna komanda Jugoistok izvještava:
»Izvršeno izvi anje otoka Šolte« (bez podataka o vremenu).

Op i utisak: Ne vode se nikakve borbe, nisu primije ena nikakva vozila, ni koncentracija brodova.
Vjerojatno se radi o ve oj akciji komandosa.
[...]

Opatija,
20. marta 1944. Grupa S-torpednih amaca S-36 i S-61 koja je prema operacijskoj zapovijesti dobila zadatak da napadima na neprijateljski pomorski saobra aj otežava dotur materijalnih potreba sa Visa na Šoltu, morala se zbog kvara u mašinskom kompleksu S-61 oko 19,00 sati vratiti natrag, tako da je oko 21,05 sati uplovila u Boku kotorskou.

02,40 sati Novi podaci sa izvi anja otoka Šolte:
»Za vrijeme od 15,40 sati do 16,54 sata, kada je vršeno izvi anje otoka Šolte i zapadnog dijela otoka Bra a, nisu primije ena nikakva borbena dejstva.
12 teretnih motornih vozila i 15 brodova, i kojima je ve javljeno, nisu više primije eni. Izme u otoka Šolte i Visa nije primije en nikakav pomorski saobra aj. U uvali Maslinica izvu eno je na obalu 10—12 manjih amaca na vesla za 2—3 ovjeka. U uvalama kod Hvara i Staroga Grada nisu primije eni nikakvi plovni objekti. Na zapadnom dijelu otoka Hvara nisu primije ene nikakve borbe. Na otoku Vlata nema nikakvih snaga. Prilikom prelijetanja na maloj visini iznad s. Grohote (o. Šolta) i iznad ostalih otoka na avion nije otvarana vatra. U rajonu s. Grohote nisu primije eni nikakvi pokreti trupa.

Na otoku Drveniku 500 m isto no od k. 177 primijen jedan mali amac na vesla. Otok Šolta se osmatra. Op i je utisak da nema nikakvih borbenih dejstava.«

07,50 sati Snažna aktivnost neprijateljske avijacije na podruju Dalmacije. Ve e formacije etvoromotornih bombardera i lova kih aviona velikog radiusa dejstva u razliitim kursevima letenja. Nije bilo napada iz zraka.

10,20 sati Ispostava pomorskog teretnog saobra aja u Metkovi u izvještava, da je oko 13,00 sati Metkovi žestoko bombardiran. Sjeverno od pristaništa pale su tri avionske bombe. Druge pojedinosti o tome nedostaju.

12,30 sati Na parobrod »A-143«, koji se nalazi u Primoštenu, oko 09,15 sati 18. 03. izvršilo je napad 5 lova ko-bombarderskih aviona, pa je brod dejstvom vatre nog naoružanja zapaljen.

12,45 sati Ponovan napad od 6 lova ko-bombarderskih aviona, kojom prilikom je brod potopljen. Nije bilo nikakvih žrtava u ljudstvu ni materijalnih šteta na brodskom retu. Oko 13,15 sati 6 lova kih aviona izvršilo je napad

bombama i topovsko-mitraljeskom vatrom na jedan motorni jedrenjak u maskirnom vezu, uslijed ega je na njemu izbio požar. Ljudskih žrtava nije bilo.

16,10 sati

Prema obavještenju dobijenom od komande XV br. AK na osnovu izvještaja pomorskog izviđača sa Šolte, jedan oficir iz izviđačke patrole je ustanovio da su otok zauzele jačine engleske, američke i partizanske snage.¹⁹ Poslije šestokih borbi uništena je jedna naša eta koja se tamo nalazila ili je ljudstvo iz njenog sastava jednim dijelom zarobljeno. Naše protivmjere, koje su hitno posiate po kuriru, predviđene su u dogовору sa komandom 2. oklopnih armija.

16,30 sati

Pom. komandant Dalmacije u vezi s tim izvještava, da ja ina neprijateljskih snaga na otoku Šolti nije pozvana.

Komandant 1. divizije S-torpednih amaca izvještaava, da u toku 20. 03. nije izvršen nikakav borbeni zadatak, pošto je S-61 tehnički izvan upotrebe.

19,40 sati

Na postavljeno pitanje komande Mor. grupa Jug, Pom. komandant Dalmacije izvještava, da je prema podacima dobijenim od jedne naše izvi a ke patrole, eta koja je angažirana u borbama na otoku Šolti uništena. Otok se nalazi u rukama neprijatelja. Neprijateljske snage na njemu nisu poznate.

[•••]

21. mart 1944.

10,45 sati

Na des. brod SF-277, koji je prenosio dijelove art. oru a za ob. artiljeriju kopnene vojske iz Trsta za Split, u toku vožnje jugoistočno od uvale na otoku Pašmanu izvršila su napad topovsko-mitraljeskom vatrom dva neprijateljska lova ko-bombarderska aviona. Cetverocjevni PA top je oštećen, dok je des. brod pokušati da u toku no i uplovi u Šibenik.

11,20 sati

Poru nik Sauer (IcL Grupa armija F) dostavio je preko sredstava veze slijede e podatke:

»Komanda 264. pd izvještava: Naša oficirska izvi-
a ka patrola, koja je 19. 03. upu ena na o. Šoltu radi
izvi anja vratila se sa Šolte 20. 03. u 09,35 sati bez gu-
bitaka. Patrola nije mogla prodrijeti do s. Grohote, pošto
bi joj time bilo dovedeno u pitanje izvla enje. Ova izvi-
a ka patrola uhvatila je dvojicu ljudi koji su izbjegli
iz s. Grohote, koji su izjavili, da je 19. 03. oko 06,30 sati
otpo ela borba izme u angloameri kih komandosa i po-
sadne jedinice u s. Grohote. Izme u 06,40 i 07,10 sati

na s. Grohote je izvršen napad iz zraka teškim bombama. Poslije toga uslijedio je napad na s. Grohote jakim snagama (Englezi, Amerikanci i partizani). Napadom iz zraka koji je prethodio napadu kopnenih snaga eta je o igledno razbijena. etna kancelarija i radiostanica su sigurno uništene u toku bombardiranja iz zraka. U etnoj kancelariji bilo je 5 mrtvih, dok je ostatak ete od 10 ljudi bio zarobljen. Selo je potpuno porušeno, dok se jake neprijateljske snage vjerljivo još nalaze na otoku.

U toku zra nog izvi anja izvršenog rano ujutro 21. 03. primije ena su 3 ve a i 5 manjih plovnih objekata«,. [...]

13,00 sati

Pom. komandantu Dalmacije izdato je nare enje da sve des. brodove SF i I- amce koji se nalaze na njegovom podru ju prikupi i u dogovoru sa komandom XV brd. AK upotrebi u borbene svrhe, pošto kopnena vojska kroz kratko vrijeme namjerava da ponovo zauzme otok Šoltu. Operativno rukovo enje iskrcavanjem nalazi se u rukama pomorskog komandanta.

Komandantu 12. R-flotile za no 21/22. 03. izdata je operacijska zapovijest:

a) Podaci o neprijatelju

Od 19. 03. otok Šolta nalazi se u neprijateljskim rukama. O ekube se da e neprijatelj i na ostalim otocima u Dalmaciji iskrcavati svoje snage. Aktivnost neprijateljskih torpednih amaca i motornih topovnja a u me uoto nom podru ju od Splita do Dubrovnika usmjerena je na kontrolu i osmatranje tog podru ja, a na istom može se o ekivati i eventualna pojava neprijateljskih razara a. Naoružani partizanski brodovi obavljaju pomorski saobra aj izme u otoka Lastova, Visa i Šolte.

b) Naše snage

O pokretima naših brodova pored obale, odnosno u me uoto nom saobra aju pravovremeno e dostaviti podatke Pom. komandant Dalmacije. U podru ju operacija nema naših pomorskih snaga.

c) Zadatak

Kontrolirati pomorsko podru je zapadno od otoka Hvara i Lastova, voditi borbu sa neprijateljskim torpednim amcima i motornim topovnja ama, zarobljavati odnosno uništavati naoružane partizanske brodove.

d) Na in izvršenja

Pripremljenim brodovima isploviti iz Boke kotorske po padu mrača. Uplovljavanje i uzimanje veza na maskirnim vezovima izvršiti u svitanje po naho enju komandanta flotile.

e) Uklju ivanje u radio-vezu na talas S-torpednih amaca.-»

19,45 sati

Lovcu podmornica UJ-205 izdato je nare enje da zadatak kontrole i osmatranja produži i u toku no i 21/22. 03.

Prilikom zra nog izvi anja otoka Visa izvršeno je tako er u niskom letu i izvi anje poletno-sletne staze na aerodromu, za koju su bili prikupljeni neki podaci. Tako opisana nije se mogla odrediti, pošto je jednim dijelom preorana.

**Opatija,
22. marta 1944.
01,50 sati**

Prou avanjem aerofotografskih snimaka otoka Visa izra enih u toku zra nog izvi anja 21. 03. proizlazi da se u lukama i uvalama na otoku nalazi nadprosje an broj ratnih brodova i motornih jedrenjaka svih veli ina. Zbog toga nisu isklju ene nove akcije jedinica komandosa na otocima u Dalmaciji.

08,40 sati

Prema najnovijim izvještajima pomorskog izvi a²⁰ na otoke Bra i Hvar neprijatelj je izvršio iskrcavanje svojih snaga. Prema podacima dobijenim od lu kog kapetana iz Makarske kopnena vojska je sa otoka Hvara osim jedne ete povukla sve ostale posadne jedinice.

[...]

13,38 sati

etiri I- amca, koji su na o. Šoltu trebali prebaciti udarnu grupu ja ine 300 ljudi, tamo su pristali i snage iskricali ne naišavši na otpor neprijatelja. Operacija se, me utim, morala prekinuti i jedinice vratiti natrag, pošto zbog loših vremenskih uvjeta amci obalskih lovaca »Brandenburg« nisu stigli do otoka. Ponovno izvršenje desanta predvi eno je za no 22/23. 02.

[...]

17,45 sati

Lu ki kapetan u Kor uli izvještava, da je nare eno da se izvrši povla enje snaga sa zapadnog dijela otoka Kor ule i da e se i na evakuaciju svih snaga.

Pošto su pod vrlo teškim uvjetima vo enja borbenih dejstava otoci u Dalmaciji otregnuti neprijatelju iz ruku, ime je u cjelini uzev stvoren tek jedan od preduvjeta, da bi se tek tada moglo otpo eti sa odvijanjem pom. teretnog saobra aja, ne može se shvatiti svojevoljno povla enje

²⁰ Rije je o ljudima žabama.

snaga sa otoka Kor ule i da se u tome doprinese, da se upravo iza e u susret neprijateljskim nastojanjima. Samo privremeno napuštanje otoka Kor ule imalo bi za posljedicu, da se isto tako vrlo brzo izgubi i poluotok Pelješac.

Kopnenu vojsku je vrlo teško uvjeriti u zna aj dalmatinskih otoka isturenih ispred obale. Ako bi se otoci nalazili u rukama neprijatelja, za obranu obale bile bi potrebne znatno ja e snage, nego što je to potrebno za obranu otoka odgovaraju im posadnim jedinicama.

Protiv ove namjere u pogledu držanja posadnih jedinica na otoku Kor uli odmah sam se obratio komandi Mor. grupa Jug i po tome uložio prigovor.

19,00 sati

Pošto su mišljenja o planu operacije zatražena od ratne mornarice i ratnog zrakoplovstva stigla u komandu 2. oki. armije, komanda 2. oki. armije svoje mišljenje po tome dostavila je komandi Grupe armija »F«. U njemu je na neshvatljiv na in iznijet izgovor, prema kome se odgovornost za nepovoljan ishod operacije »Freischütz« prebacuje na ratnu mornaricu, pri emu zahtjevi za odgovaraju e angažiranje snaga zrakoplovstva, koje je Admiral Jadrana u više navrata postavlja, o igledno nisu uzeti u obzir.

Zbog toga je u vezi sa ukratko iznijetim dopisom komande 2. oki. armije (la Pov. Op. Br. 22/44. od 4. 3.) komandi Mor. grupa Jug dostavljen slijede i izvještaj :

»Po to ki 1) Admiral Jadrana nije takvog mišljenja, da se zahtjevi koji su postavljeni zrakoplovstvu, a naroito s obzirom na jednu desantnu operaciju, mogu smatrati kao da su ostvareni. Zbog nadmo nosti neprijatelja na moru i u zraku Admiral Jadrana je tražio, da se ve i dio snaga avijacije angažira 14 dana prije po etka operacije »Freischütz« pri emu je ukazano na neophodnost neprekidnog bombardiranja najvažnijih luka i vojnih objekata i instalacija na otoku. O ovakvom na inu upotrebe avijacije u ovom dopisu kako je to naprijed navedeno, nije bilo govora.

Po to ki 2) S obzirom na ograni ena sredstva, akcije za uznemiravanje neprijateljskih pomorskih snaga i ometanje pomorskog saobra aja namijenjenog snabdijevanju vršile su se u ograni enom obimu.

U pogledu ratnih brodova za osiguranje na dan 1. 04. vjerojatno smo imati slijede e stanje:

- a) Torpiljarke: TA-20, TA-21 i TA-38.
- b) Korvete: UJ-202 i UJ-205.
- c) S-torpedni amci: S-30, S-33, S-36 i S-629.

- d) R-brodovi (minolovci): R-188, R-190, R-199 i R-4.
- e) Desantni brodovi SF: 4 des. broda SF.
- f) I- amci: 13 amaca.

Do 15. 04. vjerojatno će se dobiti još 4 desantna broda SF naoružana kao borbene splavi, a k tome još i TA-39.

Po to ki 3) Dalje odga anje vremena izvršenja operacije »Freischütz« ne može se više tolerirati, kao što je po tome ve nekoliko puta dostavljen izvještaj.

Admiral Jadrana ne slaže se s mišljenjem komande 2. oki. armije, da se operacija može izvesti, ako je ratna mornarica u stanju da pravovremeno obezbijedi minimalan broj ratnih brodova osiguranja. Operacija je kombiniran zadatak svih vidova oružanih snaga, u kojem se nadmo nost neprijatelja na moru i u zraku privremeno može smanjiti jedino upotrebom odgovaraju ih protivsredstava. Na osnovu iskustva iz pomorsko-desantne operacije na otok Leros ovaj zadatak mora pasti u dio zrakoplovstvu, odnosno angažiranjem većeg dijela snaga avijacije za vrijeme pripreme i u toku izvršenja same operacije.«

21,15 sati

Sa otoka Drvenika dostavljen je izvještaj da je u vodama između otoka Visa i Hvara primije eno 6—8 velikih brodova u vožnji u kursu istok.

21,20 sati

Lučki kapetan u Koruli izvještava:

Oko 17,00 sati sastav neprijateljskih ratnih brodova dolaze i sa sjeverozapada u vožnji prema kopnenoj obali. Pored južne obale otoka Hvara 7 velikih ratnih brodova sa zaštitom u zraku otvaraju vatru na otok Hvar. U 16,30 sati izvršeno bombardiranje otoka Hvara.

22,35 sati

Komanda 2. oki. armije izvještava:

»Postoji vjerojatno a da je neprijatelj izvršio pomorski desant sa jedinicom komandosa na južnu obalu približno u sredini otoka Hvara.²¹ Za podršku obrane i izvršenje protivnapada naših kopnenih snaga koje se nalaze na otoku, kao i za zaštitu prikupljanja transportnih brodova i ratnih brodova osiguranja ratne mornarice, molim da se hitno dodijele snage borbene avijacije sa lova kom zaštitom za sadejstvo sa snagama V SS-brd. AK.«

[...]

Opatija,
23. marta 1944.
07,10 sati

Makarska izvještava, da je 22. 03. u 17,00 sati izvršen zračni napad na Hvar. Osmotrene su eksplozije i požari sa dimom.

[...]

21 i 22 Vidi dok. br. 257, 262, 263, 270, 279, 281, 294 i 445.

13,20 sati

Komandant luke Zadar izvještava, da je 21. 03. u 07,00 i 11,00 sati izvršen napad iz zraka na Tkon (o. Pašman), kojom prilikom je potopljen jedan transportni brod obalskih lovaca i dva desantna broda SF sa art. oruima za ob. artiljeriju kopnene vojske u Splitu. Art. oru a mogu se izvaditi iz mora pomoću stručnog ljudstva i opreme.

16,00 sati

O pomorskim desantima neprijatelja koji su posljednjih dana izvršeni nekoliko puta na otok Šoltu i Hvar komandi Mor. grupa Jug dostavio sam preko dalekospisa a slijede i izvještaj :

»1. Razvoj situacije podvla i moj zahtjev za posjedanje otoka dovoljno jakim snagama kopnene vojske koji sam od samog po etika stalno isticao. Sve sadejstvjuje jedinice kopnene vojske do sada su po ovom pitanju bile upadljivo nezainteresirane, iako držanje otoka u našim rukama ne služi samo interesima ratne mornarice, već predstavlja jedan od vrlo važnih preduvjeta za snabdijevanje oružanih snaga na području Jadranu vrlo velikim dijelom materijalnih potreba. Osim toga neprekidno sam naglašavao, da će se izvršeno posjedanje otoka slabim i nedovoljnim snagama najkasnije poslije 2 mjeseca morati ponovo uspostavljati obnavljanjem operacija, ali ovaj put pod nepovoljnim uvjetima i vjerojatno uz teže gubitke.

2. Sadašnja situacija me prisiljava da ponovo postavim zahtjev, da težište upotrebe avijacije bude odmah i trajno premješteno u Jadran. Dosadašnje odbijanje zrakoplovstva, koje je pri tom ukazivalo na vlastitu očajnu slabost mora po mom mišljenju da u slučaju potrebe i pod pritiskom jednog boljeg uvida u situaciju popusti u upornosti i da uzme u obzir postoje u stvarnost u već enju rata u Jadranu.

3. Imajući u vidu stav kopnene vojske i ratnog zrakoplovstva smatram da je neophodno potrebno, da se u slučaju potrebe izdejstvuje odgovarajući utjecaj Vrh. komande oružanih snaga u pogledu vođenja rata u Jadranu.

4. Poznata sadašnja slabost naših operativnih sredstava za vođenje rata na moru, uvjetovana je ne samo borbenim dejstvima neprijatelja, već u znatnoj mjeri tako eri i nepostojanjem jedne naše uprave brodogradilišta, za koju je još od mjeseca rujna redovno dostavljan prijedlog. Primjera radi navodim, da u Jadranu još ni danas ne raspolaćemo ni jednim jedinim desantnim tenkonoscem tipa MFP. Molim, da komanda MOR. grupa poduzme nešto po tome, da se uprava brodogradilišta koja još ne postoji, a koja je u međuvremenu odobrena, što prije formira ali van sastava građevinskog savjeta.«

10,00 sati

Prema izvještaju Pom. komandanta Dalmacije i luka kog kapetana u Koruli kopnena vojska namjerava da povuće snage sa otoka Korule.

Ve sam ju u ratnom dnevniku ukazao na posljedice, koje bi zauzimanjem otoka u Dalmaciji od strane neprijatelja moglo imati na dalje voenje rata na moru.

Pošto smatram, da je ovaj izvještaj od izvanrednog značaja, proslije en je komandi Mor grupe Jug sa slijedećim ukratko iznijetim mišljenjem:

Posljedice

1. Potpun prekid pomorskog saobraćaja i dotura materijalnih potreba morskim putem južno od Splita.

2. Protivnik dobija isturenu bazu za izvršavanje iznenadnih pomorskih desanata nadmožnim snagama i to na bilo kojem dijelu kopnene obale, za što su efikasnu obranu potrebne znatno jače snage kopnene vojske, nego što bi to bilo potrebno za solidnu obranu otoka.

3. Zbog prethodno pretrpljenih gubitaka u ratnim i drugim brodovima kasnije ponovno zauzimanje otoka Korule i izvršenje operacije »Freischütz« bilo bi malo vjerojatno.

[...]

20,15 sati

Desantni brod SF-281, koji je već 1. 03. u zaljevu Marina prilikom jednog napada neprijateljskih aviona u niskom letu teško oštećen, poslije nekoliko izvršenih napada bombama u toku 20. 03. potpuno je uništen. Po izvršenom napadu topovsko-mitraljeskom vatrom 1-88 je 22. 03. izgorio u plamenu.

Na taj su način dejstvom neprijatelja iz zraka u toku posljednja 24 sata potpuno izgubljena 3 desantna broda SF i jedan I-amerikanski.

Onatija,
24. marta 1944.
02,05 sati

Pošto komanda 2. okružne armije namjerava da zbog nedostatka snaga za obranu južnodalmatinske grupe otoka upotrijebi slabije snage, komanda Mornarice kih grupa Jug dostavila je po tome (glavnom komandantu za jugoistok) svoje mišljenje.

Kao što su to pokazala pomorsko-desantna prepadna dejstva neprijateljskih jedinica komandosa na otocima Šolti i Hvaru, bilo kakvo slabljenje posadnih jedinica na otocima u južnoj Dalmaciji sve dok se otok Vis ne bude nalazio u njemu kim rukama ne može se prihvati. Slabo posjednut otok ili otok sa koga su sve snage povučene izaziva neprijatelja da ga što prije zauzme; što sve poduzima sa otoka Visa. Po zauzimanju otoka Visa

i poslije izvršenog iš enja otoka od posljednjih pomorskih desanata stvaraju se mogu nosti za odre ivanje nešto slabijih posadnih jedinica na otocima. Samo pod takvim uvjetima suglasni smo da se vaša namjera izvrši.«

Zbog toga što postoje mogu nosti da savezni ke snage poduzmu nove napadne akcije protiv otoka, kao i zbog toga što za održavanje veze sa komandama jedinica i ustanova kopnene vojske i ratne mornarice postoje slabe i nepotpune linije veze, komanda Mor. grupa Jug preporu uje da se komandno mjesto Admirala Jadrana odmah premjesti na teritoriju Dalmacije, odnosno bliže komandi 2. oki. armije.

03,45 sati

Pom. komandant Dalmacije izvještava da je prema primljenom izvještaju u no i 22/23. 03. neprijatelj izvršio iskrcavanje svojih snaga na zapadni dio otoka Hvara.²² Koje su se neprijateljske snage iskrcale i u kojoj ja ini nije utvr eno.

1-15 i 1-114 isplovili su 23. 03. sa borbenom grupom za Hvar, a dobili su nare enje, da se radi izvršenja novog borbenog zadatka upute za Plo e.

[...]

20,30 sati

Komandant 12. R-flotile izvještava da je u 19,00 sati sa tri minolovca isplvio iz zaljeva Dubrova ke rijeke za Bra . Brzina vožnje 15 v.

Po izvršenom iskrcavanju daljih neprijateljskih snaga u rajonu Stari Grad na otoku Hvaru u toku 23. 03 vodile su se žestoke borbe. Prema podacima iz dosadašnjih izvi a kih izvještaja ja ina neprijateljskih snaga oko 800 ljudi. Na isto nom dijelu otoka došlo je do spašanja naših snaga.

Bataljon je oja an sa jednom etom, koja se uprkos dejstvu neprijatelja iz zraka uspjela iskrcati na isto ni dio otoka.

Dosadašnji naši gubici iznose oko 60—70 mrtvih ili nestalih vojnika.

Od strane naših jedinica utvr eno je da ima oko 15 plovnih sredstava, vjerojatno desantnih brodova engleske proizvodnje.

[...]

Onatija,
25. marta 1944.
00,35 sati

Prema izvještaju komandira ete, koji je dostavljen preko Isoostave za pomorski teretni saobra aj u Zadru, 3. eta 771. pion. desantnog bataljona stigla je po planu do otoka Ugljan. Zbog napada neprijateljske avijacije eta ie pretrpjela gubitke u ljudstvu i materijalne štete. Pojedinosti o tome nedostaju.

02,00 sati Od brodova koji su na podruju Dalmacije sposobni za operativnu upotrebu Pom. komandantu Dalmacije mentalno stoje na raspolanjanju dva des. broda SF, 7 operativno sposobnih I- amaca i 3 I- amaca koja su tehnički izvan upotrebe.

Zbog snažne aktivnosti neprijateljske lova ko-bombarderske avijacije mora se ra unati sa daljim gubicima. Popuna brodova sa podruju je sjevernog Jadrana ne održava brojno stanje istih ukorak sa tempom njihovog uništavanja dejstvom neprijatelja. Zbog toga je teško je u pogledu snabdijevanja otoka i u pogledu angažiranja većeg dijela snaga i borbenih sredstava u cilju poduzimanja odgovaraju ih mjera protiv neprijateljskih pomorsko-desantnih dejstava biti sve veće. Temeljito poboljšanje sadašnje situacije moglo bi se postići i samo masovnom upotrebom snaga lova ke avijacije.

Prema obavještenju dobijenom od ratnog zrakoplovstva sa snagama lova ke avijacije ni sada ni u dogledno vrijeme se ne je raspolažati.
[***]

09,00 sati Komanda V SS-brd. AK dostavila je Pom. komandantu Dalmacije preko radio-veze slijede obavještenje:

»Neprijateljske snage ja ine od oko 800 Amerikanaca, Engleza i partizana izvršile su 22. 03. pomorski desant na južnu obalu otoka Hvara u rajonu južno od Poljica i Staroga Grada nastupaju i u pravcu centralnog dijela otoka. Poslije šestokih borbi naše slabe snage povukle su se prema isto nom dijelu otoka. Snage oja anja upuene sa otoka Bra a i Korule iskrcale su se na krajnji isto nidi otoka i spojile sa posadnom jedinicom na otoku. Za podršku i snabdijevanje neophodno su potrebni transportni brodovi i ratni brodovi osiguranja. Od dva dodijeljena I- amaca jedan je izgubljen. Neprijatelj ima potpunu prevlast na moru. Patrola za pregled i održavanje linija veze upuena sa Bra a na otok Hvar zarobljena je od strane neprijatelja. 24. 03. u 19,00 sati neprijatelj je na širokom frontu izvršio napad na naše položaje za obranu zapadno od s. Bogomolje. Neprijateljski desantni brodovi primije eni su u vožnji prema istoku u visini obrambenih položaja naših jedinica.«

10,05 sati Prema izvještaju lu kog kapetana u Koruli jedan neprijateljski torpedni amac koji je doplovio sa istoka 24. 03. u 23,30 sati iskrcao je izvjesne snage u luci Ploče (o. Mljet). Borbe sa našim snagama na otoku su u toku.

Komandant 12. R-flotile sa tri minolovca uplovio je u 04,00 sata u pripremljene maskirane vezove na otoku Bra u.

13,05 sati Prema izvještaju o situaciji Pom. komandanta Dalmacije za 24. 03. naše snage zauzele su otok Šoltu bez borbe. Neprijatelj je zauzeo zapadni dio otoka Hvara, dok se isto ni dio otoka nalazi u njema kim rukama. Na otoku Bra u partizanske jedinice su neprekidno aktivne. Opozvana je odluka o povla enju kopnenih jedinica sa otoka Kor ule.

23. 03. otoku Mljetu vjerojatno su se približavali desantni brodovi. Bombardiranjem iz zraka koje je izvršeno 24. 03. kod Lukura je potopljen desantni brod SF-272 i jedan I- amac.

16,05 sati Komanda 118. lova ke divizije dostavila je Pom. komandantu Dalmacije preko radio-veze slijede e obavještenje:

»Naše snage drže u svojim rukama samo isto ni dio otoka Hvara. 24. 03. uve er jake neprijateljske snage izvršile su napad na obrambene položaje naših snaga zapadno od s. Bogomolje. Neprijateljski brodovi nalaze se iza linije fronta naših jedinica na Hvaru, dok obalu neprijatelj osvjetjava reflektorima. Snage posadne jedinice na otoku Mljetu onemogu ile su neprijatelja u pokušaju da se sa dva amca 24. 03. uve er iskrca u riju Pola e na krajnjem zapadnom dijelu otoka.

[...]

18,00 sati Komanda 2. oki. armije moli da joj se dostavi obavještenje o stanju radova za izvršenje operacije »Freischütz«, pošto se u raznim komandnim instancama govori o tome, da se pri sadašnjem razvoju situacije u dogledno vrijeme ne može ra unati sa izvo enjem operacije.«

Ovdje u komandi Admirala Jadrana nisu primljena ni nare enja za pomjeranje operacije ni za njeno stavljanje van dnevnog reda.

[...]

26. marta 1944. Na brodove koji su se nalazili u maskirnim vezovima u Šibeniku 24. 03. u 12,30 sati izvršilo je napad 6 neprijateljskih lova kih aviona sa bombama i topovsko-mitraljeskom vatrom. Tom prilikom dejstvom vatre nog naoružanja zapaljen je tanker »Ligurio« (280 tona) i potpuno uništen.

[...]

15,35 sati Situacija na otoku Mljetu na dan 25. 03:

Prema poslijednjim izvještajima neprijatelj se iskrcao u Pola e sa dva broda neutvr enog tipa. Poslije krae borbe neprijateljske snage su se ponovo ukrcale na brodove, koji su odmah potom isplovili.

27. marta 1944. Pom. komandant Dalmacije izvještava da u situaciji na otocima i na moru nema promjena. U jednom napadu iz zraka topovsko-mitraljeskom vatrom uništeni su amci 1-69, 1-72 i 1-30.

[...]

Komandant 12. R-flotile izvještava, da je u 10,00 sati izvršilo napad 14 neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona, kojom prilikom je R-191 potpuno uništen (zapaljen i potom eksplodirao), a R-188, koji je dva puta pogoren, pretrpio je vrlo teška ošte enja. R-191 nekoliko puta je pogoren iz vatre nog naoružanja.

16,00 sati

Prema izvještaju komandanta luke Šibenik prilikom napada 11 neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona oko 08,45 sati uništen je UJ-205. Gubici još nisu utvrjeni.

Izbacivanjem iz stroja 12. R-flotile dejstvom neprijateljske avijacije iz me uoto nog podru ja u Dalmaciji eliminirani su posljednji ratni brodovi osiguranja koji su se tamo nalazili. Osim torpiljarke TA-20, koja uz talijansku isto nu obalu izvršava minske zadatke, 11. flotila osiguranja poslije uništenja UJ-205 ne raspolaže ni jednim ratnim brodom sposobnim za borbenu upotrebu.

Moj zahtjev za dodjelu odgovaraju ih sredstava za protivzra nu obranu luka i za dovla enje dovoljno jakih snaga lova ke avijacije, koji sam od samog po etka postavlja, do sada nije ostvaren. Kao posljedicu toga imamo, da neprijateljska avijacija iznad našeg obalskog podru ja dejstvuje po svom naho enju i nekažnjeno, što je dovelo dotele, da su sa morskog prostora u Jadranu eliminirani svi ratni brodovi osiguranja. Pod takvim uvjetima pomorski teretni saobra aj se ne e mo i vršiti, ukoliko naša avijacija teži svojih dejstava ne bude neodložno premjestila prvenstveno na podru je Dalmacije.

Kod ovako loše situacije polovi ne mjere ne mogu više posti i svoj cilj. Imaju i u vidu ovakvo stanje raspoloživih snaga, sumnjam u to da postoje mogu nosti za uspješno izvršenje operacije »Freischütz«.

Gubicima koji su posljednjeg tjedna prouzrokovani napadima lova ko-bombarderskih aviona, u tolikoj je mjeri smanjen ionako ograni en transportni prostor brodova, da se nikakve rezerve ne mogu pribaviti, pa ni tako er iz podru ja sjevernog Jadranu.

21,00 sati

Po nare enju komande Mor. grupa Jug da se S-torpedni amci upotrebe u minskim dejstvima protiv pomorskog saobra aja namijenjenog za snabdijevanje otoka Visa i za miniranje luke Komiža i Vis komandant 1. divizije S-torpednih amaca dostavio je slijede i izvještaj:

»1. Zbog ciljeva koji su kasnije predvi eni da se ostvare kod izvršenja zadatka miniranja luke Vis ne postoje mogu nosti za izvla enje. Zbog postojanja radarskih osmatra kih stanica približavanje Visu je problemati no. Preduvjet za izvršenje ovog zadatka je period prve etvrti mjeseca.

2. Za izvršenje svakog zadatka potrebna je cijela no . Zadaci se po vremenu mogu izvršiti samo sa polaskom iz Dubrovnika. Preduvjet za ovo je besprijeckorno povoljno vrijeme.

3. Postoje mogu nosti samo za slabo miniranje luka i to sa malim brojem raspoloživih minopolaga a 3. S-flo tile, za koje potrebe u najboljem slu aju postoji jedan ili dva manja amca. Ako se izazove pretraživanje mina i pažljivije vršenje patrolne službe, blokiranje luke ne **violie se** posti i.

4. U eš e u minskim dejstvima isklju uje odgovara ju u uspješnu upotrebu torpednog i artiljerijskog naoru žanja u napadima na razara e i brodove za snabdijevanje.

5. Pošto ne postoje mogu nosti za efikasnu upotrebu mina sa malim brojem raspoloživih amaca 3. S-flo tile, smatram da nije pravilno, da se na taj na in ograni i uspjeh upotrebe S-torpednih amaca koji bi se eventualno mogao posti i.

Slažem se sa ovakvim mišljenjem.

22,00 sati

Ponovni teški gubici u ratnim brodovima osigura nja prouzrokovani u toku jednog dana bili su povod da komandi Mor. grupa Jug preko dalekopisa a dostavim slijede i izvještaj:

»1. Na osnovu primljenog izvještaja, da je napadom neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona izba ena iz stroja 12. R-flotila i da je uništen UJ-205, ponovo tra žim da se težiše dejstva avijacije odmah i trajno premje sti u Jadran. Osim toga ne vidim da je u vezi sa napadom izvršenim 23. 03, o emu sam jedino saznao iz izvještaja Vrh. komande, izvršen uzastopni napad avijacije na Vis, za što je postavljen zahtjev.

2. Neodložno je potrebno da se što hitnije dodijele S-torpedni amci, des. brodovi SF, minolovci i korvete.

3. Osje aj dužnosti i odgovornosti me prisiljava da ponovno predložim, da se Hasler smijeni sa dužnosti i da se za na elnika uprave brodogradilišta postavi kon tra admiral ing. Zieb, a u slu aju potrebe i pri jednovremenom obavljanju odgovaraju ih poslova u Crnom moru. Po mom mišljenju Zieb je danas jedina li nost sposobna da se donekle nadoknadi vrijeme koje je propušteno za proteklih 7 mjeseci.

- Opatija, O situaciji na otoku Hvaru 27. 03. Pom. komandant
28. marta 1944. Dalmacije dostavlja slijede i izještaj :
01,50 sati Jedinice koje su nastavile nastupanje u pravcu za-
pada u rajonu s. Zastraziš e naiše su na neprijateljske obrambene položaje. Prema izještaju komandanta luke Šibenik materijalna sredstva za snabdijevanje partizana treba da se iskrcaju na sjevernom rtu otoka Murtera. Tamo se navodno vrši prikupljanje neprijateljskih obal-
skih motornih jedrenjaka. U situaciji na ostalim otocima nema promjene.
- U toku no i 26/27. 03. dva des. broda SF i dva I- am-
ca prebacili su jedinice i art. naoružanje na o. Bra . Obalski lovcu su zbog bure isplovili iz Splita.
[...]
- 06,00 sati Na postavljeno pitanje komandant Jugoistoka izvje-
štava da povla enje kopnenih jedinica sa otoka Kor ule
nije predvi eno.
[...]
- 19,00 sati U vezi sa potapanjem UJ-205 komandant luke Šibe-
nik u svom dopunskog izještaju javlja, da je napadom neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona 27. 03. u 08,45 sati ošte ena elektri na instalacija, kormilo i desni propeler. U brod je prodrla voda pa se znatno nagnuo na desnu bo nu stranu.
Maskirani vez je izmijenjen i brod je sjeo na dno. Prilikom još dva napada iz zraka UJ-205 je pretrpio dalja ošte enja. Brod je ispunjen vodom i znatno nagnut na bok. Tri mornara su poginula, 2 nestala, 3 teže, a dva lakše ranjena. Jedan dio naoružanja je uve er demontiran. Povjerljiva operativna dokumenta su spašena.
[...]
- Opatija, Topovsko-mitraljeskom vatrom iz aviona 27. 03. po-
29. marta 1944. topljen je kod Bra a 1-45, dok je 1-08 ošte en, ali se pre-
04,40 sati ma dobijenim podacima može opravdati. U vodama kod rta Plo a topovsko-mitraljeskom vatrom zapaljen je jedan ob. motorni jedrenjak.
- Komandant 2. oki. armije general pješadije Rendulic stigao je 28. 03. u Split.
[***]
- 11,20 sati Na 1-69 koji se 22.03. nalazio na 3 km od Jelse (o. Hvar) izvršili su napad neprijateljski lova ko-bombarderski avioni. amac je potopljen. Mjesto gdje se nalazi posada nije poznato, pošto se ovaj dio otoka nalazi u neprijateljskim rukama. Posadu amca sa injavali su 1 podoficir i 4 mornara.

Na 1-45 u uvali Povija (o. Bra) 27. 03. izvršili su napad neprijateljski lova ko-bombarderski avioni. amac je legao na dno, a i on je tako er potpuno izgubljen. Gubitaka u ljudstvu nije bilo.

[...]

13,10 sati

Po naknadno primljenom izvještaju Admirala Jadrana o izbacivanju iz stroja 12. R-flotile i UJ-205 dejstvom neprijateljske avijacije u toku 27. 03. Komanda Mor. grupa Jug dostavila je Štabu operativnog rukovo enja Vrh. komande RM telefonom slijede i izvještaj:

»1. Zbog potpune prevlasti neprijatelja u zraku na podru ju Dalmacije, koja je uvjetovana nedostatkom sna ga sopstvene lova ke avijacije, kao i bilo kakvih sred stava za protivzra nu obranu luka, upotreba ratnih ili transportnih brodova u praksi predstavlja isto što i njihovo uništenje. Isto tako je dokazano, da i maskirani vezovi za brodove ne obezbje uju nikakvu zaštitu, pošto neprijateljski avioni brodove pronalaze u niskom letu. Zahtjevi za dodjelu snaga lova ke avijacije i PA artiljerije ostali su bez rezultata.

2. Gubici brodova ve su dostigli takav stupanj koji se ne može više tolerirati, tako da Admiral Jadrana nije više u stanju da izvršava zadatke borbenog obezbje enja. Zbog toga je nare eno:

a) Ratne brodove angažirati još samo za izvršenje važnijih operacija.

b) Osiguranje pomorskog teretnog saobra aja južno od Zadra privremeno obustaviti sve dok se ne bude mogla obezbijediti najpotrebnija zaštita brodova snagama vla stite lova ke avijacije i PA artiljerije.

c) Neophodno je potrebno da se radikalno izvrši premještanje saobra aja u cilju dotura materajalnih potreba na kopnene komunikacije.

3. Moli se štab za rukovo enje operacijama na moru da se ubrza prebacivanje na Jadran predvi enog broja S-torpednih amaca, desantnih tenkonosaca tipa MFP, minolovaca i korveta.«

[...]

23,15 sati

Pom. komandant Dalmacije izvještava, da su jedini ce kopnene vojske koje se nalaze na o. Hvaru, 29. 03. ujutro prešle u protivnapad na neprijatelja. Dalje iskrca vanje naših snaga na o. Hvar predvi eno je da se izvrši u toku no i 29/30. 03.

Napadom neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona na o. Bra izgubljeni su des. brod SF-271, I- amci 01 i 08 i jedan ob. mot. jedrenjak.

[...]

Opatija,
31. marta 1944.
00,10 sati

Situacija na otocima koji se nalaze u našim rukama, za sada je znatno povoljnija. U toku 29/30. 3. sa jednim des. brodom SF i etiri I- amca naše jedinice su se iskrcale na otok Hvar, da bi pri neznatnom otporu neprijatelja zauzeli ve i dio zemljista. Pom. komandant Dalmacije izvještava da je kopnena vojska odluila da u no i 30/31. 03. povuće sa Hvara jedan dio angažiranih borbenih grupa.

Napadom neprijateljskih lova ko-bombarderskih aviona uništeni su u blizini Bola (južna obala o. Bra) des. brod SF-275 i I- amac 85. Na taj je na in dejstvom neprijatelja izbačen iz stroja posljednji des. brod SF koji je u posljednje vrijeme bio sposoban za borbenu upotrebu.

11,28 sati

Komandant luke Šibenik izvještava, da je napadom 6 lova ko-bombarderskih aviona na dan 29. 03. UJ-205 potpuno uništen.
[...]

14,00 sati

Napadom lova ko-bombarderskih aviona na dan 30. 03. oko 05,00 sati potopljena su 3 amca obalskih lovaca i jedan ob. mot. jedrenjak, koji su bili angažirani u prebacivanju kopnenih snaga na o. Hvar.

14,25 sati

Napadom 12 lova ko-bombarderskih aviona na maskirni vez za brodove kod Makarske, koji je bio izvršen 29. 03. oko 09,45 sati, uništen je des. brod SF-271. Isto tako u uvali Povija (o. Bra) uništen je I- amac 08. Ljudskih žrtava nije bilo.

[...]